

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Halk Bilimi Anabilim Dalı

ÖZBEK TÜRKLERİNİN “ŞEKER BİLEN ŞİRİN” DESTANI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhan ÇOLAK

DANIŞMAN: Doç. Dr. Muvaffak DURANLI

İZMİR 2017

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Halk Bilimi Anabilim Dalı

ÖZBEK TÜRKLERİNİN “ŞEKER BİLEN ŞİRİN” DESTANI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İlhan ÇOLAK

JÜRİ ÜYELERİ

Doç. Dr. Muvaffak DURANLI

Yrd. Doç. Dr. Raba UÇKUN

Yrd. Doç. Dr. Sinan GÜZEL

İZMİR-2017

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Özbek Türklerinin Şeker Bilen Şirin Destanı” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

İlhan ÇOLAK

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : İlhan ÇOLAK
Numarası : 92050002552
Anabilim Dalı : Türk Halk Bilimi
Tez Başlığı (Türkçe) : Özbek Türklerinin Şeker Bilen Şirin Destanı
Tez Başlığı (İngilizce) : "Şeker Bilen Şirin" Epic of Uzbeks
Tez Savunma Tarihi : 24.03.2017
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Muvaffak Duranlı
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Yrd. Doç. Dr. Sinan Güzel
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Yrd. Doç. Dr. Rabia Uçkun
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	3
KISALTMALAR.....	5
TRANSKRİPSİYON CETVELİ.....	6
GİRİŞ.....	7
G.1.Şirin ve Şeker Destanı Üzerinde Yapılan Çalışmalar.....	7
G.1.1.Şirin ve Şeker Destanı Hakkında Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	7
G.1.2.Şirin ve Şeker Destanı Hakkında Türkiye’de Yapılan Çalışmalar.....	9
G.2.Destan Kahramanlarının Adı Olarak Şirin ve Şeker.....	10
I. BÖLÜM: ÖZBEKLERDE DESTAN KAVRAMI VE ÖZBEK DESTANLARININ SINIFLANDIRILMASI.....	12
I.1. Özbeklerde Destan Kavramı.....	12
I.1.1.Özbeklerde Destan Anlatma Geleneği.....	15
I.1.2.Özbeklerde Destan Anlatıcıları.....	18
I.2. Özbek Destanlarının Sınıflandırılması.....	22
II. BÖLÜM: ŞİRİN VE ŞEKER DESTANININ YAPI İNCELEMESİ.....	31
II.1. Şirin ve Şeker Destanının Dil ve Şekil Özellikleri.....	31
II.2. Şirin ve Şeker Destanının Epizot ve Motif Yapısı.....	52
A. Hazırlık.....	54
A.1.Zaman ve Mekân.....	54
A.2.Ailenin Tanıtımı.....	57
A.2.1. Çocuksuzluk.....	58
A.2.2. Çare Arama.....	58

A.3.Kahramanın Tanıtılması.....	60
A.3.1.Ad Verme.....	60
A.3.2.Eğitim.....	62
B. Kahramanların Macerası.....	63
B.1. Kahramanların Yurtlarından Uzaklaşmak Zorunda Kalmaları.....	63
B.2. Kahramanların Gittikleri Ülkelerde İktidar Sahibi Olmaları.....	69
B.2.1. Şeker'in Gülgünay'a Aşık Olması.....	70
B.2.2. Şirin'in Kasımhan'ın Kızıyla Evlenip Hükümdar Olması.....	77
B.3. Kahramanların Yurtlarına Geri Dönmeleri.....	79
C.Sonuç.....	81
III. BÖLÜM: METİN.....	83
III.1.Destan Metninin Latin Harfli Transkripsiyonu.....	83
III.2.Destan Metninin Türkiye Türkçesine Aktarımı.....	276
SONUÇ.....	437
KAYNAKÇA.....	440
ÖZGEÇMİŞ.....	446
TEZ ÖZETİ.....	447
ABSTRACT.....	448

ÖN SÖZ

Türk boylarının ortak bir kültür geleneği olması açısından destanlar halk bilimciler için çok önemli bir araştırma alanıdır. Türklerin uzak coğrafyalarda yaşasalar bile ortak bir kültür zenginliğini devam ettirdiğini göstermesi açısından destanlar araştırılması gereken bir türdür.

Zengin bir destan geleneğine sahip Özbek Türklerinin oluşturduğu destanlar ve Özbek destancılık geleneği son yıllarda çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Çalışmamızda biz de bu bu geleneğin daha iyi bilinmesine katkı sağlamak amacıyla “Şirin ile Şeker” destanı hakkında yapılan çalışmaları, destanın metnini, yapı incelemesini ve Özbeklerde destan türünü inceledik.

Çalışmamız, “Giriş” bölümü ve “I. Bölüm: Özbeklerde Destan Kavramı ve Özbek Destanlarının Sınıflandırılması” “II.Bölüm Şirin ile Şeker Destanının Yapı İncelemesi” “III.Bölüm: Metin” olmak üzere üç ayrı ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden sonra “Sonuç” ve “Kaynakça” kısımları yer almaktadır.

Çalışmamızın “Giriş” bölümünde “Şirin ile Şeker” destanı üzerinde yapılan çalışmalar incelenmiş, Türkiye’de ve yurtdışında yapılan çalışmalar ele alınmıştır. Giriş bölümünün ikinci başlığında “Şirin ile Şeker” destanının ana kahramanları Şirin ile Şeker’in adları üzerinden bir inceleme yapılmış, bu isimlerin başka destanlarda nasıl yer aldığı araştırılmıştır.

Birinci Bölüm’de Özbeklerde destan kavramı ve Özbek destanlarının sınıflandırılması incelenmiştir. Birinci Bölümün ilk başlığı iki alt başlığa ayrılmış, birinci alt başlıkta “Özbeklerde Destan Anlatma Geleneği” ikinci alt başlıkta ise “Özbeklerde Destan Anlatıcıları” araştırılmıştır. Birinci Bölümün ikinci başlığında ise “Özbek Destanlarının Sınıflandırılması” incelenmiştir.

Çalışmamızın İkinci Bölüm’ünde “Şirin ile Şeker” destanının yapısı iki başlık halinde incelenmiştir. Birinci başlıkta “Şirin ile Şeker Destanının Dil ve Şekil Özellikleri” araştırılmıştır. İkinci başlıkta “Şirin ile Şeker Destanının Epizot ve Motif

Yapısı” araştırılmış bu bölüm üç kısımda “Hazırlık” “Kahramanların Macerası” ve “Sonuç” şeklinde incelenmiştir.

Üçüncü Bölüm “Metin” ana başlığında iki kısma ayrılmış birinci başlıkta “Destan Metninin Latin Harfli Transkripsiyonu” yapılmış ikinci başlıkta ise “Destan Metninin Türkiye Türkçesine Aktarımı” yapılmıştır.

Çalışmamız “Sonuç” ve “Kaynakça” kısımlarıyla sona ermiştir.

Çalışmamızın konu seçiminden başlayarak her aşamasında yardımlarını esirgemeyen Hocam Doç. Dr. Selami Fedakar’a şükranlarımı arz ederim.

Yapıcı eleştirileriyle çalışmamızı tamamlamamızı sağlayan Hocam Doç. Dr. Muvaffak Duranlı’ya teşekkürü borç bilirim.

İlhan ÇOLAK

İzmir 2017

KISALTMALAR

age: Adı geçen eser

agm: Adı geçen makale

agt: Adı geçen tez

bk: Bakınız

C: cilt

Haz: Hazırlayan

S: Sayı

s: Sayfa

vb: Ve benzeri

yay: Yayın

haz: Hazırlayan

vd: Ve diğeri

TRANSKRİPSİYON CETVELİ

A, Å,a,å	А,О ,а,о
B,b	Б ,б
C,c	Ж, ж
Ç,ç	Ч, ч
D,d	Д, д
E,e	А,Е а, е
Ë,ä	А,а
F,f	Ф, ф
G,g	Г, г
H,h	Х, х
Ĥ,ĥ	Х,х
I,İ,i	И, и
K,k	К, к
Қ,қ	Қ, қ
L,l	Л, л
M,m	М,м
N,n	Н, н
O,Ö,o,ö	Ÿ, ŷ
P,p	П, п
R,r	Р, р
S,s	С, с
Ş,ş	Ш, ш
T,t	Т, т
U,Ü,u,ü	У, у
V,v	В, в
Y,y	Й, й
Ya,Ye	ë
Z,z	З, з

GİRİŞ

Türk kültürünün ortak bir geleneği olan destan türü bir milli kültür zenginliğidir. Muhteviyatında o milletin yaşama biçimini, maddi ve manevi değerlerini, kabiliyetlerini barındırması bu zenginliğini göstermektedir. Türk destan hazinesinden olan Şirin ile Şeker destanı da bu zenginliğin bir parçasıdır. Şirin ile Şeker destanı Özbek Türklerinin oluşturduğu destanlardan biridir. Şirin ile Şeker destanıyla Özbek sahasında pek çok destan daha vardır. Bu destanların birçoğu üzerinde çalışmalar yapılmış ve bu kültürel değerlerin incelenmesi sağlanmıştır.

Çalışmamızda hacimli bir yapıya sahip olan metin bölümü “formüller, formüle yakın ifadeler ve temalar” dikkate alınarak “Sözlü Kompozisyon Teorisi” uygulanarak çözümlenmiştir. Aynı zamanda destanın epizot ve motif yapısı incelenirken Prof. Dr. Fikret Türkmen’in “Aşık Garip Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma” eserinde kullandığı metottan da faydalanılmıştır.

Çalışmamızda epizotlar ve motifler epizota bağlı olarak ele alınmış ve her epizot için motifler kendi içinde değerlendirilmiştir.

G.2. Şirin ve Şeker Destanı Üzerine Yapılan Çalışmalar

G.2.1. Şirin ile Şeker Destanı Hakkında Yurtdışında Yapılan Çalışmalar:

Destan ilk olarak 1939 yılında Özbekistan Yazarlar Birliği'nin II. Kurultayında bazı Özbek destanlarıyla birlikte yayınlanmıştır.¹

Şirin ile Şeker destanı 1956 yılında Fazıl Yoldaşoğlu'ndan derlenmiş ve Özbek Halk Destanları'nın 1. Cildinde 2. kez yayınlanmıştır. Eser 152 sayfadan oluşmaktadır.²

Bunların dışında çeşitli makalelerde destandan söz edilmektedir:

¹ “Folklorşunaslık”. *Özbek Halk Ağzaki Poetik İcadı*. Yayıncı Hazırlayanlar: H. Razzakov, T. Mirzayev, A. Sabirov, K. İmamov. Taşkent: Okıtuvcı Neşriyatı, ss. 20-48.

² M. Afzalov, *Özbek Halk Destanları*. Cilt: I, Taşkent: Fen Neşriyatı, 1956.

“Maksud Şeyhzade'nin, “Şirin bilen Şeker Hakıda” adlı makalesi “*Fazıl Şair*” adlı eserde yayınlanmıştır.” Bu makalede Şirin ile Şeker destanının konu özelliklerinden bahsedilmiştir.

“Töre Mirzayev, Erali ve Şirali ile Şeker bilen Şirin destanlarının birçok benzer yönü olmasına rağmen, bunların ayrı ayrı destanlar oldukları sonucuna varmıştır.”³

Erali ve Şirali destanı ile Şirin ile Şeker destanını yapı, şekil epizot ve motif yönünden karşılaştıran Y. N. Yakubova da bu iki destanın birçok benzer yönünün olmasına karşın bu destanların iki ayrı destanlar olduğu sonucuna varmıştır.”⁴

“Bir başka çalışma, H. Koroglı'nın “*Uzbekskaya Literatura [Özbek Edebiyatı]*”⁵ adlı çalışmasıdır. H. Koroglı bu çalışmasında, Özbek edebiyatını belli dönemlere ayırarak incelemiştir. Kitabın, “Ustno-Poetiçeskoye Tvorçestvo [Sözlü Şiir Yaratıcılığı]” (ss. 15-64) adlı bölümünde, Özbek destanları ve Özbek destan geleneği kısaca tanıtıldıktan sonra, “Alpamiş”, “Goroğlı Dairesi”, “Yusuf ve Ahmed”, “Zevarhan”, “Rüstemhan”, “Küntuğmiş”, “Şirin bilen Şeker”, “Arzıgül” ve “Melike-i Dilaram” destanları hakkında bilgi verilmiştir.”⁶ Bu eserde Şirin ile Şeker destanının içeriği kısaca anlatılmıştır.

“Özbek destanları üzerinde incelemeler içeren bir başka makale, A. S. Mirbadaleva'nın, “Obşçie Çertı i Spesifika Turkmenskikh i Uzbekskih Romaniçeskikh Dastanov [Türkmen ve Özbek Aşk-Kahramanlık Destanlarının Genel Özellik ve Karakteristikleri]” adlı makalesidir. Özbeklerin romanik destanlardan “Şirin bilen Şeker”, “Melike Ayyar”, “Yunus Peri” ve “Balagerdan” gibi destanlarla, Türkmenlerin

³ Selami Fedakar, *Erali ve Şirali destanı Yüksek Lisans Tezi*, s.60, dipnotta şu bilgilere yer vermiştir: T. Mirzayev; “Erali ve Şirali Destanı Hakkıda”, *Erali ve Şirali*, Taşkent: Fen Neşriyatı, 1967, ss. 194-196.

⁴ Selami Fedakar, *Erali ve Şirali destanı Yüksek Lisans Tezi*, ss.60-61, dipnotta şu bilgilere yer vermiştir: Özbekistan Bilimler Akademisi Alişir Nevâyi Edebiyat Enstitüsü, Taşkent, 1996

⁵ H. Koroglı. *Uzbekskaya Literatura*. Moskova: Vıssaya Şkola, 1976.

⁶ Selami Fedakar, *Rüstem Han Destanı* s.34, doktora tezinde dipnotta şu bilgilere yer vermiştir: H. Koroglı. *Uzbekskaya Literatura*. Moskova: Vıssaya Şkola, 1976. Rüstemhan

romanik destanları olan “Hurlika Hemra”, “Sayat Hamra” ve “Gül ile Bülbül” destanlarının konu özellikleri ele alınmıştır.”⁷

“H. Köroglı Özbek edebiyatındaki türler hakkında bilgi verdiği “*Uzbekskaya Literatura*” adlı kitabının “Ustno-Poetiçeskoye Tvorçestvo [Sözlü Şiir Yaratıcılığı]” adlı bölümünde, Özbek destanları ve Özbek destan geleneğini kısaca tanıttıktan sonra, “Alpamış”, “Goroğlı”, “Yusuf ve Ahmed”, “Zevarhan”, “Rüstem Han”, “Küntugmış”, “Şirin ve Şeker”, “Arzıgül” ve “Melike-i Dilaram” destanlarını incelemiştir.”⁸ Şirin ve Şeker destanının konusundan bahsetmiştir.

Jumanazarova Guljahon⁹, Anglisticum Journal isimli derginin 2016 yılı 5. sayısında “Structural-Semantic and Connotative Analysis of Phrases” adlı makalesinde Şirin ile Şeker destanından alınan cümle ve sözcük örneklerinin gramer özelliklerini ve çeşitli fiilleri incelemiştir.

UNESCO tarafından çıkarılan “History of Civilizations of Central Asia” adlı dergide Sovyetler Birliği zamanında Özbeklerin eski eserleri ve kahramanlık hikayelerini okudukları anlatılmaktadır. Bunların arasında Şirin ile Şeker destanının da adı geçmektedir.¹⁰

Elimizdeki veriler yurt dışında Şirin ile Şeker destanı ilgili çok az çalışmanın yapıldığını ortaya koymaktadır.

G.2.2. Şirin ve Şeker Destanı Hakkında Türkiye’de Yapılan Çalışmalar:

Türkiye’de bu destan hakkında yapılan çalışmalar yok denecek kadar azdır.

Türkiyat Araştırmaları Dergisi’nin 129. Sayısında Dumlupınar Üniversitesi Araştırma Görevlisi Aziz Merhan “Abdulla Kadiriyye ve Özbek Romanının Doğuşu” isimli

⁷ Selami Fedakar, *Rüstem Han Destanı*, dipnotta: A. S. Mirbadaleva. “Obşçie Çertı i Spesifika Turkmenskikh i Uzbekskikh Romaniçeskikh Dastanov”. *Tipologiya Narodnogo Eposa*. Yayına Hazırlayan: V. M. Gatsak, Moskova: Akademii Nauk SSR, Inst. Mirovoy Literaturi, 1975, ss. 235-249.

⁸Selami Fedakar, *Rüstem Han Destanı*, s.38, dipnotta: H. Köroglı. *Uzbekskaya Literatura*. Moskova: Vışşaya Şkola, 1976, ss. 55-58

⁹ Jizzaki Pedogoji Enstitüsü, Özbekistan.

¹⁰ *History of Civilizations of Central Asia*, UNESCO baskısı, S.6, s.227

makalesinde Şirin ve Şeker Destanını Özbek romanının doğmasını sağlayan destanlar arasında göstermiştir.¹¹

Şirin bilen Şeker destanıyla ilgili Meral Yaman¹² Doç. Dr. Naciye Yıldız'ın danışmanlığında 2005 yılında 236 sayfadan oluşan bir Yüksek Lisans Tezi yapmıştır. Tezde destan terimi hakkında bilgi verilmiş, Türk destanlarının sınıflandırılması sunulmuştur. Şirin ve Şeker destanı hakkında yapılan çalışmalar anlatılmış, destanın transkripsiyonlu metni ve Türkiye Türkçesi verilmiştir.

Bizim çalışmamızda Özbeklerde destan kavramı ve türleri ayrıntılı olarak açıklanmış, destanın dil ve şekil özellikleri incelenmiş, Şirin ve Şeker destanı hakkında yapılan yeni ve belirtilmeyen çalışmalar sunulmuştur. Ayrıca destanın epizot ve motif yapısı Anadolu sahası halk hikayeleriyle mukayase edilmiştir.

G.2.3. Destan Kahramanlarının Adı Olarak Şirin ve Şeker:

Şirin adı bilindiği gibi ünlü halk hikayesi Ferhat ile Şirin¹³'de ve klasik edebiyatımızda Hüsrev ü Şirin¹⁴'de de kullanılmıştır.

Ferhat ile Şirin'deki Şirin güzelliğiyle ünlü bir kadın olup bir yöneticinin tek kızı/kardeşi olarak anlatılmıştır. Ön plana çıkan özelliği güzel olması ve tek çocuk olmasıdır. Şirin ile Şeker destanındaki Şirin ise bir erkektir. Kahramanlığıyla ünlüdür. İki kahraman için sayılabilecek ortak yön ikisinin de unutulmaz bir aşk macerası geçirmeleridir.

Halk hikayesi kahramanı olan Şirin'in adı "Mehmene Banu'nun Şirin isimli bir kızı/kardeşi vardı" şeklinde anlatılırken Şirin ile Şeker destanının kahramanı Şirin'in adını alması da ayrıntılı bir şekilde anlatılmaz:

"...Vezirin oğlunu da padişahın hanımı emzirdi. Çocuklara ad koydu. Padişahın oğluna Şekerbey, vezirin oğluna Şirinbey adını koydu. Onlar Şirin-Şeker diye

¹¹ Aziz Merhan, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 129. Sayı, s.134

¹² Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı

¹³ *Ferhat ile Şirin*, Hazırlayan: İsmail Büyüктаş, Can Yayınları, İstanbul, 1997.

¹⁴ *Fahri'nin Hüsrev ü Şirin'i*, Yüksek Lisans Tezi, Mevlüt Gülmez, Danışman: Doç. Dr. Yakup Karasoy, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2003.

tanındılar. Bilenler Şirin'e vezirin oğlu dediler, bilmeyenler ikisi de padişahın oğlu dediler....”

Şirin adı Hüsrev ü Şirin’de güzelliğiyle ön plan çıkan bir kahramandır. Şeker adı da Hüsrev ile Şirin’de kullanılmıştır. Bilindiği gibi Hüsrev bir süre Şeker isimli bir hanımla evlenir ancak çok geçmeden Şeker ölünce Hüsrev tekrar Şirin’in peşine düşer.

Görüldüğü gibi destan kahramanın adı olarak Şirin ve Şeker adının seçilmesi bu kahramanların daha çok güzelliğini anlatmak için kullanılmıştır.

I.BÖLÜM ÖZBEKLERDE DESTAN KAVRAMI VE ÖZBEK DESTANLARININ SINIFLANDIRILMASI

I.1.ÖZBEKLERDE DESTAN KAVRAMI

Destan (epos), bir boy, (kavim) veya millet hayatında tam estetik hüviyet kazanamamış eser sayılan efsanelerden sonra nazım şeklinde ortaya çıkan en eski halk edebiyatı mahsullerinden biridir. Sözlü geleneğe bağlı bu anonim mahsuller, zaman ve mekan içinde cemiyetin iradesini ellerinde tutan –kahraman bilge- şahsiyetlerin menkıbevi ve hakiki hayatları etrafında teşekkül etmiş uzun, didaktik hikayelerdir.¹⁵

Eski Yunanca’da ve Batı dillerinde “epope”, Farsça’da “destân” olarak adlandırılan kahramanlık temalı epik anlatılar, Türkçe’de de bilim adamlarınca “destan” ve “epope” terimleriyle karşılanmaktadır. Bu anlatı türü, diğer Türk lehçelerinde “dastan”, “epos”, “cır”, “comok”, “nımah/alıptığ nımah”, “tool/maadrlıg tool”, “olongo”, “kay çörçök”, “kay şörçek” gibi terimlerle isimlendirilmektedir. Ayrıca Türkiye Türkçesi’nde ve diğer bazı Türk şivelerinde “destan” teriminin yanı sıra, yine Farsça olan “nâme” terimi de özellikle mensur destanların isimlendirilmesi için kullanılmaktadır. Örneğin “Battalnâme”, “Danışmendnâme”, “Timurname”, “Cengizname”, “Saltukname” gibi mensur destan metinleri, doğrudan “nâme” terimi ile adlandırılmaktadır. Ayrıca, “Oğuz Kağan” destanının Reşideddin tarafından yazıya geçirilen İslamî nüshası da “Oğuzname” adıyla bilinmektedir.¹⁶

Türkiye Türkçesi’nde kullanılan destan kelimesi Özbek Türkleri arasında da kullanılmaktadır. Bilindiği gibi bu kelime dilimize Farsçadan geçmiş bir sözdür.¹⁷

¹⁵ Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000, s.72.

¹⁶ M. Öcal Oğuz, vd.’den naklen, *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2005, s.130.

¹⁷ Şükrü Elçin, “Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları-1*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, ss. 33-34.

Destan hakkında yeni bir tanım da şu şekilde yapılmıştır: “İster boy, ister ulus bazında olsun, ister dışa, ister içe yönelik olsun, toplumun (kabilenin, ulusun) bütün bireylerini doğrudan ilgilendiren ya da etkileyen herhangi bir olayı, ister dar bir alanın, ister çok geniş bir alanın bahadırı olsun belli bir tip (“alp tipi”) etrafında toplayarak anlatan, “destancı” adı verilen ve uzun bir süre “edebiyatçı” ve “tarihçi” görevini yerine getiren, atlı göçebe yaşam tarzının sanatkâr tipi olan sanatkârlar (ozan, cırav vd.) tarafından kendine özgü bir forma kavuşturulup müzik aleti eşliğinde ya da değil ezgili ve kendine has bir akış üslup ile nakledilen, sanat ve estetik kaygıları taşıyan, tarihteki bölgesel ya da ulusal bazdaki olayları tam anlamıyla gerçekçi bir şekilde değil de, efsane ya da tevatür boyutuyla nakleden, teşekkülü için uzun bir süreyi gerektiren, sözlü kültür ortamında teşekkül etmesi ve sözlü iletişim vasıtasıyla nakledilmesi nedenleriyle değişime uğrayabilen, toplumun geçtiği kültürel süreçleri ve yazıya geçirildikleri dönemin özelliklerini yansıtan, atlı göçebe yaşam tarzının ürünü olarak çoklukla manzum olarak ortaya konan; fakat, zaman zaman mensur ya da manzum-mensur bir yapı sergileyebilen kahramanlık konulu metinlere destan denir.”¹⁸

Destan türü diğer edebi türlerle yakın ilişki içindedir ve destanlar hikaye ve masal özellikleri taşıyabilir. “Türk dünyasında destan kavramı altında yer alan eserler destandan halk hikayesine, efsaneden masala kadar birbirinden farklı türlere yakın özellikler göstermektedir. Bu özelliklerin birbirinden hemen ayrılmalarını sağlayacak kesin çizgiler taşımaması, bir destanda destan özellikleri ile hikaye özelliklerinin veya üsluplarının yahut destanî ifadelerle masalsı ifadelerin bir arada bulunması gibi durumlar da bu konunun ayrı bir problemi.”¹⁹

Özbek Türkleri arasında aşk ve kahramanlık konulu destan ve hikayeleri tanımlamak için dastan, halk dastanı ve epos kavramları kullanılmaktadır. Özbek Türklerinin destancılık geleneği üzerinde önemli çalışmalar yapan V.M. Jirmunskiy ve H.T. Zarifov destan teriminin Özbek Türklerinin folklorundaki tanımını şu şekilde yapmışlardır: Epik şiir Özbek Türkçesinde “dastan” kelimesi vasıtasıyla

¹⁸ M. Öcal Oğuz, age. s.130.

¹⁹Naciye Yıldız, *Türk Dünyasında Destan Kavramı, Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s.729.

açıklanmaktadır. Farsça'dan geçen bu söz Özbeklerde yazılı, klasik ve sözlü halk edebiyatının epik eserleri hakkında kullanılmaktadır. Nevai'nin şiirlerinde de, bir zamanlar sözlü olarak anlatılan halk edebiyatının kahramanlık ve aşk konulu eserlerine de "dastan" denilmektedir.²⁰

Özbek folklorcuları Prof. Dr. Töre Mirzayev ve Prof. Dr. Bahadır Sarımsakov, V. M. Jirmunskiy ve M. Saidov'un destan tariflerinden yola çıkarak destanları şu şekilde açıklamışlardır; "Destan, halkın tarih içinde kendi kendini anlamasının büyük bir ifâdesi olarak kadimî devirlerde arkaik folklor zemininde meydana gelmiş olup, tarihî gerçekliği fantezi temelinde yaratılmış ideal tiplerde tasvir eden melodi ve icra ile sıkı sıkıya bağlı olan hacimli ve geniş çaplı bir eserdir. Epik ve etkileyici olma destana has bir özelliktir. O, konu ve kompozisyon bakımından mürekkep olayları kapsar. Bu olaylar içerik olarak kahramanlık karakterine sahiptir ve onlar halkın idealindeki bir tek kahramanın etrafında birleştirilir. Bütün bir halkın imkanları ve arzuları, olağanüstü güçlere sahip olan bu kahramanda vücut bulur. Destanların bu özellikleri onun özel üslubunu ve formunu meydana getirmiştir."²¹

Destanlar ait olduğu milletin siyasi yapısı, tarihi, coğrafyası, inanç ve pratikleri, ortak zevkleri ve değer yargıları, kahramanlıkları demektir ve o toplumun bir anlamda kimliğini ortaya koyar.²²

Özbek araştırmacılar destanların folklor içindeki yerinin tam belirlemeden destanları incelemenin zor bir mesele olduğunu söylemişlerdir. " Özbek halk folklorunda dallar meselesi daha yeterli derecede halledilemediği için çetin bir halde devam etmektedir. Oysaki folklorun en önemli alanlarından biri olan destanlar Özbek halk sözlü edebiyatında en kadim ve öncü dallardan biri olarak nitelendirilmektedir."²³

²⁰ Mehmet Aça, *Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar*, *Milli Folklor Dergisi*, S.53, s.79.

²¹ Selami Fedakar, *Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Doktora Tezi), s.7.

²² Nerin Köse, "Kırgızlardan Bir Destan "Cangıl Mırza"" , *Milli Folklor Dergisi*, S.49, s.67.

²³ Abdulmumin Kahharov, *Destan Dalı Hakkında*, Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi, Fen Neşriyatı, Eylül, 1991,s.37

Destan anlatıcıları anlattıkları destanların doğruluğu hakkında ilginç sözler söylemiştir. Örneğin ünlü Özbek destan anlatıcısı Fazıl Yoldaş Oğlu destanın sonunda şunları söyler:

“Fazıl Şair bildiklerinin hepsini söyler.

Bu sözlerin bazıları yalan, bazıları doğrudur.

Günlerimiz hoşluk ve neşeyle geçsin!

Bu sözleri ben güçlükle söylemekteyim.

“Hay!” diye bağırırsanız, bunun anlamı sözlerimi takdir etmenizdir;

Şairin fakir bir adam olduğunu biliyorsunuz.

Bu sözlerle benim hikayem sona erdi.”²⁴

Özbek halk destanlarında, Türkistan’da hayat mücadelesini devam ettiren Özbek Türklerinin maddi ve manevi kültür unsurlarını görmek mümkündür. Bu destanlarda çeşitli konular göze çarpar. “Kahramanlık, vatan sevgisi, aşk ve sadakat, halk destanlarının asıl muhtevasını teşkil eder. Bu eserlerde, yazılı edebiyatta tesadüf edilen yabancı tesirler görülmemektedir. Bunun için de halk destanlarını, milletin millî ve edebî ruhunu besleyen asıl kaynak olarak değerlendirmek doğrudur.”²⁵

I.1.1. Özbeklerde Destan Anlatma Geleneği

Türk kültüründe önemli bir yeri olan destan anlatma geleneği özellikle Özbek Türkleri arasında yaygın bir şekilde süregelmiştir. “Anlatım süreklidir. Hikaye etme

²⁴ Karl Reichl, age. s.132.

²⁵ Tahir Kahhar, *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*, C. 14, Özbek Edebiyat I, Kültür Bakanlığı yay., Ankara 2000, s. 147

eğilimi ve onu dinleme ihtiyacı, anlatıyı uygarlık tarihi boyunca insanların doğal yoldaşı yapmıştır.”²⁶

Özbek destan anlatma geleneğinde usta-çırak ilişkisinin, destan mekteplerinin yeri önemlidir. Bu konuda Özbek bahşısı Bekmurad Corabayoğlu'nun Köroğlu/Göroğli dairesinden anlattığı “Avazning Ârâzi (Ayvazın Hakarete Uğraması)” destanının sonunda mensubu olduğu okulu belirtmesi önemlidir:

“Bu tarzda Avaz anlatıldı.

Karakalpakta Halmurad Şair tarafından

Bu tarz, Halmurad Baksı'dan kalandır,

Cankut Bahşi ondan öğrenen

Göroğli, Avazhan'ın tarifini

İnsanlar arasında her zaman yayandır.

Avazı başkaları da anlatır

Onların söyledikleri sözlerin hepsi yalandır.

Bunun sebebi onların bir usta görmemesidir,

Onlara; “bunu şöyle anlat” diyen bir usta olmamıştır.

Her ne kadar onların sözü Avaz olsa da,

Sözlerinin çoğunun bir anlamı yoktur.

Cankut'un çırağı Kurban Şair'in

Sesi çok uzaklara yayılmıştır.

Kazaklar, Karakalpaklar, Türkmenler, Özbekler

Ve hatta Tacikler onun karşısında vecit halindedir.

²⁶ Linda Degh, Çeviren: Zerrin Karagülle, “Halk Anlatısı”, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Milli Folklor Yayınları, Ankara, 2003, s.91.

Doğduğum yer Nurata bölgesidir,
Gençliğimden beri bir şair olmak arzumdur,
Ben bu işi, başka her işten daha çok severim,
Şairliğin bana uygun bir meslek olduğunu sanıyorum,
Gençliğimden beri kendimi bu mesleğe adanmışım,
Fakirlik, sıkıntı başımdan gitmezken,
Kurban Şair'in ne söylediğini dinleyip,
Onun yanından tan vaktine kadar ayrılmamışım.
Bu destanlar kaç defa anlatılıp geçti;
Sık sık anlatılarak gelişip olgunlaştı
Ben Kurban Şair'in sözlerini dinledim,
Onun söylediği sözler gönlüme yazıldı.²⁷

Muhammedcan Recepov, Özbek destanlarının anlatım şeklini şöyle izah etmiştir: “Destan icrasına başlandığında bahşı, dombranın ritmine uygun olarak âhenkli bir şekilde sallanmaya başlar, sesini, anlattığı konuya göre ayarlar. İcra sırasında uygun tasvirler ve ezgilerle en üst akortlara kadar çıkar. Destancının anlattığı metin kadar, söyleyiş tarzı da onun ustalığını göstermesi bakımından önemlidir. Destan çok ilginç bir yere geldiğinde bahşı, dinlenmek için ara verir. Bu ara vermeye bahşı dilinde “dombra döndürmek” denir. Dombra döndürmek tabiri şuradan çıkmıştır: Bahşı, “kıstırma” denilen birkaç şiiri dombrasına hitaben söyledikten sonra dombrasının ön yüzünü duvara dayayarak dombrayı döndürmüş olur. Ayrıca üstündeki kaftanını ve bel bağını da çıkararak destan söylediği yerden bir süre için ayrılır. Bahşı dışarıya çıktıktan sonra çıraklardan birisi bahşının kuşağını ortaya serer. Bu kuşağın üzerine herkes gücüne göre para veya uygun gördükleri armağanları bıraktıktan sonra kuşak düğümlenir. Harezm sahası bahşıları, destanın ortasında armağan toplamazlar. Destan icrası bittikten sonra “toyda bersin” havası çalınır ve armağanlar bundan sonra toplanır. Bahşayı davet eden

²⁷ Karl Reichl, age. ss. 70-71.

ev sahibi de bu armağanların yanı sıra imkânları dahilinde bahşıya çapan (kaftan), at, koyun gibi armağanlar verir. Bahşı, toplanan armağanları çırakları ile uygun bir şekilde paylaşır.”²⁸

Türk destan anlatıcıları destanlarını söylerken genelde bir müzik aleti kullanır. “Bir müzik aleti kullanan şair-destancılar arasından bazıları “dutar” veya “dombıra” adı verilen telli bir çalgı kullanırken, diğer bir kısmı da “kobız” veya “gıydak” adını alan yaylı çalgılar kullanır.”²⁹

I.1.2. Özbeklerde Destan Anlatıcıları

Özbek Türkçesi’nde destan anlatıcıları için : “Bahşı”, “Şair” “Dastançı” terimleri kullanılmıştır.

Türk boyları arasında destan anlatıcıları için kullanılan terimler ise şu şekildedir: “Yakut Türkçesi’nde “Olonhout” Bu terim “destani şiir” anlamına gelen “Olonho” kelimesinden türetilmiş bir kelimedir. Olonho kelimesi büyük ihtimalle Türkmen Türkçesi ve Kazak Türkçesi’nde, “şarkı, türkü” anlamına gelen “Öleng” kelimesiyle ilişkili bir kelimedir.

Uygur Türkçesi’nde destan anlatıcısı, “Dastançı” veya “Goşagçı” (Goşag,”şarkı türkü’den gelmektedir.) adını alır.

Kırgız kahramanlık destanı Manas anlatıcıları, “Manasçı” adını alır.

Karakalpak destan anlatıcılarının bir tipi, “Jırav” adını alır. Jırav terimi Kazak Türkçesi’nde de vardır. Kırgız Türkçesi’nde “İrçi” şeklinde kullanılır.

Altay Türkleri’nin destanî şiir söyleyicisi “Gayçı” adını alır.

²⁸ Muhammedcan Recepov,” Özbek Destan Terennüm Düzeni”, *Milli Folklor*, Güz 1993, S.23, ss.50- 51.

²⁹ Karl Reichl, age. s.105 (Türk boylarında destan anlatılırken kullanılan müziksel öğeler hakkında ayrıntılı bilgi için bu eserin 105-118. Sayfalarına bakılabilir.)

Kazak Türkleri'nin sözlü destanî şiir söyleyicilerinin çoğu, Farsça'dan alınmış bir kelime olan, “akın” adını alır.

Tatar Türkçesi'nde destan anlatıcıları “çaçan” ve Başkurt Türçesi'nde “sasan” adını alır.

Oğuz destanı Dede Korkut Kitabı'nda destanî şiir söyleyicisi, “Ozan” adını alır.

Azerbaycan ve Türkiye Türklerinin gelenekelerindeki destanî şiir söyleyicileri için kullanılan terim ise “aşığ”tır.”³⁰

Destan anlatıcıları Türk coğrafyasının çeşitli bölgelerinde farklı adlarla anılsalar da ortak bir kültürün mensupları olarak, temeldeki destan anlatma geleneğine sıkı sıkıya bağlı kalmışlardır.³¹

“Özbeklerin dört tane meşhur bahşısı vardır. Biri Ergeş Cumanbülbüloğlu'dır. (1868-1937, Semerkant). Cumanbülbüloğlu, halk destanlarını naklettiği gibi, kendi de icat etmiştir. Beş ciltlik “Bülbul Teraneleri” (Taşkent 1971-1973) ve onun Rusçası üç cilt olan “Pesni Bulbulya” (Taşkent 1974-1977) kitaplarında bahşının ürünlerinden örnekler verilmiştir. “Küntuğmuş”, “Yekke Ahmed”, “Rövşen”, “Göroğlının Tuğılışı ve Babalığı”, “Hasan Han”, “Avaz Han”, “Nur Ali”, “Alpamış”, “Yusuf bilen Ahmed” gibi en meşhur destanlar onun dilinden kaydedilmiş, kitaplarda neşredilmiştir. Onun hakkında kitaplar yazılmıştır. Yine bir ulu bahşı Fâzıl Yoldaşoğlu'dır (1872- 1955, Semerkant). Yoldaşoğlu, kırktan fazla Özbek halk destanı söylemiştir. Onun söylediği destanlardan otuz tanesi kaydedilmiş ve çoğu neşredilmiştir. Bunların içinde “Alpamış”, “Murad Han”, “Rüstem Han”, “Göroğlının Tuğılışı”, “Melike Ayyar”, “İntizar” gibi destanlar öne çıkar. Fâzıl Yoldaşoğlu'nun “Tanlangan Eserleri” (Taşkent 1949) neşredilmiştir. Üçüncü ulu bahşı İslâm Şair Nazaroğlu'dır (1874-1958, Semerkant). İslâm Şair, otuza yakın halk destanını dombura çalıp söyler. Onun söylediği “Alpamış”, Küntuğmuş”, Zülfikar bilen Avaz Han”, “Arzıgöl”, “Sahibkıran” gibi destanlar çok kıymetlidir. Şairin bahşılar üslûbunda yazılmış “Cengnâme” (Taşkent 1941),

³⁰ Karl Reichl, age. ss. 62-66

³¹ Selami Fedakar, “Alpamış Destanı ve Bey Böyrek Hikayesi Arasında Bir Karşılaştırma”, *Milli Folklor Dergisi*, S.51, s.52.

“Kahramannâme” (Taşkent 1942) ve “Tanlangan Eserler”i yaratıcılığının mühim basamaklarını kendine aksettirir. Dördüncü meşhur halk destancısı Polkan Şâir Muhammedkul Camratoğlı’dır (1874-1941, Semerkant). Bu şair dombura çalıp yetmişten fazla halk destanı söylemiştir. Özellikle, Köroğlu dizisindeki destanları pek büyük maharetle icra etmiş, âlimler tarafından kaydedilerek çoğu kitap hâlinde neşredilmiştir. Polkan Şâir’in söylediği “Göroğlunun Tuğlusu ve Babalığı”, “Yunus Peri”, “Miskal Peri”, “Gülner Peri”, “Avaz Han”, “Avazın Üylenişi”, “Hasan Han”, “Çambil Kamalı”, “Botaköz” destanlarını bugün Özbek halkı severek okumaktadır.”³²

Özbekistan’da 19-20. Yüzyılda yaşamış ve günümüzde hala yaşamda olan iki yüzden fazla bahşı olduğu saptanmıştır.³³

Destan anlatıcılarının hafızalarında çok uzun birkaç destanı tuttuğu bilinmektedir. “Bir Özbek bahşının repartuarı, ortalama olarak yaklaşık beş ile on destandan oluşmakla birlikte, geçmişte yaşamış, yetenekli bazı bahşılardan otuz ile kırk destan icra ettiği söylenmektedir. Ancak bazı destan anlatıcıları, bu rakamı dikkati çekecek derecede aşmışlardır. Güney Tacikistan (Özbek-Lagay) Özbekleri arasında anlatılan Köroğlu/Göroğlı dairesi, otuz iki koldan, bazı bölgelerde ise, altmış dört koldan meydana gelmektedir. Ancak günümüzde bilinen hiçbir destan anlatıcısı Köroğlı dairesinin tamamını icra edememektedir.”³⁴

Şirin ve Şeker destanının anlatıcısı Fazıl Yoldaşoğlu Özbek destan anlatıcıları içinde özel bir yere sahiptir. Onun destan anlatmadaki kabiliyeti ve üslubu kendine hastır. “*Fazıl Yoldaşoğlu’nun destanlarında kendine has bir özellik vardır ki bu diğer bahşilerde görülmez. Bu özellik Fazıl Yoldaşoğlu’nun kent ve köylere giderek oradaki halkla iç içe olması, samimiyet kurması ve gittiği yerlerde alçakgönüllü olmasıyla*

³² Tahir Kahhar, age. ss. 39-40.

³³ Aziz Merhan, *Abdulla Qadiriyye ve Özbek Romanının Doğuşu*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2008, s.24.

³⁴ Karl Reichl, age. s.73.

*halkın takdirini kazanmasıdır. Mesela Hokand, Andican, Fergana kentlerine giderek oradaki fakir halkla dertleşmiştir.”*³⁵

“Özbek destan anlatıcıları içinde en kabiliyetli anlatıcılara verilen “şair” ünvanını almış olanlardan biri Fazıl Yoldaşoğlu’dur. Fazıl Şair, 1872 yılında şimdiki Semerkant bölgesini Bulungur ilçesine bağlı Layka köyünde dünyaya gelir. Fazıl Şair’in fakir bir çiftçi olan babası, ailesi ve tüm köylülerle birlikte 1873 yılında Çelak köyüne göç eder. Fazıl Şair beş yaşındayken 1977 yılında babası vefat eder. Annesiyle beraber kalan Fazıl Şair’in çocukluğu, maddî sıkıntılardan dolayı çok zor geçer. Fazıl Şair 19-20 yaşlarına gelince, doğduğu köy olan Layka’ya geri döner ve babasından kalan arazide çiftçilik yapmaya başlar.

Çocukluğundan beri destanlara ilgi duyarak büyüyen Fazıl Şair, çiftçilik yapmaya başladığı yıllarda devrin ünlü bahşılarında destanlar dinler. Okuma ve yazması olmayan Fazıl Şair 20 yaşına geldiğinde, devrin ünlü bahşılarında olan Yoldaş Şair’e çirak olur. Yoldaş Şair, Fazıl Yoldaşoğlu’nu babası gibi terbiye ederek ona bildiği destanları ve destan anlatma sanatının inceliklerini öğretir. Fazıl Şair, ünlü bir bahşı olarak halk arasında destan anlatırken aynı zamanda çiftçilik de yapmaktaydı. Özbek bahşılarının repertuarında genellikle beş ile on destan bulunmaktadır. Bu bahşılarda kabiliyetli olanların repertuarında ise yirmi ile otuz tane destan bulunur. Fazıl Yoldaşoğlu’nun repertuarında ise, kırka yakın destan bulunmaktaydı. Oldukça geniş bir repertuara sahip olan Fazıl Şair’in anlattığı destanlar arasında; “Alpamiş”, “Yadgar”, “Şirin bilen Şeker”, “Murad Han”, “Rüstem Han”, “Melike Ayyâr”, “Meşrika”, “İntizâr”, “Balagerdan”, “Nurali”, “Cahangir” gibi destanlar bulunmaktadır. Kırka yakın destan bilen Fazıl Şair’den sadece yirmi tane destan derlenebilmiştir.

Bulungur destan mektebinin en parlak temsilcilerinden biri olan Fazıl Yoldaşoğlu 1955 yılında kendi köyü olan Layka’da vefat etmiştir.”³⁶

Son incelemelere göre ise Fazıl Yoldaşoğlu’ndan otuz tane destan derlenmiştir.³⁷

³⁵ Alişer Bozorov, “Fazıl Yoldaşoğlu-Yeni Destanlar İcadkârı” Folklorologiya, 5 Eylül, 1991, Taşkent

³⁶ Selami Fedakar, (2003), *Erali ve Şirali Destanı*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yüksek Lisans Tezi), s.45.

Görüldüğü gibi destan anlatma geleneği Özbek Türkleri arasında canlı bir şekilde sürmektedir. Bu Türklerin tarihi zenginliğini de göstermektedir. “*Milli destanlara sahip olmayan milletlerin tarih zenginliği de kısırdır; medeniyet tarihinde çok güç yer alabilirler yahut da kendilerine yeni bir tarih yaratır gibi destanlar uydurmak zorunda kalırlar.*”³⁸

İncelediğimiz Şirin ve Şeker destanı da Türk dünyası destan havuzundan bir damla niteliğindedir. “Birçok milletlerin destanı yoktur. Destanlar sadece uzun bir geçmişi olan, eski ve kahraman milletlere mahsustur. Bir millet ancak büyük hadiseler yaşar, büyük maceralar geçirirse destanlar teşekkül eder.”³⁹

I.2. ÖZBEK DESTANLARININ SINIFLANDIRILMASI

Özbek destanlarının bir çok defa tasnifi yapılmıştır. V. M. Jirmunskiy ve H. T. Zarif, Özbek destanlarını;

1-Kahramanlık Destanları

2-Cenknameler

3-Tarihi Destanlar

4-Romanik Destanlar

5-Edebi Destanlar

6-Yeni Destanlar

şeklinde sınıflandırmışlardır. Buna binaen Köroğlu destanını da ayrı bir grupta ele almışlardır.⁴⁰

³⁷ Mehmet Aça, “Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar”, *Milli Folklor Dergisi*, S.53, s.88

³⁸ M. Necati Sepetçioğlu, *Karşılaştırmalı Türk Destanları*, Akran Yayıncılık, 1990, s.5.

³⁹ Nerin Köse, *Kocacaş Destanı*, Milli Folklor Yayınları:16, Halk Edebiyatı Dizisi:9

⁴⁰ Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yüksek Lisans Tezi), s.2.

Tanınmış Özbek Türklerinden biri olan M. S. Saidov ise Özbek destanlarını:

1-Kahramanlık

2-Saf Aşk Anlatan

3-Romanik

4-Cenkname

5-Tarihi destanlar

olmak üzere türlere ayırmıştır.⁴¹

Özbek destanlarını tasnif eden başka bir araştırma ise Töre Mirzayev ve Bahadır Sarımsakov tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar, Jirmunskiy ve Zarifov'un tasniflerinde "Goroglı (Köroğlu)" dairesini ayrı bir grup olarak almalarını eleştirmiş, aslında Goroglı (Köroğlu) Dairesinin Romanik Destanlara dahil edilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. M. Saidov'un destan tasnifinde de destanların Kitabî Destanlar ve Sözlü Destanlar olarak başta ayrılmasını eleştirmişlerdir. T. Mirzayev ve B. Sarımsakov, V. M. Jirmunskiy ve M. Saidov'un tasniflerini göz önüne alarak Özbek destanlarını;

1. Kahramanlık Destanları
2. Cenknâmeler
3. Tarihî Destanlar
4. Romanik Destanlar
5. Kitabî Destanlar

şeklinde tasnif etmişlerdir.⁴²

Bu tasnifi dikkate alarak Özbek destanlarını şu şekilde açıklayabiliriz:

1-Kahramanlık Destanları:

⁴¹ Mehmet Aça. "Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar". Milli Folklor Dergisi, S. 53, 2002, s. 80

⁴² Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yüksek Lisans Tezi), s.2.

Kahramanlık konusu göçebe ve yarı göçebe hayat tarzı ile yakından ilgilidir. Bu hayat tarzı içindeki boyların kendi aralarındaki mücadeleleri veya başka halklarla olan mücadeleleri kahramanlık destanlarının oluşmasında etkilidir. “Türk destan geleneğinin büyük bir kolunu teşkil eden kahramanlık destanları, Türklerin boylar halinde yaşadıkları dönemdeki atlı göçebe hayat tarzının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Bu tür destanların en önemli özelliği kahramanın şahsî başarısından çok toplumsal başarısının veya zaferinin konu edilmesidir.”⁴³

Bu tür destanları “*Bir milletin ruhundan çıkmış olup millî benliği, değerler sistemini, yaşanan coğrafyayı aksettiren ve bir kahramanın etrafında oluşan uzun manzum eserlerdir.*”⁴⁴ şeklinde açıklayan bilim adamları da olmuştur.

Kahramanlık destanlarına; “Manas Destanı”, “Köroğlu Destanı” örnek gösterilebilir.⁴⁵ Tatarların ünlü destanlarından Çura Batır, Cık Mergen, İdigey destanları da kahramanlık destanlarıdır.⁴⁶

Özbek destanları içinde kahramanlık konulu en önemli destan Alpamış destanıdır. Alpamış destanı birçok Özbek destan anlatıcısının repertuarında vardır. Bunun nedeni olarak bu destanın halk arasında çok sevilmesi gösterilmiştir. Aynı zamanda Aysuluv destanı da kahramanlık konulu bir destan sayılabilir.⁴⁷

2-Cenkenmeler:

Cenkenme mensur ya da manzum olarak oluşturulmuş, bir topluluğun ya da bir ordunun kahramanlıklarının anlatıldığı eserlerdir.⁴⁸ Cenkenmeler 13. yüzyıldan itibaren Türk tasavvuf edebiyatında inkişaf etmeye başlamıştır.⁴⁹

⁴³ Selami Fedakar, “Özbek Sözlü Destan Geleneğinde Değişim ve Tür Sorunu”, *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*. İstanbul, 2005, ss. 216-228.

⁴⁴ Sadık Tural, *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, 1. Cilt, Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları, s. 94.

⁴⁵ M. Öcal Oğuz vd. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2005, s. 135.

⁴⁶ Fatih Urmanç, *Tatar Destanları 2*, Türkiye Türkçesine Aktaranlar Vedat Kartalcık, Caner Kerimoğlu, Ankara, TDK Yayınları, 2007, s.15.

⁴⁷ Selami Fedakar, (2003), *Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı.*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Doktora Tezi), s.15.

⁴⁸ *Büyük Larousse*, Gelişim Yayınları, 4. Cilt.

⁴⁹ *Folklor ve Tasavvuf Edebiyatı Sözlüğü*, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü, , Bakü, 2009, s.88

Savaş/mücadele konulu metinler olan gazavatnamelerden türemiş cenknameler, bizzat savaş tasvirlerine yer veren metinlerdir.⁵⁰ Cenknameler kahramanlık destanlarından etkilenecek oluşturulmuştur. Genellikle savaş sahnesi canlandırılmaktadır.

Cenknameleri kısaca “savaş hikayeleri anlatan kitaplar”⁵¹ olarak da tarif edebiliriz.

Özbek bilim adamları, genellikle Cenknâmeleri (Sözlük anlamı “Savaş, Cenk Kitabı”) kahramanlık konulu aşk hikayesinden ayırırlar. Cenknâmelerde, savaşta gösterilen başarılar ve özellikle de Müslümanların, Müslüman olmayanlara karşı başarıları veya Sünnîlerin (Türk boylarının çoğu bu gruptadır) Şiiilere (Genellikle Farslar) karşı başarıları övülür. Cenknâme, bu özelliğiyle, eski Fransız Chanson de Gestesine çarpıcı bir şekilde benzemektedir.⁵²

Özbek Türklerinde cenknamelere örnek olarak “Yusuf bilen Ahmed” ve onun devamı olan “Ahmed Bek bilen Bali Bek” destanları gösterilebilir.⁵³

3-Tarihi Destanlar:

Tarihi destanlar teriminden “*Bir destan metninin, bir toplumun tarihinde önemli bir yer edinmiş ve tarihi tespit edilebilen önemli bir tarihi olaya ve olaylara gönderme yapmak veya tamamen bu olayları konu alması özelliklerine göre kullanılması*”⁵⁴ anlaşılmaktadır.

Destanlar tarih ile yakından ilişkilidir, “*Destan, tarihten doğar. Öyle ki, destan tarihi hadiselerin millet hayatında bıraktığı intibaların şiirleşmiş, sanat eseri haline gelmiş şeklidir denilebilir.*”⁵⁵ Bu yönüyle her destanda ufak da olsa bir tarihi yön bulunabilir. “*Destanların tarihle ilgisi olmasına karşın abartılı anlatımı, kişilerin*

⁵⁰ Metin Akkuş, “Şeyh Galip’in Anlam Dünyası: HüsnüAşk’ta Edebi Türler ve Tarzlar”, *Turkish Studies*, S.4, s.108

⁵¹ Yaşar Çağbayır, *Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı*, Ötüken Yayınları Cilt:1, , İstanbul, 2007, s.777.

⁵² Karl Reichl, (Çeviren: Metin Ekici), *Türk Boylarının Destanları*, TDK Yayınları, Ankara, 2002, s.141.

⁵³ Selami Fedakar, *Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, İzmir, (Doktora Tezi), s.5,

⁵⁴ Metin Ekici, *Destanlar, Türk Edebiyatı Tarihi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2007, s.91.

⁵⁵ Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı*, İstanbul 1999, s.10-11

insanüstü özellikleri, insan dışı hayali varlıkların bulunması tarihle ilişkisini gölgeler.”⁵⁶

Tarihi destanlar toplumun tarihinde önemli yer edinmiş ve tarihî tespit edilebilen önemli bir tarihi olaya ve olaylara gönderme yapmak veya tamamen bu olayları konu alması özelliğiyle⁵⁷ bu adı almıştır. Tarihi destanlar, tarihte yaşanmış olaylar veya bazı kişiler hakkında söylenmiş olan destanlardır.

Tarihi destanları kendi içinde şu dört gruba ayırmak mümkündür:

- a. Tarihî – Kahramanlık
- b. Tarihî – Fantastik
- c. Otobiyografik
- d. Tarihî Somut veya Yeni Destanlar⁵⁸

Tarihi destanlara; “Timur Destanı”, “Battal Gazi Destanı”, “Danişmend Gazi Destanı”, “Hamzaname Destanı”⁵⁹, “Tolbiydin Destanı”, “Karasay Destanı”, “Beket Batır Destanı”, “Ernazar Bekek Destanı”, “Edigey Destanı”, “Orak Mamay Destanı”, “Abdurrahman Han Destanı”, “Ernazar Bekek Destanı”⁶⁰ örnek gösterilebilir.

Tarihi-Kahramanlık destanlarına Biynöger, Karça, Cantuvgan, Kaşavbiy ile Goşayah Biyçe, Çüyeldi, İbak Oğlu Aznavur, Bekmirza ile Kaysın, Sarıbiy ile Karabiy, Misirbiy, Batok Bey, Tatarkan, Candar, Zavurbek, Kara Mussa, Kobanlanı Koy Bölek destanları da örnek verilebilir.⁶¹

Özbek destanlarından olan Aysuluv destanı, Tulumbiy destanı, Şeybani Han destanı, Ayçınar destanı, Merdikaş destanı, Memekerim Palvan destanı, Günlerim

⁵⁶ Cuma Karataş, *Destanlar*, Yuva Yayınları, 2004, İstanbul, s.5

⁵⁷Metin Ekici, “Destan Araştırma ve İncelemelerinde Kullanılan Bazı Terimler Hakkında”, *Milli Folklor Dergisi*, 2002, Bahar, s.32

⁵⁸Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yüksek Lisans Tezi), s.5.

⁵⁹ M. Öcal Oğuz, Metin Ekici-vd., *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2005, s.135.

⁶⁰ *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, AKM Başkanlığı Yayınları, Cilt:1 Ankara, 2001, s.116.

⁶¹ Ufuk Tavkul, *Karaçay-Malkar Destanları*, Ankara,2004, ss. 3-4

destanı, Tercüme-i Hal destanı, Bahtiyar Evlatlar destanı tarihi destanlardan sayılabilir.⁶²

4-Romanik Destanlar: Romanik destanlar halk hikayeleri ve destanlar arasındaki dönemde görülmektedir. Romanik destanların konuları genellikle aşk maceraları, olağanüstü olaylar, günlük olaylar, aşk uğruna gösterilen cesaretler ve fedakarlıklardır. *“Romanik destanların mahiyetleri birbirine çok benzer olup, kahraman âşık olduğu güzeli bulmak için sefere çıkar, çok değişik maceralar yaşar, olağanüstü güçlerle savaşır ve bütün zorlukları aşarak amacına ulaşır. Bu tip destanların olayları, saraylarda, pazarlarda, sihirli bahçelerde, korkunç yer altı ve su altı tünellerinde geçer.”*⁶³

Romanik destanların konuları ağırlıklı olarak aşk olmasına rağmen bu aşk çoğu zaman mutlu bir sonla bitmeyebilir. *“Konu edilen aşk, her zaman mutlu bir aşk değildir. Belli sayıda aşk hikayesi (destanları) trajik bir sonuçla biter. Örneğin Kazak aşk destanı “Kız Jibek (İperk Kız)”te erkek kahramanlardan Tölegen, Kız Jibek’i kazanır; fakat onunla birlikte yurduna dönerken bir düşman tarafından yolda öldürülür ve Kız Jibek sonuçta Tölegen’in küçük kardeşiyle evlenmek durumunda kalır.*

*Mutsuz bir sona sahip olan diğer meşhur aşk hikayeleri ise; Anadolu Türklerinden Türkistan’a kadar bilinen “Tahir ile Zühre” ve Kazak Türkleri ve onlarla içiçe veya komşu olarak yaşayan diğer boylar ve başka toplumlar arasında bilinen Kazak aşk hikayesi “Közi Körpeş Bayan Suluv”dur.”*⁶⁴

Aşk konulu destanlarda, genel olarak kahramanın rüyasında veya resminden görerek âşık olduğu sevgilisini aramak için yolculuğa çıkması, yolda kahramanlıklar göstererek karşısına çıkan engelleri aşması ve sonunda sevgilisine kavuşması anlatılmaktadır.⁶⁵

⁶² Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yüksek Lisans Tezi), s.6.

⁶³ Selami Fedakar, *age*, s.6.

⁶⁴ Karl Reichl, *age.*, s.140.

⁶⁵ Selami Fedakar, “Özbek Sözlü Destan Geleneğinde Değişim ve Tür Sorunu”, *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri* İstanbul, 2005, s.223.

Kahramanlık destanları ve romanik destanlar aslında çoğu zaman iç içe geçmiştir bu yüzden romanik destanları şu şekilde de sınıflandırmıştır:

- a. Kahramanlık - Romanik
- b. Aşk - Romanik
- c. Maişî (Günlük Hayatla İlgili) – Romanik Destanlar

“Romanik destanlar, Özbek bahşılarının repertuarında en geniş yere sahip olduğu kabul edilen destanlardır. Romanik destanların alt gruplarından Kahramanlık – Romanik destanlara; “Rüstem Han” dairesi, “Yakka Ahmed” destanı ve “Goroğlı (Köroğlü)” dairesine giren bazı destanlar, Aşk – Romanik destanlara; “Küntoğmış” destanı ve “Goroglı (Köroğlü)” dairesinin son halkaları, Maişî(Günlük Hayatla İlgili) – Romanik Destanlara; “Sahipkiran”, “Kıran Han”, “Erali ve Şirali” gibi destanları dâhil etmek mümkündür.”⁶⁶

Bunlarla birlikte “Yusuf Bilen Ahmed, Alibek bilen Balibek, Ernazar, Sahibkiran, Arzigül destanları da romanik destan örneğidir.”⁶⁷

Bu tasnif doğrultusunda Şirin ve Şeker destanını Maişî (Günlük Hayatla İlgili)-Romanik Destanlar sınıfına koyabiliriz.

Aşk destanları, arkaik destandan yazılı romana geçiş yolundaki aşamayı oluşturmaktadır. Bu değerlendirme Anadolu sahasındaki halk hikayeleri için de geçerlidir.⁶⁸

5-Kitabî Destanlar: *Klasik şiir örneklerinin bahşılar tarafından folkloru has olarak tekrar işlenmesi neticesinde meydana gelen, yazma edebî bir kaynak temel alınarak yaratılan veya doğrudan klasik edebiyatın tesirinde yaratılan eserler “Kitabî Destanlar” olarak adlandırılmaktadır.*⁶⁹

⁶⁶Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*, E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Yüksek Lisans Tezi), s.7.

⁶⁷ Ali Berat Alptekin’den naklen, *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, 2002, Ankara, s.67.

⁶⁸Mehmet Aça, *Kazak Türklerinin Destanları ve Destancılık Geleneği*, Kömen Yayınları, Konya, 2002, s.60.

⁶⁹ Selami Fedakar, *age*, s.7

Anadolu sahasında halk hikayesi olarak nitelendirdiğimiz bu metinler bugün Türk dünyasının birçok yerinde “muhabbet destanları, aşk destanları, sevgi destanları, kitabî destanlar vb” adlarla adlandırılmaktadır.⁷⁰

Kitabi destanlar arasında “Ferhad ile Şirin”, “Leyla ve Mecnun”, “Behram ve Gülendamar”, “Yusuf ve Züleyha” destanları sayılabilir.⁷¹ Yine “Yusuf Kitabı”, “Büz Yigit” destanları da kitabî destanlardandır.⁷²

Görüldüğü üzere kitabi destanlar konusunu tamamen klasik edebiyattan almıştır.

Jirmunskiy ve Zarifov Özbek destanlarını tasnif ederken son olarak “Yeni Destanlar” adıyla bir grup daha oluşturmuşlardır. Bu gruptaki destanlar yakın dönemde teşekkül eden destanları içerir. “Tolganay” ve “Mamatkerim Palvan” bu gruptaki destanlara örnektir.⁷³

Biçim olarak ve içerik olarak destan türlerini ayırmak mümkün gibi görünse de bu destanların her birinin kendine has değerlerinin olduğu unutulmamalıdır. *“Bir kişi, sadece metne bakmak suretiyle, kahramanlık destanını diğer destanî şiir şekillerinden ayırt edebilir; fakat kahramanlık destanının özüne has kaliteleri, kahramanlık özelliği, sadece destanın icra edildiği ve değerli olduğu toplumda anlatılışı sırasında yakalanabilir.”*⁷⁴

Son olarak Türk destanlarını Özkul Çobanoğlu şu şekilde bir tasnifle sıralamıştır⁷⁵:

1)Eski Destanlar

2)Yeni Destanlar

2.1. Arkaik Destanlar

2.2-Kahramanlık Destanları

⁷⁰ Hüseyin Baydemir, “Fazıl Yoldaşoğlu’nun Leyla ile Mecnun Hikayesi Üzerine Bir İnceleme”, *Turkish Studies*, S.4 İlkbahar, 2009, s.322.

⁷¹ Selami Fedakar, “*Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı*” E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Doktora Tezi), s.7.

⁷² Fatih Urmançlı, *Tatar Destanları 2*, Türkiye Türkçesine Aktaranlar: Vedat Kartalcık, Caner Kerimoğlu, TDK Yayınları, 2007, Ankara, s.16

⁷³ Selami Fedakar, *age*, s.7.

⁷⁴ Karl Reichl, *age*, s.141.

⁷⁵ Özkul Çobanoğlu, “*Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*”, Akçağ Yayınları, Ankara,2003, ss.:388-396

2.3.Tarihi Destanlar

Sonuç olarak bakıldığında konu bakımından Özbek destanlarının iki ana grupta toplandığı görülmektedir. “Kahramanlık Konulu Destanlar”, “Kahramanlık-Aşk Konulu Destanlar” Özbek destanlarının konu edindiği iki temel gruptur. Şirin ve Şeker destanı da bunlardan “Kahramanlık-Aşk Konulu Destanlar” grubuna dahil edilebilir.

II. BÖLÜM: ŞİRİN VE ŞEKER DESTANININ YAPI İNCELEMESİ

II.1 ŞİRİN VE ŞEKER DESTANININ DİL VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Şirin ve Şeker destanı Fazıl Yoldaşoğlu'nun anlattığı bir destandır. Özbek Türkçesi'yle anlatılmıştır. *Özbek Türkçesi, çağdaş Uygur Türkçesi ile birlikte, Türk lehçelerinin merkez grubuna ait olup, bu lehçeler 11-12. Yüzyıllarda (Balasagun, Kaşgar, Semerkant, Buhara) Karahanlı yöneticilerinin saraylarında konuşulan ve yazılan Türk lehçesinden gelişmiştir.*⁷⁶

Şirin ve Şeker Destanı, nazım ve nesir kısımlarından oluşmaktadır. Nazım kısımları nesir kısımlarına göre daha fazladır. Bu özellik Özbek destan geleneğinin bir yansımasıdır.⁷⁷ Nazım kısımları destanımızın asıl bölümünü oluşturmaktadır.

Olaylar nesir bölümünde, duygu ve düşünceler ise nazım bölümünde anlatılmıştır. *“Muhteva bakımından nesir kısımlar karakteristik olarak anlatmadır, yani bir bakıma olayların akışı, nesir halde anlatılmaktadır. Nazım kısımlar ise, daha “durağan” (statik), konuşmalar için ayrılmış, akıcı monologlar ve diyaloglardır. Bununla birlikte, çoğunlukla kavga sahneleri veya yolculuk sahneleri gibi tip sahnelerini anlatan nazım kısımlar da vardır. Yine nazım ve nesir arasındaki karşılıklı ilişki, çok girintili çıkıntılı, birbirinden ayrılmaz şekilde ve vurgulamanın aksiyon ve olay örgüsü geliştirmeye yönelik olduğu nesir anlatma ve durağan akıcı nazım arasındaki mekanik bir yer değiştirmeden oldukça farklı olabilir. Nesrin kendisi de fark edilmez şekilde nazıma dönüşmüş, oldukça kalıplaşmış ve ritmik olabilir. Özbek Köroğlu/Göroğlu destanın kollarından birinin giriş kısmı, yavaş yavaş nesirden nazma geçiş için iyi bir örnek oluşturabilir:*

Burungi ötgen zamanide, eli Özbek amanide, kableden tamanide, Taka-Yevmitning elide, Çamlıbelning devrannı sürüp, kırk yiğitni yığıp, altın piyalege meyler

⁷⁶ Karl Reichl, (Çeviren: Metin Ekici), *Türk Boylarının Destanları*, TDK Yayınları, Ankara, 2002, s.18.

⁷⁷ Mehmet Aça, *Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar*, Milli Folklor Dergisi, Bahar, S.53, 2002, s.80.

koyup, künde erten çulaninde koy-sökimler soyup, yurtni yığdırıp, açni, toydırıp, kırk yiğitge silavsın ton kiydırıp Göroğlıbek ötdi.

Çok eski zamanlarda, Özbek halkı ortaya çıktığında, Kible (Güney-Batı) tarafında, Taka-Yevmit boyunda, Çambilbel tepesini ihtişamla yöneten, kırk yiğidi toplayan, altın kadehlere şarap dolduran, hazırlanan ziyafet için her sabah besili bir koyun kestiren, bütün halkı çağırıp açları doyuran, kırk yiğidine vaşak kürkünden kaftanlar giydiren Göroğlıbek yaşadı.”⁷⁸

Yukarıda görüldüğü gibi Özbek Türkçesi ile yazılan Köroğlu destanının bazı nesir bölümleri nazım kısımlarına benzemektedir. Aşağıda da Şirin ve Şeker destanından alınan bir nesir kısmı verilmiştir:

“Kuyankı şehrinde Kasımhan adlı birisi vardı. O kişinin çocuğu yoktu. Çocuk sahibi olmak için evlenmek istedi. Ondan olur, bundan olur diye tam seksen kadınla evlendi. Sekseninden de çocuğu olmadı. Azizleri ziyaret etti, bunlardan da hiçbir fayda görmedi. Bütün halkı toplayıp, kırk gün kırk gece düğün yaptı. Bu hanın Suyecan adlı bir veziri vardı. Onun da çocuğu yoktu. Halkı yedirip içirip, onlardan dua aldı.”

Destan anlatıcılarının yüzbinlerce mısradan oluşan destanları nasıl hafızalarında tuttuğu sorusu merak uyandırıcıdır. Bu konuda anlatıcıların “formül”, “formüle yakın ifade” ve “tema” adı verilen geleneksel unsurları öğrendikleri kabul edilmektedir.⁷⁹

Bu konuda Prof. Dr. Metin Ekici’den naklen: “ Milman Parry tarafından ilk şekli geliştirilen ve Albert B. Lord tarafından kısmen geliştirilen yaklaşıma göre; “*formül; aynı vezin şartları altında anlatılmak istenen bir ana fikri anlatmak için düzenli olarak kullanılan bir grup sözcüktür.* Albert B. Lord, bu formül tanımını yanında, bir de “*formüle yakın ifade (formulaic expression)*” kavramıyla da; “*bir mısra veya yarı mısra şeklinde kurulan ve formül benzeri özellik gösteren yapıları ifade etmiştir*”. Parry ve Lord’un kullandığı ikinci önemli kavram ise “tema” (theme) kavramı olup, bu

⁷⁸ Karl Reichl, age. s.135.

⁷⁹ Selami Fedakar, “Sözlü Kompozisyon Teorisi Bağlamında Özbek Destan Anlatıcıları”, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyumu, Gazi Üniversitesi-Ankara, 25-27 Kasım 2004.*

kavram da geleneksel olarak öğrenilen çeşitli yapılar ve “*formüllerin kullanılmasıyla oluşturulan geleneksel bir destanın anlatımında düzenli olarak kullanılan bir grup fikir*” şeklinde tanımlanmıştır.”⁸⁰

G.I.Maltsev ise destanî metnin “an’ane, formül ve metin”den ibaret olduğunu belirtir.⁸¹

Sözlü Kompozisyon Teorisi’ni geliştiren M. Parry ve A. B. Lord’un karmaşık bir yapı arz eden tanımlarını şöylece basit olarak açıklamak mümkündür:

1. *Formül*: Geleneksel ifade veya kelimelerin kombinasyonu.

2. *Formüle Yakın İfade*: Bir veya yarı mısralık cümle.

3. *Tema*: Üç veya çok daha fazla mısradan oluşan tipik sahne tasvirleri.⁸²

Özbek destanlarında bu üç unsurun kullanımı örneklerle gösteren aşağıdaki bölümden⁸³ sonra bu unsurların Şirin ve Şeker destanındaki örnekleri gösterilecektir.

“Özbekistan’ın çeşitli bölgelerinde “yüzbaşı”, “sâki”, “sâzende”, “sannavçı”, “dastançı” adlarını alan, fakat yaygın olarak “bahşı” adı verilen destan anlatıcıları, Özbek destan geleneğini “destan mektebi” adı verilen farklı ekoller oluşturabilecek düzeye çıkarmışlardır. Coğrafi olarak buldukları bölgenin adını alarak “Korgan”, “Bulungur, “Şehrisebz” vb. Gibi adlarla anılan destan ekolleri, Özbek destan geleneğinin ve destan anlatıcılarının repertuarlarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Bağlı buldukları ekoller içinde çok sistemli bir usta-çırak ilişkisi içinde yetişen Özbek destan anlatıcıları, çeşitli konuların işlendiği pek çok destanî anlatma oluşturmuşlardır.

Özbek sözlü geleneğindeki destan metinleri incelendiğinde, Özbek bahşılarının ustalarından dinleyerek öğrendikleri “formül”, “formüle yakın ifade” ve “tema” adı

⁸⁰ Metin Ekici, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayınevi, Ankara, 2004, s.122.

⁸¹ Saim Sakaoğlu- vd. “Dede Korkut Hikayelerinde Kalıp İfadeler”, *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2008, s.115.

⁸² Selami Fedakar, “Sözlü Kompozisyon Teorisi Bağlamında Özbek Destan Anlatıcıları”, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyumu*, Gazi Üniversitesi-Ankara, 25-27 Kasım 2004.

⁸³ Bu Bölüm Selami Fedakar’ın “Sözlü Kompozisyon Teorisi Bağlamında Özbek Destan Anlatıcıları” adlı eserinden alınmıştır.

verilen geleneksel unsurları kendi üsluplarına göre geliştirdikleri, ustalık derecelerine göre yenilerini oluşturdukları görülmektedir. Özbek bahşıları, bu unsurları bir destanda birkaç defa kullandıkları gibi, aynı yapıyı benzer şekilde farklı anlatımlar içinde de kullanmışlardır.

Özbek bahşılarının oluşturdukları destanlarda oldukça fazla sayıda ve çok çeşitli formüller (epitetler) kullandıkları görülmektedir. Burada Özbek destanlarında formüller üzerinde tek tek durmanın imkanı olmadığı için bu konuda hakkında genel bir değerlendirme yapmanın daha uygun olacağını düşünüyoruz.

Özbek destanlarında en güzel örneğini Alpamış Destanı'nda gördüğümüz “*On ming üyli Kongırat, On altı uruğ Kongırat*”, “*karanlık gece (karanğı keça)*”, “*açılmış gül*”, “*sonsuz çöl (bepayan çöl)* vb. gibi formüllerin yanında ak (*ak beden, kol, otağ, yüz, süt vb.*), kara (*kara benekli at*), kızıl (*kızıl surat*) ve boz (*boz doğan*) vb. sıfatlarla oluşturulmuş pek çok formül bulunmaktadır. Ayrıca, kahramanların bey (*Bek Alpamış*), han (*Han Rüstem*), komutan (*Sahibkıran Köroğlu*) vb. gibi sıfatlarla tasvir edilmesinin yanında destanî anlatıma uygun olarak kahramanın kendisi, atı, sevgilisi ve kılıcının özelliklerini gösteren formüller de yaygın olarak kullanılmıştır. Özbek destanlarında bulunan bu formüller kahramanın ismiyle bütünleşen bir yapı arz etmektedir. Bu tip formüllerin Türk sözlü geleneğinde en güzel örneklerini gördüğümüz Dede Korkut Kitabı'ndaki gibi kahramanın adıyla birlikte değil, kahramanın adının yerine kullanılmaktadır. Özbek destanlarında; Alpamış ve Goroğlu gibi kahramanlar; “*aslan (şer, arslan)*”, “*kaplan (yolbars)*”, “*şahin (şunkar)*”, “*kartal (burkut)*”, “*deve (nar)*” ve “*ejderha*” gibi hayvanlarla; Avaz Han, Rüstem Han, Nurali vb. Genç kahramanlar ise, “*genç deve (bota)*” ve “*akdoğan (karçığay)*” gibi hayvanların adlarıyla ifade edilmiştir. Ayrıca, kahramanın sevgilisi, “*ince belli (hıpça belli)*”, “*dutar boyunlu*”, “*gül yüzlü*”, “*melek suretli (melayik suretli)*” vb. gibi ifadelerle, kahramanın atı, “*Arap atı (arabı tulpar)*”, “*bidevi at (bedav at)*”, “*Türkmen atı (Türkmenî at)*” kahramanın kılıcı ise, “*keskin çelik (keskir polat)*”, “*elmas kılıç (elmas çelik)*” ve “*yılan dilli kılıç (ilan tilli kılıç)*” gibi formüller kullanılarak tasvir edilmiştir.

Özbek destanları “formüle yakın ifade” adı verilen unsurlar bakımından oldukça zengin bir yapı arz etmektedir. Özbek bahşılarının sadece biri tarafından kullanılan

formül ifadeler olduğu gibi, neredeyse bütün bahşılar tarafından kullanılan formül ifadeler de bulunmaktadır. Aynı şekilde, bir bahşıya özgü formül ifadelerin bahşının bildiği pek çok destanda kullanıldığı görölmektedir. Sadece bir bahşıya özgü formüle yakın ifadelere verilecek en güzel örnek Fazıl Yoldaşoğlu’na aittir. Fazıl Yoldaşoğlu’nun anlattığı destanlarda yaygın olarak “*Hazan bolib bağda güller soladı. (Hazan olur, bağda güller solar.)*” şeklinde kullandığı ifadeyi “*Hazan bolsa bağda güller solmaydı (Hazan olsa bağda güller solmaz)*”, “*Hazan bolmay bağda güller solmaydı (Hazan olmadan bağda güller solmaz)*” vb. şekilde pek çok benzerini kullanmıştır. Töre Mirzayev, Fazıl Yoldaşoğlu’unun anlattığı sadece Alpamış Destanı’nda bu ifadenin on üç farklı şeklini tespit etmiştir.

Üzerinde duracağımız bir başka formül ifadeye yakın ifade örneği diğerlerinden farklı bir yapıyla kurulmuştur. Farklı bahşılar tarafından kullanılan bu tip formül ifadelerde hiç değiştirilmeden oluşturulan ilk mısra ile ikinci mısra ya bir biriyle yer değiştirmektedir veyahut da her iki mısra da küçük değişiklikler yapılarak düzenlenmiştir. Fazıl Yoldaşoğlu’nun Rüstem Han Destanı’ndan alınan;

Köp yaşagin köp yılgaça ölmagin,

(*Çok yaşayın yıllar boyu ölmeyin,*)

Yahşilik kör yamanlikni körmagin.

(*İyilik görün kötölüğü görmeyin*)

mısraları Ergaş Cumanbülbül’nün anlattığı, Özbek Köroğlu dairesi destanlarından biri olan Ravşan Destanı’nda aşağıdaki gibi yer değiştirilerek kullanılmıştır;

Yahşilik kör yamanlikni körmagin.

(*İyilik görün kötölüğü görmeyin,*)

Köp yaşagin köp yılgaça ölmagin,

(*Çok yaşayın yıllar boyu ölmeyin.*)

Yine bir başka farklı kullanım da Muhammedkul Canmuradoğlu Polkan ve Ergaş Cumanbülbüloğlu'ndan derlenen Alpamış Destanı'nda bulunmaktadır;

Yahşilik kör yamanlikni körmagin.

(İyilik görün kötülüğü görmeyin.)

Bizning elda uzak yaşa ölmagin,

(Bizim elde uzak yaşayın ölmeyin.)

Sözlü Kompozisyon Teorisi'nin temel unsurlarından sonuncusu olan “tema” veya “tip sahneleri” Özbek bahşılarının repertuarlarındaki destanlarda büyük bir çeşitliliğe sahiptir. Ancak, biz burada Özbek destanlarındaki temaların tipik özelliklerini vermeleri bakımından seçtiğimiz üç tema üzerinde durmak istiyoruz. Bu temalar, destanların olay örgüsündeki anlatılma sıraları bakımından;

1. Kahramanın atının hazırlanması
2. Kahramanın ailesiyle vedalaşması
3. Kahramanın savaşması

şeklinde sıralanmaktadır. Ancak, böyle bir ifadeden bu sıralamanın değişmez bir kural olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Bu temaların farklı anlatıcılar tarafından destanın farklı bölümlerinde anlatılması söz konusu olduğu gibi, bir temanın aynı destan içinde iki veya üç farklı bölümde anlatılması mümkündür. Özellikle “kahramanın vedalaşması” teması, kahramanın yolculuklarına bağlı olarak değişebilir niteliktedir. Örneğin; kahraman destanın bir bölümünde annesi veya babasıyla vedalaşırken, bir başka bölümünde sevgilisiyle vedalaşmaktadır.

Özbek destan geleneğinde “kahramanın atının hazırlanması” teması, atın koşumlarının tek tek sayılması ve bu koşumların yapıldığı malzemenin açıklanmasıyla düzenlenmektedir. Fakat, anlatıcı bu düzenlemeyi yapmadan önce, gurbete çıkmanın zorluklarının ifade edildiği iki veya üç mısrayla şiire başlar ve daha sonra atın koşumlarını anlatmaya geçer.

Oşa yurtga aşgan körar horlikni,

(O yurda giden görür horlanmayı)

Bek Alpamiş kılar bugün kılar erlikni.

(Bey Alpamiş bugün gösterir yiğitliği)

Yukarıda örneğini verdiğimiz mısralar pek çok destan metninde, bahşının üslubu ve tercihinine göre ya benzer bir şekilde veyahut da bir takım farklılıklarla karşımıza çıkmaktadır. Polkan Şair ve Ergaş Cümanbülbüloğlu'nun anlattığı Alpamiş Destanı'nda Alpamiş'in atının yolculuğa hazırlanması temasının ayrıntılı bir tasviri bulunmaktadır. Kahramanın atı kız kardeşi Kaldırkaç Ayım tarafından hazırlanmaktadır. Bu tip temalara örnek olması için, destanda oldukça uzun anlatılan bu sahnenin sadece bir bölümünü alıntı yapıyoruz;

Oşa yurtga aşgan körar horlikni,

(O yurdu aşan görür horluğu,)

Bedav mingan yigit kılar zorlikni,

(Bidevi at binen yiğit gösterir erliği)

... ..

Boz üstüne yana koydi bellikni,

(Boz at üstüne yine koydu eyer kuşağını,)

Çirgi üstidan koydi cahaldirikni,

(Eyer örtüsü üstüne koydu kadife örtüyü,)

Hizmetkar katta kılar kullikni,

(Hizmetçiler iyi yapar kulluğu,)

Yad eylab yığladık yaratgan hakka,

(Ah edip ağladık yaradan Hakk'a,)

Astagina alib koydi beliga,

(Yavaşça alıp koydu beline,)

Bulğardan tikilgan yahşi bellikni.

(Kumaşından dikilen güzel eyer kuşağını)

Özbek bahşıları tarafından oluşturulan bir başka tema, “kahramanın ailesiyle vedalaşması” sahnesidir. Kahramanın atının yolculuğa hazırlanmasından sonra kahraman ailesinin fertlerinden birisiyle vedalaşır ve karşısındaki kişi kahraman hitaben, “*yol bolsın? (nereye?)*” kafiyeli bir şiir söyler. Bu temaya örnek olarak da İslam Şair’in Erali ve Şirali Destanı’ndan alıntı yapıyoruz:

Farzandli üy daim bolar lalazar,

(Çocuklu ev daima olur lalezâr,)

İkkavingni kördim, boldım bikarar

(İkinizi gördüm, oldum bikarâr,)

Dal boyingdan enang bolsın sadağa,

(Dal gibi boyunuza ananız kurban,)

Ey kozi-koçkarım, senga yol bolsın?

(Ey kuzum-koçkarım, nereye?)

Kökarsin lalalar faslı gül bolsın,

(Göversin laleler mevsim gül olsun,)

Karşı düşman daim senga el bolsın,

(Karşı düşmanın daim sana el olsun,)

Casadingdan menday ka’bang sadağa,

(Ben gibi kâben endamina kurban,)

Bulğarning törasi, canlar, yol bolsın?

(Bulgar’ın töresi, canlar, nereye?)

Özbek destanlarında bulunan ve üzerinde durmak istediğimiz son tema, “kahramanın savaşması” sahnesidir. Kahraman bu temada anlatılan destanın türünün “kahramanlık” veya “aşk” destanı olmasına göre çeşitli amaçlar için düşmanlarla savaşmaktadır. Bu sahnelerde kahraman olağanüstü özelliklere sahip atının da yardımıyla sayı olarak çok fazla olan düşmana karşı galip gelebilmektedir. Bu tema, kahramanın düşmana karşı at sürmesi, kahramanın çeşitli durumlardaki hareketleri ve kılıç, kalkan, ok, top ve tüfek gibi silahların tasvirleriyle oluşturulmaktadır. Özbek destanlarındaki kahramanın savaşması temasında çok çeşitli şekillerde oluşturulmuş örnekler olmasına rağmen, yaygın olarak kullanılan “meydan içine/içinde” veya “meydan üstüne” ibaresiyle biten şiirler kullanılmaktadır. Bu temanın güzel örneklerinden biri olarak, Ergaş Cumanbülbüloğlu’nun Dalli Destanı’ndan bir parçayı alıntı yapıyoruz:

Meydan boldi köp batırlar düç boldı,

(Meydan oldu çok yiğitler buluştu,)

Korkakning, yarenler, közi yaş boldı,

(Yarenler, korkağın gözü yaş oldu,)

Tağ içinda bir kattık savaş boldı,

(Dağ içinde çok sert savaş oldu,)

Heç adam körmagan inkıllaş boldı,

(Hiç adam görmeyen araya daldı,)

Yatgan koşın köp belaga düç boldı,

(Yatan ordunun başına çok bela geldi,)

Göroğlining vakti cüda huş boldı,

(Köroğlu’nun yüreği ferahladı,)

Kişi bilmas cüda yahşi iş boldı,

(Kişi bilmez çok iyi iş oldu,)

Göroğlining batırları peş boldı,
(Köroğlu'nun yiğitleri onun peşinde,)
Saylanışıp yürdi meydan içinde.
(Sayarak yürüdü meydan içinde.)

Özbek bahşılarının bazıları, destanlarını neredeyse hiç değiştirmeden, ustalarından öğrendikleri gibi anlatırken; usta destan anlatıcıları olan bahşılar, dinleyicilerin taleplerini de göz önüne alarak, ustalarından öğrendikleri formülleri ve temaları geliştirmişler ve zaman içinde bu unsurların yenilerini oluşturmuşlardır. Özbek bahşıları arasında yüksek yaratıcılık kabiliyetine sahip olan Ergaş Cumanbülbüloğlu, Fazıl Yoldaşoğlu, İslam Nazaroğlu, Muhammedkul Canmuradoğlu Polkan gibi usta anlatıcılar gösterilen saygının bir ifadesi olarak da "Halk Şâiri" unvanını almışlardır."

Şirin ve Şeker destanında Özbek Türklerinin diğer destanlarında olduğu gibi bazı formel ifadeler vardır. Şirin ve Şeker destanında yer alan bazı formel ifadeler kalın yazıyla gösterilmiştir:

Aslum şerdir, özim yolbars izläymän
Bu sözni aytadı şunķâr
Äcdähârdan hâlâs bolgän
Özim yalęız, botadüyin bozlaymän
Cäsäting ohşaydı biz ķarçığaygä
Bu sözdi aytıb, gül yüzli dilbär
Yayâv edi, yoķdır mingän bedâvi
Ķolgä âlsang, ilân tilli polatni
Hazân bolıb, bağda güllär soldı mı
Uşbu dämning dämlärini däm demä

İfadeleri Şirin ve Şeker destanının birçok yerinde kullanılmıştır. Yine aşağıdaki ifade de diğer Özbek destanlarında görülen formel ifadelerden biridir:

Yaḥşılık kör, yâmânlıknı körmügin

(İyilik görün, kötülüğü görmeyin,)

Şeker destanda şunkara benzetilir. “Şunkar, doğan cinsinden olan av kuşları için verilmiş umumi bir isimdir.”⁸⁴

“Kahramanın atının hazırlanması” teması ise Şirin ve Şeker destanında şu şekilde anlatılmıştır:

“Saman atın yanına Gülgün vardı,
Kaşağılayıp, fırçalayıp bedenini sildi,
Şekerbey bütün gayretini gösterdi,
Gülgün o saman atı eğerledi,
Baba yurdunda durup horluk çekmiş,
Bugün Şeker mertlik göstersen der,
O vakit atın üstüne atladı
Pamuktan yumuşak olmuş eğeri,
Mert olanlar ele alır dürbünü,
Ustalar yapar keskin kılıcı,
Eğerin üstüne attı örtüyü,
Örtünün üstüne koydu belliği,
Belliğin üstünden kolanı.
Mollalar okurdu üstün esreyi,

⁸⁴ Bahaddin Ögel, *Türk Mitolojisi* 1. Cilt, TTK Basımevi Ankara, 1998, s.356

Ustalar yapar keser-baltayı
Şeker'in sonunu hiç kimse bilmez,
At üstünden saldı altın eğeri.
Yurdu dolaşıp ala dağdan aşırđı.
Sırrını demeden düşmandan gizledi.
Altındandır iki üzengi
Parlatıp at yanına indirdi,
Kış ile yaz ortası kerpiç gibi savurdu,
Kötü insan daima eder kavgayı,
Laf söylediğinde batmandan da ağırđı,
At üstüne serdi altın işlemeli örtüyü.
Atın belinden hanım çekti kayışı
Kamçı vursa gökyüzünde kuşa değecek gibi,
Hiçbir eksiği yok, dört nala yürüyüşten,
At beline çekti gergedan derisinden eğeri,
Sağına da koydular şimdi kuskunu,
Kubbe şeklinde iki süslü kâseyi.
Eğerleyip hazırladı gül yüzlü canan,
Seyisin olsun veli-kırklar
Namertlik etme devletli bahadır.”

“Kahramanın savaşması” teması ise Şirin ve Şeker destanında şöyle anlatılmıştır:

“Seyredin yaptığı işi,
Kılıç sallamıştır başına,

Bu dünyanın kaygısına,
Düşman bakıp hayret etti
Şeker'in yaptığı işe,
Şeker şöyle kılıç çekti,
Namlı pehlivanı devirdi,
İkiye bölüp kılıç geçti,
Ah çekip Şeker atı sürdü.
Dağdaki aslan gibi ah çekip,
Kaplan gibi koşup,
O vakit nara atıp,
Atı çıkardı meydan üstüne,
Bir taraftan asker at sürdü,
Yıldız kaymış gibi oldu,
Şeker yalnız girişti.
Kervan göçmüş gibi oldu.
Münasip yere çadır dikip,
Hep birden cesur olup,
Cezayir tüfekleri pat pat,
Atılır meydan içinde,
Görenlerin aklı gider,
Yürekli silah atar,
Korkakların aklı şaşar,
Yiğitler savaşta coşar,
Gelir meydana yanaşır,

Kılıç-oku şakırdatıp,
Gelir askerler nara atıp,
Birbirine kılıç çeker.”

...

Şirin ve Şeker destanının başlangıç formeli aşağıdaki Özbek destanlarının giriş bölümüne benzemektedir:

Kuyanki şehride Kasımhan degen ötdi...

Rüstem Han destanının giriş bölümü: *Zamanıda Aktaş vilayetinde Sultan Han degen ötdi...*⁸⁵

Alpamış'ın Berdi bahşi varyantında tıpkı Fazıl Yoldaşoğlu varyantında olduğu gibi, nesir, sade ve basit başlangıç formeli yer almaktadır: *Burungı zamanda Şaşabat şehrinde Davanbiy degen padşa bak eken..*⁸⁶

Bir başka Özbek destanı olan Dalli'nin giriş kısmı da yine bu destanlara benzemektedir: *Burungı ötgen zamanda, Ürgenç elden töbende, özi kible tamanda, Çambilnin belide, teke-yevmid elide Göroğlibek güreleb, bek bolib, avaze köterib ketti..*⁸⁷

Başlangıç formellerinden ikinci tür ise, Özbek Köroğlu dairesi anlatmalarına has olan başlangıç formelleridir. Bu destanlarda, genellikle, Köroğlu ile onun yiğitlerinden bahsedilir ve Çambil'in tarifi yapılır.⁸⁸

Bir başka Özbek destanı olan Melike Ayyar destanının giriş kısmı işe şu şekildedir:

“Göroglining yurtini Çambil deydi. Çambil kandey? Çambil şundey Çambil: altmış abhaneli, yetmiş cevehaneli, seksan serdebeli, taksan tophaneli, Çambil.

⁸⁵ Selami Fedakar, *Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı*. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Doktora Tezi), s.267.

⁸⁶ Mehmet Aça, *Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar*, *Milli Folklor Dergisi*, S.53, s.181.

⁸⁷ Hadi Zarif, *Özbek Halk İcadı*, 1972, Taşkent

⁸⁸ Selami Fedakar, *Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı*. E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, (Doktora Tezi), s.33.

Göroğlu'nun yurduna Çambil denir. Çambil nasıldır? Çambil şöyledir: Altmış evli, yetmiş değirmenli, seksen havuzlu, doksan tophaneli, Çambil. Çambil yurdunda Göroğlu pehlivanın, kırk atlı serdarı, dört yüz elli atlık sürüsü, efanevi kırk ruhtan biri olan, Sakibülbül denen seyisi vardır. Göroğlu'nun “çok ulu” diye namı yayılır, taş gücü yeten Göroğlu geldi dense, (insan) ağlayan çocuğunu avutur. İsfihan'da yaptırdığı kılıcı keskin olan; kötü kalmasın diye zehirin suyuna batıran, Göroğlu Sultan Çambil'de devran sürer.”⁸⁹

Ünlü Özbek destanlarından Ayçınar Destanı'nın ise giriş kısmı şu şekildedir:

“Kadim ötgen zamanda Baysin tağden tübende, Hisar tağning astide, Kökbulak tağning üstide, Kettepay degen hevar bar edi.

Çok eski zamanlarda Baysın Dağı'ndan aşağıda, Hisar Dağı'nın altında, Kökbulak Dağı'nın üstünde, Kettepay denilen bir yer vardı. Burası Nazarbay denilen zenginin yaylasıydı. Nazarbay, malı mülkü hesaplanmayacak kadar zengin birisiydi.”⁹⁰

Görüldüğü gibi Şirin ve Şeker destanındaki giriş bölümü Özbek destan geleneğinin bir parçasıdır.

Şirin ve Şeker destanının nesir kısmından nazım kısmına geçilirken de belirli ibareler kullanılmıştır. *aytib turgen, bir söz degeni, bir söz deb turgen* gibi ibareler nesirden nazım kısmına geçişte sıkça kullanılan ifadelerdendir.

Destandaki şiirler genellikle 11'li hece ölçüsüyle söylenmiştir. Fakat bunun yanı sıra 8'li hece ölçüsünün kullanıldığı bölümler de vardır.

11'li hece ölçüsüne örnek olarak destanın ilk nazım kısmını gösterebiliriz:

Şirin, Şäkär bundäy sözlärin aytdı,

Törä baççä ävgä barmâq bolıbdı.

İkkâvı tablagä birgä kelıbdı,

Şirin, Şäkär kıladı mäslähätđı.

Egärläb mindi-ğu bul bedäv âtın,

⁸⁹ Dilek Yücel, *Özbek Destanları 2 Melike Ayyar Destanı*, TDK yayınları, Ankara, 2007.

⁹⁰ Ayşe Solmaz, *Özbek Destanları 3 Ayçınar Destanı*, TDK yayınları, Ankara, 2007.

Âvgä qılmâq boldi endi yürişni.

Belgä bâylab sâpı âltın qılıçın,

Şu zamânda âlib âncâmı âydi,

Mıltıq-yarâq âlib âvgä cönâydi.

Âvdan kelsä tilär enäsi sâvğä,

Şirin, Şäkär endi mindi bedâvgä,

Särkârdä amâldâr bilmây qâladı,

Şirin, Şäkär âvgä ketib bâradı,

Âvgä kâtgânini heç kim bilmâdi,

Beklârdän behabâr endi cönâdi.

8'li hece ölçüsüne örnek olarak şu mısralar gösterilebilir:

El içidä ğarib boldim,

Bâlam, sendän ayrılğani,

Çıyâmâtli künlär kördim,

Közim, sendän ayrılğani.

Közlârimdän ketdi ravşan,

Tâpılmadı sarây-bostân,

Dost kişilär mengä düşman,

Bâlam, sendän ayrılğani.

Yürägimdän ketdi armân,

Mengä kirdi quvvât-dârmân,

Şükür qılay seni körgän

Şirin ve Şeker destanında belirli bir kafiye düzeni yoktur. Kafiye türleri yer yer değişiklik gösterir. Yarım kafiye ve tam kafiye türleri daha fazla kullanılmıştır. Bununla birlikte rediflerle de ahenkli bir anlatım tercih edilmiştir.

Cähänni säyr etib, oynab külding mi? a

Åvgä çıqıb cüda diltäng bolding mi? a

Sözimni eşitgin, Şirinbek cånım, x

Särhävuzda yüzgän ğâzni körding mi? a

Hüdâ deyik, yaratgängä yığlayık, b

Åmin desä fâriştäyi mälâyık, b

Särhävuzgä yüzgän ğazni urayık, b

Bek âtamgä âv başı kıp bârayık. b

Âtıb bârsak külmäs bizgä hâlâyık, b

Mäslähät ber, yalğız ğâzni urayık. b

Çulay keldi, endi қuruқ bârmayık. b

Köp erni ahtarıb hălâk bolamız, c

Mänä turgän yalğız ğâzni uramız, c

Şirin ükâ, endi yolli bilämiz. c

Åvgä ketdik, beklär qaldı beħabâr d

Hizmät kılar bizgä қанча амәлдâr, d

Çuruқ bârmay âtıb bârmâğım dârkâr. d

Åvdän bârsak, âtam köngli tâpılâr d

Ses yansımaları: “Tabiattaki varlıklara ait seslerin, konuyla bütünlük teşkil edecek biçimde dil yoluyla taklit edilmesidir.”⁹¹ Türk destanlarında anlamı kuvvetlendirmek ve ifade zenginliği sağlamak amacıyla başvurulan yollardan birisi, ses taklidinden doğmuş kelimelerin sıkça tekrarlanarak kullanılmasıdır.⁹² Şirin ve Şeker destanında ses taklitlerine rastlamak mümkündür.

Destanda Farsça ve Arapça kelimelerin kullanıldığı da görülmüştür. Bu tür kelimeler daha çok tasvir cümlelerinde kullanılmıştır. Destan metninde yer alan peyman, didar, ademzad, perizad, rahmet, ihtiyar, namzad, talim, vb birçok kelime buna örnek gösterilebilir. Bu örneklerle rağmen destanın dili sadedir. “*Destanlar, belli zümrelerden başka kimsenin anlayamadığı bir dil ile değil, milletin yaşayan, en işlek ve anekli dili ile yazılmış olmak özelliği taşır.*”⁹³

Destanda yer yer tekrarlara da rastlanmaktadır. Bu tekrarlar genellikle tasvir cümlelerinde veya duygusal ifadelerin anlatıldığı cümlelerde yoğunluk kazanmıştır. Bununla birlikte eş anlamlı kelimelere de yer verilmiştir.

Kahramanların birbirine hitapları ve diyaloglar Şirin ve Şeker destanının önemli kısımlarındandır. “*Fazıl Yoldaş Oğlu, diyaloglarda bir taraftan destancılık geleneğine özgü konuşma usullerini verirken, diğer taraftan kahramanların iç dünyasını açar, onların arzularını ümitlerini gösterir.*”⁹⁴

Şirin ve Şeker destanında genellikle her kişi kendi ağzından konuşturulmuştur. Bir nesir cümlesiyle konuşan kişinin adı verilip nazım kısmında da o kişinin duygu ve düşünceleri söylenmiştir:

...

Kazı görüp, Şekerbey Şirinbey'e bir söz söyledi:

⁹¹ İsmal Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s.36.

⁹² Özkul Çobanoğlu, *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, s.90

⁹³ Sadık Tural, *Tarihten Destana Akan Duyarlılık*, Yüce Erek Yayınevi, , Ankara, 2006, ss:61-

⁹⁴ Fazıl Yoldaş Oğlu, *Türkiye Türkçesine Aktarım: Aysu Şimşek- Dr. Aynur Öz, Alpamış Destanı*, AKM Başkanlığı, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı, Ankara, 2000, s.50.

Cihanı seyredip, oynayıp güldün mü?

Ava çıkıp istediğini aldın mı?

Sözümü işitin, Şirinbey canım

Serhavuz'da yüzen kazı gördün mü?

Veya bir başka yerde:

...

Bu sözü işitip, Şirinbey Şekerbey'e bakıp şu sözleri söylemiş:

Sen işit çaresiz kulunun arzını

Vurma Serhavuzun yüzen kazını

...

Destanın nesir kısımlarında ise ilahi bakış açısıyla anlatım sürdürülmüştür. Bu anlatım tarzının bir getirisi olarak anlatıcı kahramanların düşüncelerini bile okuma özelliğini göstermiştir:

...Vezirin oğlunu da padişahın hanımı emzirdi. Çocuklara ad koydu. Padişahın oğluna Şekerbey, vezirin oğluna Şirinbey adını koydu. Onlar Şirin-Şeker diye tanındılar. Bilenler Şirin'e vezirin oğlu dediler, bilmeyenler ikisi de padişahın oğlu dediler. Onlar bir yaşına, iki yaşına girdiler, üç yaşına girdiler, konuşmaya başlayınca okula gönderdiler. Çocuklar yedi yaşını doldurdular. Okumayı öğrendiler. Artık okudukları evlerden çıkıp, maslahat ederek, babamız için avlanalım, diye düşündüler...

Şirin ve Şeker destanının şiir kısımlarında edebi sanatlar kullanılmıştır. Özellikle teşbih ve mübağala en çok kullanılan edebi sanatlardır:

...

Bağda açılan gülüm geldi,

Bahçede bülbülüm geldi,

Şirin, Şeker oğlum geldi,

Benim can u dilim geldi,

Ah deyip Şeker bağıdır.

Dağdaki aslan gibi bağıdır,

Kaplan gibi koşup,

...

Kuş uçmayan çöle giderler.

...

Çok ağlattın sen servi nazını

...

Gül yüzlüm, aziz dostum

...

Bazı betimleme ifade eden kelimeler de tekrar edilmiştir. Ak yüz, gül yüz, susuz çöl, kan içen cellat, vb tasvir kelimeleri kullanılmıştır:

Sözimni eşitgin, gül yüzli dilbär

Âķ yüzimgä üpä räng

Gâh vaķtlärdä suvsız çöllärgä tüşib

Ķânĥor cälläd, bizni bändi kılasän

Şirin ve Şeker destanında fiiller çok kullanılmıştır. Bu nedenle destanda hareketli bir anlatım vardır. Bu hareketlilik destanı akıcı bir hale getirmiştir. Buna bir başka açıdan bakarsak Nevzat Köseoğlu şöyle der : “ *Türk tarihinin ilk ve en önemli özelliği hareketliliktedir. Öyle ki, bilinen ilk zamanlarından itibaren Türk kavmi kaynağından taşan ve dünyanın her yanına yayılan coşkun bir su gibidir....Sürekli hareket, sürekli*

amel üzere olmanın değerini çok iyi anlayan Türk ataları, “Oturak olmayasuz” diye vasiyet etmişlerdir.”⁹⁵

Şirin ve Şeker destanındaki olayların akıcılığını ve dinamizmi olayların çeşitliğine de bağlayabiliriz. *“Destanlarda görülen bu dinamizmi, hareketli olayların çeşitliliği ve bu olaylarda yer alan çok sayıda kahraman sağlamaktadır.”⁹⁶*

⁹⁵ Nevzat Köseoğlu, *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, ss.19-20.

⁹⁶ Ahmet Şükrü Esen, Yayına Hazırlayan: Pertev Naili Boratav, *Anadolu Destanları*, Kültür Bakanlığı Yayınları:64, Ankara, 1991, ss.13-14

II.2. ŞİRİN VE ŞEKER DESTANININ EPİZOT VE MOTİF YAPISI

Şirin ve Şeker destanının epizot ve motif yapısına geçmeden önce bu iki terimin ne ifade ettiği konusunda araştırmacıların görüşlerini sunmak istiyoruz.

Edebiyatta motif kavramı üzerinde değişik görüşler ve tarifler ileri sürülmüştür. Bazen narrasyonun (tahkiyenin) en küçük unsuru olarak kabul edilmiş, bazen de bu unsura itici ve zorlayıcı bir sıfatı eklenmiştir. Stith Thompson, masal için, motifi, alışılmamış ve çarpıcı özelliğiyle dikkati çeken ve konu içinde itici güce sahip en küçük unsur olarak tarif etmektedir. Vlademir Propp ise bu tarife başlangıçta iştirak etmekte ancak anlamı olan en küçük unsurun motif değil eleman olduğunu belirtmektedir.⁹⁷

“Stith Thompson masaldaki her şeyin motif terimiyle ifade edilemeyeğini, bir unsurun motif olabilmesi için farklı bazı özelliklere sahip olması gerektiğini ise şöyle açıklar; *“motif terimi çok esnek bir şekilde bir masaldaki herhangi bir unsur için kullanıldığında kesinlikle unutulmamalıdır ki, geleneğin bir parçası olabilmek için bir unsur insanların onu hatırlayacağı ve tekrar edeceği geleneğe has bir özelliğe sahip olmak zorundadır. Sahip olunan bu özellik sıradan ve bayağı bir özellik değil, farklılığı gösteren bir özelliktir.”*

S. Thompson, karışıklığı önlemek için oldukça güzel bir örnekle bu durumu açıklar; *“Masalda bir anne olmak motif değildir. Hain üvey anne ise bir motif olabilir, çünkü o en azından görülmemiş bir şey olarak düşünülmüştür. Hayatın gelişigüzel olayları motif değildir. ‘John giyindi ve kasabaya doğru yürüdü’ demek hatırlamaya değer bir tek motif bile ihtiva etmez, fakat ‘kahraman kendisini görünmez yapan şapkasını giydi; büyülü, uçan halısına oturdu ve güneşin doğusundaki, ayın batısındaki ülkeye gitti’ demek en azından dört motifi, yani şapkayı, halıyı, şahane ülkeyi ve büyül hava yolculuğundan oluşan motifleri ihtiva eder.”*⁹⁸

“Epizot, yapı olarak tam bir cümle veya cümlelerden meydana gelip, temel olarak da belli bir durumu, hareket bütünlüğünü anlatan özet konumundadır. Motif ise, anlatıda belli aralıklarla tekrarlanan, bazan kimi farklılıklar göstermekle birlikte temel,

⁹⁷ Fikret Türkmen'den Naklen, *Tahir İle Zühre*, AKM yayımları, 1998, Ankara, s.177.

⁹⁸ Metin Ekici, *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayınevi, Ankara, 2004, ss 107-108.

yapısıyla sabit özelliklere sahip kavram veya varlıktır. Birlikte olduğu varlık veya kavramlardan biçim, yapı ve fonksiyon yönünden bir farklılığı olan unsurdur. Mesela, dansa diğer hareketlerden farklılığı olan ve belli aralıklarla tekrar edilen bir adım, ki ona dansa “step” adı verilmekte, sanatta, sözgelimi resimde değişik sanatçılarda da kullanılmış olsa, özel bir anlamı ve fonksiyonu olan şekil, birer motiftir.”⁹⁹

Metin Ekici; Dede Korkut Hikayeleri Tesiri ile Teşekkül Eden Halk Hikayeleri adlı eserinde, incelemeye esas aldığı hikayeleri, dört ana başlık ve bunların alt bölümleri halinde değerlendirmiş; ana başlıkları “epizot”, alt başlıkları da bölüm olarak kabul etmiştir. Buna göre:

I.Hazırlık Epizotu

1.Zaman

2.Mekan(Yer)

3.Ana-Baba (Ailenin Tanıtımı)

4.Çocuksuzluk

5.Çare Arama ve Doğum

6.Ad Verme

7.Eğitim

II.Âşık Olma Epizotu

1.Âşık Olma

2. Saz Çalma ve Şür Söyleme Kabiliyetini Kazanma

3. Sevgiliyi Arama

III. Sevgiliyi İsteme ve Engeller Epizotu

⁹⁹ Mustafa Sever, “Türk Halk Edebiyatında Birbirinin Yerine Kullanılan Bazı Terimler Üzerine”, *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s.653.

- 1.Memleketten Ayrılma
- 2.Sevgilinin Başkasıyla Evlendirilmek İstenmesi
- 3.Kahramanın Geri Dönüşü

IV.Sonuç (Düğün veya Ölüm) Epizotu¹⁰⁰

Şirin ve Şeker destanının epizot ve motif yapısı incelenirken Prof. Dr. Fikret Türkmen'in "Âşık Garip Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma"¹⁰¹ isimli çalışmasında kullandığı metottan faydalanmak istiyorum. Takip edeceğim bu metotla Şirin ve Şeker destanının epizotlarını tespit ederek, bu epizotların Anadolu sahasındaki halk hikayelerimizle benzerliği ve Türk boyları arasındaki gelenek ve konu birliği benzerlikleri de tespit edilecektir. Şirin ve Şeker destanındaki epizotlar ve motifler kısaca tanıtıldıktan sonra bunların Anadolu hikayelerindeki benzerlikleri gösterilecektir.

A.HAZIRLIK

Bu bölüm kahramanın ortaya çıkışını hazırlayan bölümdür. Çeşitli kısımlardan oluşmaktadır. Bu bölümü şimdi alt başlıklar halinde inceleyelim.

A.1. Zaman ve Mekan:

Destanı oluşturan zamanın görüntüsü eserin bütününde yer alır. Bu sosyal, siyasî, dönem, devir, geleneksel hayat, bulunulan ortamla ilgili olarak destanda oluşan sonuçlardır.¹⁰² Şirin ve Şeker destanında destanın geçtiği zamanı bildiren bir söz bulunmamaktadır. Destan *Kuyankı şehrinde Kasımhan adlı birisi vardı.* şeklinde başlıyor ve ileride yaşanılacak olaylardan anlıyoruz ki dönem, padişahlık düzeninin olduğu, kılıç, kalkanla savaşların yapıldığı bir dönemdir.

¹⁰⁰ Esma Şimşek, "Halk Hikayelerinde Kullanılan "Epizot" Terimi ve Türkçe Karşılığı Üzerine", *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Kültür Bakanlığı Yayınları, , Ankara, 2002, s.661.

¹⁰¹ Fikret Türkmen; *Âşık Garip Hikâyesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, ss. 15-30

¹⁰² Şakir İbrayev, *Destanın Yapısı*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, ss.89-90.

Bir destan teşekkül ettiği asırdan ne kadar sonra kağıda geçirilirse geçirilsin, yine teşekkül ettiği asrın mahsulü sayılır, destanın temeli, esas fikirleri, esas unsurları teşekkül ettiği asra aittir.¹⁰³

Şirin ve Şeker destanındaki zaman kavramı diğer Türk destanlarında ve halk hikayelerinde anlaşılan zaman kavramına benzemektedir. Nitekim Prof. Dr. Metin Ekici hikayelerde görülen zamanın itibarî bir zaman olduğunu söylemektedir.¹⁰⁴ Yani destanlarda ve halk hikayelerinde görülen bu zaman farz edilen bir zamandır.

Hikayelerimizdeki mekan konusuna Prof. Dr. Fikret Türkmen “ Bilindiği gibi halk hikayelerinde adı geçen şehirler hep debdebedin, ihtişamın sembolü olan büyük şehirlerdir.” der.¹⁰⁵ Destanda geçen Kuyanki şehri bugün Semerkand bölgesine bağlı yaklaşık 16.000 nüfusa sahip bir kasabadır. Kuzeyinde Bulungur şehri yer alır.¹⁰⁶ Semerkand bölgesi Timur döneminden kalma tarihi eserleriyle ünlüdür. Bibihanım Medresesi, Uluğ Bey Medresesi, Uluğ Bey Rasathanesi, Timur’un Gur Emir Türbesi gibi yapılar bölgenin zamanında önemli bir kültür merkezi olduğunu göstermektedir.¹⁰⁷ Kuyanki şehri “Bulungur Destan Mektebi” ne bağlıdır. Şirin ve Şeker destanının anlatıcısı olan “Fazıl Yoldaş Oğlu, Bulungur mektebinin en önemli temsilcisidir.”¹⁰⁸ Tarihten gelen bu köklü miras Günümüz bağımsız Özbekistan’ı için de geçerlidir, nüfus yoğunluğu, tarihi ve kültürel mirası, din, bilim, kültür merkezi olma hüviyeti ve topraklarının zenginliği ile bölgenin en önemli ülkelerinden biridir.¹⁰⁹

¹⁰³Saim Sakaoğlu-Ali Duymaz, *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2008, s.56.

¹⁰⁴ Metin Ekici; *DedeKorkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995, s.12.

¹⁰⁵ Fikret Türkmen, *Tahir ile Zühre (İnceleme-Metin)*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s.173.

¹⁰⁶ <http://www.fallingrain.com/world/UZ/00/Kuyanchi.html> (erişim tarihi 2008)

¹⁰⁷ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Semerkand> (erişim tarihi 2008)

¹⁰⁸ Mehmet Aça, *Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar*, *Milli Folklor Dergisi*, 2002, S.53, s.87

¹⁰⁹ Nevzat Özkan, *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara, s.103.

“Epik geleneğe göre vaka genellikle destan kahramanın kendi mekanı ile savaştığı düşmanın mekanında geçmektedir.”¹¹⁰ Şirin ve Şeker destanında mekan olarak Kuyankı, Kökgümbaz, Hakik dağı, Zil dağı, Çibiç gölü gibi yer isimleri geçmektedir:

Şuyânki şähridä Qâsimhân degân ötdi.

Kökgümbaz degân erdä Qâsimhân qol bergân Alâvhoca degân eşânı bâr edi

Cellâdlâr, hayr, deb Şirin vä Şäkârni Haqıq tâğigä qarab haydadı

Zil tâğıda, bâlam, bârdır Gülpâri

Bunda turmay, Çibiç kölgä bâringlâr

Şirin bilen Şeker destanındaki yerlerin bir kısmı da günümüzde bilinmeyen yerlerdir. Bunu diğer destanlarda da görmek mümkündür. “Destadaki yer adlarını coğrafi haritada tam olarak belirlemek mümkün değildir. Bilhassa, kahramanın faaliyetlerinin geçtiği yerleri, yürüdüğü yolları tam olarak harita üzerine yerleştirmenin imkanı yoktur. Birbirinden uzak olan yerlerin destanda aynı çizgi boyunca durması gerçek hayata ters bir durumdur. Bunu destancının bilgisizliği ya da sapması diyemeyiz. Karşılaştırmada her unsuru yol yol, söz söz birbirine denkleştirmeye çalışırsak “doğru kalabilen” destan kalmaz. Bunda sadece bilmemezliğin değil, destan sanatının da payı vardır.”¹¹¹

Destanlarda yer alan mekanların bir kısmı “gün değmez”, “kar yağmaz”, “yer altı” gibi tamamen hayali veya kurgusal olarak da nitelendirebileceğimiz mitolojik mekanlar iken, büyük bir çoğunluğu da gerçek yer adlarından hareketle kalıplaşmış veya tipolojik özelliklere sahip kelimenin tam anlamıyla “gerçeğimsi” mekanlardır.¹¹²

¹¹⁰ Nerin Köse, *Ak Möör Destanı*, İsteme Adresi: Doç. Dr. Nerin Köse, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bornova-İzmir

¹¹¹ Şakir İbrayev, *Destanın Yapısı*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, s.136.

¹¹² Özkul Çobanoğlu, *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, s.115.

A.2.Ailenin Tanıtımı

Şirin ve Şeker destanının giriş bölümünde Kasımhan ve onun ailesinden söz edilmektedir. Kasımhan Kuyankı şehrinin hükümdarıdır. Seksen hanımı olmakla birlikte ileride çocuğunu doğuracak olan hanımının adı Botaköz'dür. "Hikayelerde genellikle sadece baba, çeşitli özellikleriyle verilir, ana onun etrafında bazan çok silik, bazan da pek çok yönüyle tanıtılmaktadır. Bu tanıtımda ananın ikinci planda yer alması hem hikayelerin yapısıyla, hem de Türk aile tipiyle ilgili olmalıdır.

Ana-babanın tanıtımında önemli olan husus, ebeveynin aristokrat diye adlandırabileceğimiz, padişah, sultan, han, vezir, paşa, bey vb. Bir aile oluşturmasıdır. Bu özellik hemen, bütün halk hikayelerinde aynıdır."¹¹³

Şirin ve Şeker destanında Kasımhan'ın seksen hanımı vardır. "Çok eşle evlilik" motifi aşağıdaki halk hikayelerimizde de karşımıza çıkar:

Bolu Beyi hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Emrah ile Selvi Han hikayesi, Hikaye-i Mahmut Gaznevi.¹¹⁴

Şirin ve Şeker destanında hükümdarla aynı kaderi paylaşan ve çocuğu olmayan vezirin adı da Süyecan'dır.

"Kralın vezirleri" motifi şu halk hikayelerimizde de görülür:

Bağdat Kolu hikayesi, Celali ve Mehmet Bey hikayesi, Kirmanşah hikayesi, Latif Şah Hikayesi, Salman Bey ile Turna Tel Hanım hikayesi, Sevdakâr Şah ile Gülenaz Sultan hikayesi, Melikşah ile Güllühan hikayesi, Nedim Şah hikayesi, Bey Böyrek hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi, Tufarganlı Âşık Abbas ve Gülgez Peri hikayesi, Emrah ile Selvi Han hikayesi, Tahir ile Zühre hikayesi, Gül ile Ali Şir hikayesi, Ebalı Sinan Ebilharis hikayesi, Davutoğlu Süleyman hikayesi, Hikaye-i Mahmut Gaznevi, Hikayat-i Kassa-i Mihr ü Vefa hikayesi.¹¹⁵

¹¹³ Metin Ekici; *DedeKorkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995, s.13.

¹¹⁴ Ali Berat Alptekin, *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, 2002, Ankara, s. 342.

¹¹⁵ Ali Berat Alptekin, age. s. 326.

A.2.1 .Çocuksuzluk

Şirin ve Şeker destanında Kasımhan'ın ve vezirinin çocuklarının olmadıkları belirtilmiştir. “Aslında bir motif olan çocuksuzluk, Anadolu halk hikâyelerinin en temel bölümlerinden biridir. Hikâyede kahramanın ailesinin durumunu ve kahramanın ortaya çıkışını hazırlayan bir faktör olmasından dolayı önemli bir bölümdür.”¹¹⁶

Şirin ve Şeker destanının başlangıcında Kasımhan tanıtılırken onun çocuğunun olmadığı anlatılması, Şirin ve Şeker destanında görülen çocuksuzluk motifi aslında Türk destan geleneğinin bir sonucudur. *Bu motif sadece kahramanlık destanlarında değil Türkiye Türkçesinde halk hikayesi, ancak diğer Türk boylarında aşk destanı/muhabbet destanı/sosyal konulu destan vb olarak adlandırılan türler için de geçerlidir.*¹¹⁷

Çocuksuzluk motifi stereotif motifler zincirinin bir parçasıdır.¹¹⁸

Hikayelerin çoğunda, çocuksuzluktan şikayet edilmesine rağmen, özellikle varisin yokluğundan dolayı duyulan üzüntü, erkek çocuk yokluğu sebebiyledir. Bundan dolayı da istenen çocuk genellikle oğlan olmakta ve hikayenin ilerleyen kısımlarında doğan çocuk, bu istek doğrultusunda dünyaya gelmekte, yani erkek çocuk olmaktadır.¹¹⁹

Bu motifi aşağıdaki hikayelerimizde de görebiliriz:

Adil Şah hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi, Leylâ ile Mecnûn hikayesi.¹²⁰

A.2.2 Çare Arama

Destanın bu bölümünde çocuksuz olan Kasımhan ve onun veziri Suyecan'ın çare arama durumları anlatılmaktadır.

Şirin ve Şeker destanında çare arama motifi Dede Korkut Hikayeleri'nden “Boğaç Han” hikayesine benzer. “Dirse Han'ın çocuk sahibi olması büyük bir toy

¹¹⁶ Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.66.

¹¹⁷ Naciye Yıldız, *Türk Destanlarında Çocuksuzluk*, *Milli Folklor*, S.82, 2009, s.76

¹¹⁸ Fikret Türkmen'den Naklen, *Tahir İle Zühre*, , AKM yayınları, 1998,Ankara, s. 178.

¹¹⁹ Metin Ekici; *Dede Korkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995, s.15.

¹²⁰ Ali Berat Alptekin, age. s.321.

düzenleyerek, açları doyurması, fakirleri giydirip, borçluları borçtan kurtarması ve ağzı dualıların duaları sayesinde gerçekleşir.”¹²¹ Bamsı Beyrek hikayesinde de Bay Büre Bey, erkek evlat sahibi olamadığı için üzüntüsünü gizleyemeyerek ağlar. Bunun üzerine Oğuz beyleri, onun bir erkek çocuk sahibi olması için el açıp dua ederler ve böylece Bamsı Beyrek dünyaya gelir.¹²²

Şirin ve Şeker destanında çare arama ve bulma şu şekilde anlatılmaktadır:

“Kuyankı şehrinde Kasımhan adlı birisi vardı. O kişinin çocuğu yoktu. Çocuk sahibi olmak için evlenmek istedi. Ondan olur, bundan olur diye tam seksen kadınla evlendi. Sekseninden de çocuğu olmadı. Azizleri ziyaret etti, bunlardan da hiçbir fayda görmedi. Bütün halkı toplayıp, kırk gün kırk gece düğün yaptı. Bu hanın Suyecan adlı bir veziri vardı. Onun da çocuğu yoktu. Halkı yedirip içirip, onlardan dua aldı. "Çokluğun duası göl" denilen sözün anlamını o zaman öğrendi. Padişahın Botaköz adlı hanımı hamile kaldı. Vezirin hanımı da hamile kaldı. Aylar geçti, günler geçti, padişahın hanımı oğlan doğurdu, ertesi gün vezirin hanımı da bir oğlan doğurdu.”

Görüldüğü üzere Şirin ve Şeker destanında çare arama ziyafet verme ve edilen dualar sayesinde gerçekleşmiştir. Böylece kahramanın doğumu gerçekleşir. “Türk destan geleneğine ve epik kuralına göre kahramanın biyografisi doğum motifi ile başlar.”¹²³

“Dua etme motifi” bazı halk hikayelerimizde de karşımıza çıkar:

“Akşehir Telli Nigar Cengi hikayesi, Kamber Kolu hikayesi, Salman Bey ile Turna Hanım hikayesi, Adil Şah, Varaka ile Gülşah hikayesi, Derdiyok ile Zülfüsiyah hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi, Asuman ile Zeycan hikayesi, Aşık Garip hikayesi¹²⁴, Emrah ile Selvihan hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Tahir ile Zühre

¹²¹ Selami Fedakar, “Alpamış Destanı ve Dede Korkut Kitabı’nda Kahramanların Ortaya Çıkışı”, Milli Folklor Dergisi, S.61, s.138.

¹²² Tuba Saltık Özkan, “Bamsı Beyrek ve Bey Böyrek Anlatılarında Arketipik İmgeler”, Milli Folklor Dergisi, S.85, s.88

¹²³ Fuzuli Bayat, “Türk Destancılık Tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı” *Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2009, s.50

¹²⁴ Fikret Türkmen, *Aşık Garip Hikayesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*, Akçağ Yayınları, 1995. 196. Sayfada dua motifi karşımıza çıkar.

hikayesi, Ebali Sinan Ebilharis hikayesi, Davutoğlu Süleyman hikayesi, Ferhat ile Şirin hikayesi, Kan Kalesi Cengi hikayesi, Leyla ile Mecnun hikayesi, Yusuf ile Züleyha hikayesi, Hikayat-i Kassa-i Mihr ü Vefa hikayesi”¹²⁵

A.3. Kahramanın Tanıtılması

A.3.1. Ad Verme

Kahramanın epik biyografisinde esas rol oynayan ilk kahramanlık motifi Dede Korkut Oğuznamelerine göre, ad almakla ilgilidir.¹²⁶ Türk destanlarında ve hikayelerinde gördüğümüz ad verme motifi bazen geleneğe bağlı olarak yapılırken bazen de gelenek uygulanmadan doğrudan anne baba tarafından ad verildiği görülür. Mesela Boğaç Han hikayesinde ad verme geleneğe göre yapılmıştır.¹²⁷

Şirin ve Şeker destanında kahramanların adı geleneğe bağlı kalmadan konulmuştur. Şirin ve Şeker adlarını doğrudan anne baba koymuştur. Destanda bu kısım şu şekilde geçmektedir:

“...Vezirin oğlunu da padişahın hanımı emzirdi. Çocuklara ad koydu. Padişahın oğluna Şekerbey, vezirin oğluna Şirinbey adını koydu. Onlar Şirin-Şeker diye tanındılar. Bilenler Şirin'e vezirin oğlu dediler, bilmeyenler ikisi de padişahın oğlu dediler...”

Türklerde ad verme geleneği ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. “Türklerde ad verme geleneği hakkında bütün araştırmacıların birleştikleri nokta; doğan çocuğun ad alabilmesi için mutlaka yararlık göstermesi gerektiğidir. Adı da toplum içinde herkesin saygı gösterdiği bir kişi vermektedir. Mesela, Dede Korkut'ta kahramanların adları Korkut Ata tarafından verilmektedir. Dede Korkut hikayeleri ile halk hikayelerinin motifleri arasında açık bir paralellik vardır.”¹²⁸

Çocuklara ad verme motifi aşağıdaki halk hikayelerimizde de görülür:

¹²⁵ Ali Berat Alptekin, *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, 2002, Ankara, ss.344-345.

¹²⁶ Fuzuli Bayat, “*Oğuz Destan Dünyası*”, *Oğuznamelerin Tarihi Mitolojik Kökenleri ve Teşekkülü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2006, s.153.

¹²⁷ Metin Ekici; *DedeKorkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995, s.27.

¹²⁸ Fikret Türkmen, *Tahir ile Zühre*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998, ss.180-181.

Bolu Beyi hikayesi, Eşref Bey hikayesi, Latif Şah hikayesi, Sevdakâr Şah ile Gülenaz Sultan hikayesi, Melikşah ile Güllühan hikayesi, Nedim Şah hikayesi, Varaka ile Gülşah hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Derdiyok ile Zülfüsiyah hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi, Asuman ile Zeycan hikayesi, Aşık Garip hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Tahir ile Zühre hikayesi, Karacaoğlan hikayesi, Sürmeli Bey hikayesi, Leyla ile Mecnun hikayesi, Zaloğlu Rüstem hikayesi, Razınıhan ile Mahfiruze hikayesi.¹²⁹

Halk hikayelerinde ad koymayla ilgili bir makale hazırlayan Ali Berat Alptekin bunun tasnifini aşağıda yapmıştır:

- a) Ad verme işini Hızır yapmaktadır.
- b) Ad verme işini Derviş (Ak sakallı ihtiyar) yapmaktadır.
- c) Ad verme işi meslek gruplarıyla ilgilidir.
- d) Ad verme işi vücuttaki bir azanın noksanlığına bağlı olarak verilir.
- e) Ad verme işi kahramanın memleketine bağlıdır.
- f) Ad verme işi kahramanın gurbete çıkması ile ilgilidir.
- g) Ad verme işi din farklılığı üzerinedir.
- h) Ad verme işini anne baba yapmaktadır.¹³⁰

Ad verme töreni destanlardan başlayarak halk hikayelerinin çoğunda görülmektedir. Ad verme belirli kurallara dayanan bir tören şeklindeydi. *Elimizdeki Türk destanlarından anlaşıldığına göre destan devri yaşamış Türkler’de ana-babanın çocuklara verdikleri ad gerçek ad sayılmamıştır. Bir genç savaşta veya avda yiğitlik gösterdikten sonra babası bütün boyu toplar, büyük düğün yapardı. Gencin gösterdiği*

¹²⁹Ali Berat Alptekin, “*Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*”, Akçağ Yayınları, 2002, Ankara, ss.342-343.

¹³⁰Halil Altay Göde, “*Ad Koyma ve Ad Koymada Uyum Üzerine*”, 1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri Isparta, 2008, s.268.

*yiğitlik takdir edilirse, boyun kahini ona bir ad verir, genç de boyun gerçek üyesi olurdu.*¹³¹

A.3.2. Eğitim

Kahramanların eğitimi, Anadolu halk hikâyelerinde iki şekilde karşımıza çıkmaktadır;

“a)İlmî Eğitim:

Okuma-yazmaya veya devrin geçerli ilimlerinin öğretilmesine dayalı olan bu eğitim mektepte veya bir hocanın verdiği derslerle yapılan eğitimidir. Hikâyelerde bu eğitimin mâhiyeti hakkında genellikle hiç bahsedilmez.

b)Silah Kullanma Eğitimi

Türk halk hikayelerinin hazırlık epizotundaki eğitim bölümünün ikinci kısmını silah eğitimi oluşturmaktadır. Hikayelerin bu bölümünde, kahraman çok iyi yapılmış, gücünü arttıracak silahlara ve genellikle olağanüstü özelliklere sahip olan bir ata sahip olur. Hikayenin kahramanı daha sonra, sahip olduğu bu silahları kullanmayı öğrenir ve iyi bir savaşçı olur. Kahraman, silah kullanmanın yanında ata binme, düşmanı tanıma ve avlanma gibi konularda da eğitilir.”¹³²

Türk halk hikayelerinde gördüğümüz kahramanların belli bir eğitim görme motifi Şirin ve Şeker destanında ayrıntılı olarak yer almamıştır. Şirin ve Şeker destanının kahramanları olan Şirin ve Şeker üç yaşından sonra konuşmaya başlayınca okula gönderilir, yedi yaşına kadar da okumayı öğrenirler. Destanda bu kısım şöyle anlatılmıştır:

“...Onlar bir yaşına, iki yaşına girdiler, üç yaşına girdiler, konuşmaya başlayınca okula gönderdiler. Çocuklar yedi yaşını doldurdular. Okumayı öğrendiler.

¹³¹ Abdulkadir İnan, “*Türk Destanlarına Genel Bir Bakış*”, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten, 1954’ten Ayrı Basım, TTK Basımevi, Ankara, s.201. 1954.

¹³² Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, s.70.

Artık okudukları evlerden çıkıp, maslahat ederek, babamız için avlanalım, diye düşündüler...”

B. KAHRAMANLARIN MACERASI

Halk hikayelerimizde hikayenin asıl olayının geçtiği bölüm macera bölümü olarak bilinmektedir. Bu bölümde kahramanların belirli bir olgunluğa geldikten sonra bazı serüvenlere atıldığı görülür. Bu maceralar uzun bir şekilde anlatılır.

Şirin ve Şeker destanının macera bölümünü aşağıdaki başlıklar halinde inceleyebiliriz:

B.1. KAHRAMANLARIN MEMLEKETLERİNDEN UZAKLAŞMAK ZORUNDA KALMALARI

Türk halk hikayelerinde kahramanlar çeşitli nedenlerden dolayı memleketlerinden ayrılmaktadırlar. Gurbete çıkma olarak da adlandırabileceğimiz bu olay, hikayelerin gelişimi için gerekli bir kısımdır. Kahramanların yurtlarından ayrılması konusunu içeren halk hikayelerinin çoğunda şehzadelerin yurttan ayrıldıkları görülür. *“İncelediğimiz hikayelerde gurbete giden anlatı kahramanlarının sosyal statülerine baktığımızda, oldukça çeşitli tabakalarla karşılaşmaktayız. Toplumun hemen her kesiminden gelen kahramanların ekseriyetini “şehzadeler” teşkil etmektedir. 144 hikayede karşımıza çıkan 346 kahramanın 58’i şehzadedir.”*¹³³

“Gurbete çıkma motifi” aşağıdaki halk hikayelerimizde de görülür:

Köroğu-Niğdeli Geyik Ahmet hikayesi, Köse Kenan-Dânâ Hanım hikayesi, Akşehir Telli Niğâr Cengi hikayesi, Keloğlan’ın Köroğlu’nun Atını Kaçırması hikayesi, Bağdat Kolu hikayesi, Kiziroğlu Mustafa Bey-Afganistan-Gürcistan hikayesi, Kamber Kolu hikayesi, Âşık Gürûnî hikayesi, Celali ve Mehmet Bey hikayesi, Kirmanşah hikayesi, Eşrefbey hikayesi, Latif Şah hikayesi, Salman Bey ile Turna Tel Hanım hikayesi, Sevdakâr Şah ile Gülenaz Sultan hikayesi, Âdil Şah hikayesi, Melikşah ile

¹³³Nerin Köse, *Türk Halk Hikayelerinde Gurbet*, Milli Folklor Yayınları:9 Halk Edebiyatı Dizisi:5, İzmir, 1997, s.:51.

Güllü Han hikayesi, Varaka ile Gülşah hikayesi, Bey Böyrek hikayesi, Hurşit ile Mahımihri hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Yaralı Mahmut hikayesi, Derdiyok ile Zülfüsiyah hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Ülfetin hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi, Asuman ile Zeycan hikayesi, Âşık Garip hikayesi, Tufurganlı Âşık Abbas ve Gülgez Peri hikayesi, Emrah ile Selvihan hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Tahir ile Zühre hikayesi, Ali İzzet hikayesi, Karacaoğlan hikayesi, Sefil Baykuş hikayesi, Elmas ile Kahraman hikayesi, Şamili hikayesi, Mahirî hikayesi, Gül ile Ali Şir hikayesi, Kaçak Nebi hikayesi, Sürmeli Bey hikayesi, Hatem-i Taî hikayesi, Ebalı Sinan Ebilharis hikayesi, Davutoğlu Süleyman hikayesi, Ferhat ile Şirin hikayesi, Leyla ile Mecnun hikayesi, Yusuf ile Züleyha hikayesi, Zaloğlu Rüstem hikayesi, Hikaye-i Mahmut Gaznevi hikayesi, Raznihan ile Mahfiruze hikayesi.¹³⁴

Şirin ve Şeker'in memleketlerinden ayrı kalmaları destanda şu şekilde anlatılmıştır;

Yedi yaşına gelerek eğitimlerini tamamlayan Şirin ve Şeker avlanmaya çıkarlar. Dağları dereleri aşarlar fakat avlayacak bir şey bulamazlar. Yurtlarına geri dönerken gölde yüzen bir kaz görürler. Bu kazı vurmaya çalışırlar. Yaraladıkları kaz uçarak Kasımhan'ın diğer karısı Gence Hanım'ın kulubesine gelir. Gence Hanım bu kazı çok sevmektedir. Çocuğu olmadığı için bu kaza gözü gibi bakmaktadır. Çocuklar zorla kazı alırlar. Babalarına götürerek avlandık diyip, saygı görürler. Gence Hanım kazının ölmesine çok üzülür. Kasımhan'ın yurduna giderek Şirin ve Şeker'in zorla kendisine sahip olmaya kalktıklarını, ona zulüm yaptıklarını anlatır. Bu iftira karşısında Kasımhan çok üzülür ve sinirlenerek iki çocuğun dar ağacına asılmalarını emreder. Çocuklar dar ağacına asılacakları zaman bir derviş gelerek çocukların dar ağacına asılmalarını önler. Kasımhan bunun üzerine çocukların Hakik dağının diğer tarafına götürülerek öldürülmelerini ister. Cellatlar Şirin ve Şekeri bağlayarak Hakik dağına çıkarırlar. Cellatlar burada Şirin ve Şeker'in ellerini bağlar. Yolda avladıkları yaban hayvanlarının kanını çocukların elbiselerine bulayarak Kasımhan'a götürürler. Bu sırada Alevhoca adlı bir derviş gelerek Şirin ve Şeker'in ellerini çözer ve ortadan kaybolur.

¹³⁴ Ali Berat Alptekin, *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, 2002, Ankara, ss.313-317,

Şirin ve Şeker destanında da gördüğümüz avcılığın Türk kültüründe önemli bir yeri vardır. “Azerbaycan Gobustan, Moğolistan ve Sibiry’a’daki kaya resimleri, Baykal gölü çevresindeki şekiller, Pazırık Kurganı’nda ve Astana mezarlığında yapılan kazılarda ele geçen eserler, Uygur duvar resimleri, daha sonraki dönemde ahşap oyma, freskler, kumaş üzerine yapılan av tasvirleri, av minyatürleri, Oğuz boylarının avcı kuşları ongun (totem) olarak seçmeleri, Orgun Abideleri’nden Dede Korkut Kitabı’na kadar çeşitli yazılı kaynaklarda bulunan bilgiler, avcılığın Türk dünyasında özel bir yere sahip olduğunu gösterir.”¹³⁵

Şirin ve Şeker destanında ilk kahramanlık olgusu avcılık yoluyla karşımıza çıkar. Avcılık Türk destancılık geleneğinin önemli bir unsurudur: “Yakut, Hakas, Şor, Tuva, Altay destanlarında ilk kahramanlık çoğu zaman avda ortaya çıkar. Av, Türk millî kültüründe fiziki ve manevi gücün sınav meydanı olarak semantik yorumludur.”¹³⁶

“Kahramanın ava çıkması” motifi aşağıdaki halk hikayelerimizde de karşımıza çıkar:

Âdil Şah hikayesi, Melikşah ile Güllü Han hikayesi, Bey Böyrek hikayesi, Şah İsmail Hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Ülfetin hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Yusu ile Züleyha hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi.¹³⁷

“Babanın oğlunu öldürmek istemesi” motifi Tiva kahramanlık destanlarında karşımıza çıkmaktadır. “ “Boktu-Kiriş, Bora-Şeeley” de Tun-Karatı-Haan oğlu Büdegey’i öldürmeyi düşünür. Bir başka Tiva destanı olan “Kangıvay-Mergen”de de bu durum karşımıza çıkar.”¹³⁸

“Bu motifi Dede Korkut Kitabı’ndaki “Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyı” hikayesinde de görebiliriz.”¹³⁹

¹³⁵ Muharrem Kaya, “Dede Korkut Kitabı ve Manas Destanlarında Av Kültürünün İzleri”, MSGSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010 Bahar, S.1, s.114.

¹³⁶ Fuzuli Bayat, “Oğuz Destan Dünyası”, *Oğuznamelerin Tarihi Mitolojik Kökenleri ve Teşekkülü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2006, s.154.

¹³⁷ Ali Berat Alptekin, age. s.329

¹³⁸ Metin Ergun, Mehmet Aça, *Tiva Kahramanlık Destanları I*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s. 194.

¹³⁹ Metin Ergun, Mehmet Aça, age. s. 194.

Kahramanın ava çıkması, Propp tarafından -evden uzaklaşma- olarak tanımlanan ve Dede Korkut anlatılarında aksiyonu başlatan eylemlerin en yaygın olanıdır.¹⁴⁰

Destanın macera bölümünde karşımıza çıkan Şirin ve Şeker'in Gence Hanım'ın kazını vurmaları Türk mitolojisi açısından önemlidir. *Suda yaşayan bir hayvan olarak kaz da Türk mitolojisinde önemli bir hayvandır. Altay şamanlarının davulları üzerinde kaz ile kartal resimleri bulunurdu. Kaz Türk mitolojisinde akıllı ve bilgiç bir kuştur.*¹⁴¹

Destanın bu bölümünde görüldüğü gibi destanın kahramanları olan Şirin ve Şeker, üvey anneleri Gence Hanım'ın iftirası nedeniyle Kuyankı şehrinden ayrı kalmak zorunda kalmışlardır. “İki arkadaş Şirinbek ve Şekerbek itiraya uğrayarak, ataları Kasımhan tarafından ölüm cezasına çarptırılmıştır. Lakin kendi pirleri Alevhoca yardımı ile dar ipinden kurtulan Şirin ile Şeker vatandan ayrılıp uzak diyarlarda gurbete çıkmışlardır.”¹⁴²

Destanda Gence Hanım'ın iftira attığı kısım şu şekilde anlatılmıştır:

Şahım, dinle benim dediğim sözü,
Çok ağlattın benim gibi servi nazını,
Kıyamadın Şirin, Şeker kuzunu,
Şirin beyin kolunu koydu boynuma,
Şeker beyin sonra girdi koynuma,
Yaramazlar bırakmadılar kendi halime,
O vakit kanlar gitti bağrıma.
Yaşamayıp ölsünler iki oğlun,
Arzımı söylerim senin gibi merdime.
Yürüyemem Kuyankı yurdunda,

¹⁴⁰ Tuba Saltık Özkan, “Kahramanın Yolculuğu Bağlamında Bamsı Beyrek ve Erginleme Süreci”, *Milli Folklor Dergisi*, S.81, s.28

¹⁴¹ Mustafa Sever, “Türk Mitolojisinde Kuşlar”, *Milli Folklor Dergisi*, S.42, s.85

¹⁴² Maksut Şeyhizade, *Şirin ile Şeker Hakkında*, Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi, Fen Neşriyatı, 1991

Bana ver o iki çocuğunu,
Yaşamadan ölsünler iki oğlun:
Şirin, Şeker benim istediğimdir:
Görmediğim günleri bana gösterdi,
Halk içinde beni çok utandırdı.
İki oğlun bana bela oldu,
Boş buldu, ikisi de geldi
İkisi birleşip zorbalık yaptı,
Kadının elimden ne gelir?
Bana çok eziyet ederler,
Nasıl iş bu diye, masumca ağladım.
Masum-ki ağlasa, ne yapabilir?
Kadının elinden ne gelir?
İki oğlun öyle yaptı zulmü,
Haberin yok, sormazsın halimi
Şirin, Şeker haram etti tenimi.

Destanın bu bölümünde karşımıza çıkan motif “zalim anne motifi”dir. Bu motifi aşağıdaki halk hikayelerinde de görmek mümkündür:

“Melikşah ile Güllü Han hikayesinde, Melikşah’ın annesi, pehlivanı ile rahatça evlenebilmek için oğlunu öldürmek ister.

Şah İsmail hikayesinde, Şah İsmail’in annesi hile ile öldürmek ister.

Derdi Yok ile Zülfü Siyah hikayesinde, İsmail Şah, istenilen paraları vermeyen bezirganları öldürür.

Arzu ile Kamber hikayesinde, Arzu'nun annesi, iki aşığı birbirinden ayırmak için çeşitli yollara başvurur.

Sefil Baykuş hikayesinde, Kağızmanlı Hıfzi'nin, kızına aşık olduğunu duyan amcası, onu iyice döver.¹⁴³

Aynı motifi Erali ve Şirali destanında da görmek mümkündür. Destanda anne, oğlu Melik Şah'ın sihirli saçını yolarak onun gücünü yok etmiştir.¹⁴⁴

Kahramanın bir iftiraya uğraması motifi;

“Latif Şah hikayesinde, üvey annenin Asil ve Nesil'e iftira etmesi,

Arzu ile Kamber hikayesinde, iki aşığı birlikte gören komşuların, Kamber Arzu'yu öpüyor diye iftirada bulunması,

Sürmeli Bey hikayesinde, Arif Bey'in arkadaşı, Telli Senem'e aşık olunca, kötü yolda diye iftirada bulunulması¹⁴⁵ hikayelerinde de vardır.

Şirin ve Şeker destanında Kasımhan Gence Hanım'a inanarak Şirin ve Şeker'in öldürülmesini emreder. Destanda gördüğümüz bu “Zalim baba” motifi aşağıdaki hikayelerimizde de mevcuttur:

Şah İsmail hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi.¹⁴⁶

Bu bölümde dikkati çeken başka bir motif de kanlı gömlek şeklinde ölüm haberinin götürülmesidir. Destanda cellatlar Şirin ve Şeker'in elbiselerini kana bulayarak Kasım Han'a götürürler. Bu motif birçok hikayede de karşımıza çıkmaktadır. Bilindiği gibi Hz.Yusuf'un¹⁴⁷ ölüm haberi de babasına bu şekilde götürülmüştür. Aşağıdaki halk hikayelerimizde de “ölüm sembolü olarak kanlı gömlek” motifi kullanılmıştır:

¹⁴³ Ali Berat Alptekin, age. s.336

¹⁴⁴ Selami Fedakar, *Erali ve Şirali Destanı*, Yüksek Lisans Tezi.

¹⁴⁵ Ali Berat Alptekin, age. s.312.

¹⁴⁶ Ali Berat Alptekin, age. s.336.

¹⁴⁷ Kuran-ı Kerim, Yusuf Sûresi, 18. Ayet.

Aşık Garip hikayesi (Keloğlan, kanlı gömleği Garip'in annesine göstererek onun öldüğünü söyler) , Yusuf ile Züleyha (Dört hain kardeş, Yusuf'u kuyuya attıktan sonra Hazreti Yakup'un yanına gelerek Yusuf'un öldüğünü söylerler)¹⁴⁸

Şirin ve Şeker destanında kahramanların zor durumlarında ortaya çıkıp, Şirin ve Şeker'e yardım eden dervişler vardır. (Destanda Alevhoca denilen veli Şirin ve Şeker'i asılmaktan kurtarır, Şeker'in ejderhayı yenmesinde yardımcı olur, memleketlerine geri döndüklerinde de Kasımhan ile barıştırır.) Bu konu hakkında Tuba Saltık Özkan'dan naklen: Campbell, kahramanın yolculuğunda ilk olarak, kendisine ejder güçlere karşı tılsımlar sağlayan koruyucu bir figürle (genellikle ufak tefek yaşlı bir kadın ya da erkek) karşılaştığını söyler. Bu koruyucu figür *doğüstü yardım* olarak tanımlanır. Campbell çalışmasının kuramsal teorisini Carl Gustav Jung'ın analitik psikolojisi ve bu kuramın terminolojisi üzerine yapılandırır. Bu noktada zaman zaman Jung'ın tespitlerine de yer vermek yerinde olacaktır. C. G. Jung, *Dört Arketip* adlı çalışmasında kahramanın, macerası sırasında engelleri aşmasına, sınavları geçmesine yardım eden, yaşlı bir adam ya da bir hayvan figüründen söz eder. Kahraman dara düştüğünde ya bir hayvan dile gelip yol gösterir, ya bir yaşlı kadın/erkek ortaya çıkarak büyülü nesnelere ya da derdine derman olacak bir bilgi vererek onu macerasında yeni bir sürece taşır.¹⁴⁹

“Yardımcı derviş” motifi aşağıdaki halk hikayelerimizde de karşımıza çıkar:

Kirmanşah hikayesi, Latif Şah hikayesi, Salman Bey ile Turna Tel Hanım hikayesi, Melikşah ile Güllü Han hikayesi, Varaka ile Gülşah hikayesi, Derdiyok ile Zülfüsiyah hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Arzu ile Kamber hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Tahir ile Zühre, Ali İzzet hikayesi, Hatem-i Taî hikayesi, Leylâ ile Mecnûn hikayesi.¹⁵⁰

B.2. KAHRAMANLARIN GİTTİKLERİ ÜLKEDE İKTİDAR VE GÜÇ SAHİBİ OLMALARI

¹⁴⁸ Ali Berat Alptekin, age. s.354.

¹⁴⁹ Tuba Saltık Özkan, “Bamsı Beyrek ve Bey Böyrek Anlatılarında Arketipik İmgeler”, *Milli Folklor Dergisi*, S.85,s.29

¹⁵⁰ Ali Berat Alptekin, age. ss:322-323.

Destanın bu bölümünde Şirin ve Şeker bağlarının çözülmesinden sonra yürümeye başlar. Günlerce yürüdükten sonra bir dağda yapayalnız yaşayan bir adama rast gelirler. Halyar isimli bu kişi kızının Zil dağında esaret yaşadığını anlatır. Bu dağın giriş kısmında bir ejderha yaşamaktadır. Bu ejderha oraya yaklaşan nice adamı yiyip yutmuştur. Halyar da Karahan'a burada hizmetkarlık yapmaktadır. Şeker, Halyar dedenin anlattıklarından Halyar'ın kızı Gülgünay'a aşık olur. Gülgünay'a ulaşmayı kafasına koyar. Şirin ve Şeker Halyar Dede'nin yanından ayrılarak yürümeye başlarlar. Karşılıklarına bir dağ çıkar. Şeker, Şirin'e dinlenmesi söyleyerek bu dağa doğru gider. Bu noktadan sonra Şirin ve Şeker birbirinden ayrılır. İkisinin yolu da birbirinden ayrılır birbirlerinden habersiz gittikleri yerlerde birtakım mevkilere ulaşırlar. Kahramanların bundan sonraki maceraları şu şekilde gelişir;

B.2.1. Şeker'in Gülgünay'a Aşık Olması

Şeker biraz yürüdükten sonra dağın girişinde bir ejderha ve dev görür. Dervişlerin de yardımıyla ejderhayı ve dev'i öldürür ve iki boynuzunu alıp dağdan içeri girer. Dağın iç kısmında Gülgünay'ı görür ve aşık olduğu kızın o olduğunu anlar.

“Hayvan veya olağanüstü güçle mücadele” motifi Dede Korkut hikayelerinde de karşımıza çıkar. Boğaç Han, Kan Turalı ve Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi hikayelerinde hayvan veya olağanüstü güçle mücadele motifini görürüz.¹⁵¹

Destanda gördüğümüz ejderha ve dev dağın girişinde yaşamakta ve dağa kimseyi sokmamaktadır. Masallarımızda da devlerin yaşadığı yerler şöyle tarif edilmiştir:

“Devler çoğu zaman çevresi yüksek ve kalın duvarlarla, dikenli bahçelerle çevrili, büyük köşklere kendisine kendisine mahsus saraylarda yaşarlar. En değerli, hiç kimsenin ele geçiremeyeceği, fakat herkesin, hatta padişahların özledikleri dünya güzelleri, hiçbir yerde bulunmayan meyve bahçeleri, sihirli güvercinler, başınıza geçirdiğiniz zaman sizi hiçkimseye göstermeyen külahlar, sihirli sarayların kapılarını

¹⁵¹ Ali Duymaz, “Alpların Eğitimi ve Geçiş Törenleri” *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, AKM Başkanlığı Yayınları, 1999, Ankara, s.122.

açan anahtarlar, bu devlerin buyruğu altında veya onların köşklerinde, saraylarındadır.”¹⁵²

Bu bölümde dikkati çeken motif Şeker’in atıyla ilgilidir. Şeker atının da yardımıyla Karahan Şah’ı yenmiştir.

“At” motifi Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir ve başka bir hayvanla karşılaştırılmayacak kadar büyüktür. İslamiyetten önceki ve İslamiyetten sonraki Türklerde at cihan hakimiyeti düşüncesinin bir parçasıdır.¹⁵³

Bu motif hakkında Mehmet Yardımcı “Türk Destanlarında Tipler ve Motifler” isimli çalışmasında yer alan “At Motifi”¹⁵⁴ kısmında atın Türk kültüründe taşıdığı önemi şu şekilde vurgular:

“Türk destanlarında ve diğer sözlü anlatı ürünlerinin hemen hepsinde at, önemli bir konuma sahiptir. Bunun temelinde Türk halkının göçebe kültürünün büyük etkisi bulunmaktadır. Devenin Arap için önemi ne ise atın da Türk için önemi odur. Destanlardaki alp kişi destan içindeki kaderini sahibi bulunduğu atla birlikte yaşar. Destan kahramanının yanında yer alan at, bütün Türk destan rivayetlerinde olağanüstü özelliklere sahip olarak su ruhundan türer. Türkler, atların denizden çıkan, dağdan inen ya da gökten, rüzgârdan, mağaradan gelen kutsal aygırlardan türediğine de inanırlardı.

Battal Gazi'nin *Aşkâr*'ı olağanüstü anlayışla bir mağarada, bir ruhtan şekillenmiştir. Bu at da insan gibi konuşur, sahibini korur ve havada uçar. *Div-Zâde Aşkâr* adlı bu atın *Âb-ı hayat*'tan içtiği bu nedenle ölümsüzleştiği efsane olarak yaşamaktadır. Köroğlu'nun Kırat'ı da insan gibi zeki ve anlayışlıdır. Bağdat'ta Köroğlu yiğitleri ile esir edilince Kırat kimse beğenip almasın diye kör ve topal taklidi yapar. Kısa ayrıntılar içinde ve belli davranışları ile Türk destanlarında at temel motif özelliğini taşır. Kahramanın başarıya ulaşmasında en kuvvetli güçtür. Sahibini tehlikelerden korur, ona yol gösterir, tehlikelere karşı uyarır, sahip olduğu olağanüstü

¹⁵² Ayşe Yücel, “Masallarda Dev ve Yaratılış Destanındaki Benzerleri”, *Milli Folklor*, S.39, s.39

¹⁵³ Fuzuli Bayat, *Türk Destancılık tarihi Bağlamında Köroğlu Destanı Türk Dünyasının Köroğlu Fenomenolojisi*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2009, s.73

¹⁵⁴ Mehmet Yardımcı, *Türk Destanlarında Tipler ve Motifler*, “At Motifi” Ankara, 2007, ss:65-66.

güç sayesinde ölümlerden kurtarır, onu başarıya ulaştırır. Atından uzak kalmış olan kahraman, gücünü-kuvvetini ve cesaretini kaybeder, sıradan bir insan haline düşer.

Destanlarda başlayan bu tablo Dede Korkut'la bazı halk hikâyelerinde de devam eder.

Destan kahramanlarının atları; *Oğuz Kağan-Alaca At, Köroğlu-Kırat, Alpamiş-Bayçıpar, Er Töştük –Çal Kuyruk, Edige-Timçavar, Battal Gazi-Aşkar* biçiminde sahipleri ile birlikte anılırlar.”

Şirin Şeker destanında Şeker'in bindiği at bedav at olarak tarif edilir. Dede Korkut hikayelerinde de at iki türdür: “ Dede Korkut'ta iki cins attan bahsedilmektedir. Bunlardan biri Bedevî at, diğeri de Kazılık attır.”¹⁵⁵

At motifinin geçtiği bazı halk hikayelerimiz ise şunlardır:

“Kamber Kolu hikayesi, Kirmanşah hikayesi, Nedim Şah hikayesi, Bey Böyrek hikayesi, Hurşit ile Mahımihri hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Kaçak Nebi hikayesi.”¹⁵⁶

Burada dikkat çeken ikinci bir at motifi ise “konuşan at”tır. Gülgün'ün efsanevi atı onunla konuşur ve olacaklardan haber verir. Bu atın dilinden de ancak Gülgün anlar. Destanda atın konuşması şu şekildedir:

Gülgün Hanım, kulak ver sözüme,

Hile ile düşman bindi belime.

Nasihatsene, ahmak yârine,

Şu hilekarı hediye iste eline,

Bu gün bana bilmediğimi bildirdi,

Ahmak yârin bir düşmanı bindirdi.

Hilekâr binip ince belimi doldurdu.

Ağlar ise dinleme dediğini,

¹⁵⁵ Faruk Sümer, “Dede Korkut Destanlarında Bazı Hayvanlara Dair”, *1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara, 1976, s.155.

¹⁵⁶ Ali Berat Alptekin, age. s.290.

Öldür, sağ koyma, cadının kendisini,
Öldürmezsen çok kötü güne sebep olur

Türk destanlarında atlar da sahipleri kadar olağanüstü özelliklere sahiptirler. İnsan dilinden anlayan ve insan gibi konuşabilen atlar, çoğu zaman sahiplerini tehlikelerden korurlar ve ölümden kurtarırlar.¹⁵⁷

“Konuşan at” motifini bazı Köroğlu anlatmalarında da görebiliriz.¹⁵⁸ Aynı motif Şah İsmail hikayesinde de karşımıza çıkar.¹⁵⁹

Şirin ve Şeker yollarda Halyar Baba adlı ihtiyar bir adamla karşılaşır. İhtiyar adam Şirin ve Şeker’e yardımcı olur. “Yardımcı yaşlı adam” motifi aşağıdaki halk hikayelerimizde de görülür:

“Kamber Kolu hikayesi, Köroğlu’nun Sonu hikayesi, Latif Şah hikayesi, Bey Böyrek hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Ülfet’in hikayesi, Tufurganlı Aşık Abbas ve Gülgez Peri hikayesi, Emrah ile Selvihan hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Gündeşlioğlu hikayesi, Ferhat ile Şirin hikayesi, Hikaye-i Mahmut Gaznevî hikayesi, Hikayat-ı Kassa-i Mihr ü Vefa hikayesi, Razmihan ile Mahfiruze hikayesi.”¹⁶⁰

Şeker, destanın macera bölümünde ejderhayla birlikte yanındaki devleri de yenmiştir. Aynı şekilde Bey Böyrek hikayesinde de Bey Böyrek, kardeşleri uyurken gelen iki devi öldürmüştür.¹⁶¹

Şirin dinlendiği yere abisinin geri gelmemesinden onu aramaya koyulur. Gittiği yerde abisini bir türlü bulamaz. Susuzluktan biçare kalır. Öleceği sırada bir derviş topluluğuyla karşılaşır ve onlara yol arkadaşı olur. Bu derviş topluluğu kırk kişiden oluşmaktadır.

Destanda kırk sayısına örnek cümleler şunlardır:

¹⁵⁷ Ufuk Tavkul, “Kafkas Nart Destanlarında At Motifi”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4 S.3 ss: 188-189

¹⁵⁸ Necdet Yaşar Beyatlı, “Irak Türkmenlerinde Hikaye Anlatma Geleneği ve Köroğlu Anlatmaları”, *I. Uluslararası Bolu Köroğlu Tarih ve Kültürü Sempozyumu*, 2009, s.5.

¹⁵⁹ Ali Berat Alptekin, age. s. 289.

¹⁶⁰ Ali Berat Alptekin, age. ss: 320-321.

¹⁶¹ Bilge Seyidoğlu, “Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar”, 1975, Ankara, s.103.

Kırk kalender artık kırk bir oldu
Bütün halkı toplayıp, kırk gün kırk gece düğün yaptı.
Kırk yıl yatıp yesen de bitmez.
Kırk gece kırk gündüz yürüdükten sonra
Kırk yiğit, yoldan geliyordu
Gülgünay'a kırk tane hizmetçi
Kırk kız onun hizmetine girer.

Kırk sayısı Türk kültüründe önemli bir yere sahiptir. Bu konuda Mehmet Yardımcı şu çıkarımlarda bulunmuştur: *“Türklerin önem verdiği, ona kutsal bir nitelik kazandırdıkları sayıların başında kırk gelmektedir. Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz kırk günde yürür, kırk günde konuşur Kaf Dağı'nın etrafını kırk günde dolaşır, verdiği şölende kırk kulaç yüksekliğinde direk diktirir ve kırk masa hazırlar. Dede Korkut, Manas, Battal Gazi, Danişment Gazi ve diğer destanlarda ise kırk motifi kahramanın etrafında bir kuvvet haline gelen kırk alp veya kırk ereni ifade eden bir kavramdır.*

Her destan kahramanının arkasında ona bağlı kırk alp ya da ereni vardır. Bunlar hareketlerinde bir bütün halindedirler. Birlikte yaşar, birlikte savaşır. Manas Destanı'nda Manas'ın oğlu Semetey, Talas'ı geçerken düşmanları ile vuruşur ve zorda kalır, o anda göze görünmez kırk er ona yardıma gelir. Görünmez âlemden gelen kırklar motifi Danişment Gazi,

Battal Gazi ve diğer mistik destanlarda üç değişik şekilde sergilenir.

- 1. Kırk sayısı ile bazı eşya ve davranışlar sınırlanır.*
- 2. Destanlarda kahramanın etrafında meydana gelmiş kırk alp gücünü ortaya koyar.*
- 3. Kırklar motifi ile görünmez âlemden gelen koruyucu, güç verici, kutsallığa erişmiş*

şahıslar ifade edilir. Alpların yanında bulunan bu kırk yiğit, uşak ya da möle olmayıp hepsi de bey soyundandır. Alp Konturalı bu kırk yiğit için:

Hey kırk eşim, kırk yoldaşım,

Kurban olsun size başım

biçiminde seslenir.”¹⁶²

Kırk sayısı ile ilgili bir başka tespit de şöyledir: “*Oğuz Kağan kırk günde büyür ve yürür. Kırk masa ve kırk sıra yaptırır. Kırk gün kırk gece yenilip içilir. Urum kağanı kendisine itaat etmeyince bayrağını açarak onun üzerine yürür ve kırk gün sonra Buzdağı eteklerinde konaklar. Kurultayda her iki yanına kırkar kulaç direk diktirerek üstüne gümüş tavuk koydurur.*”¹⁶³

Kırk formilistik sayısının geçtiği bazı halk hikayelerimiz ise şunlardır:

Demircioğlu Reyhan Arap hikayesi, Köse Kenan-Dânâ Hanım hikayesi, Akşehir Telli Nigar Cengi hikayesi, Keloğlan’ın Köroğlu’nun Atını Kaçırması hikayesi, Kenan Kolu hikayesi, Bağdat hikayesi, Bolu Beyi hikayesi, Kamber Kolu hikayesi, Âşık Gürûni hikayesi, Köroğlu’nun Sonu hikayesi, Celali ve Mehmet Bey hikayesi, Kirmanşah hikayesi, Latif Şah hikayesi, Adil Şah hikayesi, Melikşah ve Güllü Han hikayesi, Nedim Şah hikayesi, Varaka ile Gülşah hikayesi, Bey Böyrek hikayesi, Hurşit ile Mahımihri hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Yaralı Mahmut hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Ülfetin hikayesi, Asuman ile Zeycan hikayesi, Âşık Garip hikayesi, Emrah ile Selvihan hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Ali İzzet hikayesi, Elmas ile Kahraman hikayesi, Gül ile Ali Şir hikayesi, Hatem-i Taî hikayesi, Hüthüt Kuşu hikayesi, Ebalı Sinan Ebilharis hikayesi, İlbeylioğlu hikayesi, Davutoğlu Süleyman hikayesi, Ferhat ile Şirin hikayesi, Kan Kalesi Cengi hikayesi, Yusuf ile Züleyha hikayesi.¹⁶⁴

¹⁶² Mehmet Yardımcı, “Türk Destanlarında Tipler ve Motifler”, *Destanlar*, Ürün Yayınları, Ankara, 2007, s.67.

¹⁶³ Bayram Durbilmez, “Kırım Türk Anlatılarında Sayı Simgeçiliği”, *Milli Folklor*, 2007, S.76, s.187.

¹⁶⁴ Ali Berat Alptekin, age. ss:351-353.

Şeker, Gülgünay'ın yanında mutlu bir hayat sürerken Karahanşah Gülgünay'ın izini bulur. Ordusunu toplar ve savaş hazırlıklarını tamamlayıp Gülgünay'ı almaya gider. Şirin gelen orduyu karşılar ve onları yenilgiye uğratar. Karahan savaşarak Gülgünay'ı alamayacağını anlar. Bunun üzerine hileye başvurur ve yaşlı kötü kalpli bir kadını görevlendirerek Gülgünay'ı ülkesine getirtir. Yaşlı kadın dağın girişinde Şeker'i kandırarak içeriye girer. İçerde bunları sarhoş eder. Gülgünay'ı uçan atına bindirerek alıp götürür. Her şeyden habersiz Şeker, Gülgünay'ın ortadan kaybolmasına bir anlam veremez.

Karahanşah'ın ihtiyar, kötü kalpli bir kadını görevlendirmesini Yaralı Mahmut hikayesinde de görebiliriz. Bu hikayede de Gence padişahı bir cadı buldurarak, Mahbub'u geri getirmesini söyler.¹⁶⁵

Destanın devam eden kısımlarında Gülgünay, Karahan'ı oyalayarak Karahan'ın kendisine sahip olmasını geciktirir.

Şirin ve Şeker destanında gördüğümüz “kahramanın sevgilisine bir rakibin talip olması” bazı Türk hikayelerinde de vardır:

“Salur Kazan: Şöklı Melik, tutsak ettiği Salur Kazan'ın hanımı Uzun Boylu Burla Hatun'a sakilik yaptırıp kendisiyle yatmak, dolayısıyla Salur Kazan'ı aşağılamak istemektedir.

Kam Büreoğlu Bamsı Beyrek: Beyrek gerdek otağını basan Bayburt Hisarı'nın tekfurunca, otuz dokuz yoldaşıyla birlikte esir edilir. On altı yıl kendisinden haber alınamaz. Yalançoğlu Yartaçuk, Beyrek'in kendisine hediye ettiği kaftanı kanlayarak, onun öldürüldüğüne delil gösterip yalan söyler ve Banı Çiçek'e talip olur.

Alıp Manaş: Alıp Manaş, Ak Kaan tarafından tutsak edilince yaptıklarına üzülür; Altay'ı, atasını, anasını, kız kardeşini ve karısını özler ve onlara, koluna konan ak kazın gümüş renkli kanadına mektup yazarak sağ olduğunu bildirir. Babası Baybarak, kazı tutar ve oğlunun mektubunu okur. Alıp Manaş düşmanları tarafından bir kuyuya kapatılır.

¹⁶⁵ Ensar Aslan, *Halk Hikayelerini İnceleme Yöntemleri-Yaralı Mahmut Hikayesi Üzerinde Bir İnceleme*, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:3, 1990, s.51.

Ak K b n Alıp Manaş'ın g zel karısı g zel K m jek gelin, Şimdi benim olur diye d Ő nerek sevinir.

Alpamiş: Ultan Han, G lparŐın'a evlenmek i in talip olur.

AlpamiŐa: Kolbalta AlpamiŐa'nın babasından kalma at s r lerine bakan hizmetkardır. AlpamiŐa'nın uyurken esir edilip zindana atılması  zerine, zindandan g nderdiği mektup eline ulaŐmasına rağmen saklar ve karısıyla evlenmeye talip olur."¹⁶⁶

Şeker'in Karahan ile savaş yapıp onu bozguna uğratması "kahramanın savaŐıp zafer kazanması" motifi Şu T rk destanlarında da vardır:

"OĞuz Kağan destanı, Dirse Han OĞlu Boğa  Han, Salur Kazan, Kazılık Kocaoğlu Yiğenek, Alıp Manaş, Alpamiş, AlpamiŐa, Manas, Er T Őt k, Adıbeğ-K roğlu, RavŐanbek-K roğlu, RuŐen-K roğlu, Edigey, Ural Batır, Altın Arığ, K k dey Mergen, K sek Bahadır, Er Samır, Ak Tay ı, K kin Erkey, Altay Buu ay."¹⁶⁷

B.2.2. Şirin'in Kasım Han'ın Kızıyla Evlenip H k mdar Olması

G lg nay bir g n evin  n nde konaklayan derviŐleri g r r. Hizmet isi Akkız'ı bu dervişlerin hatırlarını sormak i in g nderir. Bu dervişler arasında Şirin de vardır. G lg nay Şirin'in Şeker'in kardeşi olduğu anlar. Kalender derviŐlerle ve hizmet ileriyle anlaŐan G lg nay Kara Han'ın gafletinden yararlanarak onu  ld r r. Şirin'i abisini araması i in G lg n dağına g nderir. Şirin burada abisiyle karşılaşır birbirlerine kavuŐmuŐ olurlar. Geriye d nd klerinde Şirin Kasım Han'ın yetim kızı Akbeden ile evlenir bu  lkeye h k mdar olur. Şeker de G lg nay'la evlenir. Kırk kız da kırk kalenderle evlenir.

Şirin ve Şeker destanında eŐlerin sadakat duygusu g ze  arpar.  zellikle G lg nay'ın sadakati g ze  arpar. "*Evlatların istikbali, yiğit kişilerin toplum  n ndeki*

¹⁶⁶ *T rk D nyası Edebiyatı Tarihi*, AKM Başkanlığı yayınları, , Ankara, 2001, s.204.

¹⁶⁷  zkul  obanoğlu, *T rk D nyası Epik Destan Geleneği*, Ak ağ Yayınları, Ankara, 2003, ss.:388-396

değeri ve saygınlığı genellikle aile bağlarının gücüyle belirlidir. Bu güç de özellikle kadın kahramanların sadakati üzerinden ölçülür.”¹⁶⁸

Şirin ve Şeker destanında “baştan geçeni hikaye etme” motifini de görmekteyiz. Destanda Halyar Şirin ve Şeker’e kim olduklarını sorunca onlar da başından geçenleri anlatır:

Baba bu sözleri işitti, kendini tanıttı Şirin ve Şeker’e bakıp: “Yavrum siz nerden geldiniz?” diye sordu:

Hangi ilden, hangi yerden geldiniz,

Hangi şahın, hangi beyin oğlusun?

Koklasam taze bağın gülüsün,

Hangi şehirde hangi beyin oğlusun?

...

Şekerbey babaya bakarak şöyle söyledi:

Baharda açılan bağın gülüyüm,

Ben de birinin canı diliyim,

Kuyankı’da Kasımhan’ın oğluyum.

Tanrı derbeder etti, gidiyorum,

Adımı sorarsanız Şirinbek, Şeker,

Padişahlıktan köle olan kalender.

O sebepten bizler çölde inleriz,

Mekansız kendimiz kalenderiz.

Kaderimde kismetim böyle yazılmış,

Ersiz er, çocuksuza çocuk olurum.

¹⁶⁸ Bahtiyar Nazarov, “Şirin ile Şeker Destanı Versiyonlarındaki Sadakatli Yar Timsali”, *Özbek Dili ve Edebiyatı* Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi, Fen Neşriyatı, Taşkent, 1991.

*Susuzum, çöllerden aşırp geldim,
Bu sözüme kulak salın babacan,
O yurttta kaldı yaşadığım milletim,
Padişahlıktan sonra böyle oldu kısmetim*

“Baştan geçeni hikaye etme” motifini aşğıdaki halk hikayelerimizde de görmek mümkündür:

“Köse Kenan-Dânâ Hanım hikayesi, Keloğlan’ın Köroğlu’nun Atını Kaçırması hikayesi, Kenan Kolu hikayesi, Bağdat hikayesi Bolu Beyi hikayesi, Kamber Kolu hikayesi, Âşık Gürünü hikayesi, Kirmanşah hikayesi, Latif Şah hikayesi, Adil Şah hikayesi, Melikşah ve Güllü Han hikayesi, Nedim Şah hikayesi, Varaka ile Gülşah hikayesi, Hurşit ile Mahımihri hikayesi, Şah İsmail hikayesi, Yaralı Mahmut hikayesi, Elif ile Mahmut hikayesi, Ülfetin hikayesi, Asuman ile Zeycan hikayesi, Âşık Garip hikayesi, Emrah ile Selvihan hikayesi, Kerem ile Aslı hikayesi, Tahir ile Zühre hikayesi, Elmas ile Kahraman hikayesi, Gül ile Ali Şir hikayesi, Hatem-i Tai hikayesi, Hüthüt Kuşu hikayesi, Ebalı Sinan Ebalharis hikayesi, İlbeylioğlu hikayesi, Davutoğlu Süleyman hikayesi, Ferhat ile Şirin hikayesi, Kan Kalesi Cengi hikayesi, Yusuf ile Züleyha hikayesi, Zaloğlu Rüstem hikayesi, Hikaye-i Mahmut Gaznevi hikayesi, Hikayat-i Kassa-i Mihr ü Vefa hikayesi.”¹⁶⁹

B.3. KAHRAMANLARIN YURLARINA GERİ DÖNMELERİ

Kahramanların memleketlerine dönmelerini engelleyen olayların ortadan kalkması ve yeni gelişmeler kahramanın memleketine dönmesini kolaylaştırır.

¹⁶⁹ Ali Berat Alptekin, age. ss:303-304.

Kahramanların birtakım olayları yaşadktan sonra doğdukları ülkeye dönmeleri hikayenin sonuç kısmı olarak değerlendirilebilir.

Şirin ve Şeker destanında kahramanlar büyük bir orduyla ve devlerle babalarından öç almak için doğdukları şehir olan Kuyankı'ya giderler. Destanda bu kısım şöyle anlatılmıştır:

Ulaştılar Kuyankı ülkesine,
Devler işlerini böylece yaptı,
Kuyankı şehrine yaklaştılar.
Etraflarında saf saf devler duruyor,
Şafak sökerken gün ışıltısı vuruyor.
Gün ağarır, gündüz gelir.
Kuyankı'da yaşayanlar bakmış.
Görenler hep şaşırıp kalır,
Görenler görmeyenlere haber verir.
Hepsi gelir feryat eder,
Sanki kıyamet kopacaktır.
Bilmiyoruz hangi yurttan gelmişler,
Nasıl peyda oldular,
Değişik canlılar etraflarını sardı,
Bizim yurttta kıyamet alemeti,
Alevhoca pirine haber verilir,
Kasımhan ve ileri gelenler sorulur.

Baba-oğul çatışması Oğuz Kağan destanında, Manas destanında ve tarihte yaşadığı kabul edilen (MÖ. 210) Türk hükümdarlarından Mao-dun'un, babasıyla arasında geçen mücadelede de karşımıza çıkar.¹⁷⁰

C. SONUÇ

Türk halk hikayelerinin son halkası, “sonuç epizodu” adını verdiğimiz, kahramanların akıbetinin anlatıldığı kısımdır. Hikayelerin sonuç kısmı bazen çok kısa, basit bir şekilde anlatıldığı gibi, bazen de oldukça uzun, birbiri içine geçmiş çeşitli motiflerden oluşan olaylar dizisinden de meydana gelebilmektedir.¹⁷¹

Türk halk hikayelerinde sonuç bölümü bilindiği gibi ya mutlu sonla biter ya da kahramanların ölümü olan acı sonla biter. Kahramanların son durumlarını anlatan bu kısım “sonuç epizodu” olarak bilinmektedir.

Şirin ve Şeker destanında kahramanlar Kuyankı'ya girdiklerinde herkes böyle görülmemiş bir ordu karşısında çaresiz kalır. Kasımhan bu ordunun kimin olduğunu anlayamaz, savaşa cüret eder. Herkesin öldürülebileceğini ülkesinin yok edileceğini anlar. Bu sırada Alevhoca'dan yardım diler. Alevhoca, Şirin ve Şeker'i ikna ederek babalarıyla barıştırır. Üvey annenin yaptığı kötülük anlaşılır, ülkelerine dönen Şirin ve Şeker burada huzur ve esenlik içinde yaşarlar. Bu kısım destanda şöyle anlatılmıştır:

Bunların arasına girdi veli,

İkisini barıştırdı,

Anne babayı çağırıp,

Birbiriyle barıştırdı.

Halk içine öylece yürürler,

Kuyankı şehrine girerler.

¹⁷⁰ Ahmet B. Ercilasun, “Türk Destanlarında Baba-Oğul Mücadelesi”, *Makaleler, Dil-Destan-Tarih-Edebiyat*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2007, ss:486-489.

¹⁷¹ Metin Ekici; *DedeKorkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995, s.36.

Halk arasında çok ses olur,
Hepsi gelip Şekerbey'i görür.
Gence hanımın kabahati bilinir.
Kabahat yapanı beyler anlar,
Botaköz günahını anlar,
Ölüm ateşi başına gelir.
Böylece yurta sahip oldular.
İle halka toy-düğün verildi,
Kavmini kardeşlerini beyler gördü,
Sağ selamet beyler yurda ulaştı,
Hepsi birbiriyle görüştü.
Gelip yurttan töre oldular,
Nice işler geçip gitti,
Şirin, Şeker ulaştılar amaçlarına,
Bu destanı Fazıl şair söyledi.

“Kahramanın yurduna dönüp hainlerin cezalandırılması” motifini “Duha Kocaoğlu Deli Dumrul”, “Kam Bürooğlu Bamsı Beyrek”, “Alıp Manaş”, “Alıp Memşen”, “Alpamış”, “Alpamış”, “Alpamışa”da da görmek mümkündür.¹⁷²

Türk milletlerinin edebiyatındaki ortak motifleri öğrenmek ve araştırmak kardeş milletlerin kültürel, manevi geleneğinin tekrar canlanmasını sağlayacaktır.¹⁷³

Türk halk hikayelerinin bir parçası olan Şirin ve Şeker destanının sonuç kısmı diğer halk hikayelerimize benzemektedir. İyi olan kahramanlarımız ülkelerine dönerek huzurlu bir hayat yaşamaya başlamışlardır.

¹⁷² *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi*, AKM Başkanlığı Yayınları, , Ankara, 2001, ss:207-208.

¹⁷³ Rahmankul Berdibay, *Destan Halk Hazinesi*, Yeni Avrasya Yayınları, Ankara, 2002, s.321.

III. BÖLÜM: METİN

III.1 DESTAN METNİNİN LATİN HARFLİ TRANSKRİPSİYONU

1 Kuyânki şähridä Qâsimhân degän ötdi. Bu kişi befärzänd boldi. Färzänd
2 täräddudidä hâtın älmâqning haräkätini qıldı. Undan bolär, bundan bolär, deb sanâqlı
3 säksân hâtın aldı. Säksänidän häm färzänd bolmadı. Yürib, köp azizläрни ziyârät qıldı.
4 Bulardan häm heç fâyda tâpmadı. Köp halâyıqni yığıb, kırk keçäyu kırk kündüz toy
5 berdi. Şu hânning Süyecân degän väziri bär edi. Buning häm bälası yoq edi. Köpgä toy
6 berip, köpdän duâ aldı. “Köp duâsı köl” degän gäpni şundan boldi. Pädşâning Botoköz
7 degän hâtını hämilädär boldi. Väzirning hâtını häm hämilädär boldi. Äydan äy ötib,
8 kündän kün ötib pädşâning hâtını oğıl tuğdı, ertäsiggä väzirning hâtını hem oğıl toğdı.
9 Bundan keyin väzirning hâtını öldi, oğlı etäk ästida qaldı. Pädşâning hâtını aytdı:
10 “Väzirning oğlını häm älib kelinglä, men emizäyin, men färzändän toygän kul
11 emäzmen väzirning oğlını häm pädşâning hâtını emizdi. Bulargä ät qoydı. Bular Şirin-
12 Şäkär bolıb yüräverdi. Bilgän ädam Şirin vezirning oğlı dedi, bilmägän ädam ikkävı
13 häm pädşâning oğlı deb yüräverdi. Bular birgä ikkiggä kirdi üçgä kirdi, tilgä engändän
14 tutıb mäktäbgä berdi. Bular etti yâşgä kirdi. Burrâ sävâdhan mulla boldi. Endi haräkät
15 qılıb ukigän hücräsidadän çıqıb, ikkävı mäslähät qılıb, ätamizgä äv başı ätib kelir beräyik,
16 deb:

17 Şirin, Şäkär bundäy sözlärin aytdı,

18 Törä baçça ävgä barmâq bolıbdı.

19 İkkävı tablagä birgä kelibdi,

20 Şirin, Şäkär qıladı mäslähätđi.

21 Egärläb mindi-ğu bul bedäv ätin,

22 Ävgä qılmâq boldi endi yürişni.

23 Belgä bâylab sâpı ältin qılıçın,

24 Şu zamânda älib äncâmı äydi,

25 Mıltıq-yarâq älib ävgä cönäydi.

26 Ävdan kelsä tilär enäsi sävgä,

27 Şirin, Şäkär endi mindi bedävgä,

- 1 Särkärädä amäldär bilmäy qaladı,
- 2 Şirin, Şäkär ävgä ketib bärädä,
- 3 Ävgä kätgänini heç kim bilmädi,
- 4 Beklärdän behabär endi cönädi.
- 5 Quyänqi şahridän çıqıb bävädä,
- 6 Savlät qılıb ongü solgä qaradı.
- 7 Ävgä bargän beklär şundäy boladı,
- 8 Zäğ uçmagän çölgä ketip bärädä.
- 9 Yürüp ketdi bular ança yollärin,
- 10 Şikär ävlab ötib ketdi köllärni
- 11 Qaddı şamşäd köring tüzä gullärin
- 12 Kezib yürüb, bunda Zebit çöllärin,
- 13 Köp qaradı yürüp zävi taqlärin
- 14 Suvsab, açqab şundäy çöldä yürädi,
- 15 Üç keçä- üç kündüz häläk boladı.
- 16 Şunça yürüb heç bir ängni körmädi,
- 17 Quruq kelmägini maqul bilmädi.
- 18 Kelälmäyin şu çöllärdä yürädi,
- 19 Yä pärrändä, yä bir ängni körmädi.
- 20 İkkävidä sıra taqat qalmadı,
- 21 Ävgä çıqqan qandäy quruq bärar deb,
- 22 Quruq barsak hämmä bizdän külär deb,
- 23 Yürişimiz nāmünäsib bolär deb,
- 24 Bilsä ätam, bizni mähäh qılar deb.
- 25 Toqayistän, adır erlär qalmäsın,

- 1 Hälak boldik, tâzâ izläb köräyik,
- 2 Bir närsä yolıksa urıb âlayık,
- 3 Bek âtamgä âv bâşı kıp bârayık,
- 4 Hälâk boldik, endi quruq bârmayık,
- 5 Eli halkqa bârıb külgi bolmayık.
- 6 Bu sözlärni aytıb Şirinbek-Şäkär,
- 7 Âng izläşib hâlâk boldi törälär.
- 8 Âng yolıqmây cüda täng boladı,
- 9 Heç nimä yolıqmay qaytıb cönädi,
- 10 Quyânki şährigä yaqın kelädi.
- 11 Quyânki şährining çetigä keldi. Bir sârhâvuzning betidä yüzib yürgän ğâzni
- 12 kördi. Ğâzni körib, Şäkârbek Şirinbekkä bir söz dedi:
- 13 Cähânni säyr etib, oynab külding mi?
- 14 Âvgä çıqıb cüda diltäng bolding mi?
- 15 Söзимni eşitgin, Şirinbek cânım,
- 16 Sârhâvuzda yüzgän ğâzni körding mi?
- 17 Hüdâ deyik, yaratgängä yığlayık,
- 18 Âmin desä fâriştäyi mälâyık,
- 19 Sârhâvuzgä yüzgän ğâzni urayık,
- 20 Bek âtamgä âv bâşı kıp bârayık.
- 21 Âtıb bârsak külmäs bizgä halâyık,
- 22 Mâslâhât ber, yalğız ğâzni urayık.
- 23 Qulay keldi, endi quruq bârmayık.
- 24 Köp erni ahtarıb hâlâk bolamız,
- 25 Mänâ turgän yalğız ğâzni uramız,

- 1 Şirin ükä, endi yolli bilämiz.
- 2 Ävgä ketdik, beklär qaldı behabär
- 3 Hizmät qılar bizgä qanqa amäldär,
- 4 Quruq barmay atıb barmagım därkär.
- 5 Ävdän barsak, atam köngli tapılar,
- 6 Kelgin, Şirin, birgä gäyrät qılayık,
- 7 Kimning gäzi bolsa atıb alayık.
- 8 Atamning keynidän eldä törämiz,
- 9 Här nä kısmät yazılğanin körämiz.
- 10 Gāzni körüb, mäslähät qıp turamız,
- 11 Gāzni atıb, bek atamgä baramız,
- 12 Atamning könglini şadman qılamız,
- 13 Gamlı qulning közidän yaşı sel bolär,
- 14 Şäkärbekning aytgän sözi şul bolär.
- 15 Gāzni atmay bundan ketmäydi Şäkär,
- 16 Qanqa çölni kezib bolgänmiz äbgär.
- 17 Qarab turmay sen häm bergin bir habär
- 18 Ükäm dedi, sendän soradı Şäkär.
- 19 Bu sözni eşitib, Şirinbek Şäkärbekke qarab bu sözni aytıb turgän ekän:
- 20 “Sen eşitgin naçär qulning arzını,
- 21 Atma sārhevuzning yūzgän gāzını,
- 22 Ävdan keläyatgän güldäy töräsän,
- 23 Sārhevuz gāzını atmāk bolasän,
- 24 Zinhār atma, gāzdan cäbr köräsän,
- 25 Käsāfat gāzını atıb nimä qılasän?

1 Ҷулқ сálib ешит айтгáн нáлишимгá,
2 Егáм раhm қáлсáн қáнлý яáшимгá,
3 Фáлák cáбри зáһár қoшýб áшимгá,
4 Шул ýáлгýз гáз етár сениг бáшинггá.
5 Һýдáyim сáқлáгáй бándáni áмáн,
6 Һáммádán айрýлýк сáвдáсы ýáмáн.
7 Сárháвuz гáзýни áтmа, Шáкáрсáн,
8 Бáшинг қутулmáйн бу қáйгý-гáмдán.
9 Áтáмáн, deb зинһár айтmа, Шáкáрсáн,
10 Áтármáн, deb һáýáлингни болmáгин,
11 Ýаһшýлýк кóр, ýáмáнликни кórmáгин,
12 Гáзни áтýб, áкá, cáбр кórmáгин.
13 Muni áтármáн, deb мáгрur болmáгин,
14 Ýүрáвергин óз ýолингдán қáлmáгин,
15 Muni áтýб, кóп пушáймáн қýлmáгин.
16 Бу гáзнинг егáси елдá зорáвár.
17 Бекáрлáргá биз болmáйýк гýнáһкáр.
18 Бу гáзнинг егáси, билсá óлdirár,
19 Тоғру ýолгá ýүрá бергин, бек Шáкáр!
20 Бек áтáмнинг дáвлáтигá бáрáйýк,
21 Һеç ким билмáс, бизлár бáрýп қoнáйýк.
22 Áтни берип, һүcráмиздá турáйýк,
23 Сýрá áвгá бáрмагáндáй болáйýк.
24 Гáзи қýрсýн, бундán Һáзар қýлáйýк,
25 Ýүргин, áкá, биргá-биргá цóнáйýк!

- 1 Ğáz deb bir bäláni sâtıb âlmayık!”
- 2 Bu sözlärni aytdı Şirinbek nâçâr,
- 3 Eşitib, aççığı keldi bek Şäkär.
- 4 Ğamlı kündä tårtar edi âh-vây,
- 5 Şıķırlatıb ķolgä âldı sarı yây.
- 6 Aççıĝlanıb yâygä oķni sâladı,
- 7 Şäkär ĝazni âtmâķçı bop çâķladı.
- 8 Bağbân bolsam, kıızıl ĝülni terây deb,
- 9 ķolıdan kelĝänin buning körây deb,
- 10 Uşlasa egäsi, cävâb berây deb,
- 11 Kim tarmaşsa, unĝä cävâb bärây deb,
- 12 Ğazni âtıb âlıb, özim cönây deb,
- 13 Ne kelsä ķolıdan, unı körây deb,
- 14 Bunu aytıp Şäkär bolıp dârķahar,
- 15 Şırķıldatıp yâyni târttı müķârrâr,
- 16 Yâyning oķı bul ĝuvıllab ketädi,
- 17 Şu zamânda ĝâzgä yaķın etädi:
- 18 Dum päridän bul âralab ötädi,
- 19 Pâri ķorķıb, kötârilib ketädi.
- 20 Âtgä minip Şirin, Şäkär ķaradı.
- 21 Yarädâr ĝâz yıķılmâyin bâradı.
- 22 Yarası sâvısa, tayin ķonadı.
- 23 Şunu oylab Şirin, Şäkär bâradı.
- 24 Közini ayırmayın ĝâzgä ķaradı.
- 25 Oķı tekkän yaradan aķlı şaşar,

1 Et kızuvda uçıb bir yergä tüşär,
2 Ƙaramäsäng ädam bunda adaşär.
3 Ät çâpıb bâradı Şirinbek, Şäkär,
4 Pärvâz ƙılıb bârayatır cânıvâr,
5 Ƙıçab Şirin, Şäkär könglin huşladı,
6 Her yerdä düşmannıng sırnı fâşladı.
7 Körüb ƙâldı ät sırtıdän, bek Şäkär,
8 Kencä äyım ordasıgä taşladı.
9 Şirin, Şäkär bunı anıƙ bilädi,
10 Ordanıng äfzigä yaƙın bâradı,
11 Böläk yerdän älmâƙ ƙıyın bâradı,
12 Kencä äyım- bul enämiz, boladı.
13 Ordagä kirmâƙƙä ädâb saƙladı,
14 Çâƙırıp sorasa, ğâzni berädi,
15 Şundäy oylab Şirin, Şäkär ƙonadı
16 Därvâzadä ätdän ƙonıb turadı.

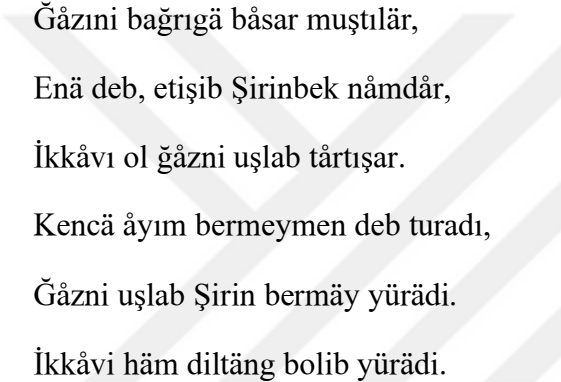
17 Kencä äyımġä dävrvâzadä turıb, Şäkärbekning aytayatġän sözi:

18 “Ĥazân bolıb, baġda güllär soldı mı,
19 Şirin, Şäkär bâlang mähtäl boldı mı?
20 Arzımni eşitġin, kencäâyım- enä,
21 Ordangizġä yaradâr ġâz keldi mi?
22 Enä, eşit mening aytġän sözimni,
23 Ĥafa ƙılma Şirin, Şäkär ƙozingni.
24 Çıƙarıp ber äv başatġän ġâzımni,
25 Yaradar ġâzımni, enä, sorayın,

1 Bek atamgä av başı kıp barayın.”
2 Bu sözdi aytıb turur Şirinbek, Şäkär,
3 Kencä ayımdan munda bolmadı habär.
4 Därvazägä köp turgändir törälär.
5 Şäkärbekkä Şirin atni berädi,
6 Şirinni buyurıb Şäkär turadı.
7 Şirin endi bul ordagä kirädi.
8 Yaradar ğazını qarab baradı.
9 Şu zamanda Kencä ayımni körädi,
10 Kencä ayım ğazni uşlab turadı,
11 Enäsidadan barıb ğazni soradı.
12 “Enä, kıлма öz canıngä zülmni,
13 Hayallätding bizdek ikki oğlingni.
14 Bizlär atgän ğazni, enä, ber endi.
15 Atıb bizlär cüda häläk bolgänmiz,
16 Bul yaradar ğazni qıvub kelgänmiz.”

17 Bu ğaz Kencä ayımning atasining yurtıdan alıb kelgen ençi ğazi edi. Kündüz
18 küni särhävuzgä yüzib yürär edi. Aqşam kelib, Kencä ayımning körpesigä kirär edi.
19 Ğazni yaradar körüb, Kencä ayım unı quçaqlab, bu sözni aytıb turıbdı:

20 “Heç kim eşitmädi mening sözimni,
21 Bir cuvanmärg nâbud kıpti ğazımni,
22 Öldiribdi mening bilän sâzımni.
23 Ğazni atgän ğarib şundäy olsun- da!
24 İlayım, mülkidän cüdâ bolsın- da!
25 Botaközning bälaları atıbdı,
26 Oq tegibdi, yânbâş bilän yâtıbdı.

1 Mening ğázım kıızıl qángä bätübdı,
2 Et kıızuvda cânıvâr bunda yätübdı.
3 Qanı bilän bunda kelib qätübdı.
4 Cüvânmärglär ögäylikni bildirdı,
5 Düşmanlık qıp baqrım qángä toldırdı,
6 Armân bilän mening ğázım öldirdı.”
7 Bu sözdi aytıb, gül yüzli dilbär,
8 Ğázını baqrıgä bäsar muştılä,
9 Enä deb, etişib Şirinbek nâmdâr,
10 İkkâvı ol ğázni uşlab tärtışar.
11 Kencä âyım bermeymen deb turadı,
12 Ğázni uşlab Şirin bermäy yürädi.
13 İkkâvi hâm diltäng bolib yürädi.
14 “Üstinggä kiygäning kimhâb kökmidi,
15 Mergän bolsäng bundäy başka yoqmidi?
16 Enängning aytgänin sen hâm qılğänsän,
17 Ögäylik qıp mening ğázım urgänsän.
18 Enängning aytgänin qılğänsän,
19 Düşmanlık qıp, şundäy işni qılğänsän.
20 Cüvânmärglär, eşit mening sözimni,
21 Yâş toldırıp mening nârgis közimni,
22 Zafârândäy sarğaytırıp yüzimni,
23 Negä âtding mening ençi ğázımni?
24 Âtamning yurtıdan âlib kelgänmân,
25 Bu ğázımgä mehribânlık qılğänmân,

1 Yaradâr bop keldi, bilmay turgänmän,
2 Ögäylik kıp ätding, endi bilgänmän”.
3 Bu sözni aytdı. Kencä âyım dilbär...
4 Ƙoyıng, enä, deb bardı bek Şäkär,
5 Şirin, Şäkär bu ikkâvı birikär.
6 Kencä âyımning könglini boladı,
7 Bu munglıq kencä âyım nimä kıladı?
8 İkkâvi bir bolıb tårtıb âladı,
9 Ğâzni âlıb, küle-küle cönädi.
10 Kencä âyım küçi yetmäy Ƙaladı,
11 Kencä âyımğä cüda elem kıladı.
12 U yügürib, öz üyigä kirädi,
13 Ul tâkçadan bir pıçâkni âladı,
14 Şirin, Şäkär dârvâzägä kelgändä
15 Tağın etib, bâz uşlab Ƙaladı.
16 Kencä âyım könglin bilmäs oğlânlar,
17 Kencä âyım şundäy şumlik başladı,
18 Şumlik oylab endi könglin huşladı,
19 Şirin Şäkärning etägin uşladı,
20 Uşlab şundäy âyım pıçâk sâladı,
21 Çâpânidän ülgü kesib âladı.
22 “Bir tühmät kılay”, deb âyım Ƙaladı,
23 Şirin, Şäkär bu behabâr bâradı,
24 Kencä âyımning şumligini bilmädi,
25 Yâmân gäplär heç köngligä kelmädi.

- 1 Enämiz bizni qarğab qaldı deb,
- 2 Kencä enäm köp narâzı boldı deb,
- 3 Bunı aytıb Şirin, Şakär cönädi,
- 4 Nimä bolsa, bolgäniçä boladı.
- 5 Ätasıgä eltib gäzni berädi,
- 6 Şirin, Şakär färzändini körädi.
- 7 Äv başatgän oğlım, dedi soyunib,
- 8 Vaqti huşlıgdän qandı toy berib,
- 9 Kättä-kiçik amäldärni çağırıp,
- 10 Şirin, Şakär balam ävgä barıbdı,
- 11 Şükür kılay, äv baş atıb kelibdi.
- 12 Bu sözni aytıb vaqti huşlık kılıbdı.
- 13 Yetti yaşda kämäligä kiribdi,
- 14 Ätam, dedi, meni esgä alıbdı,
- 15 Şirin, Şakär hücräçägä barıbdı,
- 16 İkkävi uyquda mäşğul bolıbdı.
- 17 Azamätning işin bulär kılıbdı,
- 18 Etti yaşda äv kıp gäzın urıbdı,
- 19 Kencä äyim şumlık oylab turıbdı:
- 20 Bu iş ungä cüda häm därd kılıbdı.
- 21 Şu vaqtdä bir tühmätni kılay deb,
- 22 Pâytaht ästigä ädam barıbdı.
- 23 Töräm, deb birän arz kılıb köräy deb,
- 24 Şirin bilän Şakärlärdän däd kılay deb,
- 25 Yä öläyin, yä qalayın köräy deb.

1 Bu sözni oylab (otirik sözni eplämâk kıyın), nima deb aytarini bilmäy, pâytaht
2 âstıda tengsalıb ötib yürıbdı. Bir pillä Qâsımhâanning közi tüşti. Kencä âyımını körıb:
3 “Nimä arzing bâr? Gäpirä ber!” dedi. Şunda Kencä âyım Qâsımhângä qarab bir söz
4 aytıb turgän ekän:

5 Şähım, eşit mening aytgän sözimni,
6 Köp yığlatgän mendäy sârvınâzingni,
7 Tiyâlmâding Şirin, Şäkär qozingni,
8 Şirin beging qolın sâldı boynıma,
9 Şäkär beging songra kirdi qoynıma,
10 Gâvmirilär qonmadı öz tavrıma,
11 Emrädgändä qanlır ketdi bağrıma.
12 Yaşamay ölsinlär ikkala oğling,
13 Arzımni aytamän sendäy mârdimä.
14 Yürâlmaymän Quyânkıdäy yurtıngdä,
15 Meni bergin bu ikki fârzândınggä.
16 Yaşamay, olsun ikkala oğling:
17 Şirin, Şäkär mening könglim boladı,
18 Körmegen künlärni mengä sâladı,
19 El içidä hóp şärmändä qıladı.
20 İkki oğling mengä bälâ boladı.
21 Avlâq boldi, ikkâvı hâm bâradı.
22 İkkâvı birikib, zorlık qıladı,
23 Ayâlmän, qolımdan nimä kelädi?!
24 Cüda mengä qattıq sâvdâ sâladı,
25 Qanday gâp deb, mendäy munğlıq yığladı.
26 Munğlıq-da yığlasa, qanday qıladı?

- 1 Ayålingni qolıdan nimä kelädi?
2 İkki oğlıng şundäy qıldı zulmni,
3 Håbåring yoq, soramåysån hålimni
4 Şirin, Şåkar haråmladı tånimni.
5 Tiyålmasång sen hem ikki oğlıngni,
6 Sen öldürgin mendäy dilbår gülingni.
7 Qåsimhån Kencä åyımđan bu sözni eşitib, hayrån bolıb, Kencä åyımğå qarab, şu
8 sözni aytıb turgån ekån:
9 Kencä åyım, bilmågåning bildirmä!
10 Ögäylikmån ođıllårım öldirmä!
11 Tühmåt qılıb, ögäyliking bildirmä!
12 Heç zamånda şundäy gäplår bolårım,
13 Enägå bålası şundäy qılar mı?
14 Şirin, Şåkar hıyanåtıni qılar mı,
15 Armån bilån ođıllårım öldirmä!
16 Sen eşitgin mening aytgån sözimni,
17 Tühmåtım öldirmä ikki qozimni,
18 Håzil bilmä, Kencä åyım, sözimni.
19 Mendäyin şunqårning könglin bolasån,
20 Şumlik oylab, pâytahtımğå kelåsån.
21 Sen eşitgin mening aytgån nålåmni!
22 Vayrån qılma bundäy kulbå hånåmni,
23 Tühmåtım öldirmä ikki bålåmni.
24 Sen kelibsån bu erlågä sarğayıb,
25 Åh fiğån qılding, s�ğıngni yåyıb.

1 Şirin, Şakär ölsä, mülkim besâhib,
2 Tühmät qılıb, bu erlärä turıbsän,
3 Färzändimgä becây tühmet qılıbsän,
4 Uyat demay, Kencä âyım, kelıbsän,
5 Hayâlinggä neçä gäpni âlıbsän,
6 Färzändlärim öldirmâqçı bolıbsän,
7 Ändeşä, saqlamay, bunda turıbsän,
8 Quyânki şährini säbil qılıbsän
9 Ket, Kencä âyım, acäb işni qılıbsän!
10 Bu sözni eşitib, Kencä âyım bir söz dedi:
11 Märd yigit mäydängä kirsä elgisi,
12 Toqaydä yolbarsning izin bilgisi,
13 Bu sözimgä işänmasäng, pâşşâyım,
14 Muni körgin, Şirin. Şakär ölgüsü.
15 Oğılläring zorlıgın men körgänmän,
16 İkkâvıdan belgi âlıb qâlgänmän.
17 Ol säbäbdän qânlär yığlab kelgänmän,
18 Başım kesib dârgä tärtgin lâşimni,
19 Men häm öz cänimgä qılıb zulmni,
20 Tiyâlmäsäng sen şu ikki oğlingni,
21 İkki oğling harâmlägän tänimni.
22 Undäy qılma, ülläringä ber endi!
23 Qanday qılıb bu şähärä yürümän,
24 Mundan ölgänimni yaqşı körämän.
25 Ötib ketdi, şahım, sengä aytıb berämän.

1 K rg nimni seng  aytıb beraman.
2 Bir munglıqm n, bolıb aldım d rm nda,
3 B langning zulmid n boldim arm nd .
4 Az b k rib irin c nım bu t nd ,
5 Tur lmaym n oynab- sg n m k nd .
6 am bil n sarayıb g ld yin diyd r,
7 K p az bl r berdi irinm h  k r.
8 Bu iql rd n send y h nım beab r,
9 Mening seng  aytg n s zım u bol r!
10 Bu s zni eitib, asımh nning k ngli b zilib k zid n y  tizilib, c ll dl rni
11 aırıp, bir s z aytıb turg n ek n:
12 “Men yıqlaym n yaratg ng  z r-z r,
13 irin,  k r oqlım boldi g n hk r.
14 Hay ll m , tezr k kelgin, c ll dl r,
15 D d deg nm n eitm ngl r s zini.
16 G n hk r  yl dim ikki ozini,
17  ldiringl r, irin,  k r  zini.
18 F rz nd en sini und y ılamı,
19 M s lm nda und y g pl r bolamı,
20 irin,  k r eld  tirik y r  mi?
21 Men yıqlaym n, h da deym n mungayıb,
22 T ci tahtım endi boldi bis hib.
23 C ll d, eit mend y ahning tilini,
24 B rıp b qla irin,  k r olini,
25 H z n ıldım t r  qlg n g lini.

1 Öldiringlär mendäy şahning ulini,
2 Säbil kıldım Qıyanqıning elini.
3 Ätgä sâlib arpa bilän iyirni,
4 Qâr yâqqandâ kârbân sâlar çiyirni,
5 Fârzândini hükm-küşgä buyurdi,
6 Hâyâllämây tezrâq bâring cällâdlär.
7 Mendäy Şâhning aytgân sözi şol bolär,
8 Bu sözlärni aytıb qâlmas tâkatim,
9 Ketdi tâyib mening tâci-dâvlätim,
10 Cüda hâm ziyâdâ boldi hasrätim,
11 Ölib ketsin Şirin, Şâkâr fârzândim,
12 Hâyâllämây darrâv bundäy bâringlär,
13 Bâşın kesib, unı dârgä ilinglär,
14 Çâpânini qângä boyab kelinglär,
15 Ot tutaşdı mendäy şahning tänigä!
16 Turğızmanlär Qıyanqıning şahrigä,
17 Qulın bâylab hayda Mansur dârigä!”
18 Sarâsıma bolıb turdı cällâdlär,
19 Enâsigä bârgân Şirinbek, Şâkâr,
20 Kâsâfati iş kıp boldi günâhkâr,
21 Hükmi kuşgä täyinglädi mührdâr,
22 Soramâqqa haddi bârmı cällâdlär?
23 Siyâsât kıp üning şahı buyurar,
24 Şâhning âmri bilän turıb cällâdlär.
25 Qanday gâp, deb bundäy cällâd cönädi,

- 1 Ätlärib äslaha-äncâm âladı,
2 Şirin, Şäkär yâtgän erin bilädi,
3 Hücräsigä qarab cällâd cönädi,
4 Körgänlärning aqlı şaşıb bâradı,
5 Cällâdlär yürişin becây bilädi,
6 Bu cällâdlär mädräsägä bâradı,
7 Biz bilmäymiz kiming küni toladı,
8 Qâsimhâanning cällâdları cönädi,
9 Körgän âdam şundây sözlâb qâladı.
- 10 Qâsimhân fârzändlärini hükm-küşgä tayin qılıb, bağrını nam ergä berib, bu
11 işlärni hüp oğlab körüb – heç zamânda fârzänd enäni şundây qıllarmı, “Tilâb-kusab âlgän
12 fârzändlär endi öldi, ahır âqibät mülkim väyrân boldı”, -deb qâldı.
- 13 Cällâdlär Şirinmân Şäkärni oqıy yâtgän hücräsigä bârdılar. Şirin- Şäkärni kördi.
14 Ulär ikkâvı âvda yürgän çâbanigä kirib mäst bolıb uqlab yâtgändä, Şirinmäh Şäkärning
15 qolını bağladı. Pâdşâlik дәvlätidä ötär cânım deb pârvâriş qılıb yürgän cällâdlär köz-
16 közigä, yüz-yüzigä tüşse, âdam izzâ boladı, deb közini hâm bağladı. Şirin vä Şäkärning
17 başıg qamçu urdı. Şirin vä Şäkär saçrab örnidän turdı. Bu ahvâlni körüb cällâdlärgä
18 qarab şu sözni aytıb turgän ekän:
- 19 Cällâd, eşit mening aytgän sözimni,
20 Sen bağlading qolum bilän közimni,
21 Günâhkâr qılıbsän mening özimni,
22 Hâzân bolıb bağda güllär soldı mı?
23 Äcäl etib pâymanäsi toldı mı?
24 Yurt egäsi- Qâsim âtam öldi mi?
25 Ätam ölib, yurtı talân boldı mı?
26 Ul säbâbdän biz günâhkâr qıldı mı?
27 Zamân cällâdniki bolıb qâldı mı?
28 Ne säbâbdän qamçu urding başıma?

- 1 Hayrån qaldım, cällâd, qılğan işinggä.
- 2 Zahar qoşıb bu kün içgän aşıma,
- 3 Hayrån qaldım, cällâd, qılğan işinggä.
- 4 Qolum bayılab, sen qıyâmät qılasän,
- 5 Ne säbäbdä qolım bayılab urasän,
- 6 Cällâd, bizgä qıyâmätni qılasän,
- 7 Bir qabâhat qattıq künni sâlasän,
- 8 Qânhor cällâd, bizni bändi qılasän.
- 9 Pâşşâ âtam bizning eldä ölibdi,
- 10 Hâr kim öz başıgä bolıb qalıbdı,
- 11 Yurt egäsi endi fänâ bolıbdı,
- 12 Şol säbäbdän sendäy cällâd kelibdi,
- 13 Mendäy beklâr bul behabâr qalıbdı,
- 14 Qolnı bayılab aççık qamçı urıbdı.
- 15 Şirin, Şäkär hop günâhkâr bolıbdı,
- 16 Cällâdlâr qolında yığlab turıbdı.
- 17 Bul işlergä acäb hayrån bolıbdı,
- 18 Uyquda bilmädi, bändi bolıbdı,
- 19 Şirin. Şäkär hâli zäbun bolıbdı!
- 20 Cällâdlâr bu sözni eşitib, Şirin vä Şäkärgä qarab aytıb turgän ekän:
- 21 Yığlama, töräcän, bolding günâhkâr,
- 22 Bağlamâqqa haddi barmı cällâdlâr,
- 23 Âtang seni hâr ölimgä buyurâr,
- 24 Âtangning ämrini tutgän cällâdlâr,
- 25 Âtangning ämrimän qolıng bayılanar,

- 1 Biz bilmäyimiz, negä bolding günâhkâr.
- 2 Cällâdlârdan, töräm Könġling qabarar,
- 3 Ätangning fârmânı sengä şul bolâr,
- 4 Ätang seni hükmi köşgä buyurar.
- 5 Esiz ümring hazân boldi, yığlayver!
- 6 Mehribâning âtan qıldı günâhkâr,
- 7 Ul sâbâbdân qamçı urar cällâdlâr...
- 8 Biz bilmädik, negä qıldı günâhkâr?
- 9 Tâcı tahtı, mülkim väyrân bolsın deb,
- 10 Şirin, Şâkâr- ikki bâlam olsın deb,
- 11 Yurtım mening bu besâhib qâlsın deb,
- 12 Ätang seni haq ölimgä buyurdı.
- 13 Bizlâr seni mundan haylab ketämiz,
- 14 Başing kesib seni dârgä târtamız!
- 15 Ätang şundây dedi, bizlâr bilemiz.
- 16 Seni öldirmäsäk, biz hâm ölâemiz,
- 17 Yığlay bering, nârâsidâ gödâklâr.
- 18 Ne iş qılding, endi bolding günâhkâr?
- 19 Günâhkâr qıp âtang bergân özingni,
- 20 Eşitmâqqa haddimiz yoq sözingni,
- 21 Ätang âmdi, sengä qamçı çatamız,
- 22 Mansurning dârigä haydab ketämiz.
- 23 Şirin vä Şâkâr cällâdlârdan bu sözni eşitib, köngli bozılıb, baġrı ezilib, şu sözlârni
- 24 aytıb cällâdlârning âldigä tüşä berdi:
- 25 “Ölimgä çâqlagân beklâr özini,

1 Eşit, cälläd, günâhkârning sözini.
2 Ätam bizni haq ölimgä buyursa,
3 Tâpâlmaydı Şirin, Şäkär izini.
4 Günâhkâr kıp färzändini öldirär,
5 Vayrân bolär bunda qâlgän kirdikâr,
6 Ätam bolär aqir bizdäy hâru-zâr.
7 Birävning sözigä ätam kirgändir,
8 Bir lanäti bizni qaçıb kelgändir,
9 Bir yâmâanning sözigä qol bolgändir,
10 Yâlgân sözni hóp müqârrär qılgändir.
11 Râst söz bilib qulâğigä âlgändir,
12 Oğıllârni ü günâhkâr qılgändir.
13 Haydayber günâhkâr bolgän oğlânı,
14 Şirin, Şäkär takdiridän körgändir.
15 Rahm qılmay, haydab bergin, cällädlär.
16 Äh târtgändä közdä yâşım sel bolär,
17 Etti yâşda körgän künim şul bolär,
18 Bu şähärdä bizgä rähbär kim bolär,
19 Mening tänim dârgä bârıb ilinär,
20 Ävgä çıqıb bizlär boldik günâhkâr,
21 Rahm qılmay haydäy bergin, cällädlär,
22 Äcäl etsä, yüz qaytarmâq ne darkâr?
23 Hâr gâp bolsa sendä qıldı ihtiyâr,
24 Äq sût bergän enäm qâldı behabâr!..
25 Şirin. Şäkär endi bolıb günâhkâr,

1 Mädräsädän haydab çıqdı cällâdlär,
2 Här rastagä âdam tolıb müqärrär,
3 Hayrân qaldı mulla, hoca, amäldâr.
4 Qâsımhânnıng oğlı boptı gүнâhkâr,
5 Tiläb âlgän oğlın pâşşâ öldirär,
6 Körib hayrân qaldı qanqa âdamlär,
7 Tâqat kılmay yol berädi âdamlär.
8 Heç zamânda şundäyin gäp bolär mı,
9 Pâşşa färzändini dârgä ilär mı?
10 Qaragän bändädä tâqat qalar mı,
11 Şirin, Şäkär gүнâhkâr bop bärar mı?
12 Cällâdlär siyäsät kılar, qarama,
13 Zülm bilän cällâd haydab cönädi.
14 Ât âldigä yayâv tüşib bäradı,
15 Ât hükmidä cällâd haydab bäradı,
16 Äcäl etsä päymânäsi toladı.
17 Tört yüz cällâd ortagä âlıb cönädi,
18 Şähär hâlkı köp ğalağul boladı,
19 Törälärni cällâd haydab bäradı.
20 Cällâdlär şundäy haydab bärayâtıp edi. Botaköz âyımning bir kânisi çıqıb yürib
21 edi. Bu sürlükkän âdamlärni körib, bu nimä vâqea, deb qarab, cällâdlär qâşıda Şirinmäh
22 Şäkärni gүнâhkâr bilib, qaytıb ordagä bärıb, Botaköz âyimgä hâbär berib bu sözni aytıb
23 turgän ekän:
24 “Âh ursam, közimdän tökilär yaşım,
25 Cıdayâlmay çıqıb ketdi dâvuşım.
26 Sözingä qulâq sâng, cânım buvuşım,

1 Otiribsiz bu ordada beħabär.
2 Şirin, Şäkär oĝling boptı günâhkâr,
3 Körib keldim, haydab yürär cällâdlär.
4 Köçe-köçe bol âdamgä tolıbdı,
5 Şähär içi kop topâlân bolıbdı,
6 Töracânlär nimä günâh kılıbdı?
7 Kördim tört yüz cällâd haylab yürıbdı,
8 Sen bilmäysän becây sävdâ bolıbdı,
9 Cällâdlär ortagä unı âlıbdı,
10 Ğam bilän sarĝayıb güldäyin diydâr,
11 Otırma, buvuşım, bunda beħabär,
12 Yıĝlab ketdi Şirin bilän bek Şäkär,
13 Âtasın cällâdı unı öldirär.
14 Kämâligä etişmägän gödâklär,
15 Kandäy kurĝur unı kıldı günâhkâr?
16 Körib kelib kaniz bergändi habär,
17 Eşitib qâl mening aytgän nalämni,
18 Olmay turıb körib qalgän bâlangni,
19 Vayrân bolgän sening külbä ħanängni,
20 Ħafa kıldım men häm sendäy sanämni.
21 Kim soraydı bundäy kündä hâlimni,
22 Bul Şirincângä kilgän zulmni,
23 Ölmäyin körib qâl ikki oĝlingni!
24 Otırmayın, mehribânım, tur endi.
25 Mendäyin munĝlıqning könglin bolasan,

- 1 B rmasang oğlınıni k rm y  alasan”.
- 2 Bu s zl rni aytdı kaniz  izm tk r,
- 3  rnid n turg ndir Botak z dilb r.
- 4 Bu s zɡ  y r gi  alağul  ılar,
- 5 Şol zam n ordadan  ıkdı ɡ c kd r.
- 6  arasa,  t r ek n c ll dl r,
- 7 Piyd l b y rib ɡ l y zli dilb r.
- 8 S r sim  her k  d   daml r,
- 9 Sorag nm n he  kim c v b ber lmas.
- 10 Şund y y rib m dr s ɡ  kel di,
- 11 Şirin, Ş k r h cr sig  kir di.
- 12 H cr ning i i topur bolıbdı,
- 13 Ta ya,  amusi bunda  alıbdı,
- 14  alg n n rs sing  olig   lıb.
- 15 Ketid n y g rdi  pk si tolıb,
- 16 K rinm ydi c ll dl rning  arası,
- 17 G n hk r bolɡ ndir Şorning b lası,
- 18 B lam, deydi,  ars uradı en si,
- 19 C ll dl r ketid n ketib b radı.
- 20 OĞlının ketɡ nin endi bıladı.
- 21 Botad yin yolda bozlab b radı.
- 22  anday boldi mening k rg n k nim, deb,
- 23  afa f l k b Őɡ  s lg n zulm, deb,
- 24 G hi erd   inkir di, yığlaydı,
- 25 Nim  g n h  ıldı ikki oğlim deb,

- 1 Vayrân boldi oynab-ösgän elim deb,
- 2 Һazân boldi tär açılğan gülüm deb,
- 3 Sâçım yâyıb bozlab keib bâradı,
- 4 Bir tühmätmân olgän ikki oğlım, deb,
- 5 Bu sözni aytıb munğlıq bozlab yığladı.
- 6 Cällâdlärning qârasını körädi,
- 7 Cällâdlärgä endi etib bâradı,
- 8 Çınqırab cällâddan sävâl soradı,
- 9 Yığlab här ätgä özini uradı,
- 10 Dâdigä cällâdlär qulâq sâlmadı.
- 11 Pâşşâning cällâdı sensän, Һunhorlär,
- 12 Negä qılding oğıllarım günâhkâr?
- 13 Yığlab här qaysigä şundây termilär,
- 14 Cävâb aytmay bârayâtır cällâdlär,
- 15 Hayrân qâlıb ayım takdir işigä,
- 16 Endi etdi Şirin, Şäkâr qâşigä.
- 17 Nimä günâh qılding, ikki oğlım deb,
- 18 Soray, bâlam, bu qandayım zulm deb,
- 19 İkki oğlınq qucâqladı şul zamân,
- 20 Körär közim, mening cânı-dilim deb,
- 21 Sendän qâlsam nimä bolär Һälüm deb,
- 22 Zulm bilän bâylangän ikki qolım deb,
- 23 Enäsini Şirin, Şäkâr boladı,
- 24 Nâlişi bularnı örtäb bâradı,
- 25 Yığlama deb köp täsälli berädi,

- 1 Taqdir-қismät, bizgä şundäy boladı,
- 2 Küni bitdi, endi oğling ölädi,
- 3 Enä-bäla unda bozlab yığladı,
- 4 Şul zamân cällädlär haylab cönädi,
- 5 Şähärdän çıqarıb ketib bāradı.
- 6 Ođıllärmän birgä-birgä bāradı.
- 7 Qayda bārsa men hām birgä bāray deb,
- 8 Qozım olsa, men hām birgä öläy deb,
- 9 Nimä bolsa, takdirimdän köräy deb,
- 10 Bu söz aytıb munğluq ketib bāradı.
- 11 Günähkârlär qatârıda yürädi,
- 12 Üçävı yayāv ketib bāradı.
- 13 Üç taş yoldır Mansur dārning ārası,
- 14 Közigä körindi dārning qarası,
- 15 Azāb tārıtıb bārayātır bālası,
- 16 Dārni körib yığlar şorning enäsi,
- 17 Bālälärim haylab dārgä etädi,
- 18 Bāşın kesib cälläd dārgä tārıadı.
- 19 Mendäy şorlı qanday yālgız qayıadı?
- 20 Kim soraydı bunda mening hālimni?
- 21 Qayıtıb men körärmän ösgän elimni,
- 22 Özinggä tıpşırdım ikki oğlımnı.
- 23 Yāqamnı çäk kılıb yıđlarmän, fāryād,
- 24 Büzilsin, yıqılsın ul çarhı nāşāl,
- 25 Hayf-e. Nävcüvānlär qāmāti şamşād,

- 1 Bugün mângä bolib vähmi kıyâmät,
2 Yaratgän qozimni sengä tãpşırdım,
3 Bundäy kündän özing qutqar sâlâmät!
4 Bu sözlärni aytıb munqlıq enäsi
5 Bâlasımän etdi dârning âstigä.
6 Üç âğaç quruvlı Mansurning dârı,
7 Qâlmas Botaközning sabru qarârı,
8 Günâhkâr eşitib Şirin, Şäkäri,
9 Âtdan tüşdi şul zamân cällâdläri,
10 Günâhkâr qâşigä şundäy kelädi,
11 Köz bilen qolın eçib quyadı.
12 Köz açılıb Şirin, Şäkär qaradı,
13 Âq süt bergän enäsini körädi.
14 Körib Şirin, Şäkär bozlab yığladı,
15 Enäsini yolatmaydı qâşigä,
16 Ätrâfıda qanhor cällâd turadı.
17 Eşitmäydi günâhkârlär tilini,
18 Âldigä bâyladı ikki qolını.
19 Cällâdlär räsmi şundäy boladı: Qolını âldigä bâylagândän keyin günâhkâr
20 özining öläri bilädi. Şirin- Şäkär endi özlärining öläri bildi. Enäsi başda yığlab
21 turdı.
22 Kökgümbaz degän erdä Qâsımhân qol bergän Alâvhoca degän eşanı bâr edi. Şul
23 eşan Mansur dârgä bolayâtgän işlärni ilmu kârâmäti bilän bilib, Şirin-Şäkär üçün âragä
24 tüşib, Qâsımhanning dävläthänäsigä kelib, Şirin vä Şäkärning günâhını tiläb, arz qılıb
25 bul sözni aytıb turıbdı:
26 Qulâq sâl, eşitgin aytgän nâlägä,
27 Bändä konar haqdan kelgän çarägä,

- 1 Zulm qılma Şirin, Şakär torägä,
- 2 Alävhöca piring tüşdi arägä,
- 3 Bundäy tühmät qılma ikki bälägä.
- 4 Sen eşitgin eşaningning tilini,
- 5 Kandäy paşşä öldirädi oğlını.
- 6 Sen izlämä kıyâmätning künini,
- 7 Eşaninggä ötgın oğlıng ħunını.
- 8 Eşän bilär günâhkârlär hâlini,
- 9 Qaytarmagin sen häm mendäy välini.
- 10 Qança bolsa ötgän günâhlärini,
- 11 Gödäkläring bilmägänin bildirmä,
- 12 Hancär urıb, bağrın qangä toldırma,
- 13 Tühmät bilän ikki oğlıng öldirmä!
- 14 Qılmagin sen gödäklärä zulmni,
- 15 Baş gangıb, bilmäbsän yürär yolingni!
- 16 Ölimdän qaytargin ikki oğlıngni!
- 17 Bu sözni eşitib, Qâsımħân bir söz deb turgän ekän:
- 18 Alävhöca pirim, tüşmä arägä,
- 19 Zulm kıldım Şirin, Şakär törägä,
- 20 Söz qoşmagin bundäy yâmân bälägä,
- 21 Osâl işni qılıb bolgän günâhkâr,
- 22 Undäyin färzändning ölmäği dârkâr.
- 23 Tutaştırma mendäy şâhi mârdingni,
- 24 Günâhkâr qılıbmän ul färzändimni,
- 25 Men bilämän, säbil boldi kirdikâr,

- 1 Ölib, yoq bop ketsin undäy färzänlär,
- 2 Ular üçin ära tüşmäq ne darkâr?
- 3 Qoy-çı, mening hânligımda nimäng bâr?
- 4 Men tutaqıb turgän vaqtdä keläsän,
- 5 Özing esli, meni ahmaq biläsän,
- 6 Hâziringgä qaça inâm âlasan,
- 7 Färzändlärim mändan tilev turasan,
- 8 Ketgin, eşän, munda nimä qılasan!
- 9 Men qılıbmän öz oqlımgä zulmni,
- 10 Eşän bolsäng bilib yürgin yolingni,
- 11 Mundäy kündä soramagin hâlimni.
- 12 Qaysı yoldan kelsäng, şundäy bâr endi,
- 13 Öldirämän Şirin, Şäkär oqlimni,
- 14 Vâli bolsäng bilgäningni qıl endi,
- 15 Otırma, câyıngdan tur, ketgin endi,
- 16 Gâpirmägin, mäzgilinggä bâr endi.
- 17 Eşän degän öz yolıda yürädi,
- 18 Bul işlärgä eşän nimä qıladı!
- 19 Qâsımhândan bu sözni eşitib, eşänning zâhni kâyıp, aççığı kelib, ornıdan turıb,
- 20 Qâsımhângä qarab bu sözni aytıb turgän ekän:
- 21 “Câfâlär sâlarmän tändägi cângä,
- 22 Hâzân bolsa zâqlär qonar gülşängä.
- 23 Sen becây teginding mendäy eşängä,
- 24 Hali häm bir Şirin, Şäkär hürmäti,
- 25 Âtar edim tahti bahtıng âsmângä.

1 Zulm qilding sen h m ikki oqling ,
2 T lki- aqal k l r sening h ling ,
3 Men e anm n, ot tuta dı t nim ,
4 K sa berib qoyayınmı qoling .
5 V liligim seng  malum qılay mı,
6 K rm g n k nl rni seng  s lay mı,
7 Yoqs , seni  la  ıp r qılay mı?
8 Mend yin e anning k nglin bolasan,
9 Sen h m eld  m h v, pes bop q lasan.
10 Bund y bols ng, tarl n boz bop  l s n,
11 Qanı, men bu erd  turmay b rayın,
12 G d kl rni  ldirg ning k r yin.
13 Quy nqı  hrini vayr n qılayın,
14 Qolımdan kelg n  seni k r yin,
15 G d kl rg  men r hb rlik qılayın”.
16 Bu s zl rni k rib e anı aytdı,
17  ahning d vl tid n ul zam n qaytdı.
18 Q sımh n s zig  haddid n  şib,
19 B ray tır e  n otd y tutaşib,
20  ul zam nda ketdi bu yolg  t şib.
21 Zehni k yib e  n ketib b radı,
22 Quy nqını ot  lg nd y boladı.
23 Bul e  nni k rg n hayr n q ladı,
24  z  anıda m st bop ketib b radı.
25 B radı yoll rdan barını  cib,

- 1 Mäst bolgän tüyädäy bul köpik sâçıb,
2 Eşân häybätidän bir neçä qaçıb,
3 Mansur dârgä çıqııb ketdi Şähärdän,
4 Mansur dârgä yuqınladı şul zamân,
5 Köp cällädlär bolıb endi särgärdän.
6 Botaköz körä sâb, közni yaşladı,
7 Üstingä bu eşân endi etişgän,
8 Pirim, - dedi- ayâğigä taşladı.
9 Äh tärtadı qaddi-boyı bükilib,
10 “Bâlam”, dedi közdän yaşı tökilib,
11 Şäkärni yâtkıızgän qutqarıb,
12 Pirim âlsa qozılârim qutqarıb,
13 Yoqlagän eşânım kelibdi etib,
14 Färzändlärim bersä qaytadan qaytıb,
15 Öläv vaktä endi häcätim etib,
16 Men ketsäm özimni bundan ıyurtıb.
- 17 Botaköz ayım eşangä dârdini aytıb turdı. Şunda Şäkärbekning soyılışını bilib,
18 Şirinbek cällädlärgä qarab bir söz deb turıbdı:
- 19 “Meni soy, äkämğä hancär sâlmagin,
20 Mendän burun Şäkär başın âlmagin,
21 Hâr hizmät kiçikdän bolâr, cällädlär,
22 Şirinni Şäkärdän keyin qoymagin!
23 Men ölimğä belim bâylab turayın,
24 Ävväl mening başım kesgin, cällädlär.
25 Şäkärbekdän burun başım beräyin:

1 Men äkämning mürdäsini körmäyin.
2 Ävväl meni öldir, keyin qalmayın,
3 Bul dârda târtılsın şu äziz başım,
4 Şäkärbekdän ävväl kesilsin başım,
5 Mendäy ävväl ölmäsin emikdâşım.
6 Öligini körsäm köpdir kâyışım,
7 Cällâd, şuldır sengä aytgän nâlišim”.
8 Baş bermäq bop bunda Şäqär yâladı,
9 “Ävväl kelgän ädam ävväl ketädi!
10 Ükâ, nävbät meniki”, deb aytadı.
11 Ayrılıq sävdâsı baqrım yırtadı,
12 Bir-birigä şu sözlärni aytadı.
13 Yıglaşdı, cällâdda tâqat qalmadı,
14 Harçandı oylar, öldirmäsä bolmadı.
15 Köp cällâdlär mäslähätни qıladı,
16 Tarzigä qaraydı, tâqat qalmadı,
17 Nâlišigä bular hancär sâlmadı.
18 Dârni körib Şäqär, savâl qıladı:
19 Begünâh qururmi beklärning şorı,
20 Bu sengä âsılgän tühmätning bârı,
21 Etilib yıqılgin, Mansurning dârı,
22 Cäfâ tuğı bul cänimdan ötädi,
23 Äcälning niştäri baqrım yırtadı,
24 Şıqırlatıb meni üstingä târtadı,
25 Bu sözni aytıb Şirin, Şäqär turadı,

1 Bul boynigä sırtmâğını sâladi,
2 Cällâd şunda dârgä târtmâq boladi,
3 Mansur dâr tühmâtdän hazar kıladı,
4 Dâr yıkıldı, cällâd hayrân qaladı,
5 Bularning işini qanday bilâdi?

6 Bu Mansur dâr Quyânkı şahridän üç tâş yol taşqarı edi. İlgäri bu er hâmi şahâr
7 edi. Mınâr, peştâqlâr hâmi bâr edi. Bu erdâ Mansurni dârgä âsgân edilâr. Hâr kim
8 tühmâtgä yolıqsa, pâşşâlâr şu dârgä buyurar edi. Sultânhaning hâtını Hürâyım hâmi şu
9 dârgä haydalıb ketgân edi. Şundan beri bu dâr şu erdâ turgân edi. Bu şahârlâr hâmi
10 bârbâd bolıb ketgân edi. Şirin vâ Şäkärning hâmi taqdiri- tühmâti şu dârgä bârdı.
11 Cällâdlâr sârâsimädâ bolıb turdı. Eşân cellâdlârdan soradı: “Pâşşa sizlârgä qanday kılıb
12 öldiring deb edi?”. Cellâdlâr aytdı: “Şu dârgä başın târtıb, kıyımlârını bir-bir qângä
13 buyub keb beringlâr”, deb edi”. Eşân aytdı: “Undây degân bolsa, Haqıq tağigä bâylab
14 taşlanglâr, - dedi. – Uların cândârlâr er, olıb ketişâr. Siz Şirin vâ Şäkärning kıyımlârını
15 âlıb böläk türli cândârlârni öldirib, şuning qanıgä buyub âbârıb beringlâr, -dedi. – Şu
16 ahmâq pâşşa: “Şirin bilân Şäkärning qanı” deydi-qoyudı. Böläk cândârning qanı ekânini
17 hâmi bilmâydi. Uning aqlını hüdâ âlgân, källâsi qâtıb, bolgäniçâ bolgân”, -dedi.

18 Cellâdlâr, hayr, deb Şirin vâ Şäkärni Haqıq tağigä qarab haydadı. Botaköz âyım
19 köngli bozılıb, eşângä qarab bir söz aytıb turgân ekân:

20 Qutulmadım qayğü-külfât, alâmdän,
21 Tirikläyin ayrıldım ikki bâlamdan.
22 Cânım çıqıb ketdi mening tänâmdän,
23 Pirimsân, peşvâyım, eşit sözimni:
24 Tağın qayıtıb körärmän mi közimni?
25 Tirik ayrılğanım mengä kıyâmât,
26 Bundây sävdâ tüşdi mengä arâsat,
27 Körärmän mi bällârımni sâlâmât?
28 Uçqur bolsam qanâtımdan qayırlıb,
29 Yüre bilmây, yaq-eridän tayrılıb,

1 Men qozımdan tirikläyin ayrılıb,
2 Eşanı, sen, sora mening hâlimni!
3 Kârâmât zâhir sendäy vâlimni,
4 Armânman ayrılğan cânı bilimni,
5 Tağın körämän mi ikki oğlımni?
6 Ägär bilsäng, pırım, habär ber endi.
7 Bulär ketsä, qanlıar yığlab qalamän,
8 Ägär ular ölsä nimä kılamän,
9 Quyânkıda qanday bolıb yürämän,
10 Bular ketdi, cüdâ bolıb baramän,
11 Közim ketdi, qaldım saçımni yayıb,
12 Qaraymän ketidän yığlab, sarğayıb,
13 Men turıbmän munda cânımdan toyb,
14 Endi mening şirin cânım karäkmäs,
15 Munaqqaşlı mänzil-câylär keräkmäs,
16 Heç kim kelib mening hâlim soramas,
17 Soragänlär Şirin, Şäkärdäy bolmas.
18 Bu gamda ölärmän, heç cânım qalmas,
19 Heç kim mendäy tiriklay cüdâ bolmas.
20 Dünyâ, cähân sıra mengä körinmäs,
21 Örtänib yanamän, heç cânım qalmas.
22 Tiriklay ayrıldım, çäräsi bolmas,
23 Ketdi közim, qaytıb eligä kelmäs,
24 Bir tağın ulärni enäsi körmäs.
25 Bu sözni eşitib, eşän bir söz deb turgän ekän:

1 “Bálang üçün sen häm äbgâr bolmagin,
2 Yıǵlab cáning sen häm otgä sálmagin.
3 Bir kün kelär oǵling sâǵu salâmat,
4 Yıǵlasang düşmanlâr kılar mälâmât.
5 Hayâlinggä neça gäplâr kelädi,
6 İkki báláng sâǵ-sälâmât boladı.
7 On säkkiz yıldan song oǵling kelädi,
8 Tühmât kılgän düşmanlârı ölädi.
9 Báláng sening köp iqbállı boladı,
10 Ayâlsân, könglinggä köp gâp kelädi.
11 Yüräging tolmasın didäyi-ǵamda,
12 Âmán-esân fârzândinggä қоşmasam,
13 Kıyâmâtdä sening қoling yâқamda.
14 Fârzândinggä men häm râhbâr bolârmân,
15 Şirin, Şâkâr yârdamını âlarmân.
16 Қolımdan kelgânça hizmât kılarmân,
17 Âmánliging bir һudâdan tilârmân.
18 Hâr erdä yürgändä һabâr âlarmân,
19 Aһir ikkâvingni birgä kılarmân.
20 Bâlam ketdi, deb sen һafa bolmagin,
21 Қuyânқıда dost-düşmandan körmägin,
22 Behudä elinggä gâp bop yürmägin,
23 Hâr kimgä deb siring malum қılmagin,
24 Hâmşägidäy yürgin, hafa bolmagin,
25 Hüdâdan köp, âdânzâddan körmägin”.

1 Alåvhoca şundäy berdi Һabärdi,
2 Botaközni färzändidän ayırıp,
3 Quyânkı şährigä qarab qaytardı.
4 Tirikläy ayrılıb bundan cönädi,
5 Ul Butaköz yıǵlab qaytıb bāradı.
6 Cāvāb berib bundäy eşān cönädi,
7 Hār kim öz başigä ketib bāradı.
8 Bul cellādlār Haqıq tākka cönädi,
9 Şirinmān Şäkärni haydab bāradı.
10 Bārayātır bundäy beklār āh urıp,
11 Āyāǵı qabarıp, çöldä yol yürüb,
12 Cällād haydar Haqıq tāǵnı ahtarıp,
13 Şundäy bolıp zālīm cällād bāradı,
14 Bir neçäsi köp siyāsät qıladı.
15 Yayāv ādam ātman birgä yürädi,
16 Çölistānda haydab ketib bāradı.
17 Haqıq tākka yaqın etib qāladı,
18 Tāǵnı örāb, endi şundäy cönädi.
19 Yāqası höl bolıp āqқан yaşıgä,
20 Şul zamān etib ul tāǵning başigä,
21 Bāylamāqçı boldi tāǵning başıda,
22 Bulärgä tüşgändir şundäyin sävdā,
23 Yālgız qālar şundäyin bozuq tāǵda.
24 Şirinni bāyladı tāǵning töşigä,
25 Ğacir egä bolār dedi lāşigä,

1 Şundäy qılıb endi cellâdlär qaydı,
2 Här işgä tən berib ikkâvı yâtdı.
3 Cellâdlär mähkâmläb muni bâylabdı,
4 Ölsin baççağarlär, turıb bärmasın,
5 Tirik bärıb bir bälânı qılmasın,
6 Tirik qâpgäning häç kim bilmäsın!
7 Qaytıb bärayâtıb, ahmâqtarz cellâdlär bu sözni aytıb bärayâtır:
8 “Duâ qılgin Haqıq tâğning ğäcırı,
9 Qırq yıl yâtıb esäng ädâ bolmaydı.
10 Şundäy boldi sengä cellâdlär işi,
11 Sengä takdir qıldı törälär göşi.
12 Köp bölädi bu dünyäning kâyışı,
13 Duâ qılgin, Haqıq tâğning Ğäcırı.
14 Şirin, Şäkär qaldı, egä bolasän,
15 Åsmânda äylänsäng, unı köräsän.
16 Ul bağlâvdı lâşgä egä bolasan,
17 Här egändä bizgä dua qılasan.
18 Biz şundäy qılmasak açdan öläsän,
19 Sening üçün bâylab qaytdık, biläsän.
20 Här toygändä bizgä duâ qılasan.
21 Adam göşti sengä ävqat, biläsän.
22 Haqıqning tâğını älgändir tuman,
23 Cellâdlärning aygän sözni şul sağân,
24 Bâylablı bändägä âmân bermänğlär,
25 Ğuvillaşıb här tarafdän qoninglär,

- 1 Köp Ğacir bop bir örtägä âlinglär,
- 2 Bâylâblı yâtgändä kârın kilinglär,
- 3 Hânzädä oğlıning dâdın beringlär,
- 4 Goştın suyatıdan cüdâ kilinglär,
- 5 Bizlär ketdik, sizlärniki, bilinglär!
- 6 Ğayda bolsa barıng, yığılıb kelinglär,
- 7 Öldiringlär, bunı nâbud kilinglär!
- 8 Hâr gâp bolsa bizgä duâ kilinglär”.
- 9 Bu sözdi aytıb ul cellâdlär bâradı,
- 10 Bittâ-bittâ kiyimini âladı.
- 11 Ğöldä cällâd âv kıp ketib bâradı,
- 12 Bir neçä ânglärnı urıb âladı,
- 13 Soyıb kânigä kiyimin boyadı,
- 14 Guşlärini Ğurcunigä sâladı,
- 15 Keçgä qâlmayık, deb kıçap cönädi.
- 16 Ğuyânkı şâhrigä bârıb qâladı,
- 17 Ğâsım şâhgä bunı eltib berädi,
- 18 Şirin, Şâkâr- ikki qozing öldi deb,
- 19 Ğuyânkıda mâtâm tutıb qâladı.
- 20 Kiyimidä kızıl kânı körädi,
- 21 ĞâsımĞanning köz yaşsı sel boladı.
- 22 Törälär ölgänin malum kıladı,
- 23 Sipâyilär qâra salla bâyladı.
- 24 Şirin, Şâkâr şuytıb dünyâdan ötdi,
- 25 ĞâsımĞân nam ergä bağrın beribdi,

1 Färzändimdän ayrıldım deb yüribdi,
2 Quyâqıda köp qıyâmât bolıbdı.
3 Äza kurıb, belgi bâylab turıbdı,
4 Nimä kısmät yâzılğanın bilibdi,
5 Öläyin deb yurtın sorab yüribdi.
6 Özi ölsä, mülki vayrân bolıbdı,
7 Şundäy gäplär hân köngligä kelibdi,
8 Oylasa, sävdâsı cüda ğalıbdı,
9 Şirin, Şäkär, ul bâyılavlı qalıbdı...
10 Munda Şäkärbek tağning başıda bâyılabdı qalıb, älämi ziyädä bolıb, Şirinni
11 körmäy, ikkâvı bir-birini bilmäy, Şäkär ağamni öldirdimikän deb, Şirinning köngligä
12 kelib, Şäkär ağasını yoqlab bir söz aytıb turgän ekän:
13 “Şäkär ağa, habär alıng hâlimdän,
14 Qolım bağılı zulm bilän öldim män.
15 Dâd etärmän hunhor cällâd zâlimdän,
16 Emikdâşım, habär algin hâlimdän.
17 Âyâğımgä kirsä edi bir tikän,
18 Nâlişimdän titrär er bilän âsmân.
19 Qanı mening enäm bolsa mehriban,
20 Mening üçün kılar edi yüz fiğân.
21 Emikdâşım, Şäkär ağa, barmısan,
22 Bağrımdan ot çıqıb, tänim tutaşdı,
23 Mendäy ining yürä yoldan alaşdı,
24 Etim kırkıb suyatimgä etişdi;
25 Şundäy işlär mening başımgä tüşdi,
26 Şäkär ağa, kelib eçgin qolimni,

1 Ölar vaqtda sen soragin hâlimni.
2 Manâv tâğda böktârilgân qârmısan,
3 Emikdâşım, cânım âğam, bârmısan?
4 Şirindäyin sen hâm intizârmısan?”
5 Bunı aytıb yığlar tâğning tâşıda,
6 Şäkârgâ etişgân Şirin tâvuşı-da.
7 Şirinning tâvuşın Şäkâr bilâdi,
8 Bir kıyâda yâtıb bul hâm yığladı.
9 Ârmân bilân öldik, ğaming e, dedi,
10 Şirinbekkâ endi Şäkâr nâ dedi:
11 “Ayrılıq otigâ bağrin dâğlagân,
12 Cävır körib Şirin inim yığlagân,
13 Sendân battar qılıb meni bâğlagân;
14 Boş bolgändä, sorar enim hâlingni,
15 Sendân yâmân bâylagändir qolimni.
16 Azamât märd edik, bolgänmiz nâçâr,
17 Biz ölämiz qayğ-u-gamda müqârrâr.
18 Bizni körsä eb ketädi cellâdlâr,
19 Bâylâvlımız, bolâlmasak bärabâr.
20 Nâräsidadä, Şirin cânım, yığlab ber,
21 Kâmil pirlâr bolsın endi mädâdkâr,
22 Pähmimizni esin yürätgân cabbâr.
23 Şirin, Şäkâr undan başqa ne gâp bâr?
24 Äcäl etsä, bu ahvâldä ölârmiz,
25 Bir şâfâat bolsa, âzâd bolârmiz.

1 Neçä künlär yıǵlab âvqat qıarmız,
2 Şu künlärni ikkâvımız körärmiz”.
3 Bu sözlärni aytıb ular yıǵlaşdı,
4 İkkâvi hâmi bâyılâblı, aqlı şâşdı.
5 Yıǵlab edi, kâmil piri etişdi.
6 Qudrât bilân âsmân fâlâkkâ uçdı,
7 Alâvhoca kelib qolını çeqdi,
8 Şirin, Şâkâr ikkâvını bir qoşdı,
9 Qucâqlaşıb Şirin-Şâkâr yıǵlaşdı.
10 Şirinbekni Şâkâr bäsıb baǵrigä,
11 Yıǵlaşgandır bunda Haqıq tâǵigä,
12 Köp yıǵlaşıb bir-birigä aytardı:
13 “Şirin, Şâkâr ikkimizgä nä boldi?
14 Âvgä çıqıb kördi azâb künlärni,
15 Bizdän âlmas heç bir âdam habärni,
16 Endi körsäk Quyânqıdây şähärni,
17 Tirikmiz, enämğä bersäk habärni,
18 Şâdu hüräm qılsak ul muştıpärni.
19 Bizing üçün qânlär yutıb qâlgandır,
20 Qâra kiyib, hali yıǵlab yurgandır.
21 Bizlärni öldi deb mâtâm qılgandır,
22 Enämiz-da, özin otgä urgandır,
23 Mäkânigä qân quyulıb qâlgandır,
24 Bizlär üçün özin hâlâk qılgandır”,
25 Tirik bilsin Şirin, Şâkâr oǵlandı,

- 1 Bu sözlärni Şirin sorab turgändi.
- 2 Şäkärbek Şirinning sözigä cävâb berib, bu sözni aytıb turgän ekän:
- 3 Qursın âta yurt, Şirincân, bârmaymiz,
- 4 Bälki bârsak, bizlär âmân qalmaymiz,
- 5 Mundan bârıb burungıdäy bolmaymiz,
- 6 Âtamning diydârı qursın, körmäymiz.
- 7 Endi bizlär qanday qaytıb bâramiz,
- 8 Qaytıb bârsak, tağın bändi bolamız.
- 9 Bälki elgä külgi bolıb ölämiz,
- 10 Qursın, şu yurtda nimä qılamız.
- 11 Başımızni âlıb bundan ketäyik,
- 12 Neçä tağu solni kesib ötäyik,
- 13 Qaytıb elgä bârıb, ükä, netäyik?
- 14 Birgäläşib şahâr-şahâr yürärmiz.
- 15 Bir musâfir, bizlär gädâ bolärmiz,
- 16 Cähânni säyr etib bizlär yürärmiz,
- 17 Äcäl etsä, biz här erdä ölärmiz,
- 18 Elatı yoq benavâdan bolamız,
- 19 Yürgin Şirin, endi mundan cönärmiz.
- 20 Âtu asbâb, bizlärda yoqdır yarâq,
- 21 Ölmäy qaldık, bizlär ketäyik yırâq.
- 22 İkkäv birgä şul mäslähät qıladı,
- 23 Bu söz ikkävıgä maqul boladı.
- 24 Piyädälâb Haqıq tağdan cönädi,
- 25 Bârar yerning tayining bilmädi,

- 1 B ray tır Şirin, Ş k r  h urıb,
- 2  a  n bolıb, et gini bar urıb,
- 3 G h  afa bolg nd  k nglini  uŐl r,
- 4  kk vi b radı, yay v  ol taŐl r.
- 5  ol taşlab hall slab ketib b radı,
- 6 Ne   k n, ne   t n  tib b radı,
- 7 Şund y  ılıb  ı ab yoldı  ladı,
- 8  ayerg  b rarn  zi bilm di,
- 9 N  bir elat, n   d mz d k rm di,
- 10 Suvsuz yoldan ne   k nl r yol t rt di
- 11 Suvsuzlıkdan  Őa c brl r  tdi,
- 12 Tili b rıb b lki tanglayg   atdı,
- 13   lıkdan c da h m m zasi ketdi.
- 14  v  ılg ni yar  - sb b bolmasa,
- 15 He  nim g  ul  uvv ti kelm s ,
- 16 Yol y rm kd n b Őka fikr bolmasa.
- 17 B g b n bolsa b g ning g li terildi,
- 18  stih n imr nib, b g r silindi.
- 19  ır  ke  - ır  kund z t gda y rg n song,
- 20  kk vining g ribligi bilindi.
- 21 G nbazd y bop bing  bir t g k rindi.
- 22 Ş k r aytar: “T k ka  arab y r yik,
- 23 Şu t k ka y qınlab birg  b rayık,
- 24 T k ka  ıkıyb,  ng  solg   arayık,
- 25 Bir tarafda  dam bolsa, b rayık,

1 Behudä çöllärdä sarsân bolmayık,
2 Ğayrät kııl, Şirincân, birgä yüräyık,
3 Âh urıb Şirinning köngli bozılär,
4 Şäkär ağa, öldim äkä, hâru zâr,
5 Tâş urıb âyâğım mening qabarar.
6 Endi mendân hâlat ketdi, bek Şäkär.
7 Bu çöllärdä endi qaldım hâru zâr.
8 Bizlär bolıb erdik şundäy därbädär,
9 Heç kim rahm äylämäs qanlı yâşıma,
10 Şäkär ağa, keglän mening qâşıma,
11 Tulki-şağal egä bolär goşıma.
12 Bâşlărım aylanıb, közim tünädi,
13 Köp qadâm bâsmâqqa cânım qâlmadı,
14 Bizni takdir şundäy külfättä eltär”
15 Köp şerdillik berär ungä bek Şäkär:
16 “Âlıs emäs, yükün qaldı bu tağlär,
17 Mening bilän birgä-birgä yarasän,
18 Tâqqa etsäk etägidä turasän,
19 Men kelgänçä daming âlıb qâlasän,
20 Yâlgız çıqıb öngü solgä qaraymân,
21 Cigärsän, sening hâling soraymân.
22 Ne bârını bäländ erdä biläyık,
23 Körgänimni sengä habär kılayın.
24 Yürgin endi, birgä-birgä barayın”.
25 Bunı aytıb ikkâvı yolgä tüşdi,

1 Därdin aytıb bir-birimän gäplaşdı,
2 Həbərləgän adamzadəni körädi.
3 Körüb şundäy şadı hüräm boladı,
4 Adamzad deb Şirin-Şäkär cönädi.
5 Şundäy bərayatır edi. Qarasa tağning etəgida bir çal dirdäy-qirdäy bolıb,
6 yapyalangaç bolıb, aħur qılıb, gah oçaq qılıb. Gah qazıq yonıb yatır Şirin-Şäkär uning
7 üstigä bərib qaldı. Səlam berdi. U bəbə qarab Şirin-Şäkärni kördi. “Aşşıçak-qləmpir!”
8 deb yan-yəgigä qarab tupurıb yabardı. Şirin-Şäkär hali həm zıncayıb turıbdı. U çal:
9 “Məgä tingilä kelgän bəla ekən”, deb dostuman bolıb yadı. Şirin-Şäkär bəbəgä qarab
10 bir söz aytdı:
11 İki beting əlmadəy pişib, ey bəbə-ey,
12 Hərma-ey!
13 Səqəlləring tizinggä tüşib, bəbə-ey,
14 Hərma-ey!
15 Ketgənmikən Aşkar tağning tumanı?
16 Yürüşləring, cən bəbə, köp bəmani,
17 Mərdi kalən cənım, bəbə, cərmang-ey!
18 Bizni körüb, bəbə, şundäy qılasən,
19 Yolda vahşi bir imənsız baləsən,
20 Bizdən hazər qılıb yatıb turasən,
21 Bəbə, bizdən nəgə hədik əlasən?
22 Ahvəlingdən bizgə xəbər bərasən.
23 Bizlər çöldə bolıb keldik əftədə,
24 Qayçu-ğamda hasrətdəmiz ziyədə,
25 Keldik mehnət tərüb pəyu piyədə,
26 Sen həm bizni türli cənlər biləsən,
27 Həling bilməy hazər qılasan,

- 1 Törä kelgin, ahvålímni biläsän,
2 Ƙılgän hizmätingdän habär beräsän!
3 Bu sözni eşitib, bábâsı, bular âdämzâd ekän, deb özini râstlab Şirin-Şäkârgä
4 Ƙarab: “Bâlam, sen Ƙaydan kelding?” – deb sorab turıbdı:
5 Ƙaysı eldän, Ƙaysı erdän bolasan,
6 Ƙanday şâhning, Ƙanday bekning oğlısän?
7 İskab körsäm, tâzä bâğning gülisän,
8 Ƙay şâhârdä Ƙanday bekning oğlısän?
9 Cämâling mengzäymän âsmânda âygä,
10 Cäsâding mengzäymän boz Ƙarçığâyğä,
11 Ƙarçığây çängällim, Ƙandan bolasan?
12 Gültärzim sarğayıb sengä Ƙaraymän,
13 Ösgän mämläkâting, bâlam, soraymän.
14 Ƙırğıy degän kuş öltirär Ƙıyâda,
15 Ne körib, keçirib fâni dünyâda
16 Ƙaysı erdän kelding pâyü piyâdä,
17 Ne säbâbdän bolıb âbrâr-âftâdä,
18 Habär bergin, bâlam, Ƙandan bolasan?
19 Nimä deydi, bâlam, mämläkâtingni,
20 Mengä aytgin oynab-ösgän yurtıngni,
21 Nimä deydi, bâlam, sening âtingni?
22 Habär bergin mengä ism-zâtingni!
23 Şunda Şäkârbek bábâsigä Ƙarab bir söz aytıb turgän ekän:
24 Bahârda açılğän bâğning gülimän,
25 Men häm birâvning cânı dilimän,

1 Quyânqıda Qâsimhâning oğlımân.
2 Hüdâ kıldı, dârbâdâr bop yüribmân,
3 Âtimni sorasäng Şirinbek, Şâkâr,
4 Pâşşâlıkdan gädâ bolgân qalândâr.
5 Ul säbâbdân bizlâr çöldä hâru zâr,
6 Mäkânsız benävâ özim qalândâr.
7 Takdirdä qısmâtim bârın körâmân,
8 Ulsizgä- ul, kızsizgä- kıız bolamân.
9 Äbgârmân, çöllärdän ötib kelâmân,
10 Bul sözingä kulâq sâlgın bâbâcân,
11 Âşa yurtda qâldı ösgân elatım,
12 Pâşşâlıkdan şundây boldi qısmâtim,
13 Qayğu-ğamlâr boldi mening ülfâtim.
14 Sırım aytsam, köpdir bâşda külfâtim,
15 Hâzır boldim men-dä, sening fârzânding.
16 Neçä vaqtlâr yürdim çöllärdä bozlab,
17 Bu cârâhat cigâr-bağrımni tuzlab,
18 Men kelibmân hâzır mäkâning izläb,
19 Seni kördim, bâbâ boldi дәvlätim,
20 Aç-suvsızsmân, yoқdır mening hâlätim,
21 Söylämäqqä kelmäs mening quvvätim,
22 Çöldä qâlar edi mening cäsädim,
23 Şükür kılay sening bilân suhbätim,
24 Sengä kelgân Şâkâr, Şirin fârzânding.

1 Bu sözni eşitib bâbâ aytdı: “Sizlär bu erdä otiringlär, men bir âvqat âlib kelib
2 beräyin”, bâbâ turib ketdi. Bâbâning er tola mäkânı bär edi. Uning ketgänini körib
3 Şirinmäh Şäkär: “Endi bizgä bir närsä âlib kelib berädi-dä! Nä deb ötirdi. Bular
4 bâbâning qılıb yâtgän işining manisigä barmadı. Şäkärbek Şirinbekkä aytdı: “Bundäy
5 qılıb bekâr otırmayık, bâbâ bir närsä âlib kelib berär, bu nimä bolsa, bâbâning qılıb
6 yâtgän işi ekän, bekâr otırmay biz häm qılsak bâbâgä yaşsi körinämiz”, deb bâbâ
7 kelgünçä birävi bir oçâq qıldı, birävi bir âhur talqânni âlib, etib keldi. Şirinmäh
8 şäkärning âldigä qoyib oçâq bilän âhurni kördi. Bâbâ Şirinmäh Şäkärgä bu sözni aytib
9 turgän ekän:

10 Hafa boldim sening qılgin işinggä,
11 Qaysı gordan kelding mening qâşimgä!
12 Armân bilän etding mening başimgä.
13 Öz yurtınggä sıgmay munda keläsän,
14 Därbädär, başimgä bälâ bolasän,
15 Bir künläri mening şâhim kelmäs mi?
16 Oçâqman âhurni kelib körmäs mi?
17 Kim qıldı deb ul kün sövab turmas mı?
18 Armân bilän mendäy bâbâng olmas mı?
19 Cüvinmärglär tek öltirsäng bolmas mı?
20 Oçqurdäyin qanâtımnı qayırding,
21 Yügürük bolsam tuyâğımdan tayırding,
22 Eyib yâtgän âzığımdan ayırding.
23 Mendäyin bâbâning könglin bolasan,
24 Usta bolmay ölgün, oçâq qılasan,
25 Bol bâbânggä bir qattıq bün sâlasan,
26 İkäving başimgä bitgän balâsan...
27 Fäläk urşa bağning güli salmas mı,
28 Cüvânmärglär tek öltirsäng bolmas mı?

- 1 Pâşşâ kelsa, tökär közdän yaşımni,
2 Zulm bilän tändän kesär başımni,
3 Armân bilän qılar mening işimni.
4 Kim âlär öligim bu erdän yoqlab,
5 Kämpirim qaladı bunda qan yığlab.
6 Qaysı gordan kelding meni sorâqlab,
7 Bul işingni kördim nimä kılamän,
8 Ğam otıda turgän bağı pârämän,
9 Seni oğlım kılıb, endi ölämän.
10 Pâşşâyimgä nimä cävâb berämän.
11 Cön otirsäng bolmasmı, Şirin, Şäkär.
12 Eldän ârtıb qalgän ikki dârbädär.
13 Bu bâbâning aytgän sözi şul bolär,
14 Men häm edim bir pâşşâgä hizmätkâr.
15 Âltâyçilik yolda mäkânlarım bâr,
16 Şuning hizmatini kıldım bärqarâr,
17 Sening işingdän män boldim günâhkâr.
18 Kelib pâşşâ ikki bâşdan öldirär.
19 Hâling körib, sengä râhbâr bolamän,
20 Pâşşâ kelsa nimä cävâb berämän!
- 21 Bu işni Şirinmäh Şäkär bâbâgä yaşsi körinämiz deb kılıb edi. Bâbâsı âbkeb
22 bergän talqân bilän qatıqni häm burnıdan sıtıb âldı. Şirin vä Şäkär köp hayrân boldi.
23 Bâbâsigä qarab bu sözni deb turgän ekän:
- 24 Bâbâ, bizdän hazâr tâpıb qâlasän,
25 Bizni hafâ kılıb iza beräsän,
26 Cânım bâbâ, bizdän hädik âlasän,

- 1 Bul qılğän işingdän Һabär beräsän.
- 2 Bu çöllärdä oçaq, aҺur qılasän,
- 3 Cinnimisän, bábâ, tentäk bolasän,
- 4 Öz işi deb oçaq, aҺur qılıbmiz,
- 5 Sözingni eşitib hayrân qalıbmiz,
- 6 Һüdâ qıldı. Käsâfâti bolıbmiz.
- 7 Seni körib qara tärtüb kelıbmiz,
- 8 Sözingni eşitib hayrân qalıbmiz,
- 9 Köp kâyıma, bábâ, diltäng bolıbmiz,
- 10 Bul qılğän işingni, bábâ, soraymân.
- 11 Näfsing ağrıb, qaңça boldi külfäting,
- 12 Nimä işlär sening qılğän Һizmäting,
- 13 Qayerlärdä, bábâ, ösgän elating,
- 14 Qaşingda yoq sening heç bir ülfäting,
- 15 Bul işinggä yoqdır sening dävläting,
- 16 Һafa boldi bizdäy ikki färzäding,
- 17 Könglim bolıb, cüda kâyış qılasän,
- 18 Ätingni ayt, bizni nimä qılasän.
- 19 Paşşâ edik, ğariblikdä köräsän,
- 20 Näfzing ağrıb, bundäy iza beräsän.
- 21 Bizlär çöldä yürüb, körmädik şähär,
- 22 Heç yolıqmas adamzâd yürgän erlär...
- 23 Mäkâninggä kelgän Şirinmäh Şäkär,
- 24 Һizmätingdän, bábâ, bergin bir Һabär!..
- 25 Bu sözni eşitib, bábâsı Şäkärbekkâ qarab bir söz deb turgän ekän:

1 Sendän balam yoqdir bunda habäri,
2 Manäbi qarayıb turgän Zil tağı,
3 Zil tağıda, balam, bardır Gülpäri,
4 Mening şahım Gülpäriining huştarı,
5 Men bolamän şul şahning hizmatkari.
6 Çibiç köldä bardır bir äcdaharı,
7 Ältaylık yol şaharning kanarı,
8 Qarahän şah paşşaning amäldarı,
9 Här yiligä läşkär tartıb kalädi,
10 Gülgünây, deb kaçça adam ölädi,
11 Äcdähär hämmäni näbid kıladı.
12 Adam olsa, paşşâ elgä baradı,
13 Elu halkdan adam salıb aladı,
14 Här yiligä şundäy işni kıladı,
15 Kaçça bolsa, bul äcdähär kıradı,
16 Äcdähärgä kim bärbär boladı?
17 Bu erdä bärqarâr bábäng turadı,
18 Balam, eşit mening aytgän dädimni
19 Hällyâr çäl deydilär mening atımni,
20 Paşşâm bilär bul kılgän hizmatimni.
21 Buyurgän işini urın kılamän,
22 Qarahän şahımdan inâm alamän,
23 Hämmä ketsä özüm yalgız qalamän,
24 Ul säbäbdän, balam, könglim bolamän,
25 Şah sorasa, nimä cävâb berämän?!

- 1 Körgäning yoq Qaraqan şah yüzini,
2 Tápalmayın yürür yarning özini.
3 Tutıyâ kıladı şakar sözini,
4 Aşık bolıb körgäni yoq özini,
5 Qurandâzlar qura taşlab körgändir,
6 Ul qurada körib, aşık bolgändir.
7 Yılda kelib kaçça adam ölgändir.
8 Äcdähâr zarbıdan nâbud bolgändir.
9 Bâbâsıdan bu sözni eşitib, Şakârbek hâmbir söz aytıb turgân ekân:
10 Soldırma, bâbâcân, güldây tarzingni,
11 Paşşang kelsä, şundây aytgin sözingni:
12 Bağbân kelib kızıl gülni terdi de,
13 Cân âlgıç cällâding – Şakar keldi de,
14 Şakarning zarbidân äcdâr öldi de,
15 Sening aşikingni Şakar aldı de,
16 Sendây şahım bekâr hâlâk boldi de,
17 Gülgün bilân Şakar dâvrân sordı de,
18 Sendây hümsa köp adamni kırdı de,
19 Sendây şahım çorttân quruq qaldı de,
20 Quyânkıdan kelgân ekân zorabâr,
21 Bolâlmadı äcdähâr hâmbârâbâr.
22 Şu sözimni tærtınmayın aytaber,
23 Bâr, şahım, ne kılsang özing biläsân,
24 Yolıqma, körinsäng, tayin olasân.
25 Uşbu dämning dämlärini däm demä.

- 1 Båşing asân dävlatıngni kâm demä.
2 Äcäl etmäy, ölämän deb ğam emä,
3 Biz ketämiz, bâbâ, cävâb beräsän,
4 Bul iş bilän köp alanglab turasän,
5 Qarağangä şundäy Һabär beräsän.
6 Öldirär, deb sıra pärvâ kılmagin,
7 Eging kısıb undan bığıb¹⁷⁴ turmagin,
8 Dävlati kätta deb pärbâ kılmagin,
9 Cänim bâbâ, sıra Һafa bolmagin,
10 Ölärmän, deb sıra qorqıb turmagin,
11 Bu sözni tayinlab Şirinmäh Şäkär,
12 Şu sözimni, bâbâ, bilgin muhtasar!
13 Şu keçä bular bâbâsinikidä yâtdı. Ertä-mertän täng âtdı. Bâbâsı bilän Һoşlaşıb,
14 yolğa cönädi. Şunda Şirinmäh Şäkärgä qarab bâbâsı ikki ağız söz aytıb turıbdı:
15 Şirin, Şäkär bir keçälik fäzändim,
16 Qaytadan ziyâda kılgänsän därdim.
17 Köp turmayın ketär bolding, fäzändim,
18 Bildim paşşâzädä- ğarib bolasän,
19 Һabär bergin qaysı yurtğa bârasän,
20 Һälyär bâbâning qaçân sen köräsän.
21 Sen ketgän song qalarmän ğamgä tolıb,
22 İkkäving ketärsän bundan mäst bolıb,
23 Yüribsänmi sen birâvni ahtarıb.
24 Açılğan cığadäy güllärim solıb,

¹⁷⁴ Bığıb- bıqııb, bıqımıb.

1 Men alarmn izlringg zr bolib,
2 Esimg tşgnd hicrng tolub,
3 Ne sbbdn, blam, srgrdn bolub,
4 Hbr ber yrişing, alayık bilib,
5 Tğlrda aılgn mening llm deb,
6 Syenibdim Şirin, Őkr blam deb,
7 Yrgimdn ketdi ęussa-lm deb,
8 Endi bd bolsa, kulb hnm deb,
9 Cn blam, eşitgin soragn tildi,
10 Hd berdi dedim, bu ikki ldi.
11 Oğıl bolub, ketişlring ne boldi,
12 Hdyım, bir sn ılgın mşkldi.
13 Kzimsen, endi sendn sorayın,
14 Cn blam, haingg du ılayın.
15 Aytıb ketgin brar ering bilyin,
16 Du ılay, mendy bol, bbng nçr,
17 Mrd işig, blam, bolmayın dçr.
18 Sen yayv yrişing cda hm abęr,
19 ayerlerni, blam, ılding iħtiyr?
20 Sen brar eringdn bergin bir hbr,
21 Sendn bbng sorab turgn Hlyr!
22 Őkrbek bbsig bir sz aytıb turgn ekn:
23 “Bb eşit mening aytn szimni,
24 Mehmn bol keç ttdım tuzingni,
25 Şul-ħuşvaqt cnt ikki kzingni,

1 Ölmäsäk yoqlarmiz sening özingni.
2 Sen bizdän sorading, biz bärar şähär,
3 Bizlär hâzır yurt üstidä qaländär,
4 Bemäkân, benävâ özim darbädär,
5 Bilmäymän tuz-nasib qaergä târtar.
6 Mendä yoqdır, bâbâ, sıra ihtiyâr,
7 Tävâkkâl tängrigä kılib baraman,
8 Hüdâ bizni bir tarafgä başqarar.
9 Âmân bol, bâbâ, deb Şirinmäh Şäkär,
10 Bâbâsimän ikkâvı hâm hoşlaşar,
11 Tuz-nasibâ, taqdir qaergä târtar.
12 Âh târtgändä közdän âkkan yân endi,
13 Esân bolsa, nelâr körâr baş endi!
14 Hâfa bolma, cânım bâbâ, hoş endi,
15 Bizlär bu çöllärdä hâzır hâru zâr,
16 Duâda bol, cânım bâbâ, Hâlyâr.”
17 Bu sözlärni aytıb Şirinmäh Şäkär,
18 Şu zamânda turıb yolgä kirdilär.
19 Bâbâsı qaşıdan beklâr cönädi,
20 Duâ kılib, bâbâsı hâm qaladı.
21 Bärar erni tayını yoq bularning,
22 Başnı âlib endi bundan cönädi.
23 Sandıkdây tâğ körinädi yaqıda,
24 Tâkqa qarab Şirin, Şäkär cönädi.
25 Şul tâkqa biz yaqınlab bärayık,

1 Tâqqa çıxıb hər tarafni köräyik,
2 Bir şähär körinsa şungä bārayik,
3 Dundäy sarsân bolıb çöldä qālmayik.
4 Bu sözni oylaşıb ketib bāradı.
5 İlgäridä Şäkär şundäy yol başlab,
6 Gâh erlärä bārar könglini hoşlab,
7 Öz yurti esidä közini yaşlab.
8 Bizlär bunda hali tirik yürgänmiz,
9 Ğamhor ānam yıġlab qāldı, bilgänmiz.
10 Ānamning könglidä bizlär ölgänmiz,
11 Könglidän çıqmaydı, isdä turgänmiz,
12 Köp külfätni şu ānamgä sâlgänmiz,
13 Tirikläy ānamdan cüdä bolgänmiz...
14 Taqdir haydab bu yollärda bārgänmiz.
15 Bu sözni aytıb bārar Şirinmäh Şäkär,
16 Başları äylänib köp yollär yürär,
17 Taġning tümsuġigä etdi müqärrär.
18 Bir yolni kördi-āv Şirinmäh Şäkär,
19 Kättä yol boynigä etişti beklär,
20 Otırıp ikkāvı bunda dām âlar,
21 Şäkärning könglidä türli gäpi bār.
22 Hər zamân esigä tüşär Gülgünây.
23 Şundäyin Şirinning könglini boladı,
24 Ükäm, dedi, bunı aldab turadı,
25 Sen çärçäding, men çıqayın bu tâqqa,

1 Båşımızda köpdir här türli sävdâ,
2 Körgänimni kelib Һabär berärmän,
3 Däm âlib tur, ergâştirib yürärmän,
4 Bir saatdâ tâqqa çıqıb kelärmän.
5 Mening bilän birgä hălâk bolmagin.
6 Dämingni âl, ükä, çärçäb Һalmagin!
7 Yol yürüb, çärçäb bärâyâtgän âdamgä bu gäp Һuş keldi. “Һayr, aka, çıqıb
8 kelsäng, damini âlib yätayin”, deb yolning yâqasında Һaldı. Şäkärbek turıb ketdi.
9 Şäkärning könglidä, bâbasıdan eşitgän Gülgün pärini Һanday körämän, deb tâğni âralab
10 ketdi. Һaradı, tâğning etägidä bir köl turıbdı. Toqayıstân, kättä köl. Bu kölni Çibiç köl
11 deb edi. Tâğning tängisidän bir äcdärhâ çıqıb, kölgä Һarab yüzlänib turgändä mämläkät
12 gulguda bolgändäy bolıb Һaldı.
13 İşqırıb äcdärhâ damgä târtadı,
14 Çibiç kölning suvın birdän yutadı,
15 Çabınıb äcdärhâ damgä târtadı,
16 Kölning Һamışları taşa yätadı.
17 İşqırıb äcdähâr damgä târtadı,
18 Tâğning tâşı zıngırlaşıb ötädi.
19 Baland tâşlär lärzä berib ketädi,
20 Mämläkätni bütkül tözân tutadı,
21 Äcdähâr dämiğä Şäkär ketädi,
22 Mämläkätni şamâl, tüzân âladı.
23 Äcdähâr häybäti şundäy boladı,
24 Özni tohtatılmay Şäkär bäradı.
25 Һuyun, tözân aralaşıb Һaladı,
26 Һanday gäp ekänni Şäkär bilmädi.
27 Huşi Һaçıb bunda tâqat Һalmadı,

- 1 Bilmäydi, yığlaydı, küni toldimi.
- 2 Öler vaqti yaqın kelib qaldımı?
- 3 Deb, pärilär ungä äsär kıldımı?
- 4 Şirin ükäm bul behabär qaldımı?
- 5 Mendäy şurni äcäl haydab keldimi?
- 6 Şäkär Şirinidän cüdâ boldımı?
- 7 Yâ bolmasa, haq kıyâmät kıldımı?
- 8 Şundäy kattıq kündä Şäkär qaldımı?
- 9 Bu sözni aytıb közni açıb qaradı.
- 10 Kündän qaytgän äcdähârın körädi.
- 11 Endi olarını Şäkär bilädi,
- 12 Äcdähâr damigä ketib bâradı.
- 13 Meni damgä âlar boldi düşmaning,
- 14 Endi bundan ötdi mening nişânım,
- 15 Kâmil pirim Alâvḥoca eşânım.
- 16 Bu sözni aytıb Şäkär sözlab yığladı,
- 17 Yığlagänmän nimä ilâc kıladı?!
- 18 Qulâğigä pir tâvuşı kelädi,
- 19 Şäydullâ, degäning Şäkär bilädi.
- 20 Zärbäsigä tâğlär säma kıladı,
- 21 Münâcâti haqqa qabul boladı.
- 22 Bu sözni aytıb kâmil pirlär kelädi;
- 23 Egäm rahm äylädi qanlı yaşinggä,
- 24 Qoşılarsän, botam, tengi-tüşinggä.
- 25 Bu sözlärni kâmil pirlär aytadı,

1 Şäkärbekni pirlär bundan tohtatdı.
2 Işkırb äcdähâr damgä tårtadı,
3 Bu kelgän pirlärni häm tingsaltadı.
4 Köring endi Şäkärbekning pirini,
5 İlmi kärämätmän yâyni tårtdı;
6 Yaşındäy bolıb yâyning oqı bir ketdı,
7 Äcdähârning öng közidän tegibdir.
8 Äcdähâr väligä düçar boladır,
9 Äcdähâr közin tüyrab uradır,
10 Çap közidän teşib ötib bâradı.
11 Şundäy zor äcdähâr ikki bükildi,
12 Külçä bolıb bol äcdähâr yıkıldı,
13 Äcdähârning bilmägänin bildirdi.

14 Äcdähârning ikki şahı bâr edi. Unı öldirgändän keyin Şäkärbek uni qâkıb âldı.
15 Pirlär Şäkärbekning közidän ğayıb boldi. Şäkärbek şahğä qarasa, şahigä duälär bitilgän.
16 Bunı körib äcdähârning öng şahını tâqqa urdı. Tâğning mürväti açıldı. Şäkärbek içkäri
17 kirdi. Çap şahını urdı. Tâğ qadimgidäy bolıb bekildi. Şäkärbek tâğning âstigä qarab bâra
18 berdi. Bir erdän on tört künlük ây tuqkandäy barq urıb şulä çıkdı. Şäkärbek kördi: güllär
19 açılıb, bülbülär bir-birigä çahçah urıb, töti-maynalär sayrab yâtıbdı. Şäkärbek bu şuläni
20 çotlab ketib bârâyâtıbdı. Bir erdä köşk ayvân münäqqaşli mazgıl câylär. Acäb surätli bir
21 pärizäd kaşta tikib ötiribdi. Bu kızni körib, qarşı manglaygä bârıb, tâzä suluvgä yolıqsa,
22 ğäpirälmäy qaladigändäy, nimä deyişini bilmäy, köl qavuştırb, zıncayıb turdı. Hâyâli
23 özidä bolmadı. Ança entikib qaldıyu Bir palla Gülgün päri şundäy başını kötärib qarasa,
24 acäb suratlı bir yigit qolını qavuştırb turıbdı. Gülgün päri bu sözni aytıb turgän ekän:

25 Ädammısan yâ bir yürgän cädugär,
26 Qandayın yol berdi sengä äcdähâr?
27 Ahvâlingdän mengä bergin bir habär,
28 Sen häm yürgän käşmirmısän mükârrär?
29 Heç bir cânzad kelâlmaydı bâyakbar,

- 1 Qanday açib kelding bundäyin tağlär?
- 2 Yürishingdän habär bergin mükärär?
- 3 Mendäyin äyımning könglin bildingmi?
- 4 Çibiç kündä äcdähârni kördingmi?
- 5 Habär bergin rubaru boldingmi?
- 6 Bu erlärgä hiylä tıpıb keldingmi?
- 7 Yâ bolmasa, äcäl haydab yürdigmi?
- 8 Adamzâd içidän pârâvâz kıldingmi?
- 9 Er yüzidä bundäy mâkân kördingmi?
- 10 Mendäy pârızâdgä âşık boldingmi?
- 11 Ul säbâbdän mehnät tårtıb keldingmi?
- 12 Yana bahâr bolsa, açılär güllär,
- 13 Gülni körsä, mäst bop sayrar bülbüllär.
- 14 Bulutlär mäst bolsa çalkıydı köllär,
- 15 Yürishingdän mengä bergin bir habär!
- 16 Sendän sorab turgän mendäy zülfäkdâr,
- 17 Gülgünâyım deydi mening özimni,
- 18 Sen eşitgin mening aytan sözimni:
- 19 Yâş bâla bilibmân sening özingni,
- 20 Sen qanday yol tıpıb munda kelibsän,
- 21 Aytgin, begim, nimä yüribsän,
- 22 Yayâv yürüb äbgârlıkni köribsän,
- 23 Birâvning işkıda ğarib bolıbsän.
- 24 Cämâlingni körgän qurbân boladı,
- 25 Savlating aqlımni âlib bâradı.

- 1 Mendäy äyım sendän savâl soradı:
2 Yâ birävning Һaridâri boladı?
3 Qara zülfim eşilgändir talı tâl,
4 Bu sözlärgä, kelgän Һanım, kulâq sâl,
5 Bunda cânzâd kelsä, bolärdı pâyımâl.
6 Zor äcdähâr sıra bermäsdi âmân.
7 Bu ergä kelälmas kâfir, müsülmân.
8 Qanday bolıb kelding bunda yâş oğlân?
9 Ul äcdähâr qılar er bilän yaksân.
10 Şul äcdähâr cämâlimgä giriftâr,
11 Künidä bir märtä cämâlim körär,
12 Ätrâfımni äylänib Һabär âlar,
13 Şul câylärda men turaman bärqarâr,
14 Qanday bop ötkäzdi seni äcdähâr?
15 Ahvâlingdän mengä bergäysän Һabär.
16 Bu sözni eşitib Şäkärbek Һäm bir söz aytıb turgän ekän:
17 “Başımda köp mening bilsäng külfätim,
18 Anglab bilgin, söyläyin, pärizâdım.
19 Soray bersäng, asilzâdä ävlâdım,
20 Bir bâis-bahânä bolgän qısmätim.
21 Şâh idiyü gädâ boldi ülfätim,
22 Seni izläb, qalmanı-âv hasrätim,
23 Seni körib, endi keldi дәvlätim,
24 Soray bersäng köpdir mening mehnätim.
25 Meni bilsäng Quyânqıdan bolaman,

- 1 Qásımhanning oğlımân, bunda kelâman.
- 2 Ğamlı kündä târtar eding âh-vây,
- 3 Bândâm deb, rahm äylâr kudrâtli hüdây,
- 4 Özingdân eşitdim, âting Gülgünây.
- 5 Seni izläb çıqdım ösgân elimdân,
- 6 Kutulgânmän neçâ nâhaq zulmdân.
- 7 Seni izläb heç qorqmadım cânımdan,
- 8 Yüz qaytarmay mengä kelgân ölimdân.
- 9 Şarâb içsâm tar hınalı qolından,
- 10 Kucâqlasam sening nâzik belingdâr,
- 11 Sorıb yâtsam lâbdä äsäl elimdân,
- 12 Râhbâr bolıb, habâr âlsang hâlimdân,
- 13 Quvvâtim yoq, kelib tutsang qolımdan,
- 14 Mehribânlık qılıb tursang örnüingdân.
- 15 Sözümnü eşitgin, gül yüzli dilbâr,
- 16 Sening ışkıng meni kıldı qalândâr,
- 17 Örtängân otlârgä cânımnü sâlar,
- 18 Çibiç köldä damgä târttı äcdâhâr,
- 19 Mengä rahm kıldı yaratgân cabbâr,
- 20 Kâmil pirlâr boldı ul kün mädâdkâr,
- 21 Ğarib bilmä mendäyin benavâni,
- 22 Bâşımdan kötârgin tümân sävdânı.
- 23 Çöldä körib bir yalangâç bâbânı,
- 24 Undan hâm eşitdik neçâ sävdânı.
- 25 Endi ketdi Şäkârbening armânı,

1 Sen bolgin, gül yüzli, dârdim dârmânı.
2 Men ketâmân neçâ dârbânddân âşib,
3 Gâh câylârda ketâr aqlım hâm şâşib.
4 Gâh künlârdâ ketdim otdây tutaşib,
5 Endi keldim, dilbâr, sengâ yanaşib,
6 Hâr nâ deb âmr etsäng, men hâm kılayın,
7 Nimâ desäng, hizmätingdâ turayın,
8 Sening üçün cânım zorlab köräyin,
9 Etib murâdingâ, oylab-külâyik.
10 Tura kelgin, mâhu talat, köräyin,
11 Hüsninggâ bândimân, âzâd bolayın,
12 Sengâ meni etkizgândir hüdâyım.
13 Sözni häzil bilmâ, ey mâhu dilbâr,
14 Bolıb keldim hâzır sengâ Һaridâr.
15 Pârvâ kıлма, ölib ketdi äcdâhâr,
16 Âşıqını kelib tâpgândir Şâkâr!”
17 Bu sözni eşitib u pârizâd:
18 Şâkârbekka mehribânlık kıladı.
19 Tâbâssüm kıp, bul ornidan turadı,
20 Bu köşkidân pâstgâ qarab yürädi,
21 Bihiştdäng hürdây bolıb qaladı,
22 Câmâli yürkıllab bârıb qaladı,
23 Şâkârbekning külib könglin huşladı.
24 Ul zamânda bilâgidân uşladı,
25 Köşkining âstigâ yolni başladı.

1 İkkâvi şul zamân qadâm taşladı.
2 “Havâlanıb uçgân suqsur câylansın,
3 Havâ yağıb, calqâb erlâr lâylansın,
4 Hâr erdâ düşmannıng qolı bâylansın,
5 Cäsâdingdân mendây âyim äylänsin.
6 Huş kelibsiz, baş üştigä, sultânım,
7 Bul sizdân sadaqa ul şirin cânım,
8 Sizning bilän bolsın endi dâvrânım!
9 Diydamning üstigä, aziz mehmânım,
10 Endi qâlmasın-da, hânım, armâning!
11 Bu sözni aytıb turar mendây cânâning,
12 Bu erdâ bâr edi ul qança devlâr,
13 Şularning dâdını berdi äcdähâr,
14 Ul säbâbdân yağız qaldı gäcäkdâr,
15 Äcdähârning zârbi bizgä şu bolâr.
16 Bizdân özgä qâlmadı qız-cüvânlâr,
17 Äcdähârgä tâbe bundây mäkânlâr,
18 Äcâli etmäy qalgân mendâyin dilbâr,
19 Şükür qılay, ölgân bolsa äcdähâr,
20 Endi sizing bilän bular dâvrânlâr;
21 Bu sözlârni aytıb päriyü hurlâr,
22 Bolıb yürsäm tâ olgunça hizmätkâr”.
23 Bu sözni aytıb beking vaqtin huşladı,
24 Bäländgä, köşkidä yolni başladı.
25 Şäkârbek âstigä libâs taşladı,

- 1 Bir-birining cüda aqlın âladı,
- 2 Şäkärbek boynigä qolın sâladı,
- 3 Şirinni esigä âlmay bâradı,
- 4 Dünyâning ğamidän âzâd boladı.
- 5 Cämâligä Şäkär haytân qaladı,
- 6 Qârângılıq yârüĝ bolıb turadı,
- 7 Azâb-kulfât barı ketib bâradı,
- 8 İkkâvi otırıp mäclis qıladı,
- 9 Dünyâning işini şundây körädi,
- 10 Faslı bahânämân bunda bâradı,
- 11 Şäkärbek häm Gülgünâyni âladı.
- 12 Şäkärbek bilän Gülgünây bunda suhbät qurıp yâtdı. Şirinbek bolsa neçä fursat
- 13 äkäsining yoligä qarab, uning qaytmagäning körüb, orından turadı, häm bu taĝın ahtarıp,
- 14 källäsi ğaräng bolıp, bu sözlärni aytıp yürdi:
- 15 Körinmäydi Şäkärbekning qarası,
- 16 Bek äkämni yutĝän taĝning darası.
- 17 Qaydä öldi Quyânqining töräsi,
- 18 Yıĝlab turar Şirin cigärginäsi.
- 19 Qanda bâray men äkämni ahtarıp,
- 20 Men kingä yıĝlayın dârdimni yârıp?
- 21 Qâldım bul taĝlärda yâlgız ayrılıb,
- 22 Yıĝlaymân taşlärgä başımni urıp.
- 23 Özdän-özi äkäm ketdi yoq bolıp,
- 24 Äkämdän ayrılıb qalıbmân bozlab,
- 25 Men qayda bârayık, äkämni izläb,
- 26 Birĝä çıqıp edik Quyânqı eldän,

- 1 İkkâvimiz cüdâ bolib şu yoldan,
- 2 attı işdâ, ayġu-ġamda aldım men.
- 3 ay tarafġâ bârarımni bilmäsâm,
- 4 Ölik-tirigin bunda körmäsâm,
- 5 Emikdâşım ġabârini bilmäsâm.
- 6 Ümrinning bârıça izlâb yüräyin,
- 7 Bu tâġning dâräsi oymay arayın.
- 8 Yayâv edi, yoġdır mingân bedâvi,
- 9 Mening äkâmni yürġân şul Zil tâvı.
- 10 Hâr kim titrâr Şirinbek nâlišigâ,
- 11 Yâkası hol bolâr közidân âġġan yâşigâ.
- 12 Hâr zamânda ıġar tâġning bâşigâ,
- 13 Äkäsini şundây yıġlab yürädi,
- 14 Bir bäländ çoġġıġâ arab bâradı,
- 15 Çoġġının üstigâ ıġıb aradı,
- 16 Älis yoldan bir top âra körädi,
- 17 Nimâ ekânini Şirin bilmädi.
- 18 Hayrân bolıb bu çoġġıda turadı,
- 19 Körgân âra, bälki yaġın kelädi.
- 20 Äkâmni deb, şundây turıb aradı,
- 21 Yâlgız emäs, köpçilikdây boladı.
- 22 Şirin yâzgân tâġdan tüşib bâradı,
- 23 Äkâmning ġabârni şunlar bilädi.
- 24 ırġ âġlı bâr, yolgâ tüşib kelädi.
- 25 Şirin bârayâtır bunda ġâru zâr,

- 1 Şäkärdän ayrılıb bolgän därbädär.
- 2 Yaqınladı kelayätgän ädamlär,
- 3 Bär bularnı kördi Şirindäy näçär,
- 4 Telpägi qayqaygän, barı qaländär,
- 5 Här şähärdän-şul şähärdä yürädi,
- 6 Eldän-elgä köp ağışıb körädi,
- 7 Tälkin aytıb kırık qaländär bärädi.
- 8 Şirin çıkıb yol üstidä turadı,
- 9 Şirinbekni qaländärlär körädi.
- 10 Qaländärgä Şirin saläm berädi,
- 11 Qaländär ortagä alıb turadı.
- 12 Bu tağlarda zäbun bolgän yaş oğlan,
- 13 Ne säbäbdän yıǵlab bolgän särgärdän?
- 14 Avälingdän häbär bergin bul zamân!
- 15 Müsülmänmiz, bizlär häling soradık.
- 16 Yıǵlagän tarzinggä endi qaradık,
- 17 Häbär bergin, söz söyläsäng bilämiz,
- 18 Köp tursak biz, yolımızdan qalamız,
- 19 Qıçab yürsäk, bir mäzgilni alamız,
- 20 Sen gäpirsäng, bilib tıpıb baramız.
- 21 Bu sözni eşitür Şirindäy nämädär;
- 22 Meni hämpäh qiling, ey kırık qaländär,
- 23 Äkämädän ayrılıb boldim därbädär.
- 24 Äkämning atını Şäkärbek derlär,
- 25 Mening äkämni yutgändir tağlar.

- 1 Ägär bilsäng Һabär bergin Һaländär.
- 2 Şirin, Şäkär eldän cüdä bolgänmiz,
- 3 Äkäm ölgän, hâzır yâlgız Һalgänmiz,
- 4 Biz häm ölik Һatârıda bolgänmiz.
- 5 Bu tağni ahtarıb cüda körgänmiz,
- 6 Daragini tâpmay gâräng bolgänmiz.
- 7 Sizlär mengä mehribânlık kilinglär!
- 8 Meni birgä hämpâ kılıb âlinglär!
- 9 Һayda bârsang birgä âlib bâringlär!
- 10 Hämpâh bolay, ğarib könglim şâd etib,
- 11 Dünyâni ötkizäy men bârbâd etib,
- 12 Men yüräyin Şäkärbekni yâd etib,
- 13 Söz sözlâdi Şirin, sözini bildi,
- 14 Һaländärlär buni köp izzät kıldı.
- 15 Şirinni örnidän turğızıp âldı,
- 16 Һırk Һaländär endi Һırk bittä boldi.
- 17 Şirinbek häm ketdi bundan yol yürib,
- 18 Һırkta Һaländärgä särdârlık kılıb.
- 19 Һaländär bop äkäsini ahtarıb,
- 20 Azamät märd edi, bulgändir nâçâr,
- 21 Ahir âqıbâti boldi Һaländär,
- 22 Ahtarıb körsäm deb yänä köp şähär.
- 23 Şuytıb tâpsam dedi Şäkärdän Һabär,
- 24 Äkâsi esigä tüşib yığladı,
- 25 Һaländärlär mäst bop, ketib bâradı,

1 Zil tâğıdan endi ötib b̄aradı,
2 aländärdä mäkân-mäzgil bolmadı,
3 H̄ayâli tâvlagän ergä b̄aradı...
4 Yürgän âdam dünyâ işni körädi,
5 aländärning biri bolıb b̄aradı,
6 Hammasi cäm bolıb yolgä cönädi...
7 Şirinbek aländärlärgä oşılıb ketdi.
8 âraħân paşşâ baydâq-baydâq lâşkəri bilän H̄alyâr bâbâning âtrâfini äylänib
9 ondı. âdır çämänni tikib, H̄alyâr bâbâning âldigä âraħân şâh kelib Şirin vâ
10 Şäkärning ılgän uçâq bilän âhurını körib, H̄alyâr bâbâgä arab söz aytıb turgän ekän:
11 Men târtamän bundäy kündä âhu zâr,
12 Âlis yolda oylab-ösgän kirdikâr,
13 anday düşman bunda keldi, H̄alyâr?
14 Hâling bilmäy sen bolıbsän günâhkâr!
15 Sen mening cänimgä işni lıbsän,
16 Bir düşmanni mehmân ılıb yüribsän,
17 Sengä şudır mendäy şâhingning sözi,
18 Bu ergä kelibdi düşmanning izi.
19 Düşman kelib bunda mehmân bolıbdı,
20 ılgän işi bu belgili turıbdı.
21 Sening ölar vaqting yaqın kelibdi,
22 Bu işingdän şâhing hadik âlıbdi.
23 H̄abâr bergin anday âdam kelibdi.
24 Bunda kelib oçâq, âhur ılıbdi.
25 Tâyadı başingdan endi dâvlätिंग,
26 Äcäl etib endi toldı mühlätिंग.

1 Neçä yıldan beri ılgän ızmäting,
2 Bir düřmanmän bunda boldı suhbäting.
3 Men bilmäymän sening kelgän ışingni,
4 ılyär, kesärmän sening başingni?
5 aysı yurtdan adam alıb kelibsän,
6 Bir düřmangä ävat-taäm beribsän?
7 arigändä cänsuhtalık ılıbsän,
8 ılgän işing özing bilmäy yüribsän,
9 abär beräsän: Kim kelgänin bilämän,
10 Aziz başing tändän cüdä ılamän.
11 Kim kelgänin sendän sorab turamän,
12 Házır seni yäkkä mazar ılamän.
13 Räst gäpir, ılyär, başing alamän.

14 Bu sözni eşitib ılyär häm bir söz aytıb turgän ekän:

15 Bağda açılğan gülüm keldi,
16 ämändä bülbülim keldi,
17 şirin, řäkär oqlım keldi,
18 Mening cänu dilim keldi,
19 uyänıdan märdim keldi,
20 Ul ikki färzändim keldi.
21 Cän älgu cällädım keldi.
22 Kelib bunda mehmän boldi,
23 Birär keçä bunda turdı,
24 Turıb ibi kölgä bardı,
25 Zor äcdähärni öldirdi.

1 Sendäy şäh behabär qaldı,
2 Ul mehnätning bekâr boldı,
3 Şul işlerni Şäkär kıldı.
4 Bâbâning sözi şul boldı:
5 Lâşkär târtıb, âdam yığlıb keläsän.
6 Qança âdam öldi, bunda köräsän;
7 Sen hâm âdam, pâşşâmân deb yüräsän!
8 Yâlgân, bolsa, kes Hâlyârning başını,
9 Kördingmi sen bir âdamning işini?
10 Âldı Gülgündäyin gül buvişini,
11 Cânlar eb yâtdı äcdârning göşini.
12 Pâşşâmân deb, ahmaq, lâyni urasän,
13 Sârâncâm kıb koydı, tinçib qâlasän,
14 Ul şuytmasa, sen hammâni kırasän,
15 Körsäng, ul işigä hayrân qâlasän.
16 Şäkârbekni kördim, yâlgız turadı.
17 Ne müşkül işlerni âsân kıladı.
18 Uning bilân kim bäravâr boladı?
19 Zorgä düçâr bolgân tayin oladı.
20 Äcdähâr hâm Şäkârbekdân suladı!
21 Hâlyâr bâbâdan bu sözni eşitib Qârahanşâh bu sözni aytıb turgân ekân:
22 “Pâşşâ bop soraymân neçä şähârdi,
23 Bâydâq-bâydâq mening askârim bârdı.
24 Âşa tarif berding Şirin, Şäkârni,
25 Âdam buyırıp bilârmân äcdähârni.

1 Ölgän bolsa, sözingä tän berämän,
2 Tirik bolsa, tändän başing yularmän.
3 Ne künlärni, bâbâ, sengä sâlargän,
4 Ne çâqlı âdamdır unı bilärmän,
5 Ul işänçli Şäkäringni körärmän,
6 Gülgünâyni aħir özim âlarmän”.
7 Bu sözlärni Qâraħânşâh aytadı,
8 Bir bâydağ lâşkärni çağırıp âladı,
9 Sâp şakämän mergänlärni yığadı:
10 “Bunda turmay, Çibiç kölgä bâringlär,
11 Äcdähâr ölikmi-tirik bilinglär,
12 Körgäningni bunda aytıp kelinglär,
13 Hâlyârni kelib yäksän kilinglär.
14 Ne sözlärni lâppi sözläb turıbdı,
15 Şirin, Şäkär bungä rähbär bolıbdı”.
16 Bu sözni şâh aytıp turdı müqärrär,
17 Şu zamân cönädi bir bâydağ askär.
18 Yılda kelib ölgän qańça âdamlär,
19 Hämämäning zähräsin âlgän äcdähâr,
20 Turıp lâşkär endi bundan bâradı,
21 Qâraħânşâh ämrin tutıp cönädi.
22 Bir gazani betgä âlıb qaradı,
23 Äcdähârning gävdäsini körädi.
24 Ölik-tirigini buning bilmädi,
25 Yaqından barmâqqa yüräk qılmadı,

- 1 Hār türli qush-cānlār bāsgān lāşını,
- 2 Ğacirlār eb yātar uning goşını.
- 3 Quşlār kördi bul āskārning bāşını,
- 4 Taşlab uçdı ācdāhārning goşını.
- 5 Ğecir cāndār kötāridi āsmāngā,
- 6 Durillab havāgā uçıb bāradı.
- 7 Bul ācdāhār qozğalgāndāy boladı,
- 8 Toş-toşigā lāşkār qāçıb cōnādi.
- 9 Qānça ādam zāvdan taşlab uladı,
- 10 Qānçası yaradār-mayıb boladı.
- 11 Qāçqinçisi şāh qāşigā bāradı,
- 12 Bārgānlārdān Qārahānşāh soradı.
- 13 Birāv ölgān desā, birāv tirik deb,
- 14 Heç qaysı qarārli cāvāb bermādi,
- 15 Bularning gāpini tayin bilmādi,
- 16 Qayta bāşdan yana ādam yubārib,
- 17 Ācdāhār ölgānin anıq bilādi.
- 18 Hālyār sözigā şāhı tān berdi,
- 19 Ācdāhārning ölgāni malum boldi.
- 20 Bul tāğni āylānib lāşkāri qondı,
- 21 Çādır-çaman tikār könglini huşlab,
- 22 Zāngbāvmān metinni qolgā uşlab.
- 23 Şāh āmri, deb bu tāğni teşā bāşlab,
- 24 Tāğni teşib yātdı köp lāşkār işlāb,
- 25 Qārahānşāh aytgān sözini qılıb,

- 1 Tâşlârni ağdarar bu lâhm kılib.
2 Qazıy bersäk, ahır bir kün bårarmız,
3 Gülgünning qâşıdan çıqıb qålarmız.
4 Şäkärning tänidän başni yularmız,
5 Hızmat kılsa, Gülgünâyni âlarmız.
6 Qarağanşâh bek bop yurtın soradı,
7 Neçä yıllâr yâr ışkıda yürädi.
8 Yılda äcdähârdan zarbni körädi,
9 Endi işi öng tüşgändäy boladı,
10 Neçä künlâr erni lahmlab qazıb,
11 Gülgünâygä yaqın bolıb båradı.
12 Gülgünây Şäkärbek bilän mäst bolıb yåtıb edi. Birdän zangbâv metinlärning
13 tâvuşı ğuvıllab qulâğigä eşitildi. Gülgün päri vâqani bilib. Şäkärbekkä bu sözin aytıb
14 turgän ekän:
15 Bu sözlârni aytar Gülgün buvişi,
16 Ğuvıllab çıqadı metin tâvuşi.
17 Märd bolsäng, mäydânda bildir işingni,
18 Düşman ahır qılar otırışingni,
19 Küldän âlar mendäy gül-buvişingni.
20 Bepärvâ bop mäst uyquda yâtmagin,
21 Ğaflätdä qâp bu dünyâdan ötmägin.
22 Märd bolıb bu ergä negä keläsän,
23 Düşman yaqın keldi, bundäy bolasän.
24 Mendäyin âyımni qoldan beräsän,
25 Dünyâdan behabâr yâtgän töräsän.
26 Qulâq sâlgın Gülgünâyning tiligä,

- 1 Bu ğaflätdä tüşmä düşman qoligä.
- 2 Davrân sorgin oynab-ösgän elinggä,
- 3 Tülki-şagal külar sening halinggä.
- 4 Meni alıb barsang ösgän elinggä,
- 5 Sen häm barıb qoşıl äta-enänggä.
- 6 Bir söz aytar sengä mendäy muştıllär,
- 7 Bul düşmandan, hânım, qälma behabär.
- 8 Er bilän qazıb etilär müqärrär,
- 9 Er ğuvıllab şabır kelär bul zamân,
- 10 Çıqıb qälma sıra bermäydi âmân.
- 11 Başing kötar, közing açgin, begicân,
- 12 Songra qılma qayta başdan puşaymân.
- 13 Sengä söz aytadı Gülgün pärizäd,
- 14 Hânım, seni alıb ketibdi ğaflät.
- 15 Bop qälmasın bundäy kündä kıyamät;
- 16 Ävväl, hânım, qılıb qalgin haräkät.
- 17 Sen häm bu mäydânda märdlik kılasân,
- 18 Qolgä tüşsäng, armân bilän öläsân.
- 19 Tursang, cânım. Kelgän yâvın biläsân!
- 20 Şäkärbek bu sözni eşitib, şundäy cävâb aytıb turgän ekän:
- 21 Hâzân bolmay bağda güllär solmasa,
- 22 Allâh mening aqlu huşım almasa.
- 23 Düşman kelsä nimä ilâc kılamân,
- 24 Ätu yarak, äsbâb mendä bolmasa.
- 25 Bir ğarib yayâbmân bundan qaçaymı?

- 1 Men abgärmän, ävgä tuprâķ sâçaymı?
- 2 Düşman kelsa, meni bâylab âladı,
- 3 Yayâvning qolıdan nimä kelädi?
- 4 Mening işim bunda ölmâķ boladı,
- 5 Şäkär dârdgä dâvâ tâpmay qaladı.
- 6 Kelsä düşman, kesär tändän başımni,
- 7 Bilâlmâdim men häm qılar işimni,
- 8 Âlıb ketây sendây gül-buvişimni.
- 9 Ahvâlimgä nâlâ kılıb yığlayın,
- 10 Piyâdägä bundây işlär köp kıyın.
- 11 Armân bilän meni öldirär tayın.
- 12 Heç kimgä kelmâydi mening hâlätim,
- 13 Minmâķķa bolmasa bir berâv âtım.
- 14 Mendä yarâķ yoķdır keskir polatım,
- 15 Armândan ayrılğan ul pârızâtım.
- 16 Endi ketdi başdan tâcu dâvlätim,
- 17 Ötib ketdi sening bilän râhatım.
- 18 Hâfa bolıb yığlagın, pârızâtım,
- 19 Âşıb ketdi bundây kündä mehnätim,
- 20 Tânim taşlab, başım kesib ketädi,
- 21 Mendây töräng bu dünyâdan ötädi.
- 22 Hâç nimä bolmasa yayâv qaytadı,
- 23 Bu sözni diltäng bop Şäkär aytadı.
- 24 Bu sözni eşitib Gülgün päri bir söz deb turgän ekän:
- 25 “Uşbu dâmdir, özgä dâmni dâm demä,

1 Båŝing esân dävlatiŋni kâm demä,
2 Ävväl ğayrätini aytgin, bek Ŝäkär,
3 Ät, yarâq, äsbâbdan sıra ğam emä!
4 Mäydân bolsa bedâv ätlär çapılär,
5 Hâsa tulpâr mäydân kündä sâvılär,
6 Ät, yarâq, äsbâbi bizdân tâpılär.
7 Ğayrätini çâqlay bergin, bek Ŝäkär!
8 Äbâd kılsang bunda kirdikâringni,
9 Sen bilmäysän bul äncâmdâr yâringni,
10 Men sengä mindirây tulpârlärimni.
11 Sen mäydânda turib kılsang ğayrätini.
12 Men hâm sengä mindirây bedâv âtni,
13 Kõlgä âlsang, ilân tilli polatni,
14 Düşmanlärgä äĝär kılsang ğazabni”,
15 Bu sözlärni Gülgün pärizâd aytdı,
16 Ŝâdmân kıldı Ŝäkärdây vällamätini.
17 Ätî sendân bolsa, ğayrät bizdân deb,
18 Ğam emä, -deb Ŝäkär şunda turıbdı:
19 Bâr küçimni biläimgä yıĝamân,
20 Älmâsımdan kırmız kınni kıuyarmân,
21 Düşman ğävdäsini tâĝdây oyarmân,
22 Köp läşkärĝä tänhâ ölim tegärmân.
23 Yayâv vaqtda köpdür mening mehnätim,
24 Ät-yarâĝu, äsbâb bolsa dävlatim,
25 Düşmandan ğam emä, sen, pärizätim,

1 Heç közimgä körinmäs adamzâting.
2 Märd bolıb mäydängä bärıb turamän,
3 Lak-lak laşkar bolsa tänhâ kırarmän,
4 Düşmänlärgä şor iş ğavġa sâlargän.
5 Bu sözlärni aytdı endi bek Şäkär,
6 Ergäştirib cönädi Gülgün dilbär.
7 Äcdähârdan ölib ketgän köp devlär,
8 U devlärdän qalgän ätu äncämlär
9 Päräqğas äyläb oynaydı hayvân,
10 Uruşgä barmâqçı bugün Şäkärhân,
11 Özigä tayyârlab äslaha-äncâm.
12 Uruş yarâġını bul ğämläb äpti,
13 Şäkär älib näyzäp-keskir polatdı.
14 Ul ätni yatäkläb äyım kelibdi,
15 Şäkärbeknin cäsädini köribdi.
16 Şäkärbekning bärar eri daladı(r),-
17 Minişkârlär kölgä qoşın sâladı,
18 Kättä emäs hali Şäkär bäladı(r)
19 Şäkärbekdän Gülgün köngli toladı,
20 Devning telpäğini älib kelädi,
21 Älib kelib Şäkärbekkä berädi,
22 Devning telpäğini Şäkär kiydi,
23 Tanimagän dev deb ahmâq boladı.
24 Sâvut-yarâġ, bəri devdän qâladı,
25 Devning äslähäsın Şäkär âladı,

- 1 Ätlanıb Şäkärbek rävn boladı,
- 2 Gülgünây köngligä bu gäp kelädi:
- 3 Piyädäläb bul qâşimgä kelädi,
- 4 Äslähä-äncämdâr bolıb qaladı;
- 5 Bugün märd bop bedäv ätni minädi,
- 6 Ul dalagä çıqsa yâni körädi,
- 7 Yâş ekkän, cân Şirin, vâhmi âladı,
- 8 Nâmärd bolsa ätni ölcä qıladı,
- 9 Bizgä tekkän şu deb ketib qaladı.
- 10 Şundäy gäplär bu köngligä kelädi,
- 11 Şäkärbekkä Gülgün soylab turadı:
- 12 Märd bolsäng nâmärdning işin qılmagin!
- 13 Hâyâlingni här tarafgä bolmagin,
- 14 Yävni körib ätni ölcä qılmagin,
- 15 Yaşî bolgin, yâmân yolgä barmagin,
- 16 Uzâq yaşa, köp yılgäçä ölmägin!
- 17 Âmân kelgin bir nâmärdlik qılmagin,
- 18 Sen kalgänçä közim törtür yolinggä,
- 19 Âmânesân qayıtıb kelgin qolimgä!
- 20 Qayışamân sening şirin cânınggä,
- 21 Egäm iqbâl bersin sendäy hânimgä.
- 22 Duâ qılıb qalar mendäyin dilbär,
- 23 Bolâlamsın kalgän düşmân bärâbär.
- 24 Zärbindän yığlasın bundäy düşmanlär,
- 25 Äta piring sengä bolsın määdäkâr.

- 1 Birgä bärıb kördi şundäy bek Şäkär,
- 2 Tabladä turıbdı ne-ne tulpärlär.
- 3 Ul devlärdän qalgän sävut polatlär,
- 4 Yulduzni közlägän bir sämän äti
- 5 Şäkär kördi ädamzäddäy gäpirär,
- 6 Gülgün päri ätning tilin bilär.
- 7 Hayvanning tiligä tüşmäydi Şäkär,
- 8 Şul ätni minmäqni qıldı ihtiyär.
- 9 Saman ät qaşigä Gülgün bäradı,
- 10 Şipirib, qaşlab bädänini sıladı,
- 11 Saman ätni äfzallamaq boladı,
- 12 Şäkärbek qıladı bütün ğayrätni,
- 13 Gülgün egärlädi u saman ätni,
- 14 Äta yurtdä turıb tartgän horlikni,
- 15 Bugün Şäkär qılsam deydi erlikni.
- 16 Şul zamânda säldi ätning üstigä
- 17 Bähmali mäyindän bolgän terlikni.
- 18 Märd bolgänlär qolgä älar dürbinni,
- 19 Ustalär işlätär keskir kırğini,
- 20 Terlikning üstigä säldi çirgini,
- 21 Çirçining üstidän qoydı bellikni,
- 22 Bellikning üstidän cähldirikni.
- 23 Mullalär oqıysı zeru zäbärni,
- 24 Ustalär çäpadı teşä-täbärni,
- 25 Şäkärbekdän heç kim bilmäs habärni,

- 1 Ât üstigä sâldı tillä egärni.
- 2 El köçirib âla tâğdan âşırđı,
- 3 Sırın aytmay düşmanlârdan yaşırđı.
- 4 İkkâvi hâm tillädändir uzângi
- 5 Yurqıllatıb ât yâniğä tüşirdi.
- 6 Qışman yâz ortası hişşây sâvırđı,
- 7 Yâmân âdam müdâm qılar ğâvurđı.
- 8 Lâf aytgändä bâtmândan hâm âğırđı,
- 9 Ât üstigä sâldı zârrin dâvurđı.
- 10 Ât belidân âyım târtđı ayılnı
- 11 Qamçı ursa, ötküdây âsmânda qoşdan,
- 12 Heç kâmlık bolmasa, yorğa yürişdân,
- 13 Ât belidân târtđı kârk qubbâ puştân,
- 14 Sağrısığa taşlab endi quyuşqân,
- 15 Hâr qubbâsi kelgân kâttâ tarkaşdan.
- 16 Âbzällâb çâqladı gül yüzli cânân
- 17 Cilâvdârıng bolsın imâm-çiltânlar,
- 18 Nâmârdlik qılmagin dâvlâti şunqâr!
- 19 Bu sözni eşitib Şâkârbek hâm bir söz aytıb turgân ekân:
- 20 Könglingni bölmä, gâcâkdâr,
- 21 Taşlab ketmäydi bek Şâkâr.
- 22 Köpdir dünyâning kâyışı,
- 23 Taşlamâq nâmârdning işi.
- 24 Könglingni bölmä, buvuşi,
- 25 Tökilmäs közimning yaşı,

- 1 Taşlamâq humsäning işi.
- 2 Bundäy demä, sen häm dilbär,
- 3 Bizgä âmânat mingän tulpâr,
- 4 Ölmäy tirik ketmäs Şäkär!
- 5 Bunda kelgän qandäy yâvlâr!
- 6 Könglim bolma, päri, hürdar,
- 7 Sälâmät kelädi Şäkär.
- 8 Çängäl eğilib bâp bolmas,
- 9 Tepä yığılıb tâğ bolmas,
- 10 Güli räyhân bâğda sänli gül bolmas,
- 11 Küning häm devârı turmas.
- 12 Çöldä yürgän şah kiyikning
- 13 Közidän başqa yarasi bolmas,
- 14 Düşman çängimdän qutulmas,
- 15 Sening bul oying oy bolmas.
- 16 Bu sözni aytadı şunqâr,
- 17 Söz eşitdi zülfäkdâr,
- 18 Aytgäpi sözigä oyalâr,
- 19 Cönâb ketdi endi Şäkär
- 20 Tâqqa bârıb etdi qaysâr.

21 Şäkärbek tâqqa bârıb äcdäharning öng şahını urdi, tâğ açılıb yol berdi. Dalagä
22 çıqıb çap şahını urdi, tâğ qadimgidäy berkilib qaldı. Düşmanlâr qaradı-tâğning gâzäsida
23 bir saman atlı yigit päydâ bolıb qaldı. Åsmândan tüşgänini häm bilmäy qaldı, erdän
24 çıqқанını häm. Åslähä-âncâmını häm kördi. Bâri devning libâsı. Düşmanlâr aytdı, ilgäri
25 devlâr ölgän, äcdähâr Gülgün pärigä sâhib bolıb qalgän, deb oylar edik. Äcdähâr ölsä
26 häm, bekâr ekän-dä. Şu devlârdän qalgän adamzädgä oşşagän bul devlärning mayda
27 bälâsı ekän, deb bir-birini çağırışıb,baqırışıb yığlay berdi. “Äcdähârdan qutıldık, devgä
28 tutıldık”, deb közini yaşlab, zannâv-metinklärni taşlab, yâv-yarâğını qoligä uşlab: endi

- 1 qanday boldi, o!gan devlärning bälasi üstimizgä keldi. İkki başdan urışgan ådamlär
2 tayin ölädi, deb bir-birigä gäpirib qaldı.
- 3 Şäkärbek häm sözlärni aytıb bära berdi:
- 4 Åvåza ketsin fäläkkä,
5 Kel mäydångä yäkkä-yäkkä!
6 Åşık bolsan pärizädgä,
7 Tåb bermäsmän vällämätgä,
8 Kelä bergin yäkkä-yäkkä.
9 Urış mäydånımni körgin!
10 Biring qorqsang törtäv kelgin,
11 Mening sözim, düşman, bilgin!
12 Tortäv emäs, öntä kelgin,
13 Taraf bolib mäydån qılgin.
14 Ellik, kırkıng birdän kelgin!
15 Åh çekib här dämdä bul söz:
16 Havåda bår yaruğ yulduz,
17 Däryåda oynaydı qunduz,
18 Top-top bolib kelgin beş yüz,
19 Mening sözim anıq bilgin!
20 Mingtä-mingtä bolib kelgin,
21 Şäkärbekning işin körgin!
22 Bundan bop toplanıb turma,
23 Qança bolsäng cävlik kelgin!
24 Bir alâmät bolsın kırğın,
25 Tåğ askärni çalıb tümän,

- 1 Sengä bolay märdi-mäydän,
- 2 Erlärdän âqsın kızıl qân,
- 3 Songra qılıng köp puşaymân,
- 4 Yâppa cävlik kelgin düşman,
- 5 Bu sözni aytıb Şäkärhân,
- 6 Tozân bolib eru âsmân
- 7 Qırarmân seni bul zamân!
- 8 Bu sözni aytıb Qârahanşâhning bir pâlvâni turıb, Şäkärbekning sözi ongä dârd
- 9 qılıb, ât sorıb, urış mäydânigä kirib, bu sözni aytıb turgân ekân:
- 10 Açılıgân güldäy solgân,
- 11 Äcäli päymânang tolgân,
- 12 Äcäl haydab kelgân oğlân,
- 13 Özingni sanlaysän âsmân.
- 14 Devning äslähäsin kiygân,
- 15 Qanday âdam qıldı ahmâq?!
- 16 Hâlin bilmäy yürgän tentäk,
- 17 Lâp urmagin bundäy ahmâq.
- 18 Men häm şâhdan inâm âlgân,
- 19 Bâtırlıkni hatm qılıgân.
- 20 Qılıç âlıb kirdim mäydän,
- 21 Men bermäsmän sengä âmân.
- 22 Qııarmân er bilân yâksân,
- 23 Ahmâqqa bermäymän âmâna,
- 24 Qılıcımnı boyub qâna,
- 25 Kelgin, sen yâlgız mäydâna.

- 1 Håvårşın deydilär meni,
- 2 Håling bilmäy toğrı bolding,
- 3 Ğamingni e endi ölding,
- 4 Ƙolımda bår gürzi gārån,
- 5 Yübårmaymån seni åmån,
- 6 Mening sultånım Ƙārahån,
- 7 Mengä kılar cånın Ƙurbån,
- 8 Äcällisån düçår kelgån,
- 9 Kim uruşda åmån ƙalgån?
- 10 Sendäy neçä düçår bolgån,
- 11 Hammasi häm mendäy ölgån!
- 12 Eşitdim isming Şäkärhån,
- 13 Äcäl haydab sendäy yāzgån
- 14 Ul äcdähårni öldirgån;
- 15 Ğaflät tåpıb işni ƙılgån.
- 16 Şuytıb sen häm båtır bolgån,
- 17 Sendek ahmâƙ bunda kelgån,
- 18 Süyåklåring ƙılay yeksån,
- 19 Ƙorƙmasang kelgin, sen, bermån.
- 20 Åstıgda arğumâƙ saman,
- 21 Sengä men bermäymån åmån!
- 22 Åt sorıb bul mäydån içrā turarmån,
- 23 Sendäy neçåvlårning dādın berärmån,
- 24 Tåğdäy bolsång, ursam yeksån ƙılargån.
- 25 Neçä sözlär aytılgåndır tilimdä,

- 1 Toqsân bätmân çüyan kaltak qolımda,
2 Kim bärâbär bolgân mengä elimdä?
3 Sendäy nâdân baççâ mening yolımda,
4 Armân bilân endi ölding qolımda!
- 5 Bu sözni eşitib Şäkärbekning ğayrätı ğayrätigä etib, otdäy tutaşıb ketdi, devning
6 äslähä isfihân polatlärini âlib, âtgä qamçı urıb, uruşgä yürä berdi:
- 7 Qaramay bäländ-pästigä,
8 Yaqınlaşıb zorning üstigä,
9 Neçä sözni Şäkärgä pâlvan aytdı.
10 Âtning başın Şäkär yangä qaratdı,
11 Qolgä âlib ilân tilli polatdı.
12 Bu sözlärni yâvgä Şäkärbek aytdı:
13 “Gülgünâyni izläb bunda kelibsän,
14 Äcdähârdan köp cäbrni köribsän.
15 Qâlmay läşkär barıng kelgin mäydängä,
16 Düçâr bolding äcdähârdan yâmângä.
17 Sen häm mengä äcdähâr, deb keläsän,
18 Yarmingni yutgändä, yarming qâlasän,
19 Mengä düçâr bolding barıng, yälärsän,
20 Songra mening yâmânlıgım bilärsän.
21 Kiygäni gülgün kırmızı,
22 Aqlım âlgän şirin sözi,
23 Yâlgız qâlgän päri özi,
24 Yâ seniki, yâ meniki?!
25 Mäydânda kimlär ölädi?!

- 1 Hüdâyım kimgä berädi?
- 2 Taqdir qılgän yâr âladı.
- 3 Äcdähârdan halâs bolgän,
- 4 Hâzır âyım yâlgız qalgän.
- 5 Kelävär mäydängä düşman,
- 6 Songra qılmagin puşäymân”.
- 7 Bu sözdi aytıb Şäkär etdi,
- 8 Ul pälvängä toğrı boldi,
- 9 Kaltagin havâla qıldı,
- 10 Köring Şäkärbek räd berdi.
- 11 Tâmaşa qıling işigä.
- 12 Qılıç sâlgändir başigä,
- 13 Bul dünyâning kâyışigä.
- 14 Düşman turıb hayrân qâldı
- 15 Şäkärning qılgän işigä;
- 16 Şäkär şundäy qılıç târtıdı,
- 17 Nâmdâr pälvânni qulatdı,
- 18 İkki bolib qılıçı ötdi,
- 19 Âhalab Şäkär ât qoydı.
- 20 Tâğdagi şerdäy âh urıb,
- 21 Yolbarsdäy bolib çâpınıb,
- 22 Şul zamânda nara târtıb,
- 23 Ât qoydı mäydân üstigä.
- 24 Bir yâkdan lâşkär ât qoydı,
- 25 Yulduz uçgändäyin bolib,

- 1 Şäkär yalğız aralaşdı.
- 2 Kärvân köçgändäyin bolib,
- 3 Yaraşıkça tikib çadır,
- 4 Yâppalaşib satta batur,
- 5 Cäzâyirlär patır-putur,
- 6 Âtılıb mäydân içindä.
- 7 Körgänlärning aklı ketib,
- 8 Şakamânlär âtıb miltık,
- 9 Qorqâqlärning aklı şaşib,
- 10 Bâtlrär uruşda taşib,
- 11 Kelär mäydânda yanaşib,
- 12 Qılıç-näyzä şırkıllaşib,
- 13 Keldi läşkär çırkıllaşib,
- 14 Bir-birigä qılıç sâldı,
- 15 Neçâvlär yaradâr boldi,
- 16 Bul mäydânda âdam öldi.
- 17 Qılıç kelär alab-yalab,
- 18 İstâk, köngil kılar talâb,
- 19 Âltın kâsa, gülgün şarâb,
- 20 İçildi mäydân içindä.
- 21 Boz toprâkça kırmızı kân
- 22 Qatıldı mäydân içindä;
- 23 Bedâvgä zârrin ayıllär,
- 24 Bu işgä hamma qâyıllär,
- 25 Şâp miltık cäzâyirlär,

- 1 Åtılär mäydân içindä.
- 2 Saf-saf turib aqlı köplär;
- 3 Äcdähârdan kättä toplär,
- 4 Åtılär mäydân içindä.
- 5 Åt çâpadı älvân-älvân,
- 6 Şul sıfatda bek Şäkârhan
- 7 Baş kesär mäydân içindä.
- 8 Kesilär düşmannıng başı,
- 9 Yâlgız bek Şäkârning işi,
- 10 Yâv közidä kıanlı yaşı,
- 11 Şul boldi Şäkârning işi.
- 12 Öngü solın âlib tuman,
- 13 Bermäyin düşmangä âmân,
- 14 Köp düşmangä tãnhâ özi
- 15 Yâlgız tegädi Şäkârhan.
- 16 Kıoşındağı ne bedâvlär
- 17 Ägäsi ketdi baş âlib;
- 18 Çâdır çämãnli libâslär
- 19 Şundäy kıaldı töşälib;
- 20 Åt üstidä källä kıaldı,
- 21 Kıança düşman ölcä boldi.
- 22 Şäkârbekning mingän âtı
- 23 Hâr tarafgä âlib kıaçdı,
- 24 Parkıınıdan köpik saçdı,
- 25 Şäkâr tãnhâ hob savaşıdı,

- 1 Dästä-dästä kesib bâşdı,
- 2 Öldik deyişib düşman kaçdı.
- 3 Düşmanlärni toplab aldı,
- 4 Yetgänigä kılıç sâldı,
- 5 Köpi âtdan ağıb qâldı,
- 6 Cäsâsini tâpıb aldı,
- 7 Yaradârlär köp yıqılıb,
- 8 Tâzä erni qâpıb aldı.
- 9 Bir-birigä qaramaydı,
- 10 Sıra hâlin soramaydı.
- 11 Qaçayâtır baqırışıb,
- 12 Bir-birini çaqırışıb,
- 13 İşi şundây zorğa tüşib,
- 14 Birâr mäydân uruş qıldı,
- 15 Äcdähârdan yâmân boldı.
- 16 Çibiç kölgä kaçıb keldi,
- 17 Bir hillär toqaygä keldi.
- 18 Çibiç kölning aynalası daladır,
- 19 Şäkär kättä emäs, hali bâladır.
- 20 Bâla deyişib bir bälâgä qâladı,
- 21 Köp yâqalab qançâ lâşkär ölädi,
- 22 Toqayda yäşiringän âmân qâladı,
- 23 Devning bâlası deb gümân qıladı.
- 24 Uruşning tilini cüda bilädi.
- 25 Bul bälâdan qanday âmân qâladı,

- 1 Qaraħanşahidän ginä kıladı,
2 Qanča läşkär bekärigä ölädi,
3 Qapğänläri çetlab qaçıb cönädi,
4 Körib qalsa u inägär ölädi,
5 Közgä tüşsäk başımızni aladı.
6 Bul bälädan kimlər amân qaladı?
7 Yulduzni közläydi bul saman atı,
8 Uruş kündä Rüstämğä bär ğayrätı,
9 Unı körsä, qalmas cänning hălätı.
- 10 Düşmanlärning ölgäni öldi, qanča äsdähalär biğä bolib qaldı. Qalğänlär panäläb
11 qaçıb qutuldı. “Bu tağning gazasidan bir saman atlı yigit päydä boldi, bu äcdähardan
12 häm yamân boldi”, deb ketib bärayätır.
- 13 Şäkärbek bu uruşdan qaytdı. Täqqa kelib äcdähärning öng şahını urdi, därhâl
14 tağning eşigi açıldı. Şäkärbek içkärigä kirdi. Çap şahını urdi. Tağ qadimgidäy berkildi.
15 Gülgün päri üşigä bardı. Gülgün päri atni uşlab, tablagä tartıb, ikkävı bir erdä
16 otırıb, sohbät qurıb, Gülgün päri Şäkärbekkä bir söz aytıb turgän ekän:
- 17 Savaş izläb bir bedävni mindingmi?
18 Amân-esân qan tökişib keldingmi?
19 Qaysı eldän kelgän, yävni bildingmi?
20 Yä düşmanın cüzäsini berdingmi?
21 Yäki töräm, qorqıb täqqa kirdingmi?
22 Kandäy uruş kılding men häm körmäsäm,
23 Men soraymân qılğän işing bilmäsäm,
24 Hübär bergin, yä bärabär keldingmi?
25 Yäşlik kılıb yüz ögirib turdingmi?
26 Körgänim yoq kelgän yäv ança köplär,
27 Bundan ilgäri häm neçä kelibdir,

- 1 Äcdähâr zarbıdan bâri ölibdir.
- 2 Ümid üzmäy özin hâlâk kıılıbdır,
- 3 Bilmämân uruşıng qanday bolibdır?
- 4 Kelgân yâvda qanqa bahâdırlâr bâr,
- 5 Bolâldingmi uruş kündä bärabâr,
- 6 Sendän sorab turar mendäy gäcäkdâr,
- 7 Hızmatıngdän habâr bergin bek Şäkâr.
- 8 Ästıngda oynasa arabi âting.
- 9 Sendän säbâl sorar bul pärizâting,
- 10 Qanday boldi töräm, kılgân hızmätning?
- 11 Köp uruşda yürgän bul saman âting,
- 12 Âmân-esân keldi mening дәvlätim,
- 13 Bâşımdan ketibdi qayu-külfätim,
- 14 Hızân bolib bağda güllâr soldımı?
- 15 Yâ bolmasa hâni âmân qaldımı?
- 16 Sen bilmäysän, hânım, ular hiylägâr,
- 17 Ölmäy qalsa, hämişä payıngdä yürär,
- 18 Öz yurtıda bârdır qaşmir ayyârlâr,
- 19 Ölmäsä şulardan bolgin habärdâr,
- 20 Hiylä bilän aqlu huşingni âlar.
- 21 Qâra saçım eşilgändir tâli tâl,
- 22 Yaşı tinglä, bu sözimgä kulâk sâl,
- 23 Heç kimni dost tutma, bolgin habärdâr,
- 24 Ätrâfıngdä anglamaysän düşman bâr.
- 25 Ğarib deb birâvining hâlin sormagin,

- 1 Toğrı yürgin, sıra ğâfil bolmagin,
2 Beçârä deb sen yahşilik kılmagin,
3 Kimni körsäng sen burılıb barmagin,
4 Ayâl deb sözimni nâdân bilmägin,
5 Bir düşmangä düçâr bolib qalmagin.
6 Qulâq sâlgın, töräm, aytgân tilimgä,
7 Ölmäsäng bârarsän ösgän elinggä,
8 Neçä kün mehmânsän bu mazgilimgä,
9 Sen yâlgızsän qayışaman hâlinggä,
10 Ahır bir kün düşman çıkar yolinggä,
11 Âmân bermä kelib tüssä qolinggä,
12 Bu sözni eşitib Şäkärbek häm bir söz deb turgän ekän:
13 “Uşbu dämdir, özgä dâmni dâm damä,
14 Başing esân, dävlätini kâm demä,
15 Läk-läk läşkär bolsa, dilbär, ğam emä!
16 Özim yalğız, botadäyin bozlaymân,
17 Düşman körsäm, bağrın kesib tuzlaymân,
18 Aslım şerdir, özüm yolbars izläymân.
19 Düşmanın gäväsini tağdäy uyamân,
20 Bâr küçimni biläimgä ciyämân,
21 Ğanımlärning başın bağdäy kıyamân.
22 Ât oynatıb men häm mäydängä bardım,
23 Yâlgız turıb, bir özüm uruş kıldım,
24 Qaçgänini Çibiç köldä öldirdim.
25 Şundäy kıp düşmanın cüzäsini berdim...

1 Ƙáraħańşáh ekán, u şáhni bildim,
2 Ne süyängán pálvánların öldirdim,
3 Ul düşmangä men häm ƙıyamät ƙıldım,
4 Här däreńi men ölikkä toldırdım,
5 Cándan keçib mäydánda ƙılıç sáldım,
6 Házır, áyım, námus-árimni áldım.
7 Ularnı öldirib sálámät keldim,
8 Şükür aħır sening bilán otırdım”.
9 Bu sözni Gülgüńgä Şäkärbek aytdı,
10 İkkávi ul keçä bu erdá yátdı,
11 Áqşám ötib ertä-mertän táńg átdı.
12 Ƙaysär Şäkär táqqa pärevăz ƙılıbdı,
13 Çämändä bülbüllär sayrab turıbdı,
14 Saman átni ħán äbzälláb minibdi,
15 Açıb táğni taşƙarigä çıƙıbdı,
16 Şäkär oğlán táqqa rävân bolıbdı.
17 Şäkär oğlan minib átning beligä,
18 Ävvälgidäy av bardı Çibiç köligä.
19 Oqu yarâğini álib ƙoligä,
20 Neçä suqsur, sönälärni átdı,
21 Säyr etib Şäkärbek bundan ötädi,
22 Áńg átsam deb häväs ƙılıb ketädi,
23 Táqqa ƙarab Şäkär yolni tártadı,
24 Ne buzuq cäylärgä çıƙıb ketädi,
25 Ávda yürüb alƙar, kiyik átdı.

- 1 Ätgän oқи nişänägä etädi;
- 2 Şundäy tağda Şäkär oğlân yürädi,
- 3 Bäländ çoqqılärgä çıqıb qaradı,
- 4 Qara daraht mämläkätin körädi,
- 5 Uzâq-yaqındıgın Şäkär bilmädi.
- 6 Yaşı yurt deb unda tâqat qalmadı,
- 7 Äta yurti kelib bekning esigä,
- 8 Botaköz enäsi tüşib yadigä.
- 9 Ösgän yurtu mämläkätin körmädi,
- 10 Fäläk titrät gâh vaqtidä nâlišigä,
- 11 Otdäy kiyib yânar taqdir işigä,
- 12 Botaköz enäsi tüssä esigä.
- 13 Yâqası höl bolâr âqqan yaşigä,
- 14 Bârsam deydi qaytub yârning qâşigä.
- 15 Ävda yürüb endi Şäkärbek qaytdı,
- 16 Neçä qulân, neçä ângni âlıbdı,
- 17 Küni bilân Şäkär ävda yüribdi.
- 18 Oynatıb âtigä qamçını çatıb,
- 19 Ätgän ângin endi âtigä ârtıb,
- 20 Kelâyâtır şul zamânda yol târtıb.
- 21 Bu häm öz yurtıda yürgän törädir,
- 22 Bir gâp bilân taqdir şundäy boladır.
- 23 Şäkär endi ângin âlıb kelädi,
- 24 Tağni açıb içkärigä kirädi,
- 25 Şâhni urıb tağni şundäy berkitdi,

1 Gülgunning qashigä Şakärbek etdi.
2 Tübässüm kıp Gülgün örnidän turıb,
3 Şakärning qashigä keldi yol yürیب.
4 Ähu goştin Şakär Gülgüngä berیب,
5 Ätdan tüşib öltirgändir çalkulıb,
6 Zil tağning ästıdan mäkanin körib.
7 Şakärbek Gülgün päri şundäy bolib mäkan qurıb turdı. Äradan neçä kün ötdi.
8 Qarahänşäh kırğın tıpıb, qalgän ädamları bilän öz yurtigä ketdi. Mämläkätigä bärıb
9 hämmä kättä-kiçigini yığıb, ayyâr cädugärlärini cäm kılıb, bul sözni aytıb turgän ekän:
10 Äyä mening aş-nänimni egänlär,
11 Suhbät qurıb mengä hämdäm bolgänlär!
12 Tälaş kılıb ätu särpä älgänlär,
13 Särkärä, amäldär-dävran sorgänlär!
14 Gülgunning habärin bergän bir ayyâr,
15 Üç yıl ötdi men bolibmän giriftâr,
16 Esgä älsam yüräk-bağrım ezilär.
17 Üç yılgäçä izläb bardım berqarâr.
18 Läşkärimni yutar edi äcdähâr,
19 Bolâlmadım tilsiz yavgä bärabär,
20 Ul bädbahtgä ävkat edi köp läşkär
21 Cäzâ tıpıb ölgän ekän äcdähâr,
22 Orinigä päydâ boptı bek Şakär;
23 Äcdähärdan yamân keldi bächçäğâr,
24 Uruşlı kün táb bermädi köp läşkär,
25 Cäsädini kördim şundäyin şunqâr.
26 Devning libäsini kiygän müqärrär,

- 1 Sözimni eşitgin turgän amäldâr,
- 2 Uruşda ğayrätî Rüstämçä bardı(r),
- 3 Yüz qaytarmän ul uruşda turadı.
- 4 Köp läşkärni özi yalğız kıradı.
- 5 Bizgä äcdähârdan yamän boladı(r),
- 6 Bilmäymän, mäslähät qanday boladı?
- 7 Älmasa Gülgünni, şähing ölädi,
- 8 Öylä beklär, mülking vayrân boladı.
- 9 Şäkärning hisâbı qanday boladı,
- 10 Bungä ilâc qanday âdam kıladı?
- 11 Men bäräyin qatâr-qatâr nârımni,
- 12 İnâm kılay haznädägi zarımni,
- 13 Hizmetkärgä beräy här nä bärımni,
- 14 Älib kelsä Gülgündäyin pärimni.
- 15 İnâm kılay sorab yätgän şährimni,
- 16 Örin kılsa şundäy hizmetlärimni,
- 17 Mening aytgän sözim qabul kılgıdäy,
- 18 Bärım şunda, ğayrät kılıb bärğıdäy,
- 19 Hiylä bilän Şäkär başın yulğıdäy,
- 20 Gülgünâyni bunda älib kelgidäy,
- 21 Qança dünyâ mendäy inâm älgıdäy.
- 22 Şul hizmetim eldä örin kılgıdäy.
- 23 Hâzir qâlmay mening sabru-qarârım,
- 24 Özimdä yoq, Gülgündä ihtiyârım,
- 25 Bärarmikän hizmet kılıb ayyârım,

1 Gülgün kelsä ábád bolär şähärim,
2 Sözim şuldır, áqsáqál-amäldärim!
3 Qaraşanşáhdan bu sözni eşitib, heç kimdän säzâ çıqmay turdı. Qaraşanşáhğa belgili
4 ayyâr-bir kâmpir örnidän turıb, ádamlärni áralab, şáh qasıgä yaqın kelib, saçları gışadäy,
5 tişläri teşädäy ıyagı egärning qasıdäy bolib, şáhğa bir sözni aytıb turgän ekän:
6 “Bul hizmäting, şähim, özim qılayın,
7 Sening bergän inâmingni álayın,
8 Gülgün táqqa özim yalgız bäräyin,
9 Barıb Şäkärbekni nâbud qılayın,
10 Gülgünâyni bunda álıb keläyin,
11 Şul hizmätni şähim sendäy sorayın!
12 Ne işlärdä şähim yalgız yürgänmän,
13 Qabâhat işläрни örin qılgänmän,
14 Qattıq hizmät bolsa tãnhâ yürgänmän,
15 Qanday düşmanlärning dádin bergänmän,
16 Qanday işing bolsa orın qılgänmän.
17 Bilmäysänmi mendäyin ayyáringni,
18 Anglab bilgän kâşmir-cádugäringni,
19 Öldirärmän sening düşmanläringni,
20 Keltirärmän aşık bolgän yáringni.
21 Ábád qılay sening bundäy şähiringni,
22 Qolgä keltiräyin gäcäkdäringni,
23 Köngling bolma, sora kirdikáringni,
24 Cönätgäysän mendäy hizmätkäringni”.
25 Bu sözlärni qurğur kâmpir aytadı.
26 Qaraşanning könglin şadmân etädi.

- 1  lmasa h m  lg n  bop y tadı,
- 2 Ayy rlıgın malum  lıb  aytadı,
- 3 C v b  lıb m zgilig  et di.
- 4  und y boldi bunda k mpir  izm ti:
- 5 P   alıklıdan b r edi p l ng  ti.
- 6 Kelib palang  tni s zlab k r di,
- 7 Palang  tni minib bundan c n di.
- 8     zdan i l ng n buning  an ti,
- 9 Polatdan edi  iling n m rv ti.
- 10  ud  dedi  ng  ul g n buradı,
- 11 K k k k t rilib  ti c n di.
- 12 Bul  izm tg  y lg z ketib b radı.
- 13 Bul hav g   ı ıb ketdi hiyl g r,
- 14 B ray tır bulut bil n b rab r.
- 15  am bil n sar gayıb g ld yin diyd r,
- 16   k rning  asdid  c n di ayy r.
- 17 K zd n f n  bolib ketdi   h rl r.
- 18 G lg n t gni k zlab u ıb b radı,
- 19 G lg n yni  lsam dedi, c n di,
- 20  m n bolsa   hdan in m  ladı.
- 21 Bul ayy r yol t rtıb ketib b radı,
- 22 K nglid   umligin  zi bil di,
- 23 K z yub rtıb h r tarafg   radı.
- 24 Y qın b rg   Zil t gini k r di.
- 25 Palang  tning  ap  ul g n buradı,

- 1 Şul zamân âsmândan tüşib kelädi,
2 Çibiç külning yâqasigä qonadı.
3 Qamişgä âtini mahkâm qıladı,
4 Ölib yâtgân köp âdamni körädi.
5 Ölikni âralab kâmpir yürädi,
6 Şäkär öldirgänni bu häm bilädi.
7 Şäkärning işigä hayrân qaladı,
8 Ayyârlıkmân bunı ayyâr bilädi,
9 Şul vaqtdä Şäkär âvda yürädi.
10 Şäkärning qaytmâğı yaqın boladı.
11 Şäkärning kelädigân yolıda, külning yâqasında kâmpir ölgân âdamlardan
12 ikkâvining başını âlib, ayyârlıq qılıb, şu källälärni bağrigä bäsib, Şäkärbekning yoldan
13 kelärini bilib, şu sözni aytıb turdı:
14 “Ketmädi başımdan qayğulı tuman,
15 Hanimâning vayrân bolsın, Qarağan,
16 Armân bilän ikki oğlımdan ayirgân!
17 Âh ursam, tökilär közimning yâşı,
18 Şu källälär mening oğlımning başı,
19 Kâcgä äylängän şum fäläkning gardışı
20 İlähim, körsin pâşşâning işi,
21 Köp boldi-kü, mendäy şorning kâyışı”.
22 Çinğırıb çıqadı ayyâr dâvuşı.
23 Fäläkkä çıqadı yığlab nâlişi,
24 Qâşıda yoq bungä hämpâh heç kişi,
25 Bibâv bilän buning bolmaydı işi.
26 Bâlam deydi bunda bizläb yığlaydı,

- 1 Zülmän Qaraqan alib kelgädi,
- 2 Birävning qolıda közim ölgädi,
- 3 Öling besähib bolib qalgädi,
- 4 Bul munqlıq enäsi yıǵlab turgädi.
- 5 Uzâq yoldan Şäkär bunı körgädi,
- 6 Bâlam, deydi, kâmpir bozlab turgändir.
- 7 Hazân bolib bağda güllär solıbdı,
- 8 Örtängän otlärgä cânım sâlıbdı.
- 9 Pâşşâning zulmimän bunda kelibdi,
- 10 Äcäl etib päymânäsi tolıbdı.
- 11 Sâç yâyıb enäsi yıǵlab turıbdı,
- 12 Qaraqânşâh bizgä azâb beribdi,
- 13 Mâzgilimni ul çölistân qılıbdı.
- 14 Bu sözdi aytıb kaşmir yıǵlab turubdı,
- 15 Şäkärbek üstigä yâqın kelibdi.
- 16 Şäkärbek kâmpirni körib, ösining enäsi esigä kelib, âtining başını burıb,
- 17 kâmpirgä qarab, bir söz aytıb turgän ekän:
- 18 Mening uruşımda oǵlı ölgädi,
- 19 Oǵlıning ölgänin kelib körgädi,
- 20 Bâlam deb bu şorlı yıǵlab turgädi.
- 21 İkki oǵlıdan tirikläy ayrılıb,
- 22 Mening enäm şundây yıǵlab yürgädi;
- 23 Färzändim deb mengä rähbär bolgädi,
- 24 Qanlır yutıb Quyânqıda qalgädi,
- 25 Yıǵlab bilän umri ötib yürgädi,

1 Kel-e bu kämpirning könglin sorayın,
2 Oğlining ornigä oğıl bolayın,
3 Bu kämpirni men häm enäm qılayın,
4 Nâçâr-da şorlining könglin sorayın.
5 Bu sözni oylab Şäkär burılıb turadı.
6 Bâlam, deydi kämpir özim uradı.
7 Kämpirning hâlini Şäkär soradı,
8 Bu kämpirgä mehribânlık qıladı:
9 “Fäläk cävri sengä zulm qılgändi,
10 Şum fäläk başinggä sävdâ bolgändi
11 Birgazâda ikki oğling, ölgändir,
12 Mening enäm sizdäy yığlab qalgändir,
13 Oğlingning ornigä oğıl bolayın,
14 Köp yığlama, seni enäm qılayın,
15 Mäzgilimgä seni âlib bârayın.
16 Ğarib bop qâlsan, hâling soraying,
17 Men bilmäymän uzâq yoldan kelibsän,
18 Kelib yangän otgä düçâr bolibsän,
19 Bâlaläring öligini köribsän,
20 Qânlâr yığlab, qattıq kündä qalıbsän,
21 Mening başım sendäy yığlab yürgändi.
22 Kelgin, mengä enä bolgin, māmâcang!
23 Men soradım kelib sening hâlingni,
24 Yoqlamagin ölib ketgän oğlingni,
25 Mingin âtgä, cånım enäm, kel endi.

1 Yâlgız bu çöllärda abrâr bolasän,
2 Köp yıǵlaysän, ğarib bolib öläsän,
3 Ölgänlärdän nimä fâyda köräsän?
4 Nâdân köngling bundäy qılıb bolmagin!
5 Men ketgän song özing yâlgız qâlmagin!
6 Qaşqır-qbânlärgä emiş bolmagin,
7 Kel, mingäşgin, enä, mendän qâlmagin!
8 Birgä-birgä mäkâningä barayık,
9 Sendäyin miskinning könglin âlayık,
10 Meni köp örtädi sening dâvuşing,
11 Qâşingda yoqdır qavmi-qarindâşing,
12 Tilki-şagal eb ketädi güşingni,
13 Şäkärni küydirdi sening nâlišing.
14 Mendäyin nâçârning könglin bolgändir,
15 Aq süt bergän enäm esgä kelgändir.
16 Mening enäm sendäy yıǵlab qâlgändir,
17 Ul säbäbdän Şäkär rähbär bolgändir,
18 Köp hayallab meni mahtal qılmagin,
19 Yürgin, māmâ, bul ahvâldä bolmagin,
20 Enäm, dedim, sözim hazil bilmägin!
21 Köp äylänib ahvâlinggä qaradım.
22 Bul ölikdän hâsıl bolmas murâding,
23 Sening üçün turar Şäkär fârzânding.
24 Yıǵlagänning bäsdir, boldi müddätिंग,
25 Köp yıǵlama, enä, ketdi quvvätिंग!

1 İkki oğlıng başın bađringgä bäsıb
2 Yıđlajsän çöllärdä ağlıng päsıb.
3 Bozlab qapsan sen bötängdän adaşıb,
4 Qoygin, enä, kelgin mengä yanaşıb”.

5 Bu sözni eşitib, Şakärbekkä qarab kämpir häm bir söz aytıb turgän ekän:

6 Sözingni eşitdim sening, Şakärcän,
7 Ah tartsam quruydı tänimdä därmän,
8 Yürägimdä köpdir mening yüz armän,
9 Baş şikästä, şörmän qanday qıarmän.
10 Qarağan zulmidän yığlab turarmän,
11 Kümüşdändir qarçığayning çegäsi,
12 Altın bolär kirävka ton yäkası,
13 Balam edi öligimning egäsi.
14 Ul säbäbdän men häm saçımni yayıb,
15 Mening häm öligim boldi besähib.
16 Kördim men häm Şakär mehrібänimni
17 Pəri deb eşitdim algän yarıngni.
18 Pəri halqı mäläk qatı boladı,
19 Tüsmäl bilän här bir sözni bilädi.
20 Bizläрни ayyâr deb, gümân qıladı,
21 Armän bilän mening başım yuladı,
22 Mäzgilim, deb meni alıb bārasän,
23 Abbārsang qāningä zāmın bolasän
24 Adamzādğä pəri dostlık qılmaydı,
25 Rāst söz aytıb, işāntırıb bolmaydı,

1 Adamzâd sözigä qulâq sâlmaydı.
2 Pâri halkı bilgänidän qâlmaydı,
3 Bu sözgä sen işânmasäng bolmaydı.
4 Qulâq sâlgın mening bop nâlišimgä,
5 Râhbâr bolib, bâlam, kelgin qaşimgä,
6 Âlıb bârıb bälâ bolma başıma.
7 Qulâq sâlgın, bâlam, aytgân tilimgä,
8 Birgä bârsam sening mäsgil elinggä,
9 Sâvğa tilâb yâring çıksa yolinggä,
10 Sâvğa bersäng meni şundây yâringgä,
11 Cäbr kılasân-ku mening cânıma:
12 Ul darizâd bilmägänim bildirâr,
13 Dost yığlatıb düşmânimni küldirâr.
14 Rahm kılmas. Sening yâring öldirâr,
15 Ketgin, bâlam, undây cânlâr ne darkâr?
16 Ul pârizâd yâring cüda hâm ayyâr,
17 Dünyâdagi ötgân işdân habârdâr.
18 Hâr cândârning ul hâm tilini bilâr,
19 U sâbâbdân ongä âşna âcdâhâr,
20 Qasd kılgänmân heç kim bolmas bârabâr.
21 Armânman ölmâsin mendây muştıpâr.
22 Şâkâr bâlam, sengä sözim şul bolâr,
23 Âlbättä, yâringdân bolgin habârdâr!

24 Bu sözni eşitib Şâkârbek: “Ey enä, men seni enâm desâm, mazgilimgä âlıb
25 bârsam, heç zamânda kışı hâm öz enäsini hâtunigä sâvğa kılıb berâdimi?! Sen ikki
26 oğlıngdan ola ayrılğânsân, men bolsam, enâmdân tirikläyin ayrılğânman”. Bu sözni

1 Şäkärdän eşitib kämpir: “Ne biläy, balam, özing biläsän-dä” deb Şäkärning âtining
2 ketigä mingäşädi. Kämpir mingändän keyin ât kişnäy berdi. Nimägä kişnägäning Şäkär
3 bilmädi. Bu ât gäpirär idi. Bu âting tiligä Gülgün päri tüşünär idi. Kişnägän tãvuşı
4 Gülgün päriining qulãgigä etdi. Ât bu sözni aytıb kişnãb bãrayãtıb edi:
5 “Gülgünâyım, qulãq sãlgin tilimgä,
6 Armãn bilãn düşman mindi belimgä.
7 Nãsihat aytgãysãn, ahmãq yãringgä,
8 Şu äyyãrni sãvğa tilä qolinggä.
9 Bundäy kündä bilmägänim bildirdi,
10 Ahmãq yãring bir düşmanni mindirdi.
11 Ayyãr minib aç belimni tãldırdı.
12 Dãd äyläsä, eşitmägin sözini,
13 Öldir, âmãn qoyma kämpir özi,
14 Öldirmäsãng, qabãhat kün qıladı,
15 Körmägän künlãrni sengä sãladı,
16 Şäkãrbekdãn seni cüdã qıladı,
17 Pãrizãdsãn, eşit mening dãdımni,
18 Bezãvta qıldı hayvãn zãtingni,
19 Hãfa qılar sendäy pãrizãtimni,
20 Men bilmãdim Şäkãr mãmlikãtingni.
21 Bu äyyãrni körib qãlmas tãkatim,
22 Hãzır ketgãndäy bup bãşdan dãvlãtim,
23 Ahmãq ekãn Şäkãrdäyin bekvãting,
24 Kiyib ketdi mening qılgãn mehnãtim.
25 Meni minib ävdan qaytıb kelãdi,
26 Yol üstindä bul äyyãrni körãdi,

- 1 Mendäy hayvân körib hazar qıladı.
- 2 Nâdân töräng turıb könglin soradı.
- 3 Bir ayyârni enä qılıb âladı,
- 4 Bu bälâni sâtıb âlıb kelâdi.
- 5 Bâdbahtım öldirsäng yaqşi boladı”.
- 6 Hayvân zâti şu habârni berâdi,
- 7 Âtning sözi Şâkâr aslâ bilmâdi,
- 8 Ourgân eridân Gülgün turadı,
- 9 Âtning sözi qulâgigä âyım qaradı,
- 10 Âlis yoldan âtı kışlâb kelâdi.
- 11 Qanday sävdâ deydi, hayvân boladı!
- 12 Gülgünning qâşigä yaqın kelâdi.
- 13 Gülgün pâri şundäy qaradı, Şâkârbekning ârçasıda maymundäy çönqâyib bir
- 14 kâmpir mingâşib kelâyâtır. Bunı körib, Gülgünây Şâkârbekkâ qarab bu sözni aytıb
- 15 turgân ekân:
- 16 Hân törä, minding bedâvgä,
- 17 Hâr kün çıqıbsız âvgä.
- 18 Şu kâmpirni, cânım töräm,
- 19 Yâringgä bergäysän sâvğa.
- 20 Mindirib kelibsiz düşman,
- 21 Songra qılarsız puşâyman.
- 22 İmansızgä bermäy âmân,
- 23 Sâlay mungä âhir zamân,
- 24 Sâvğa bering-dä, Şâkârhan
- 25 Qulâq sâl söylâgân tilgä,
- 26 Sâvğa bering muni qolgä,

- 1 Etkizmäyin heç mäzgilgä,
- 2 Äcäl keldi bizning elgä.
- 3 Mendäy äyımning könglin bolıbsän.
- 4 Ät sağrigä bir ayyârni qoyıbsän.
- 5 Ävgä barıb ölcäli bop kelıbsän,
- 6 Hân töräm, nâdânnıng işin qılıbsän.
- 7 Câdugârlık qılıb yığlab turıbdı,
- 8 Hiylä bilän, hânım, aqlıng âlıbdı,
- 9 Ayyârlık qöp bol mingäşib kelıbdı,
- 10 Gülgünâyım bul kâşmirni bilıbdı,
- 11 Ul säbâbdän sävğa sorab turıbdı.
- 12 Qayışamän töräm, sening hâlinggä,
- 13 Bul qurğurnı bergin mening qolimgä.
- 14 Men qılayın bu ayyârning işini,
- 15 Rahm qılmay tândän kesäy başını,
- 16 Tulki-şagal eb ketädi guşını,
- 17 Şuytıb öldiräyin yâmân kişini.
- 18 Bu hatâlık hânım sendän ötıbdı,
- 19 Şu bädbahtning qadämi munda etıbdı.
- 20 Bu sözlärni Gülgünâyım aytıbdı,
- 21 Qurğur qampir közi alanglab yatıbdı.
- 22 Bu sözni eşitib qampir Şäkârbekkâ qarab: “Bâlam, meni mindirib kelding, özim
- 23 aytgân erdän çıqdı”, dedi. Şäkârbek bu sözni eşitib, Gülgün pärigä mana, nimä deb
- 24 turgân ekân:
- 25 Mendäyin märdlärning hâlin bilädi,
- 26 Ğayrätli ğanimining bağrın tilädi.

1 Bälki kämpir mening enäm boladı
2 Bundäy desäng, sendän könglim qaladı,
3 Gülgünâyım, hizmet kılsang boladı,
4 Mendäy töräng enäm deb äbkelädi.
5 Mendäy bolsa, bedäv ätlär çapılär,
6 Köp çapılsa hasa tulpär sâbılär,
7 Hizmet kılsang bekning könglin tâpılär,
8 Bu kämpir enämning köngli şad bolär.
9 Bul sözlärni aytma, Gülgün zülfakâr.
10 Men häm öz yurtımda dâvrân sürämän,
11 Enämning ornigä enäm kılamän,
12 Mehribân bul bunı âlıb kelämän,
13 Şuning könglin tâpsang hursänd bolamän,
14 Enäm deymän köp etiğäd kılamän,
15 Hâzir tuğqan enämdayin körämän!
16 Sözingni könglimgä ağır âlamän,
17 Uyqusıdan uçgän şunğâr bolamän,
18 Här nä sözim sengä aytıb turamän.

19 Şäkärbekdän bu sözni eşitib, Gülgün päri uning sözidän ötälmay ätdan naçar
20 tüşirib äldi. Ütiriş mänziligä başlab älıb keldi. Gülgün päri üning könglidä şumlıq gäplär
21 turdi. Şäkärbek enäm deb yürdi. Bu kämpir häm cüda eçillik kıldı. Beli bükräyib,
22 kulâğı tikräyib, hizmet körsätib, Gülgün päri üning häm aqlını äldi. Gülgün üning
23 könglidägi düşmanlık häm çıķıb ketdi.

24 Äradan neçä vaqt ötdi. Kämpir könglidägi gäpini bulärgä bildirmäy yüribdi.
25 Äradan älti äy ötdi. Biräv-biräv üning düşmanlığı esigä kelmäy ketdi.

26 Bir kün kämpir turıb aytdı: “Bâlam, ikkäv üng häm cüda sahrâyısän! Äğär
27 pädşâlık şävkätidä, pädşâlık dävletidä bir hıl ötirişlär, sâz, sühbät, içişlär bolärdi.
28 Bundäy gäpni ikkäv üng häm bilmäysän”. Şäkärbek turıb aytdı: “Ätam pâşşâ bolgän

1 bilän bizlär etti yaşgä kirgänçä oqıb yürib edik. Unda beklikdä öltirib körgänmiz yoq.
2 Etti yaşda eldän bädavğa boldik. Gülgün päri bilän yalğız erdä otırsak, kim bilän sühbät
3 körämiz”. Kämpir: “Bolmasa men sizlärğä bir öltiriş talim beräyin. Sizlär bundäy
4 sahrayı bolib ketmänglär”, deb Şäkärbek bilän Gülgün pärini otqazıb, laganni qoligä
5 âlıb, toldırıp şarâb sâlıb, âltın kâsâni qoligä âlıb, kâsägül bolib, bu sözlerni aytıb, şarâb
6 süzib beräyâtır:

7 “Haqqa etgäy aytgän näläm,
8 Gülgün päri sendäy sanäm,
9 Suyangänim Şäkär bâlam!

10 Kâsägül bolgändir enäng,
11 Âlıng, alla-yâr, alla-yâr!
12 Kâsâ berdim qolım tâlıb,
13 Bul kâsägä şarâb sâlıb,
14 Ötirişni talim âlıb
15 Kiygänim gülgün kırmızı,
16 Şäkärçaning sârvinäzi,
17 Kâsâ berär kämpir özi,
18 Kelin alla-yâr, alla-yâr!
19 Bağda açışgän gül-günçälär,
20 Häling bilmäs bir neçälär
21 Alın Gülgün âyimçälär.
22 Bâlam alla-yâr, alla-yâr!
23 Enäng sening aqling âldı,
24 Ötiriş talimi şuldı,
25 Enäng sengä hizmät kıldı.
26 Âşa yurtdan bunda kelib,
27 Men mäclisni talim berib,

- 1 İkåving hãm åydåy tolib,
- 2 Çårqurgãnda aqlım ålib,
- 3 Bir-biringdån hüsning gålïb,
- 4 İçå ber, kelin, buralïb,
- 5 Åling, alla-yår, alla-yår!
- 6 Håfa fålåk sålma zulüm,
- 7 Åsån bolgåndå müşkuling.
- 8 Kelinimmån Şåkår oqlım,
- 9 İkkåvi hãm cånu-dilim,
- 10 Åling, alla-yår, alla-yår!
- 11 Bådåni kızïdï Şåkår,
- 12 Qabatïda Gülgün dilbår.
- 13 Kåså berådi bul ayyår,
- 14 Hïylå bilån işni qılmåq.
- 15 Aqlın ålib bul cådügår,
- 16 Könglidågin bilmås Şåkår
- 17 Hïylåni işlåtïb kåmpir turadı,
- 18 Kållåsi kızïdï endi bilådi.
- 19 Bir şişå aråğı bårdır kåmpirning,
- 20 Bul våqtgåçå bildirmåyin yürådi.
- 21 Bulårning közini kåmpir åladı,
- 22 Lågångå aråqni endi såladı.
- 23 Şarb, aråq aralaşïb qåladı.
- 24 Üst-üstigå kåmpir süzib berådi.
- 25 Bul düşmanni bilmås Şåkårdåy törå,

- 1 Åh tårtgändä qaddi boyi bükildi,
- 2 Baş äylänib, közdän yaşı tökildi.
- 3 Endi mäst bop, Gülgünâyım yıqıldı.
- 4 Qızıgän, bilmäydi Şäkärdäy nâmdâr,
- 5 Bepärvâ bop içäyâtır bâyäkbär,
- 6 Başları äylänib aqlı häm ketär,
- 7 Bir pällä mäst bolib yıqıldı Şäkär,
- 8 Otırış suhbäti şundäy bop ötar,
- 9 Bu işläрни аһир қıldи сädügär.
- 10 Ayyârning özidä qâldı ihtiyâr,
- 11 Gülgün, Şäkär bunda mäst bop qâladı,
- 12 Lägän-âncâmını yığıb âladı.
- 13 Turıb Şäkärbekning yânın qaradı,
- 14 Äcdähârning şâhın tâpıb âladı.
- 15 Bu kâmpirning vaqti huş bop turadı,
- 16 Nimä bolgänini bolär bilmädi.
- 17 Bul bâzingär şundäy işni қıldи.
- 18 Şâhni âldı, işi mävcud boladı,
- 19 Gülgünning qâşigä yaqın kelädi...
- 20 Gülgünni kötarıb ayyâr cönädi,
- 21 Şul zamânda tâqqâ kelib qâladı.
- 22 Äcdähârning ong şâhini uradı,
- 23 Tâğ açılıb rävân yolni berädi.
- 24 Bu dalagä kâmpir çıqıb qâladı,
- 25 Şul zamânda çap şâhini uradı,

1 adimgidy tg berkilib aladı.
2 U kmpirning için Gülgün bilmdi,
3 Için rin ıldı undy cdgr.
4 amı arasıda plng tı br,
5 Brıb tın lıb keldi bu ayyr.
6 Gülgüning ig ılgndir tyyr,
7 Mst bop ytır Glgnyım beabr,
8 Glgnyning bilmgnin bildirdi,
9 Hncr urmay cigr bgrın tildirdi.
10 Glgnyni palang tg mindirdi,
11 Mstlikd ktrib mindirdi ayyr,
12 ldig zi mindi u cdgr,
13 Ne ilrni urur kmir oyladı,
14 Pota biln Glgnyni byladı.
15 zi biln birg tutıb Gülgünni,
16 Palang tg unı rıb tayladı,
17 kr begi izz bolib ldı deb,
18 Yru dny ayda, kr öldi deb...
19 Glgnydan kr cd boldi deb,
20 Bu sözni oylab mrvtini buradı,
21 Palang tı kkk uıb cndi.
22 Bu mstlikd kr undy aladı,
23 Bir-biridn cd bolib bradı.
24 ul zamn havad uıb cndi,
25 smnda yaındy ketib bradı.

- 1 Gülgüning huşi ösigä kelädi,
- 2 Közin asta açıb şundäy qaradı,
- 3 Bulut bilän aralaşib bāradı.
- 4 Härçänd qarab Şäkärbekni körmädi,
- 5 Töräsini enäsidadan soradı;
- 6 Qayerdä yürübmiz enä muştıllar,
- 7 Birgä edik körinmäydi bek Şäkär?
- 8 Könglim pärişandır, hayälüm iltär,
- 9 Qaerlärgä keldik, enä muştıllar?
- 10 Enäm bolib uning kārın qıldingmi?
- 11 Törämning tänidän başın yuldingmi?
- 12 Hiylä bilän enä meni äldingmi?
- 13 Köz körmägän ergä älib keldingmi?
- 14 Hâzır könglim bulut bilän bärävär,
- 15 Qanay bolib qadı töräm bek Şäkär?
- 16 Hâzır men hām ahvālimdän beḥabār,
- 17 Sendän sävāl sorar mendäy gäcäkdār.
- 18 Bul işningdän, enä, bergäysän ḥabār,
- 19 Tağın bizni cüdä qılma cädügär!
- 20 Bu sözni aytıb Gülgünâyım soradı,
- 21 Bu sözni eşitib kâmpir ungä täsälli bermâq üçün şu sözni aytıb turgän ekän:
- 22 “Otırış suhbäti şundäy boladı,
- 23 Ädam könglim hävâ talâb qıladı.
- 24 Mâzgilingdä oltırıbsan, Gülgünây,
- 25 Aslı köngling kökâk uçıb bāradı.

- 1 Öltiriş kıızısa şundäy boladı,
- 2 Uçamiz deb ádam mäclis qıladı.
- 3 Һayálinggä neçä gäplär kelädi,
- 4 Şaniggä bul enäng düşman boladı.
- 5 Şuning üçün hämmä mäclis qıladı,
- 6 Şäkärbek häm bir hizmätdä yürädi.
- 7 Һafa qılmay dedim sendäy sänämni,
- 8 Sen sorading bunda Şäkär bálamni,
- 9 Köp yaşasın Şäkär bálam ölmäsin,
- 10 Һayálinggä heç bir gäplär kelmäsin,
- 11 Şumligi yoq enä, düşman bolmasın,
- 12 Könglingni bolmagin sendäy pärizäd,
- 13 Ávgä ketsä, Şäkär kelär vällamät.
- 14 Bášingda yoq sening şumlık alámät,
- 15 Törängni köräsän sağıu sálamät.
- 16 Könglingni bolmagin sendäy pärizäd,
- 17 Mäzgingdä bálam qurgänsän suhbät”.
- 18 Kämpir sözi quláğigä kirädi,
- 19 Һayálidä mäzgilim deb bärädi.
- 20 Bu sözlärni aytıb ayyâr qaradı,
- 21 Qáraһanning yurti ayyâr körädi.
- 22 Palang átning çap quláğın buradı,
- 23 Şähärgä quyulıb ketib bärädi.
- 24 Qáraһán tahtigä barıb qonadı,
- 25 Gülgünayın Qáraһanşäh körädi,

1 Kämpirning işigä qayıp qaladı,
2 Gülgünâyni bunda tãnhâ etkãrib,
3 Kõp qılmagãn işni yãlgız bitkãrib,
4 Kämpir işni kõrib dũnyãlar saçıb,
5 Kũlib keldi şãhi, bahrini açıb,
6 Şãhning işin kãmpir õrin qıladı,
7 Hızmatigã zaru zivãr berãdi,
8 Şãhãr hãlkı bãri kelib kõrãdi,
9 Kämpirning işigã hayrãn qaladı.
10 Qãrahaning kõnglidãgi iş boldi,
11 Pãşşãlık dãvlãti adamgã toldı,
12 Hãmmã hãm eşitib kõrmãqkã keldi.
13 Hũşi õzigã kelib Gülgünây turdı,
14 Kõzin açıb şundãy şãhãrni kõrdi.
15 Bul işgã şul zamãn kõp hayrãn qãldı,
16 Tũşimmi, õngimmi, mengã ne boldi?
17 Neçã bir hãtãnlãr yıgılıb keldi,
18 Sãnãm kızlãr kelib tãmãşa qıldı.
19 Qãbul qılsın, dedi, şãhi gãpirdi,
20 Bu yurtgã kelgãnni Gülgünây bildi.
21 Gülgünây bul yurtgã kelgãnin bilib aytdı: “Men bir adamzãdgã tekkãnmãn.
22 Uning hãzır õlikmi-tirikmi, qãnday ekãnini bilmãyãn. Hãzır kõzimni açıb sizlãrni
23 kõrdim”, deb bu sõzni aytıb turgãn ekãn:
24 “Hãzır ahvãlimni kõrib yıgılaymãn,
25 Qãrahanşãh, sendãy maqsad soraymãn,
26 Altãygãçã men yollãrgã qaraymãn,

- 1 Älärmän, deb nâdan köngling bolmagin.
- 2 Pâşşâ bolsäng, mening sözim tinglägin,
- 3 Sengä aytgän mening arzim şu bolär,
- 4 Mengä hämpäh bolsın säp-sänäm kızlär
- 5 Ältâygäçä men turarmän bärqarâr.
- 6 Ältın köşkü munakkaşlı mänzillär,
- 7 Şunday cäyni mengä tüzatmaq därkär,
- 8 Şähim, bolgin bul sözimdän habärdär,
- 9 Bu sözlärni aytdı Gülgün zülfäkdär,
- 10 Mening işim kılıb kelgän cädügar,
- 11 Tirikmi. Ölikmi qalgän bek Şäkär.
- 12 Ältâygäçä men qararmän müqärrär,
- 13 Hâzır bolma, Qarağanşäh, haridär.
- 14 Bu hayäling hämdir, hanım, müqärrär,
- 15 Ältâygäçä müddät bermägin därkär.
- 16 Yaşı bilän aytgän sözim şul bolär,
- 17 Hâzir ah tartamän yaşım sel bolär,
- 18 Turgän cäyım mening endi çöl bolär,
- 19 Köz yaşıma mening yâqam hol bolär”.
- 20 Bul sözlärni aytdı Gülgündäy dilbär.
- 21 Makul tutdı kättä-kiçik turgänlär,
- 22 Şahdan inâm alıb hizmat qilgänlär.
- 23 Qabul tutdı Qarağanşäh zorabâr,
- 24 Gülgünâygä kırqın kanız hizmatkâr.
- 25 Qarağanşäh tayin kıldı köp kızlär.

1 Üstâ hizmätkärling barın yıǵadı,
2 Gülgünâyǵä şundäy kuşkı sâladı.
3 Nä ergä tegmäydi, nädâ âsmängä,
4 Ortada muallaq şunda tursın deb,
5 Här kim hünärini sarflab körsin deb,
6 Münakkaşlı, barı âltın bolsın deb,
7 Işkı âǵıb Gülgün häväs kılsın deb,
8 Biz bilän pärizäd oynab-külgin deb,
9 Pâşşâ tayin kıldı. Dävrän sürsin deb,
10 Gülgünâyning könglidägi bolsın deb.

11 Bu sözdän songra Qaraqan öz şahridägi hizmätkâr tanlab, bu âltın köşkidä
12 Gülgün pärlining hizmätigä kondı. Qırqın kızlär uning hizmätidä boldi. Ältü äygä mühlät
13 âldı. Ältü äygäçä Qaraqanşâh Gülgünning kaşigä barmas boldi. Gülgün Şäkärbekning
14 yolıda intizâr bolib, neçä künlärni ötkäzdi. Şunda aradan neçä vaqt ötdi. Gülgün pärlini
15 âlib bargän “enäsi” Gülgün pärlining könglini soragän uning köşkidä barıb qaldı.
16 Gülgün päri “enäsinı” körib, qırqın kanızlärgä qarab, bu sözlärni aytıb turgän ekän:

17 “Bu âhimni bir âblägä etkärdi,
18 Yâlgız edim häcätimni bitkärdi,
19 Enäm meni Şäkärbekdän kutqazdı,
20 Şükür kılay yahşi yärgä etkäzdi.
21 Cüda häm siylänglär kelgän enämni,
22 Könglimgdän çıqardı ğubâr-älämni,
23 Men kılarmän bu enämdän davämni,
24 Şu bügü öçimni âlar çämämdi,
25 Mâmâni körgända könglim huşdı,
26 Vaqtli huşda kılarmän öltirişdi”.
27 Üstigä kıygäni Gülgün kırmızı,

- 1 Aqlingni aladi cadugar kazi.
- 2 Hizmet qilari Gulgunayning kanizi,
- 3 Vakti hus bop turar kampirning ozi.
- 4 Gulgunayning etiqadin biladi.
- 5 Saçrab kanizlar ornidan turadi,
- 6 Kampirga sul zaman tazim beradi.
- 7 Bu ayyarni qizlar torga chikarib,
- 8 Kavak-kavak endi libas oltiradi,
- 9 Gulgunayga hampah sunday ayyari.
- 10 Gulgunning konglidan ketmas gubari,
- 11 Esida bar Sakarbekdayin yari,
- 12 Kongli uchun vaktin huslab turadi,
- 13 Mamasiman kildi bul otirishni,
- 14 Mamaga beringlar qavurma gushtin!
- 15 Bu sozni kanizlar hizmatni kildi.
- 16 Gulgunning sozini kulakka tutdi,
- 17 Tora kop qizlari hizmatni kildi.
- 18 Kampirning aldigä dasturhan saldi.
- 19 Qizlar hurmat qilari Gulgun buvisini,
- 20 Sunday alib keldi qavurma goştini,
- 21 Baz ustidan alib keldi kanizlar
- 22 Pista, rusta, kandalat aralasti,
- 23 Gulgun yuragiga salgan alavni,
- 24 Baz ustidan tarta berdi kanizlar.
- 25 Serbaz ustidan bilan pisgan palavni,

- 1 Bu k mpirning vaqti huş bop  aladı,
- 2 G lg n ydan c da k ngli toladı,
- 3 G lg n şumluk bil n izz t  ıladı,
- 4 K mpir k ngli şund y h rs nd boladı,
- 5 Şunça h m ta mning endi  stid n
- 6  arakolı  avun soyıb ber di.
- 7 İkki egnid n k mpir d min  ladı,
- 8 K mpir c da tip-tikk  bop  aladı,
- 9 Şund y  ılıb bung  hizmet  ıladı,
- 10 G lg n y ayy rning aqlın  ladı,
- 11 Bu hizmet k mpirg  tayin boladı,
- 12 Bu s zl rni G lg n aytıb turadı.
- 13 K yg n  ull r  ars uradı s nig ,
- 14 K mpir c br  ıldı Ş k r c nig ,
- 15 Ot  oyıb kelg ndir c nım nig ,
- 16 Et lm yin mend y h r m nig ,
- 17 Kanız, kelgin G lg n yning y nig !
- 18 Hizmet  ıling mend y  yım şanig !
- 19 Oylab tursa yaşın t ş r t nig .
- 20 Şund y  ıp sıylading kelg n m m dı,
- 21 Keç  almay  cimni  lar c m mdi.
- 22  ul k salgın aytg n d rg ,
- 23 Ha  deb t şingl r s dirg ,
- 24 Tep  bering birg -birg .
- 25 Bu s zni aytadı dilb r,

1 Şübänib bunda kırkınlär
2 Gülgün nimä desä kıldı,
3 Kämpirni ortagä aldı,
4 Gülgünpäri başlab berdi,
5 Qızlär çıqadı üstigä,
6 Kämpir qaladı üstigä,
7 Tepäyätır yäkkä-yäkkä,
8 Tutını çıqıb fäläkkä,
9 Aşık edi Şäkärbekkä,
10 Gâhi âlçı, gâhi çikkä,
11 Közäb tepädi kindäkkä.
12 Şundäy boldi öltirişlär,
13 Şiş nağallı kelgän mihli kâvuşlär
14 Kämpirning qarnigä simdäyin bätدی,
15 Qarakolı kämpir egän qavunlär
16 Kämpirning içidän pirtullab ketdi,
17 Hammäsi tüşib sädirgä,
18 Tepib yätıb birgä-birgä
19 Ha denglär, qızlär, ha denglär!
20 Bu kämpirning bilmägänin bildirdi,
21 Dosti ğamgin, düşmanini küldirdi.
22 Ayhâ, deb, qızlär, ahâ deb,
23 Sädir tepib, bu kämpirni öldirdi.
24 Ne işlärni kämpir bungä sâladi,
25 Gülgün bu ayyârdan öçin âladı,

1 Bu dünyâdan kâmpir fânâ boladı,
2 Şundäy bolib endi ayyâr ölädi.
3 Ölgänning Gülgünâyım bilädi,
4 Kâmpirning yânını Gülgün qaradı.
5 Äcdähârning şahin tâpıb âladı,
6 Çâpânigä hóp berkitib yürädi.
7 Tılsımât duälär bitilgän şahda,
8 Bu şahni tâpdıyâv öldirgän çaqda.
9 Täsälli bop, Gülgün vaqti huş boldi,
10 Äcdähâr şahini yänigä sâldı,
11 Ayyârlık bilän kâmpir ölib ketdi,
12 Kanızlärmän uşlab köşkidän âtdı,
13 Neçä kün öligi köçädä yâtdı.
14 Gülgünâyın şundäy işni qılıbdı,
15 Könglidä Şäkärbäk buning turıbdı.
16 Äh târtadı, töräm qanday bolıbdı?!
17 Köşkidän kanızmän Gülgün qarasa,
18 Rastalärdä qaländärni köribdi,
19 Qaländärlär talqın aytıb yürıbdı.
20 Qaländär särdarı körsä bir kişi
21 Şäkär deb hâr zamân bul äh urıbdı!
22 Şunda Gülgün päri Äkqız degän kanızini buyurıb bu sözni aytıb turıbdı ekän:
23 “Ğam bilän sarğaydı güldäyin diydâr,
24 Köp diqqatlik aşıb ketdi kanızlär!
25 Aytıb kelgin barıb şundäy, qırqınlär

- 1 Rastalärda yürgän kırk bir qaländär.
- 2 Oqıtsak ketärmı köngıldän ğubâr?
- 3 Diqqat boldı, vaqtimizni huşlayık,
- 4 Aytıb keling, bizlär suhbät başlayık,
- 5 Bul şikästä könglimizni huşlayık,
- 6 Aqqız ayım, diqqatlıkni taşlayık.
- 7 Hafalikdan ayım oylab külmädi,
- 8 Bul diqqatlık bizgä fayda qılmadı,
- 9 Heç kim bizning hâlimizni bilmädi.
- 10 Men yığlab ötkärdim qışu yâzimni,
- 11 Bul dünyâda hasta qılıb özimni,
- 12 Aqqız ayım, qulâkda tut sözmni,
- 13 Qaländärni aytıb kelmâq lâzımdı.
- 14 Köşkining pástigä cämläb köräyik,
- 15 Sözin päyvastigä qulâq salayık,
- 16 Biz köşkidä hop tãmâşa qılayık,
- 17 Pästdä turıb körä bersin halâyık,
- 18 Qaländär sözigä tâlib bolibmân,
- 19 Bu gäplärni sengä izhâr qılıbmân.
- 20 Hayallämây bârıb kelgin turıb sän”.
- 21 Aqqızgä Gülgünây bul sözin aytdı,
- 22 Şul zamân u kanız turıb häm ketti,
- 23 Bu köşkidän pástgä tüşib kanızäk
- 24 Rastâni âralab şundây yol târtdı,
- 25 Qaländärni şundây izläb bârıbdı.

- 1 Ҷаландар кочадә оқиб турибди,
- 2 Ҷаландарга бу ропара болибди.
- 3 Ширинбак Ҷаландарларга қошилб, шу қирқ Ҷаландарга сардар болиб, бу шәһардә yürиб
- 4 еди. Ширинбекнинг айтиб турган сөзи:
- 5 Қойинг өз ҳалимга мени
- 6 Ҷаландар болганим-болган,
- 7 Бунда ваҳдат мәйин ичиб,
- 8 Дуньянинг малдан кечиб,
- 9 Самандар болганим-болган.
- 10 Ақдәһардан олди Шакәр,
- 11 Емикдашим тапмай ҳабар,
- 12 Ҷаландар болганим-болган.
- 13 Ағам деб козим яшладим,
- 14 Шәһлик шәвкәтин ташладим,
- 15 Күләһ кийиб, yol башладим,
- 16 Ақилмади менинг баҳтим,
- 17 Бузилгандир бунда раҳтим,
- 18 Бәлки сәбил болган таҳтим,
- 19 Ҳали яшман, кәмал вақтим,
- 20 Ҷаландар болганим-болган.
- 21 Тарк айләдим мәсувәни
- 22 Изләдим фәний дуньяни,
- 23 Шакәр емикдашим қани?
- 24 Шәрһи дилим кимга язсам,
- 25 Аҳ урсам, маҳшәрни бүзсәм,

- 1 Şäkär deb dünyâni kezsäm,
2 Şäkär deb endän därbädär,
3 Şäkärbekni yutdi äcdähâr.
4 Ahtarıb kördim köp şähâr,
5 Rastada baqqâl, kâsıblâr,
6 Şäkärbekdän tâpmay habâr
7 Körgän bârmı, bilgän bârmı, yârânlâr?!
8 Neçä därbänddän âşgänmân,
9 Otdây bolib tutaşgänmân,
10 Şäkärbekdän adaşgänmân.
11 Körgän bârmı, bilgän bârmı, yârânlâr?!
12 Ayrılık otigä bağrımnı dâğlab,
13 Men yürübmân Şäkärbekni sorâğlab,
14 Ümrim ötdi firâqıda xân yığlab,
15 Qaländärmân közdä selâba yâşım,
16 Bidäräk yoq boldi ul emikdâşım,
17 Qırq qaländâr mengä hämpâh, sırdâşım,
18 Şäydullâ, deb çıkar bunda dâvuşım,
19 Körgän bârmı, bilgän bârmı Şäkärni?
20 Şirinbek şu sözni aytıb turıb edi, Aqqız qaländärgä şu sözni aytıb turgän ekän:
21 Yana bahâr bolsa, açılar güllâr,
22 Gülni körsä, mäst bop sayrar bülbüllâr,
23 Bulutlâr mäst bolsa çayqalâr köllâr,
24 Sözümnı eşitgin kırq bir qaländâr,
25 Yâşgä tolar här vaqt cädügär közi,

1 Biz bilämiz Gülgünâyning kanızı,
2 Kelsin deb çarlâydi buvişim sözni,
3 Elçi kıp yübârgân âyımça bizni,
4 Hayállätib mähtäl kıılma kanızni.
5 Sözni Gülgünây oqıtıb körädi,
6 Sözing yâqsa köp dünyälär berädi,
7 Bâqqállârdan nimä ünüm kıılayın?
8 Qaländärlär yoling bolib qaladı.
9 Mendäy kanız sizni âlıb bâradı,
10 Buvişimiz Gülgünâydak zülfäkdâr.
11 Beş pul, türt pul tiläb yürgän qaländär,
12 Şundäy âyım sözingizgä intizâr,
13 Kelsin deb çardaydı buvişim sizni,
14 Qaländärlär, ey nâdânlık kıılmanglär,
15 Kambağal tâmırı tærtıb turmanglär,
16 Hüdâ bergän köp dünyâdan qalmanglär,
17 Hayälläbsiz keyin tærtar bulmanglär,
18 Aççıglansa armân bilän ölmanglär!
19 Intıq kıılma sârvinäzni,
20 Âbâd bolär bul şähäri,
21 Şundäy boldi ihtiyâri,
22 Qarahânpâşşâning yâri,
23 Asilzâdâ özi pâri,
24 Gülgünning qolıda, bilsäng
25 Bul şähärning ihtiyâri.

1 Bu sözün eşitib, Şirinbek h m bir s z aytib turg n ek n:
2 Kelg n yolingg  b ra bergin, kaniz k!
3  al nd rl r  z h lini bil di,
4 H lin bilg n toğrı yolg  y r di,
5 Toğrı  dam nim  g n h  ıladı?!
6 Ay ll r tal ınnı nim  bil di?!
7  ul k s lıb e it aytg n tilimg ,
8 B ra ber kaniz k kelg n yolingg !
9  c l ets  bunda  dam  l di,
10   hning suhb tid  nim   ıladı?
11  z tengim n  al nd rl r y r di,
12 H d  berg nini end n  ladı,
13 B ra ber  al nd r nim   ıladı!
14 Bu s zni aytib  irin  ays r turadı,
15 Ket  ber kaniz k kelg n yolingd n,
16 Ne   s zl r urıb  ıkdı tilingd n.
17 D ny  m lı dark r em s he  bizg ,
18  irin aytdı bu s zl rni kanizg !

19 Bu s zl rni e itib  a ıd gi  al nd rl r aytdı: “ irinbek, bu kiran vlık nim g 
20 ker k? Y ring, b ramiz! Bizning s zimizg  t  unı i zarur em s. T  unm s  tingl b
21 tursın. Bu p d aning y ngi  lg n na  s yer h tini emi .  u erg  b rıb, telp gimiz
22  ay ayıb, u y kdan-bu y kdan be - ltı  ğız s z aytib  aytamiz.  g r s zimiz y kıb
23 k pr k n rs  bers ,  al nd rh n d  b ngni urıb, k yfni urıb y tamiz”.

24 Bu s z ma ul t  ib,   kizg  erg  ib  ır  bir  al nd r k  kining  stig  keldi.
25  al nd rl rni k r y, deb G lg n p ri kanizl ri bil n saf t rtıb otırdı.  al nd rl r
26 s t l rini san ıb, k di m dba l rni s t g  ilib,  aydull  deb,  ır   al nd rning s rd rı
27  u s zni o ıb turıbdı:

28 “Sen e itgin n d n  ulning arzini,

1 Ælmadäy soldırıb, güldäy tarzını,
2 Ættım sãrhãvuzning yãlgız ğãzını,
3 Kırãğay, Őakãmãn bolğãn ğalãndãr!
4 Heç kimgã bãtmadı ğalãndãr arzı,
5 Ætgãn ğãzım ekãn enãmning ğãzı,
6 Kelcã âyım bizni Őãhgã çaķıbdı,
7 Aytgãn sözi âtamizgã yãķıbdı!
8 Bir nãhaķ tühmãtni kõrgãn ğalãndãr!
9 Sen eşitgin ğalãndãrlãr zãrini,
10 Bãylãblı kõrgãnmiz cellãdlãrini,
11 Dãd degãndã eŐitmãğãn tilini,
12 Bãylagãndir kãzi bilãn ğolını.
13 Kõulãķ sab eŐiting aytgãn nãlãgã,
14 Bãndã kãnãr hakdan kelgãn çãrãgã,
15 Alãvħoca kelib pirni kõrgãn ğalãndãr.
16 Kõlım bãylob ğunħor cãllãd haydadı,
17 Gũlbãdãngã açķıķ ğamçı tayladı,
18 Kõulãķ sãb, eşitgin aytgãn nidãgã,
19 Enãm çıķıb cãnın ķıldı sadağã.
20 EŐitmãdi gũnãhkãrlãr zãrini,
21 Bãndilikdã kãrdik Mansur dãrını,
22 Mansurning dãrını kõrgãn ğalãndãr.
23 BãŐım kesib dãrgã tãrtmãķ cellãdlãr,
24 Mansur dãrgã Şirin, Őãkãr gũnãhkãr,
25 Alãvħoca Mansur dãrdan ķaytarar,

- 1 Vălining sōzini bildi muhtasar,
- 2 Haqıq t kka hayd y berdi cell dl r.
- 3 Botak zd y en m yıg lab h ru z r,
- 4 Nasihat kıp unı  aytardı pirl r,
- 5 C d  boldi  k s t berg n muştıpar,
- 6 Yay v haydab t rtg ndir cell dl r.
- 7 Ahv limni k rg n  dam yıg ladı,
- 8 Yıg lag nm n nim  ik c  ıladı?
- 9 Haqıqning t gig  t rtı b yladı,
- 10 Haqıqd  b yl vlı  alg n  al nd r.
- 11 Bizni b ylab taşlab cell dl r  aytdı,
- 12    k - ab n eydi deb oylab ketdi,
- 13 B yl vlı t gl rda aqlım Şaşdı,
- 14 Ot  ıķı b grıma t nim tutaşdı.
- 15 K r m t-l  pirim  olımni e di,
- 16 İni- ga ikk vımızni bir  oşdı.
- 17 Şirin, Ş k r Haqıq t gda yıg laşdı,
- 18  lm y  alıb Şund y k nd  k rişdi.
- 19 İkk vi b ş  lıb bir yolg  t şdi,
- 20 B şimizg  t şg n bund y s vd ni,
- 21  tkirdik Őund yin t hm t- av g nı,
- 22  arib bolg n meningd y bin v ni,
- 23 Kırk ke -kırk k nd z  old  yol y rib,
- 24 Bizl r k rdik bir yalan a  b b ni.
- 25 Bir ke  b b m n suhb t tutıbmiz,

- 1 Tång atgän song yolgä tüşib ketibmiz,
- 2 Gülgünning tağigä bizlär etibmiz,
- 3 Tahtıravân yolni körgän qaländär.
- 4 Meni yolgä qoyıb äkäm ketibdi,
- 5 Kelär müddätidän ança ötibdi,
- 6 Bir acdähâr şul äkämni yutıbdı,
- 7 Äkämning habäri bolmay ketibdi,
- 8 Äğaynidän cüdâ bolgän qaländär.
- 9 Abğaru äftädä bolgän qaländär.
- 10 Şäkärbekdän cüdâ bolgän qaländär.
- 11 Köp yığlab qaradım ul zamân tağlär,
- 12 Heç mendän qalmadı ädir-gäzälär,
- 13 Ölgän ekän tåpmay äkämдän habär,
- 14 Şu vaqtda yolıqdı kırqta qaländär,
- 15 Hämpä boldim, ötdi qanqa zamānlär,
- 16 Men sorâqlab kördim neçä şähärlär,
- 17 Tåpmadım âqibät Şäkärdän habär.
- 18 Külâh kiyib, boldim bulärgä särdâr,
- 19 Nâgähân gūzarım tüşdi bul şähär,
- 20 Talkın aytıb rastalärda qaländär,
- 21 Habär berdi barıb bittä muştılär.
- 22 Kelib turgän eri köşki äyvānlär,
- 23 Köşkining üstidä päri zülfäkdâr,
- 24 Ğurbätni ötkäzgän mendäy qaländär.
- 25 Başım esân, ötib ketdi köp işlär,

1 Şäkärbekni izläb tãpmadım Һabär,
2 Bu sözimni kızlär bilgin muhtasar,
3 Şäkärni izläb, Şirin bolgän Һaru zär,
4 Sözni ädä kıldı mändäy Һaländär”.
5 Bu sözni angladı Gülgündäy dilbär,
6 Şäkärning ükäsı ekän Һaländär.
7 Köp dünyanı berib sãldı gäcäkdär,
8 Vaqti Һuş bop duã kılgändir bulär,
9 Köp dünyanı kördi kırqta Һaländär.
10 Kädi mädbaҺ, sötäni yıgıb älär,
11 ҺaländärҺängä Һayttı bulär,
12 Bir-birigä sözlär aytıb bäradı,
13 Birgä-birgä mäzgil cäygä baramız,
14 Tängä-dünyä köpdir dävrän soramız,
15 Gädäylikni endi nimä Һılamız?
16 Dünyä ädä bolsa Şirin Һaysärdir,
17 Tağın äpkep bir oqıtmãq därkãrdır.
18 Oqıtsak älärmiz şunça pullãrdı,
19 Bu sözni aytıb Һaländär bäradı.
20 Egäm äsän kıldı şundäy müşkülni,
21 Şähning yäri sänämäy berdi pulni,
22 Suhbätimiz şundäyin kızık boldı,
23 Şirinbekning sözi aqlını äldı,
24 Pärizädgä aytgän sözi Һuş keldı,
25 Һaländärlärning bundäy köngli toldı,

- 1 Neçä yıldan beri gädây bolamız,
2 Hüdâ berdi şunça dünyâ âlamız,
3 Endi gädâylikdän hazar kılamız,
4 Pulı bâr, bârı häm biğam boldi,
5 Qaländärhânädä gülhan kıladı,
6 Suhbät qurıb âşa käyfin sürädi,
7 Heç kimmän ulärning işi bolmadı,
8 Yâtıb eydi, pulın ädâ kılmadı,
9 Käyf kıldı, bulärda gübâr qalmadı...
- 10 Qaländärlär Gülgün päriining bergän eyib, tamâm kılıb boldi. Köp pulni körgän
11 âz pulgä qanâat kılmay, Şirinbekni âldigä sâlıb köşkning âstigä kelib, köz-közgä tüşse
12 tağın bir nârsä berär, deb ümid kıldı. Bulärning turgänini Gülgün päri kördi. Şu vaqt
13 qarasa, Qarahânşâh Gülgün päriining qâşigä kelâyâtıbdı. Gülgün päri Qarahânşâhning
14 âldigä peşvâz çıqıb, külib, Qarahânşâhning aqlını âlıb, häzillâşgän kişi bolib, qolını
15 şâhning boynigä sâlıb. Sâqâlidän mahkâm uşlab turdı. Şunda Qarahânşâh Gülgün pärigä
16 qarab bir söz aytıb turgän ekän:
- 17 “Közim yaşım munçâq-munçâq tizildi,
18 Diydä giryân bolib, bağrım ezildi.
19 Qattıq tårtma, sâqâllarım üzildi,
20 Erisin tağlärning qârı erisin
21 Er âstıda düşman täni çirisin,
22 İlayım Gülgünây, nâzing qurısın!
23 Külib kelib mening aqlım âlasän,
24 Nâz kılıb boynimgä qolıng sâlasän,
25 Sâqâlimni yulib ädâ kılasän,
26 Qoyâ ber, Gülgünây, qanday baläsän.
27 Ävväl kelib mening vaqtım huşlading,

1 Sâkâlımdan mahkâm burab uşlading,
2 Sen qandaysân, bir ginâni bâşlading,
3 Qoya ber, Gülgünây, nâzing qurısın.
4 Köräyin deb keldim sendäy sänämdi,
5 Bu işläring mengä qılğan älämdi,
6 Men bilmäymän könglingdägi ginängdi,
7 Köp yügürdim men häm seni yârim, deb,
8 Mendäy özgä buning kimi bârdır, deb,
9 Bâşqa yâring bâr ekänin bilmädim.
10 Qulâq sâlgın mening aytgän tilimgä,
11 Yârim deb kelgänmän sening yâninggä,
12 Qärämäding, dilbâr, mening hâlimgä,
13 Qulâq qoygin mening aytgän nâlišimgä,
14 Gül deb sançıb edim seni bâşimgä,
15 Hayrân qâldım hâzir qılğan işinggä,
16 Quruq tikän hâr ekänin bilmädim.
17 Mendäy şâhgä acab işni qılasân,
18 Şumlık bâşlab mengä azâb beräsân,
19 Sâqâlımdan qattıq tårtıb bârasân.
20 Qârağâanning aytgän sözi şu bolâr,
21 Bunda kelib turar kırq bir qaländâr,
22 Bir äcäl hayâliy sening körking bâr,
23 Sendän câbr kördi mendäyin nâmdâr,
24 Âşıkqa bundäyin işlâr ne dârkâr?!
25 Râhbâr bolib mening qolım tutmading,

- 1 Sen başlab köşkiğä alıb ketmäding,
- 2 Hâzir becây boldi ılgän ädäting,
- 3 Sening bilän hâsıl bolmas maqsadım,
- 4 Büytib tårtma heç almadı tâkatım,
- 5 urısın, Gülgünây, sening ädäting!
- 6 Âşıqlärning nâzı şundäy bolärmı?
- 7 Şunça häm kişigä azâb berärmi?
- 8 Bul tårtuvda sâalımdan alarmı?
- 9 İläyım, Gülgünây, nâzing urısın!
- 10 oy ädäting, hayâlingni bolmagin,
- 11 Yâşılık köp, yâmânlıkni körmägin,
- 12 Köp yaşagin, köp yılgäçä ölmägin,
- 13 Bundäygäçä nâsâ hazil ılmagin.
- 14 Urıb-söksä sen häm ağır âlmagin,
- 15 İläyım, Gülgünây, nâzing urısın!
- 16 Nâz deysän, negä sen bundäy ılasän,
- 17 Pärizäd başımğä etgän baläsän”.
- 18 Bu sözni eşitib gülyüzli dilbär,
- 19 Mahkäm uşlab turıb Gülgün zülfäkdâr.
- 20 Tikläb arab turar ır bir aländâr.
- 21 İm âıb yübârdi şunda pärilär,
- 22 Közi tüşdi şundäyin gül-buvişgä,
- 23 Şäydullâ, deb söte yağdırdı başgä.
- 24 ârahânşâh boldi bungä giriftâr,
- 25 Mahkäm uşlab turdı şundäyin dilbär.

1 Şäydullâ, deb urdı kırk bir qaländär.
2 Gülgün aytgänini bular qıladı,
3 Şundäy qılsak, bu bir nimä berädi,
4 Qaländärgä qarar Gülgündäy nâçâr,
5 Qarağanşâh boldi ungä giriftâr.
6 Urayâtır söte bilän müqärrär,
7 Qarar här zamânda bu buvişigä,
8 Hayrân qâlar Gülgünäyning işigä,
9 Gâpirsä sötemän urar tişigä,
10 Üzmäsdän söte yağıb başigä.
11 “Qaländärlär, mening sözim bilinglär,
12 Qançâ inâm bolsa mendän âlinglär!
13 Qarağanıni ergä yeksân kilinglär!
14 Songra tüşünärsiz Gülgün işigä,
15 Uring söte bilän bağı-tişigä,
16 Äcäl haydab keldi Gülgün qâşigä,
17 Ketmäsin qolımdan bul zamân âmân,
18 Ayrılıq sävdâsı ötgändir yâmân,
19 Bul baş bolib ayırgändir yarımdän,
20 Şuytıb sâlayın bungä âhir zamân,
21 Âlis erdä qaldı kirdikâr mäqân,
22 Qanday boldi qalgän töräm Şäkârğan.
23 Bu sözni manisın ular bilmädi,
24 İşi urmâq bilän bildi, turmadı.
25 Qarağanıning bilmägänin bildirdi,

- 1 Şul zamânda aytgänigä köndirdi,
- 2 Ura-ura qaländärlär öldirdi.
- 3 Qoyman uşlab turar Gülgündäy nâçar,
- 4 Bir âdam qolıdan nimä iş kelär?
- 5 Sötemän öldirdi kırq bir qaländär,
- 6 Endi qoya berdi şahni müqärrär,
- 7 Yıgıldı ul zamân eldägi nâmdâr,
- 8 Ölgänini endi bildi qaländär.
- 9 Aqlı şaşıb qaldı bundäyin nâçar,
- 10 Hâyâli qaçdı-kü, kırq bir qaländär,
- 11 Şirinni bağrigä başgändir dilbär,
- 12 Qucâqlab şundäy söz aytar gäcäkdâr:
- 13 “Hüdâyım saqlağay bändäni âmân,
- 14 Ketmädi başımdan qarângı tuman,
- 15 Sözingä qulâq sâl cänim, qaynımcân,
- 16 Sâbâb bolib bul äkängän ayırgän,
- 17 Şükür kılay endi öldi Qarahân,
- 18 Özing körgän tağda äkäng habäri.
- 19 Bârıb edi bir bazingär ayyâri,
- 20 Ul ayyârdan bolmay äkäng habäri,
- 21 Bilmäymän ne keçdi törämning hâlio!
- 22 Sen bolasän bizning hanning cigäri,
- 23 Bilindi-kü Şakärbekning habäri,
- 24 Cähänni seyr etib oylab-külinglär,
- 25 Qaländärlär, Gülgün taqqa baringlär,

1 Bårıb Şäkårbekdån Һabår ålinglår,
2 Tirik bolsa, åmån-esån köringlår,
3 Såg-sålåmåt bunda ålib kelinglår,
4 Mening Һabårimni malum kilinglår
5 Şäkårgå intizår mendåyin yåri,
6 Mendåy yoқdır Şäkårbekning Һabåri,
7 Yoliğå intizår mendåy dilbåri,
8 Måstlik tarқab Һuşı öziğå kelgåndir,
9 Çıkmåққа yol tåpmay ğarib bolgåndir,
10 Keçå-kündüz måtåm tutıb yürgåndir,
11 Örtångån otlårgå cånın sålğåndir,
12 Dårågimni tåpmay sarsån bolgåndir,
13 Håmmångå åt, ancåm håzır turgåndir!”

14 Bu sözni aytıb Gülgünåy ҚåraҺånşåҺning öligini berkitib, Şirinbekkå özi
15 tanıtıb, båyayı åcdåҺarning ikki şåҺini Şirinbekkå berib, bularni cönåtdi:

16 Kålimåyi şåҺådåt kelår tilidån,
17 Çıķıb ketdi ҚåraҺånning elidån.
18 Pårizåtning aytğån sözin bilådi.
19 Båş bolib Şirinbek bundan cönådi,
20 Şåkar åğasını izlåb båradı.
21 Қırğı degån қуş öltirårår қıyåda,
22 Ne körib, keçirib fåniy dñnyåda,
23 Şirinbekning ålåmi köp ziyåda,
24 Şåkårnı izlåb ketdi påyi piyåda,
25 Қalåndårlår yolda ketib båradı,

- 1 Şäydullâ, deb talkın aytıb cönädi,
- 2 Här çäsmägä däm âlgäni qonadı.
- 3 Ävkat taâm eydi bundan cönädi,
- 4 Hammasi mäst bolib ketib bäradı,
- 5 Etämiz deb kıstab yolni âladı,
- 6 Tälkin aytıb bärar yollärgä tüşib,
- 7 Şäkärim deb Şirinning aqlı şaşıb,
- 8 Tâpsam deydi bir-biridän adaşıb,
- 9 Bärayätır neçä bellärdän aşıb,
- 10 Gâh vaqtlärdä suvsız çöllärgä tüşib,
- 11 Kıstab yürär bir-birigä etişib.
- 12 Şirin edi Quyânqıning töräsi,
- 13 Bärayätgän Qâsımhanning bälası,
- 14 Şu vaqtlärdä kırq qaländär cöräsi,
- 15 Körinädi Zil tağining qarası,
- 16 Tağni körüb şadu hüräm boladı,
- 17 Şäkärni körgändäy bolib qaladı.
- 18 - Etmäsa otırmas kılıb cönädi,
- 19 Äraladı Gülgün tağning dărăsin,
- 20 Suytıb kördi Çibiç kölning qarasin,
- 21 Çibiç kölning yâqasigä bäradı,
- 22 Turıb bunda âbı-näşä kıladı,
- 23 Açılıb yol, bärar yolni bilädi.
- 24 Mäst bolışıb qaländärlär kelädi.
- 25 Äcdähâr şahini taqqa uradı,

- 1 Åçılıb bul zamân tâğ yol berädi.
- 2 İçkärigä qaländärlär kirädi,
- 3 Bundäy erni körib hayrân qaladı,
- 4 Şähärdäy aralab ketib bärädi,
- 5 Köp devlär ilgäri işläb oñşatgän.
- 6 Binâsını qoyıb bunı tüzätgän,
- 7 Ul devläрни äcdähâr yeksân etgän,
- 8 Şuytıb bul cây Gülgüngä qalıb ketgän,
- 9 Şäkärni körmäydi bu qarab ketgän.
- 10 Şirinbek Şäkärni tıpalmay, közi tört bolib, hasrät bilän şu sözni aytıb turgän
- 11 ekän:
- 12 Mehribänim, Şäkär äğa, barmısän?
- 13 Şirinim, deb sen häm intizärmısän?
- 14 Åşa yurtıdan keldim seni sorâğlab,
- 15 Piyädä yol yürdim bağrımnı dâğlab,
- 16 Yığladım, äkäm, deb botadäy bozlab,
- 17 Şirin ükäng keldi bul seni izläb.
- 18 Körär közim, cänim äkäm, barmısän?
- 19 Ğariblik künlärdä rähbärim bolgän.
- 20 Bir emçäkni birgä talaşıb emgän.
- 21 Bir gäp bilän yurtıdan cüdä bolgän,
- 22 Mehribänim, cänim äkäm, barmısän?
- 23 Bizgä yoğdır birär vatan kirdikär,
- 24 Men sendäy ayrılıb boldim qaländär,
- 25 Biz benävâ, bundäy yürgän benävâ,

- 1 Körär közim, cânım âğa barmısân?
- 2 İzlâb kelib bunda hürsänd bolmadım,
- 3 Ahvâling ne boldi, âkâ körmädim,
- 4 Qay tarafgâ baramıni bilmädim,
- 5 Mehribânım, emikdâşım barmısân?
- 6 Qani sen eşitsäng Şirin tilidäy,
- 7 Biz kelgänmiz Qarahânning elidän,
- 8 Düşman bolgän şahing öldi qolıdan,
- 9 Mehribânım, körär közim, barmısân?
- 10 Yol yürgänmän âyâqlarım qabarıb,
- 11 Men kimgä yığlaymän dârdimni yârıb,
- 12 Men kelgänmän âkâmni deb ahtarıb,
- 13 Körär közim, mehribânım, barmısân?
- 14 Endi bilâlmädim kılar işimni,
- 15 Äkâm deb gängitdim ğarib başımni,
- 16 İzlâb kel tâpmadım emikdâşımni,
- 17 Hälak kıldım men häm kırqta kişimni,
- 18 Körär közim, mehribânım, barmısân?

19 Bu sözni degändän song Şirinbek ortâklärgä: “Biz bekâr hälak bolgän ekänmiz,
20 mehnät kılıb şunça erdän kelgän ekänmiz. Bizning hämişä hälakçılıkda; bizning qaysı
21 erdä bärqarâr mäkânımız bâr! Qayda bolsa bizniki yürmäk, körmäk, şundäy sarsân
22 bolmäk”, deb hayrân bolib turıb edi.

23 Şäkärbek Gülgün päridän ayrılıgändän beri abğâr-abğaşta bolib, här ergä özini
24 urıb, häm ergä bağrıni berib, çıkmâqqa yol tâpmay, bir güşädä yâtıb qalgän edi. Yâtgän
25 eridä Şirinbekning tâvuşi kulâğigä bârıb, birâv Şäkär degändäy bolib, ornıdan turıb, öz-
26 özigä bu sözlärni aytıb yâtıb edi:

- 27 Tâğning âstigä tüşibmän,

- 1 Ğariblikdä tutaşıbmän,
- 2 Men yarımdan adaşıbmän,
- 3 Mening yârim ây bâladır,
- 4 Cudaginä bây bâladır,
- 5 Misli asâv tây bâladır,
- 6 Sağrınları yây bâladır,
- 7 Bilmäymän qayda bâradır?
- 8 Közi çolpân yulduzdây bop,
- 9 Läbi şâkâr kırmızdây bop,
- 10 Tişlâri gâvhâr dürdây bop,
- 11 Bihiştdâgi ul hurdây bop,
- 12 Bilmäm yârim qayda ketdi?
- 13 Gülman cây çölistân boptı,
- 14 Hüsni meni dâğlab ketdi,
- 15 Sârsân qılıb bundây ötdi,
- 16 Bilmäm yârim qayda ketdi?
- 17 Yâr sävdâsı ösâl kıldı,
- 18 Yığlab ümrim ädâ boldi,
- 19 Men kördim hâksar künni,
- 20 Gâl berib yârgä ne boldi?
- 21 Men tâpmaymän yürär yolni,
- 22 Qayda ketdi yârim meni?
- 23 Bülbüldâyin nâlandıamän,
- 24 Dâğu-hasrät, armândamän,
- 25 Äzäldän küygän bändämän,

- 1 Yârdan cüda şarmandämän,
- 2 Qayda ketdi yarim meni?
- 3 Yaşî künim bolib qâra
- 4 Yürägim boldi sadpârä,
- 5 Qani meni ässa dâra,
- 6 Yârdan cüdâ men âvârä,
- 7 Cigärlärim bolib pârä,
- 8 Sarsân qılıb ketdi meni,
- 9 Tâparmänmi yârim seni?
- 10 Boğınlârim tâl-tâl boşab,
- 11 Hâzân bolgân gülgä oşşab,
- 12 Men yığlaymân bugün qaşşab,
- 13 Etişmäsmi zârım mening,
- 14 Örtädi humâring meni”
- 15 Bu sözni aytıb Şäkär,
- 16 Gülgünâydan tâpmay habâr,
- 17 Âh urıb turadı Şäkär.
- 18 Közigä körindi bir top qaländär.
- 19 Şäkärbekni Şirin kördi, yârânlâr,
- 20 Körgân vâqtda Şirin şundây yığladı,
- 21 Bir-birigä qulâç yayıb cönädi,
- 22 Neçä vaqt ayrılıb bolgân särgärdân,
- 23 Şirin, Şäkär tâpışgändr bul zamân,
- 24 Başıdan ketgändây qayğuli tuman,
- 25 Bir-birining hâli sorar bul zamân,

- 1 Bunda alıb krdi cbru ıymt,
- 2 İnisini krdi sağu slmt,
- 3 şıda bolmadı Glgn prizd,
- 4 Unı yoqlab lmas Őkrd tat.
- 5 Bular bir-biri biln tpışıb, alndrlr biln krişib, Őkrning diltng bolėnini
- 6 bilib, Glgn prizddan abr berib, bul szni aytıb turgn ekn:
- 7 Behud tkm kz yşing,
- 8 Meni kydirėn nlişing,
- 9 Ylgz lgn ėarib bşing,
- 10 Aş yurtda gl buvişing!
- 11 ran yurtıdan keldim,
- 12 Ne vaqtlar cd boldim,
- 13 Glgn yring şunda krdim,
- 14 Aam, deb rğlab keldim.
- 15 Haa ytgy ahu zring
- 16 Bir gp biln ketėn yring
- 17 ayta bşdan bd bolr,
- 18 Oylab-sgn kirdikring
- 19 olg kelr Glgn yring,
- 20 Ketr knglingdn ėubring,
- 21 Ruşsat lıb Őkr ketėn,
- 22 Cf tığı cndan tgn,
- 23 Ayrılığ bağrını yırtėn,
- 24 Emikdşım, ining keldi,
- 25 afa bolmagin Őkrn,

- 1 Ölmäsäng sürärsän dövrän,
- 2 Hânım, qılmagin puşâyman,
- 3 Qolımda öldi Qarahân,
- 4 Bolgän ekän sengä düşman,
- 5 Könglingni bolma, Şäkärhân,
- 6 Sengä tegär ul hırâmân.
- 7 Bu erdä fürsät qılmayık,
- 8 Gülgün ketidän barayık,
- 9 Yürägingdä hâzır armân,
- 10 Hafa bolmagin mehribân,
- 11 Ketsä bundan qayğu tuman,
- 12 Düşmanlärgä âhir zamân,
- 13 Şirin sözi maqul keldi,
- 14 Qırq qaländär hämpâ boldi,
- 15 Şul zamân tablägä bardı,
- 16 Devdan qalgän âtni kördi,
- 17 Âtu sârpây Şäkär berdi,
- 18 Qaländärlär şerdây bolib,
- 19 Barısı kiyinib turdı.
- 20 Duâ qıldı vällamätni
- 21 Şäkärgä qıldı hizmätni,
- 22 Qaländärlär belgä baylär,
- 23 Bittädän âlmâs polatni.
- 24 Äbzällädi bedâv âtni,
- 25 Köring Şäkärdây bekdâdni,

1 Eşitgändir yurtigä qarab,
2 Bular qılmâqçı ğazâtni.
3 Şäkärbek devlärdän qalgän libâslärni qaländärlärgä kiydirib, bellärigä bittä-
4 bittädän älmäs polatni báylab, bittä-bittä ätni egärlab minib, özi Qarahâl samanni minib,
5 keräkli äncâmlärni âlib, qaländärlär sötesini taqımgä kıstırıp, bul tağdan çıqıp, kırk ikki
6 särdâr bolib, äcdähârning şâhini urib, tağni berkitib, yolda bârayâtıb aytgän sözi:
7 Beklik şävkätdä qaländär,
8 Baş boldi ungä bek Şäkär,
9 Cönädi kırk ikki särdâr,
10 Qaländärlär bolib nâvkar,
11 Hâr qaysısı şerdäy qaysâr,
12 Ästida oynaydı tulpâr,
13 Bâradı bahâdır beklär.
14 Könglidä bâr ekän ğubâr,
15 İzlägäni gülgün dilbâr,
16 Äsam dedi pärizädni,
17 İzlägän Qarahân yurtin,
18 Bâri mingän ildäm ätni,
19 Bir neçäsi sorıb ketdi,
20 Qaländär minmägän ätni,
21 Şäkär Kıladı ğayrättni,
22 Çuva, ha, dedi, qamçı çätدی,
23 Urgän qaçı simdäy bätدی,
24 Yürgän yolni tozân tutدی,
25 Beklär kıstab yolni âldı,
26 Ravşan közlärni yâşlab,

- 1 Şäkär b r r yolni b şlab,
- 2 Ming n  tl r yaşın taşlab,
- 3 T gl rda b rdır z r ngi,
- 4 Egnid  b rdır f r ngi,
- 5 Ke  -k nd z yol t rtadı,
- 6 K nd zl r bol r  r n ği,
- 7 Yolda tilm y y rs m deydi,
- 8 Y vni k rs m,  rsam deydi,
- 9 D şman b şın  lsam deydi,
- 10 C z sini bers m deydi,
- 11 G lg n yım  lsam deydi,
- 12 Hayell m y b rsam deydi,
- 13 Oylab d vr n s rs m deydi,
- 14 Burungıd y bolsam deydi,
- 15 Sorab k nglin  lsam deydi,
- 16 Ş k r l bin sorsam deydi,
- 17 Yolda tilm y y rs m deydi,
- 18  anday yurtda, k rs m deydi,
- 19 B r b savaş  ılsam deydi,
- 20 Bul s zni yolaydı Ş k r,
- 21 B rayatır  al nd rl r,
- 22 Bular h m  ılg n y rişni,
- 23 Bell rg  b ylab  ılışni,
- 24 Yolda şuyt b  ı ab ketdi,
- 25 Bed vl r  arsakd y   tdi,

- 1 Cüptägin hayvân tüzätdi,
- 2 Sävıb qavuğın tãrtıdı,
- 3 Yollãrıda boynın uzatdı,
- 4 Çölistãnni tozãn tutdı,
- 5 Şundäy qıp beklãr yol tãrtıdı,
- 6 Ayrılıqqa bağrın dãğlab,
- 7 Uzãq yolgã özin çağlab,
- 8 Bãradı yãrnı yoqlab,
- 9 Neçã ädir bellãrdãn,
- 10 Ötib ketib bãradı,
- 11 Qıya buzuq yollãrdan,
- 12 Qıstab ötib cönãdi,
- 13 Qanday suvsuz çöllãrdãn,
- 14 Şãbgir tãrtıb bãradı,
- 15 Bir kamışzãr köllãrdãn,
- 16 Körib ötib bãradı,
- 17 Nazarkãrdã bedãvlãr,
- 18 Kãkilini yelpitib,
- 19 Oylab ketib bãradı.
- 20 Söz aytadı tillãrdãn,
- 21 Qançã turgãn ellãrdãn,
- 22 Körib ötib bãradı.
- 23 Şundäy qıp Şãkãr yol tãrtıdı,
- 24 Yürgãn yurtgã yaqın etdı,
- 25 Körinãdi mãmlãkãti,

- 1 Yaqındır Qaraqan yurti,
2 Heç bir könglidän ketmäydi,
3 Cilvâ qılğan pãrizâdi.
4 Şäkãrbekning bahrin açdı,
5 Parqinidän köpik saçdı,
6 Köring bul saman tulpãrni,
7 Bekni surıb alıb qaçdı.
8 Keyin qalgãni etişdi,
9 Bir çaşmä boynigã tüşdi,
10 U çaşmädã salkınlaşdı...
11 Çaşmäning boyigã kelib, qalãndãr ülfãtlãri Şäkãrbekkã qarab, bir söz aytıb
12 turgãn ekãn:
13 “Qalãndãrlikãsãri bizlãrdã bãr,
14 Hãr şãhãrdã yürgãn gãdã qalãndãr,
15 Bizlãr bãngi hãr şãhãrdã bãyãkbãr,
16 Hãzır bizgã hãmpãh boldi bek Şäkãr,
17 Sabr saqlab hãnım bunda tura kãr,
18 Hãr qaysımız yüz ming qulgã bãravãr,
19 Yãman cãygã bãrayãtubmiz bek Şäkãr,
20 Kãyfni saqlab bizlãrãtni minãmiz,
21 Nãr kesãrãlmasni qolgããlamiz,
22 Düşman kãrsãk qaytmay sabaş qılamız,
23 Bu yürüşdã yãvni kãrsãk õlãmiz,
24 Bir kãyf üçün şul çaşmägã qonamiz,
25 Sabr saqlang birgã-birgã bãramiz,

- 1 Sizdäyin törägä hämdäm bolamiz,
2 Yolingızda bizlär başni berämiz,
3 Sabr saqlang, bir däm keyin baramiz,
4 Şundäy boldi bunda qaländär işi,
5 Gülgün päri sizdäy bekning buvişi,
6 Köp boladı unda yarning kâyişi,
7 Sabr saqlang bul häm hüdâning işi...
8 Közimdän ötädi pärizâdi,
9 Yaşın qaldı anâv Qârahân yurti,
10 Alğâq-dalğâq bolib qâlar elâti,
11 Bir sâati bolär buning müddâti".
12 Bu sözlärni bunda qaländär aytdı,
13 Çaşmäning boynigä qonib bäng târtıdı.
14 Bir neçäsi bäyt-ğazalin aytdı,
15 Körib Şäkär bunda külib turıbdı,
16 Bu ülfâtlär acäb käyfin qılıbdı,
17 Taqdir şundäy, bizgä hämpâh bolıbdı...
18 Bular näşä qılıb, bek Şäkärgä hämdäm bolib, bu mämläkätning ekiş-tikiş qılıb
19 yâtgän erlärigä etdi. Pâdäçi vä otınçılär bulärning siyâsätini körib, hämmäsigä gâp
20 bolib, şähär içigä habär barıbdı. Hâlk üstidä yürgän âqsâqâl, ärbâblär bu kelgänlärning
21 qanday âdam ekânin bilmäy, Qârhanşâhning dâvlâthânäsidadä turgän kättä amäldärlärgä
22 habär berib, bu sözni aytıb turgän ekân:
23 Men körgän kırq ikki nâmdâr,
24 Hâr qaysı misli äcdähâr,
25 Körib kelib berdim habär,
26 Söz eşitgin amäldärlär,

- 1 Qàrahànşâh qayda bolâr,
- 2 Qoldan ketmâsin kirdikâr,
- 3 Kõrdi âqsâqâl, ârbâblâr,
- 4 Hâr qaysısı minggâ tegâr,
- 5 Yâv yarâqlı, kõp âncâmdâr,
- 6 Tarzın kõrdim rüstâmçâ bâr.
- 7 Kelâyâtır şundây beklâr,
- 8 Acâb uning siyâsâti,
- 9 Bilmâm qayda mâmlâkâti?
- 10 Yulduzni kõzläydi âti,
- 11 Elni bâsıb siyâsâti,
- 12 Bilmâm qayda ösgân yurti?
- 13 Kõrgänning qâlmas tâqâti!
- 14 Dost-düşmanni bilmâydi,
- 15 Şundây qılıb hâbâr eltdi.
- 16 Ärbâblâr gâpirib qaytdı,
- 17 Amâldâr beklâr eşitdi,
- 18 Yurt ğalağul bolib yâtdı,
- 19 Qàrahân deb sorab ketdi,
- 20 Şâhini bilmâdi yurti,
- 21 Qoldan ketmâq mâmlâkâti,
- 22 Çâpâğânçi kõrib qaytdı,
- 23 Zâqçägirgâ hâbâr ketdi,
- 24 Ne pâlvanlârni yığıbdı.
- 25 Zâqçagır hâm minib âtdı,

1 Uruşda kelär ğayrätı,
2 Köp läşkärni bul uyurtdı,
3 Tárttırıb karnäy-surnäyni,
4 Siyäsätmän cönäb ketdi,
5 Men häm bätır bārayın deb,
6 Kim ekänin biläyin deb,
7 Elgä ekänin biläyin deb,
8 Men başını yulayın deb,
9 Här yurtigä Һabär berdi.
10 Här tarafdān läşkär keldi,
11 Ul Zäqçägirgä qoşıldı,
12 Baydāq-baydāq läşkär boldi.
13 At çapılıb sağu solgä,
14 Bul şähärdän çıqdı yolgä,
15 Suyānadı Zäqçägirgä,
16 Bārayātır birgä-birgä,
17 Düçär boldi bek Şäkärgä.
18 Şirin, Şäkär yolıqqandır
19 Ul vaqtda köp läşkärgä,
20 Läşkär tohtab qaldı bunda,
21 Tohtab bulär aytāb sözin:
22 Kim ahmaq qılıbdı bizni?
23 Köp tarif bergän ärbäblär,
24 Aytıb bargän yalgän sözni,
25 Keläyätgän üç-tört, atlı,

- 1 Kimgä ätädi, qıvväti?
- 2 Bizni körib tohtab qaldı,
- 3 Aqlı şaşib hädik äldı.
- 4 Kör qaçmaqni önggay bildi
- 5 Qaraglär bazarçı şuldır.
- 6 Bul sözni Zaqqagır aytdı:
- 7 “Köp edi kücü qıvväti,
- 8 Ät sürüb bir bätir etdi.
- 9 Bundäy sözni ulär aytdı,
- 10 Keläyätgän vällamätädi,
- 11 Tägni terbätär gäyräti,
- 12 İlgäridän men häm körgän,
- 13 Çibiç köldä sabaş qılgän,
- 14 Köp läşkärni yalgız qırgän,
- 15 Devlär bilän ävkat bolgän,
- 16 Devläarning libâsin kiygän,
- 17 Yüz otırmay tänhâ teygän
- 18 Ätın bilämän Şäkärhän,
- 19 Gülgün deyişib izläb kelgän.
- 20 Älmâsdan küyär kırmızı qan,
- 21 Hâzır bol, qılma puşâyman!
- 22 Äz demä, qalmaysän äman,
- 23 Öngü solni âlar tuman,
- 24 Özgä emäs-kü Şäkärhän,
- 25 Qutulmağing boldi gümân,

1 Lâf urmagin sen Zaqqagır,
2 Ümid üzä kör cāningdān.
3 Saman ātni köp bilāmān,
4 Buning uruşin körāmān,
5 Köpdān biri men bolamān,
6 Röpära çıqsang öläsān.
7 Yāmān yāvğä düçār boldik,
8 Men bundan hazar kılamān”.
9 Bunı aytar bātır pālvān,
10 Köp içigä özin urgān,
11 Yâkınlab keldi Şākārḥān,
12 Saf-saf bolib turar düşman.
13 Bolār dedi uruş mäydān
14 Bu sözni aytar Şākārḥān.
15 Şākārbek qalāndārlärgä qarab, bu sözni aytıb turgān ekān:
16 “Üfātlārim kiring mäydān āragä,
17 düşman qānın sâçmāqlıkdır, yārānlār!
18 Şāhimārdān himmät bersä bizlärgä,
19 Şirin cāndan keçmāqlıkdir, yārānlār!
20 Bu düşmanlār kıla bilmäs işini,
21 Yāmān kündä tökär közdān yaşını,
22 Nāmus üçün quçāqlaydı başını,
23 Hünārlāri qāçmāqlıkdır, yārānlār!
24 Qāyıl bolsın bizgä ḥalqı zamānä,
25 Bāring qalāndārlār mārđi mäydānä,

1 Kafan tonın biçməkdir, yârânlâr!
2 Âldımızni çıxıb lâşkâr âladı,
3 Bundây kündä äcällik xul ölädi,
4 Bâtırlärgä uruş boladı,
5 Şirin cân ortada bugün qaladı,
6 Bilmäymän hüdâyım kimgä berädi,
7 Dünyâ köp yâv bizgä düçâr kelädi
8 Ât-abzalni şaylay bergin, ülfätlâr!
9 Qân tökilib acäb mäydân boladı”.
10 Uruş yarâğını gâmlab,
11 Özini mäydângä çâqlab,
12 Köp lâşkârni tânhâ körib,
13 Keldi Şäkâr âtni sürib,
14 Zâqçägir lâşkârdân çıxıb,
15 Şäkärgä ropara bolib,
16 Bul sözni aytadı pâlvân:
17 “Şäkärbekkâ toğrı kelgän,
18 Qanday ahmâq cinni bolgän,
19 Hâlin bilmäy bunda kelgän,
20 Äcälli päymânäng tolgän,
21 Özing kimsän, fäläk urgän?
22 Kelib mengä düçâr bolgän,
23 Ne aplâr qolımda ölgän,
24 Qayt yolıngdan baççä-nâdân!
25 Zâqçagirgä düçâr bolgän,

1 Cånın taşlayılmayâ kelgän,
2 Armân bilän endi ölgän,
3 Behudä, sen, ahmâk bolgän.
4 Uruş kattıq, hazil bilme,
5 Yâş ikänsän, bunda ölmä.
6 Bu läşkärgä dahil qılma,
7 Ketä ber, yolingdan qâlma,
8 Sen uruşni häväs qılma!
9 Kesilär neçävning başı,
10 Uruşmâk bätirlär işi,
11 Sözlär mendäy märd bir kişi,
12 Qabâhat bilgin sabâşi!
13 Bu sözni eşitib Şäkärbek Zäqçägirgä aytıb turgän ekän:
14 “Tanımaymän men häm seni,
15 Şäkärbek deydilär meni,
16 Lâp urmagin köp bemani!
17 Bâtır bolmay ol, baççäğar.
18 Söz sözläding, bundäy ahmâk,
19 Yurt küldirib yürgän tentäk,
20 Kelgin birgä mäydân qılsak,
21 İzlägängä soragänmän.
22 Mendäy amân ketmäs cåning,
23 Saman atlı Şäkärhåning,
24 Bunda qâlar sening täning,
25 Kel, qani, köräy mäydåning,

- 1 Bu sözni Şäkärbek aytdı,
- 2 Qálmadı pálván táqatı,
- 3 Qamçı urıb Şäkär etdi,
- 4 Şundäy qılıç sermab ötdi,
- 5 Qılıçigä bul räd berib,
- 6 Bul başigä sipâr tutdi.
- 7 Köring Şäkärdäy bekszätni,
- 8 Devlär işlätgän polatni,
- 9 Zaqqagirgä hân uzatdı,
- 10 Şul zamân dämigä tártıdı,
- 11 İkki böläk qılıb ötdi,
- 12 Minärdäy ağnab qalıbdı...
- 13 Bir yakdan läşkär át qondı,
- 14 Yulduz uçgändäyin bolib,
- 15 Qaländärlär báz át qondı,
- 16 Kärvân köçgändäyin bolib,
- 17 Qılıç bolib alab-yalab,
- 18 İkki yáv uruşgä taläb,
- 19 Qaramay bäländ-pästigä,
- 20 Át qoyıb yávning üstigä,
- 21 Námärdläarning aqlı şaşdı,
- 22 Bir-birimän aralaşdı.
- 23 Qân tökib qıldı sabaşdı,
- 24 Qılıç näyzä şaxırlaşdı,
- 25 Qaysär Şäkär kesib başni.

- 1  t  stıda k ll   aldı,
- 2  ır  till lik sall   aldı.
- 3 Bu l şk r  alkıb m vc urdi,
- 4  al nd rl r bul h m turdi,
- 5 Bir ne a yar d r boldi,
- 6 Bir ne asi  tdan  gıb,
- 7 Ne avl ri c z sin t pıb,
- 8 Bir  il y tır  umni  avıb,
- 9 Bir-birig   aramaydı.
- 10  ır   al nd r tinm y  ıldı uruŐdı.
- 11 Aralaşıb d Şman, dedi, uruŐdı,
- 12 Serm dil r s pı  ltın  lı dı.
- 13  al nd rl r Şuytıb bund y uruŐdı,
- 14   p r st  kes r m yd nda b Ődı,
- 15 Bir ne asi k rg n yoŐdır sabaşdı,
- 16 Bir ne a  or aklır Ő h rg   a dı,
- 17 Yara yig n botad yin bozlaŐdı.
- 18  ılıb  al nd rl r m yd n,
- 19 Bul mayd nda n yz  s lg n,
- 20 Şirinbek h m  ayil bolg n,
- 21  lf tin uruŐın k rg n,
- 22 Ő k rbek  ıladı f rm n,
- 23 Bir ne ad  yoŐdır d rm n,
- 24 K nglimd  b r an a arm n,
- 25  mid  ılar G lg ngc ndan,

- 1 Hafâ tıĝi cãndan ötib,
- 2 Şu külfättä şunu eltib,
- 3 Kâçĝänigä kılıç sâlar,
- 4 Şirin, Şäkär quvıb etib,
- 5 Hâr tarafni tozân tutib,
- 6 Otdäyin tutaşıb ketib,
- 7 Hâr tarafni lâşkâr tutib,
- 8 Bul dünyâni bärbâd etib,
- 9 Ğarib könglin dilşâd etib,
- 10 Kılıç tekkân kân yutib,
- 11 Şäkär şundäy ĝayrät kılıb,
- 12 Düşman deb, mäydânda turib,
- 13 Ayrılışdı karnây târtib,
- 14 Şäkärning kâşigä qaländâr etib,
- 15 Kılıç tekkân bul mäydânda kân yutib,
- 16 Mäydân kıldı düşmanläрни bozlatıb,
- 17 Köp lâşkârni kırdılâr izillätib,
- 18 Dâm berib Şäkär ât kındı,
- 19 Täĝdägi şerdäy âh urıb,
- 20 Yolbarsdäy bolib çâpılıb,
- 21 Hämmäläri birdäy bolib,
- 22 Karamay bäländ-pästigä,
- 23 Ât koyıb düşman üstigä,
- 24 İkki lâşkâr aralaşdı,
- 25 Qaytadan kıldı sabaşdı.

- 1 Bu sözni aytar Şäkärhân,
- 2 Ätrâfidä sânsız düşman.
- 3 Baland tâğni çalıb tuman
- 4 Uruşgä kirdi Şäkärhân,
- 5 Tökilär düşmanning yaşı,
- 6 Mäydânda qalgändir başı,
- 7 Şudır Şäkärbek savaşı,
- 8 Bu mäydânda cândan keçdi,
- 9 Kâfân ton düşmangä biçdi.
- 10 Âstıdagi mingân âti,
- 11 Çäçäsüdän qânlär keçdi.
- 12 Şäkärbek şundäy uruşdi,
- 13 Devlär işlätgân qılıçni,
- 14 Düşman üstigä sermädi.
- 15 Devlär äslähäsın kiygân,
- 16 Qılıçdan qânlär quygân.
- 17 Köp düşmanni bunda yıqқан,
- 18 Mäydânda yürgän Şäkärhân.
- 19 Qutulmâğı bolib gümân,
- 20 Qılıb qoydı âhir samân.
- 21 Düşmanlärning aqlı şaşıb,
- 22 Âta bäladan adaşıb,
- 23 Endi bärâyâtır kaçıb,
- 24 Hâr tarafgä çuvillaşıb,
- 25 Şirin, Şäkär qaländärmän,

- 1 Bårdı şähärgä yânaşıb,
- 2 Ul şähärdä aralaşıb,
- 3 Şähär içkärigä kirib,
- 4 Hân Şäkär siyäsät qılıb,
- 5 Qaçqınçı mänzilgä barıb,
- 6 Ölgänlär behudä ölib,
- 7 Şäkärbekdän izzä körüb,
- 8 Här şähärdä ölik qalıb,
- 9 Şähning tahtın Şäkär alıb,
- 10 Bul düşmangä kelib ğalıb,
- 11 Şäkärdän läşkär engilib,
- 12 Qılıçın boynigä salıb,
- 13 Şäkärbekkä tâbe bolib,
- 14 Mänmänlik qılgän ölib,
- 15 Üç kün tinmäy uruş bolib,
- 16 Här tarafgä cärçi qoyıb,
- 17 Bul yurtgä âmânlık berib,
- 18 Aytgänigä hammä könib,
- 19 Amäldâr-särkärä kelib,
- 20 Yurtın Şäkärbekkä berib,
- 21 Sorang deb ihtiyâr qılıb,
- 22 Mäslähätä bolib barça,
- 23 Adam yıǵılgändir ança.
- 24 Yurtimizgä bek bolsın deb,
- 25 Bunda kelgän töräbaçça,

- 1 Şundäy âdam bek bop turar,
- 2 Bek bolsa häm uddä qılar.
- 3 Şul küni künlär keç boldi,
- 4 Här kim öz câyigä bardı,
- 5 Taht üstidä Şäkär qaldı,
- 6 Qança âdam hizmet qıldı.
- 7 Ötkizib şundäyin künni,
- 8 Şäkär unda bek bop turdi,
- 9 Gülgünây Şäkärni kördi,
- 10 Gülgün cüda hursänd boldi.
- 11 Gülgünây ornıdan turdı.
- 12 Şäkärbekni köräyin deb,
- 13 Men qasıgä barayın deb,
- 14 Töräm könglin âlayın deb,
- 15 Bekning könglin âlayın deb,
- 16 Qanday bolsa biläyin deb,
- 17 Men häm barıb keläyin deb,
- 18 Kanızlärmän cönäyin deb.

19 Gülgün päri bu sözni oylab turdi. Şäkärbek bu şahärni özigä tâbe qıldı. Kättä-
20 kiçik halâyıqlär yığılıb, Şäkärni bek qılıb kötärđi. Şäkärbek bilän kelgän qaländärlär
21 bekkä nävkar, sarkärdä, amäldär boldi. Şu kün şundäy bolib ötdi. Şäkärbek Şiringä
22 qarab şu sözni aytadı:

- 23 Sözingä qulâq sâl, cânım Şirincân!
- 24 Âh ursam qurıydı tänimdä därmân.
- 25 Özüm yarım ayrılğanmân çeçängdän,
- 26 İlgäri közingä çalındı dilbär,

- 1 Tüşi ongin bilmäy qaldı bek Şäkär,
- 2 Yârsız mengä bundäy şävkät ne darkâr?
- 3 Yârim yoq, körinmäş tahti cähânım,
- 4 Ğamzäsi cân âlar, közläri âlım,
- 5 Gülgünâyım edi üpäli yârim,
- 6 Körgänim yoq qalması sabri qarârım,
- 7 Qayda bolır könglim âlgän dilbärim?
- 8 Qaddi şamşâd, hüsnü tüzä güllärim,
- 9 Gülgünâydan mening bolmay habärim,
- 10 Könglimdän ketmäydi gäcäkdâr yârim,
- 11 Şirincân, qalması nâmusmân ârım,
- 12 Yıqlasam etmäydi dilbärgä zârım.
- 13 Ükâ, sening bâr şundan habäring,
- 14 Mehnät tærtıb cäfâ çekib kelämän,
- 15 Neçävlärni ergä yeksân qılamän,
- 16 Bek nâmini âlıb bunda turamän,
- 17 Yârimni körmäsäm men häm ölämän,
- 18 Başım âlıb qayda bolsa baramän,
- 19 Tağü taşda başım âlıb yürämän,
- 20 Qayda bolsa yârim, izläb körämän,
- 21 Gülgünây bolmasa nimä qılamän?
- 22 Qaysı suvda, qaysı ötdä ölämän?
- 23 Yârim üçün qanlır yutib yürämän,
- 24 Şirincân yârimni sorab turamän.
- 25 Hâzir yoqdır qolımda ihtiyârım,

- 1 Mening bilän birgä ösgän cigärim,
- 2 Sıra ketmäs könglimdägi ğubârım,
- 3 Gül tarzım sarğayıb sengä qaradım,
- 4 Hâzır bek bop şähärni soradım,
- 5 Buning bilän hâsıl bolmas murâdım,
- 6 Yârim bolsa bolâr küçü kuvvâtim,
- 7 Gülgünâyım edi mening maqsadım,
- 8 Bunda yoğdır mening heç beklık dârdım,
- 9 Åşa yurtda oynab ösgän elâtim,
- 10 Bir bâis-bahânâ bolğän kısmâtim,
- 11 Kün-väkün ziyâdâ bolib hasrâtim,
- 12 Kün-väkün ârtadı körgän mehnâtim,
- 13 Sensân mening canu dili ülfâtim,
- 14 Bolmasa Gülgündây bul pârızâtım.

15 Şäkârbekdân bu sözni eşitib, Şirinbek ungä: “Hafa bolma, Gülgün päri-
16 niğini bilän seni tâpgänmân. U sening kelğäningni yoğdır, äğär bilsä häm bu topâdân
17 arâzâtdân hazar kılıb turgändir. Men bârıb ğabâr berâyın” deb Gülgün päriğä bârıb
18 turgän ekân:

- 19 Bârıb ğabâr berdi Şirinbek baççâ
- 20 Cäfâ târtıb küyâr edi här keçâ,
- 21 Söziمنى eşitgin, sendây âyimçâ,
- 22 Bir ğäp bilän cüdâ bolğän,
- 23 Ul tâğning âstıda ğâlgän,
- 24 Ayyâr zulmimân ayrılğän,
- 25 Şäkârbekdây töräng keldi.
- 26 Hağğa ğılğän zâring şuldi,

1 Ҷайтадан дуньяни корди,
2 Не палванларни олдирди,
3 Бу yurtларни келиб олдди,
4 Катта-кичик табә болди,
5 Шакәр кану дилинг келди.
6 Бунда сенинг аһу заринг,
7 Абад боләр кирдикаринг,
8 Тағ астада гариб болган,
9 Чеҗә, келди Шакәр яринг!
10 Сенга шул болди һабарим,
11 Шукәр болсин келди Шакәр,
12 Конглида қалмасин губар,
13 Атрафингда бул канизлар,
14 Сени деб ботадәй боулар,
15 Шакәр торанг багрин тулар,
16 Сени баулаб барсин қизлар.
17 Ашуқлар бир-бирин излар,
18 Ширин қайнинг берди һабәр.
19 Энди менга қайтмақ даркар,
20 Абаддир кошкү айванлар,
21 Бара коргин, Гулгун дилбар,
22 Һизмат қилар инәгалар.
23 Шундәй қилиб берди һабәр,
24 Бир-бирига коп интизар
25 Һабәр қилиб қайтди қайсар.

1 Bu sözni eşitib Gülgün päri kanızlärgä qarab, şu sözni aytıb turgän ekän:
2 “Ong ɣulumgä un bir yüzük
3 Taɣıb ɣuyinglär, ɣızlärım!
4 Zärli kavuş çäng bolmasın,
5 ɔâɣıb ɣoyinglär, ɣızlärım!
6 Âɣ yüzimgä üpä räng
7 Yâɣıb ɣoyinglär, ɣızlärım!
8 Bul ɣâşimgä mäşädi ösmä
9 Sürtib ɣoyinglär, ɣızlärım!
10 Româlim ɣıyşık bolmasın,
11 Târtıb ɣuyinglär, ɣızlärım!
12 Buvişing yolgä kirädi,
13 Hâvlıɣsam içim küyädi”
14 On kanızı yolın başlab,
15 On kanızı belin uşlab,
16 On kanızı zülfäk taşlab,
17 On kanızı poş-poşlab,
18 Törä keldi vaqtin huşlab,
19 Âyâqlärın bir-bir bäsıb,
20 Müşkü anbär, ipâr sasıb
21 ɔâşı közigä münâsib,
22 Kirdi yollärgä şul zamân,
23 Şäkärbekmân bolsa dävran,
24 Bârayâtır päri päykân,
25 Zarı zärbâb libâs kiyib,

- 1 Hammä kızlär birdäy bolib,
- 2 Kanızlärmän hurdäy bolib,
- 3 Äq bädäni qardäy bolib,
- 4 İkki yüzi äydan gälüb,
- 5 Körgänlär şaytänlab qalıb,
- 6 Şäkärbekkä bolib tälüb,
- 7 Kirdi yollärgä buralıb.
- 8 Bağda açılär gül guncälär,
- 9 Gülgä yaraşgän nimçälär,
- 10 Ul pärizäd äyimçälär,
- 11 Yolgä tolib hâtin-qızlär,
- 12 Körmâqqa barı intizâr,
- 13 Tâmtâmning başıdan qarar,
- 14 Saf-saf bolib sâttä kızlär.
- 15 Şıqırdäydi Gülgün dilbär,
- 16 Zärbâb libâsgä çulğanar,
- 17 Bârayâtır Şäkärbekkä,
- 18 Qadäm taşlab yäkkä-yäkkä,
- 19 Âbâza ketdi fäläkkä,
- 20 Bârsam deydi şundäy bekkä,
- 21 Qızlärning içidä Gülgün ödägä,
- 22 Kiygäni ipäkdän, âltından yâqa,
- 23 Cämâlini körgän hayrân qaladı,
- 24 Özin emäs, özi orta boladı.
- 25 Körgän âdam tentäk bolib qaladı,

- 1 Cämâli yârkıllab âyım bâradı,
- 2 Qırqınlärmän birgä-birgä cönädi,
- 3 Yâşgä tolıb bunda cädu közläri,
- 4 Poş-poşlär âldıda qırqın qızlärı,
- 5 Bârayâtgän şundäy sârvinäzlärı,
- 6 Enägä hâtınlär bunda kelädi,
- 7 Peşvâz çıqıb, bunda hizmät qıladı,
- 8 Âldigä tüşädi, başlab bâradı,
- 9 Ordanı boşatıb täyyâr qıladı,
- 10 Bul ordagä zebi ziynät berädi,
- 11 Gülgünni ordagä başlab bâradı.
- 12 Şäkärbek şundäyin nävbäti etgän,
- 13 Qârahanşâh ölib dünyâdan ötgän,
- 14 Gülgün päri ordagä yaqın etgän.
- 15 Üstigä kiygäni Gülgün qırmızı,
- 16 Qârahanning bârdır Âqbädän kıızı,
- 17 Kelâyâtgän edi şundäy pärizäd.
- 18 Köriniş berdi-kü Şäkär vällamät,
- 19 Körgändä qâlmadı Gülgündä tâqat,
- 20 Bir hüdâygä yığlab edi dâd-dâd,
- 21 Kördim dedi bunda sağı sâlâmät,
- 22 Başingdan ketgändäy qayğulı külfät
- 23 Şäkärbekni Gülgün kıldı ziyârät,
- 24 Birin-birin kördilär sağı sâlâmät.
- 25 Yârini körgändir bunda Şäkärhan,

1 Könglidän ketgändir buning yüz armân,
2 Yârigä Şäkärbek şundäy qaradı,
3 Yärning könglini şünkâr Şäkär soradı.
4 Ârada ötdi qanday söz:
5 Sen ketgän song qaldım yalğız,
6 Keçä-kündüz haqqa yığlab,
7 Körgänlärdän seni sorab,
8 Seni izläb, qıldım taläb,
9 Neçä vaqtlär cäzâ kördim,
10 Zâr yığlab, ul câyda qaldım,
11 Şükür qılay, seni kördim.
12 Bu sözni aytar Şäkäring,
13 Qanday boldi sening hâling,
14 Här küni örtär humâring!
15 Sensän mening süygän yârim.
16 Men sendän ayrılıb qaldım,
17 Sözinggä kulâq sâlmadım,
18 U bädbahtdan zulm kördim.
19 Sen häm mengä rähbär bolsäng,
20 Ayt, qani oşa “enäm?”
21 Qayerdädir cây-mäkâni?
22 Soradım kâşmir mästänni!
23 Bilgän bolsäng, habär bergin,
24 Dârda tursın uning täni.
25 Kämpirning käsâfätidän

1 Tökildi köp âdam anı.
2 Gül yüzim sendän soraymän:
3 Bâr bolsa, aytıb keläyin,
4 Men häm könglini sorayın:
5 Sängsar ılıb öldiräyim,
6 Körmägän künni sälayın,
7 Mäkäningä ot oyayın,
8 Bilmäy men häm ahmaq boldim,
9 “Änäm”, deb rähbärlük ıldım,
10 Ahır şundäy azäb kördim.
11 Neçä vaqtlär cüdä boldim,
12 Ne ädamlärni öldirdim.
13 Älämzädä köp iş ıldım
14 Cäväb bergin, seni kördim!

15 Bu sözni Şäkärbekdän eşitib Gülgün päri häm bir söz aytıb turgän ekän:

16 “Neçä kün ul cäyda men birgä yürdim,
17 U käşmir ayyärgä sen düçär bolding,
18 Enäm, deb mindirib, mänzilgä kelding,
19 Men sözläsäm, könglinggä ağır älding,
20 Şu urğurni, törä, väfäli bilding,
21 Enäm deding, äşä pärväriş ılding.
22 Ävväl hizmät ılıb köngling huşladı,
23 Yaşılık sözini songra taşladı,
24 Yürib-yürüb bir kün şumluk başladı,
25 Mäclis dedi, bizni mäst ıyb taşladı,

- 1 Ölik sürätidä bolib qalıbmız.
- 2 Bir-birimizdän cüdâ bolibmız,
- 3 Qanday bolib bu şahärgä kelibmän,
- 4 Qanday kelgänimni bilmäy qalıbmän,
- 5 Közim açıb bul şahärni köribmän.
- 6 Qarağan deb bunda şahi bär ekän,
- 7 Art-sırtımdan mengä haridär ekän,
- 8 Qarağandan bärğän ul ayyar ekän,
- 9 Altägäçä men häm fursat soradım,
- 10 Seni öldi. Dedim, bunda yığladım;
- 11 Qarağandan köp hizmätkär tilädim,
- 12 Ular bilän atın köşkini säldim,
- 13 Qırqın kanız bilän unda öltirdim,
- 14 Altägäçä kelmäsi vadä qıldım,
- 15 Qalışing bilmäyin men häm hayrân boldım,
- 16 Bär bolsa kelär, deb közim tört qıldım,
- 17 Qaländärmän yürgän iningni kördim,
- 18 Aytıb kelib unı oqıtıb kördim,
- 19 Ul vaqti därdimni yârâlmay qaldım,
- 20 Ança pulni men häm ulärgä berdim,
- 21 Mäzgiligä qaländärni qaytardım.
- 22 Otırdım keçä-kündüz zâr yığlab,
- 23 Mästän keldi mening könglimni sorab,
- 24 Köp izzät qılgänmän, räyigä qarab,
- 25 Songra unı öldirgänmän tepkiläb,

1 Äläm tårtıb bul kämpirni öldirdim,
2 Kiygän libâsını ahtarıb kördim.
3 Acdâhâr şâhini men tâpıb âldım,
4 Şuytıb ölib ketdi ul kämpir ayyâr,
5 Pulı ädâ kılıb keldi qaländâr,
6 Köşkidän körgändä mendäy gäcäkdâr,
7 Kelâyâtır Qârahanşâh dilâvâr,
8 Râşkim kep, âldigä çıqdım bayäkbâr.
9 Külib ul bädbahtning aqlını âldım,
10 Qolıb sâlıb sâqâlıdan âlârdım,
11 Qaländärgä men im qâkıb yübârdım.
12 Boşatmay uşladı mendäyin dilbâr,
13 Söte bilän urdi kırq qaländâr.
14 Şunda ölib ketdi şundäyin qaysâr,
15 Bir neçälär bul işlärdän behabâr.
16 Qârahanşâh unda dünyâdan ötdi,
17 Öligini taşlab edim zämingä,
18 Täni zämindä çirib yoq bolib ketdi.
19 Qaynım dedim, ining bilän tâpışıb,
20 Acdâhâr şâhini iningä berdim,
21 Bilârni cönätib u erdä qâldım,
22 Sen dedim, mâtäm tutib öltirdim,
23 Âmân-esân kördim sizni, töräcân,
24 Sizgä aşıq Gülgün päri yâringmân”,
25 Bu sözlärni hängä Gülgünây âytdı.

1 Gülgüning sözini Şäkär eşitdi,
2 Kanizlärmän bul ordagä cönätidi,
3 Ne ayyällär qılıb yâtır hizmätdi,
4 Şu kün ötib yana künlär keç bopti,
5 Öz yârini bunda Şäkärbek âbdi,
6 Ketgän дәvlät qayta başdan kelibdi
7 Şul zamân ikkâvı birgä bolıbdı,
8 Tâng âtgänçä bunda oynab-külibdi,
9 Gülgün-Şäkär burıngıdäy bolıbdı!
10 Şu keçä ötdi, ertä bilän tâng âtdı. Şäkärbek pâytahtgä kelib barı amäldärläri hâzır
11 bolib, öz särkärdälerini hizmätgä sâlıb, Şirinbekkâ sâbçı qılıb bu sözlärni tayinlab
12 aytayâtgän ekän:
13 “Mänâv yurtta дәvri дәvrân sürgänlär,
14 Ävväl Qarahângä hizmät qılğänlär,
15 Hizmät qılıb bekdän sârpây kiyğänlär,
16 Öz yurtining bäländ-pästini bilgänlär,
17 Dәvrân sürib yahşi bedâv mingänlär,
18 Âltın bayraq bunda äncâm qılğänlär,
19 Endi Şirinbekkâ hämpâh bolğänlär,
20 Bul dünyâda köp işlärni qılğänlär,
21 Dünyâda säyr etib bunda yürgänlär,
22 Şâh kızigä sâbçı bolib baringlär!
23 Şirinbekni şâhgä küyav qılğänlär!
24 Âqbädänning könglin sorab kelinglär,
25 Tegmaq bolsa, bungä âlıb beringlär,
26 Âqsâqâl-äkâbir, unda baringlär,

1 Şirinbekkä şundäy hizmät kilinglär,
2 Bu sözlärni köpdän beri oyladım,
3 Amäldärlär, sizni sâvçı äylädım.
4 Sizlârgä söylâgän kızıl tilim bâr,
5 Qayda bârsam, bul başimgä ölim bâr,
6 Âtı Şirin mening yâlgız inim bâr,
7 Hayällämây ul mäzgilgä baringlär,
8 Şirinbekkä yaşşi hizmät kilinglär,
9 Şâhning kıızı şungä âlibberinglär,
10 Şirinbekning vaqtin huşlab turinglär!”
11 Bu sözlärni aytdı, Şäkârbek qaysâr,
12 Turıb cönâb ketdi bunda amäldâr,
13 Şäkârning sözini qulâqda tutdi,
14 Ölgän şâhning mäzgiligä etibdi.
15 Ulardan qorqışdı bul hâtin-qızlär,
16 Yengi hângä biz boldikmi günâhkâr,
17 Ne sâbâbdän keldi bunça amäldâr,
18 Seskänib kelâlmay ayâllär turdi,
19 Ne işgä kelgänin bilmäyin qâldı,
20 Bulärning köngligä ne gâplär keldi!
21 Amäldâr qâşigä çaqırıp âldı,
22 Bulärning qâşigä hâtnlär keldi.
23 Şäkârning sözini ungä gâpirdi,
24 Eşitib şu zamân täbässüm kıldı.
25 Yaşşilik söz ekänini hâm bildi,

1 Åkbädänni unda çağırıp keldi,
2 Neçä gäp ärbäblär bungä gäpirdi.
3 Åkbädän sözlämäy, uyalıb turdi,
4 Bermâqni hâtinlär ihtiyâr kıldı,
5 Enäsi häm kızıdan sorab kördi.
6 Åh urgändä söyläydiğän sözim deb;
7 Pärvâ kılgän mening ikki közim deb,
8 Cânım bâlam, Åk bädänli kızım deb,
9 Sendäy bâlam Şirinbekkä lâzım deb,
10 Tegäsänim, botam, sârvinäzım deb,
11 Ketgän bul дәvlätgä şerik bolayık,
12 Sening üçün kelgän kaçça halâyık,
13 Bâlam seni Şirinbekkä beräyık,
14 Şirinbekni kuyâv kılıb âlayık,
15 Äyâk âstı kıılalmaydı halâyık.
16 Bâlam, sening bunda köngling sorayın,
17 Kelgän sâvçılärgä cävâb beräyık,
18 Gäpirgin, köngligni, kızım, sorayık!
19 Şâhning kıızı bu sözni aytıp turgän ekän:
20 “Ätam sultân edi bunda Қараһән,
21 Dävrân yoқdır, қattıқ күндә қалгәнмән
22 Men bolamән ölgän һanning färzändi,
23 Қoldan ketdi bundan ätamning yurtı,
24 Hâzır дәvrân bizdән ötgän bilibmән,
25 Esir һätın, etim kız bop қalıbmән.

1 Hâzır, enä, ne ihtiyâr kılibmân,
2 Nimä desäng, aytgäninggä könibmân,
3 Azâb körüb şirin cânım bu tändä,
4 El içidä bolmasmân deb şärmändä,
5 Ne ihtiyâr bårdır, enäcân, mendä?!
6 Nimä desäng, enä, ihtiyâr sendä,
7 Hâh yândır, hâh küydir kızınıgıni.
8 Bul sözni kızından şundäy eşitdi
9 Hâyâl kıldı, kızını hâm qabul tutdı,
10 Kelib sözün endi bulärgä aytdı.
11 Vaqti huş bop bundan amäldâr qaytdı,
12 Şäkärning qâşigä bul zamân etdi,
13 Yaşılık sözünü Şäkärgä aytdı,
14 Bir-birini bunda qabul kılibdı,
15 Toy-tâmâşa täräddüdidä bolibdı,
16 Şâh kızigä kättä toynı beribdi,
17 Elü hâlx barçagä habâr beribdi,
18 Åşu goşt hämmägä toy kıp beribdi,
19 Köpkäri degän râsm eldä yok edi,
20 Qaländärlär här erlärgä tolibdı.
21 Ulâq ber, deb çataq kılibdı.
22 Nimä söz, deb ul el hayrân qalıbdı,
23 Bir ulâqni bular soyıb âlibdı,
24 Vaqti huş köpkäri çâpmâq bolibdı.
25 Bulär qaçân çävandâzlık kılibdı,

- 1 Ulâq taqımlagän âğıb qalıbdı.
- 2 Hâr yurtlarda çâpgänläрни körıbdı,
- 3 Bir neçäsi bul yığılıb turıbdı.
- 4 Qızıqçılık tãmâşanı qoşadı,
- 5 Âtning äylin boş tártıb berädi,
- 6 Epçılraqı ulâq alıb cönädi,
- 7 Körgän barı bunda hayrân qaladı,
- 8 Toygä kelgän halâyıqlär qoşılıb,
- 9 Asta-asta kättä yığın boladı,
- 10 Qaländärdän köpkäri örgänädi,
- 11 Qızıq tãmâşa, deb bular häm kirädi,
- 12 Küni bilän çuvlab ulâq çapadı,
- 13 Körmägängä körgän berdi habärni,
- 14 Hâr qaysı mingändir bir bedäv ätni,
- 15 Qaländärlär äğıb köpkäri çapdı,
- 16 Köpkäri qaytarıb qızıq bolıbdı,
- 17 Âltın atıb, ältın qavâq ätdırıb,
- 18 Mührlängän tillä karnäy tärttırıb,
- 19 Qırq keçä-kündüz elgä toy berib,
- 20 Qırık kündän song toyi aħır bolgändir,
- 21 Şirinbekni endi başlab bārgändir,
- 22 Nikāh qılıb Şirinbekkä bergändir,
- 23 Bir ordada bular birgä bolgändir,
- 24 Hār ordada öz işigä turmay bārgändir,
- 25 Endi sürsäk deydi bunda dāvranıni,

- 1 Quyânqı yurtıdan kelib Şirinhan,
- 2 Bunda Qarahanning kızın algandır,
- 3 Hudaning taqdiri bunday bolgandır,
- 4 Falak gardişimän bunda kelgandır,
- 5 İzlägändä soragändäy bolgandır.
- 6 Qarahanning kıızı Şirinbekkä qarab, sizniki qayerdän, deb turgän ekän:
- 7 Qay çämanning bülbülisän?
- 8 Qaysı bağning, sen gülisän?
- 9 Qandayın şahning oglisän?
- 10 Sen kimning canu dilisän?
- 11 Qaysı yurtdan bunda kelding?
- 12 Ata-enängdän ayrılding?
- 13 Sen mengä haridâr bolding,
- 14 Sen häm mening aqlım älding.
- 15 Malum qılgin, qaydan kelding,
- 16 Qaerlärdä ösgän yurtıng?
- 17 Qaysı şah bolär ävlâding?
- 18 Hüsning körib qalmadı-kü,
- 19 Qaşingda mening taqatim!
- 20 Ayrılıbdı ata-änang,
- 21 Qaerlärdä kulbä-hänäng?
- 22 Sendän sävâl sorar sänäm.
- 23 Şunday boldi mengä haqning färmâni,
- 24 Seni âdam desäm, bihişt gılmâni,
- 25 Hüsning körgänlärning ketär därmâni,

1 Seni ádam desám, bihişt ğılmanı,
2 Nur sıfatlı, hánım, kimning oğlısán?
3 Cämáling oħşaydı ásmánda áygä,
4 Qaşingning kelbäti egilgän yáygä,
5 Cäsäting oħşaydı biz qarçığaygä,
6 Qarçığay çängállim kimning oğlısán?
7 Negä sen yurtıngdan pãrváz kılıbsán?
8 Bir gülşah, deb kelib bunda qonıbsän,
9 Taqdir tãrtdı, begim, meni álıbsán!
10 Qaysı yurtdan bunda pãrváz kılıbsán?
11 Pãrváz kılgän, hánım, qaydan bolasán?
12 Mengä aytgin ösgän kirdikãringni!
13 Könglingdän çıqarsang, sen, ğubãringni!

14 Bu sözni eşitib, Şirinbek hãm bir söz aytıb turgän ekän:

15 “Ey, lâçin bãqışlı, cãbrãyl pãrim!
16 Qaddi şãmşãd, hüsni mâhi änvãrim,
17 Ey, lâçin bãqışlım, mendäy sorading,
18 Zãrafşãh zülfiנגä urıbsän şãnä,
19 Hınalı qollãring boyabsän qãnä,
20 Ğamzãsi cãn álar dürü yãğãnä,
21 Yusuf kãbi meni sãlma zindãnä,
22 Zülãyhã nişlãnlı mendãn sorading,
23 Nimä bolãr dilbãr sening murãding?
24 Ne sãbãbdãn mãmlãkãtim sorading?
25 Açılğän bahãrda bãğning gülimãn,

1 Âtammän-enämning cânu dilimän,
2 Çuyânkıda Çâsımhanning oğlımän,
3 Başımni âlıb bul yurtta yüribmän,
4 Tuz-nasibä haydab, bunda kelibmän.
5 Hüdâ kıldı särgärdän bop yüribmän,
6 Neçä vaqt şahlıkdan gädä bolamän,
7 Ahir taqdir tartıb seni âlamän,
8 Sen eşitgin mendäy märdning sözini,
9 Küçük bäsmaş yolbars, şerning izini,
10 Aklı bär çäynäydi gäpning tuzini.
11 Men häm âldım sendäy särvinâzini,
12 Taqdir tartıb Çârahaning kızını”.
13 Bu sözlärni bungä Şirinbek aytdı,
14 Bâşdan tâcni, qoldan bermäy dävlätni,
15 Ordada yâr bilän çurub suhbätni,
16 Şu keçäsi suhbät, mäy bilän ötdi...
17 Täng âtıb kün çaşka haddigä etdi,
18 Dâdu hüräm kıldı Şâkar özini,
19 Âvgä çıqıb yügürtirib tâzini,
20 Sorab turdı bu şähärning arzini.
21 Nävkar bop çaländär hizmät kıladı,
22 Hizmätidän Şâkar köngli toladı,
23 Gädâylik esidän çıqıb bâradı,
24 Gülgünning bär edi kırqta kanizi,
25 Bittä-bittä çaländärgä berädi,

1 Kırk qaländär hâtunli bop qaladı,
2 Rüzgârdâr bop qaländärlär yürädi.
3 Şäkârbek şundäy qılıb bu mämläkätdä pādşâ bolib turadı. Āradan neçä ây, neçä
4 künlar ötib ketdi.
5 Bir keçä enäsi tüşib esigä,
6 Şäkârning uyqusı qâçıb ketibdi.
7 Hammä dârdin Gülgünâygä aytıbdı:
8 Yâtıb edim taht üstidä bul keçä,
9 Cilvâ qılıb enäm bunda kelgändir,
10 Bu yurtlarda mendän hâbâr âlgändir.
11 Bu sözlärni Şäkârbekdän eşitib, Gülgün päri Şäkârbekning hâfa bolgänini bilib,
12 Şäkârbekkâ qarab bir söz aytıb turgän ekän:
13 “Ātangmân-enängni esgä âldingmi:
14 Mämläkät, yurtınggä hayâl kıldingmi,
15 Öz yurtınggä, hânım, ketmâq boldingmi?
16 Bârar bolsäng, sengä aytar arzım bâr,
17 Ācdâhâr zarbidän ketgän köp devlär,
18 Devlär edi ävväl mengä hizmâtkâr,
19 Bul işimni anglab bilgin zorabâr,
20 Zil tâğigä bârıb kelär işing bâr.
21 Şul işni bitirsäng köp âsân bolär,
22 Hizmâtingä kelär ul qançâ devlär,
23 Ulârgä yaqındır eng âlis yollär,
24 Turgän mäkânımda bittä sandıq bâr,
25 Çaşmäning içindä bilsäng mävc urär,
26 Ālıb kelsäng hizmâting tayin bolär...”

1 Gülgün Şäkargä bu sözni aytdı,
2 Egärläb Şäkarbäk mingäнди ätdı,
3 Ävgä çıqqan kişi bop cönäb ketdi,
4 Amäldärlär bekni bilmäy qalıbdı.
5 Ästigä mingäni nazarı tüşär,
6 Uçsa bulut bilän bolär bäravär,
7 Şäkärbekim çöldä ketib bäradi,
8 Özi körgän bu yollärni bilädi,
9 Gülgünäyning aytgän işin qıladı,
10 Zil tığigä kıçab ketib bäradi,
11 Zil tığigä endi etib qaladı.
12 Yürgän cäylärini Şäkar körädi,
13 Täğning mürvätigä şahni uradı,
14 Yarqıllab açıldı täğning mürväti,
15 İçkärigä kirdi bul vällamäti,
16 Gülgün bilän yürgän erläрни kördi.

17 Şäkärbek bu mäkängä kirib ketdi. Bu erdä bir särcäşmä bär edi. Şäkärbek ilgäri
18 häm uni körär edi. Lekin nimä ekänini bilmäs edi. Şu çäşmäning boynıda turdı. Közigä
19 bir sandıq körindi. Sandıqqa qarasa, gä körinädi, gäh suvgä bätib ketädi. Sandıq suvning
20 yüzigä çıqqan vaqtdä Şirinbek qol uzatıb uşlab äldi. Sandıqning içidä nimä bärliğini
21 bilmädi. Açmaqqa Şäkärning kuvveti kelmedi. Sandıqni älib ätigä minib, täğdan çıqıb,
22 äcdähärning çap şahini urdı. Täq qadimgidäy berkildi. Yolgä rävana bolib bu sözlärni
23 aytıb bärar edi:

24 “Täglär aziz bolär tuman turmasa,
25 Yollär aziz bolär ädam yürmäsa,
26 Bäglär haräb bolär bägbän turmasa,
27 Gül ketär bolsa gülistän emränär,

1 Mülki vayrân bolsa, pãşşã tebrãnär,
2 Mål bårıda hammã ádam dost edi,
3 Bãşıdan dävlat qaytsa tuqqan emrãnär”.
4 Bu sözni aytıb yolgã kirdi Şakarhãn,
5 Ástıda bedãvi oynab yüz älvãn,
6 Gülgün yãrgã etsãm dedi bul zamãn.
7 Köp boladı Şakãrbekning mehnãti,
8 Gülgünây deb hãnning qılğãn hizmeti.
9 Turgãn cãyi Qarahãn mämläkãti,
10 Esigã tüşãdi ösgãn elãti,
11 Uzãq yollãr atgã kamçı çãtadı,
12 Şakãr kãttã emäs, hali bãladır,
13 Kãttãning işin ul yãlgız qıladı,
14 Gülgünning aytgãnin alıb bãradı,
15 Qanday hizmet özi bilmãy cönãdi.
16 Alıs yolni atı yãqın qıladı,
17 Bãrayãtır Qasımhãnning fãrzãndi.
18 Közigã körindi Qarahãn yurtı,
19 Bul sandıqni Gülgünâygã uzatdı.
20 Nävkãr atni alıb täblãgã ketdi.
21 Şakãr turıb taht üstidã cãy tutdı,
22 Gülgün yahşi körgãn şundãy hãlini,
23 Pãrvãriş qıladı mehribãnını,
24 Sandıqqa bãnd qılğãn devning cãnını,
25 Öz başigã qoygãn hãbãş tãnını.

1 Ul keçäsi fäyzi sähär bolgändä,
2 Sandıqni Gülgünây açıb qaradı,
3 Devläarning cânını koygä âladı,
4 Täng âtgändä dünyâ tozân boladı,
5 Här tarafdän devläär aşıb kelädi,
6 Devning cânı Gülgünâyning qolıda,
7 Âdam qorqıb, turâlmadı elidä.
8 Cânın kıssa devläär azâb körädi,
9 Gülgünâygä bari talim berädi,
10 Şu devläär qol qâvuştırıp turadı,
11 Devläär kelib, üzr-mazur qıladı,
12 Ne hizmät, deb Gülgünâydan soradı.
13 Devning cânın kattıq sıqıb uşlasa,
14 Biri başım desä, biri yürägim,
15 Köp tıprılab bunda yâtıp qâladı,
16 Gülgünâyning hizmätidä boladı,
17 Buyurgändä tâğni talqân qıladı.
18 Devgä hizmät buyuradı zülfäkdâr:
19 “Birâr tahtni bunda qorğân yesänqlär!
20 Qança äncâm bolsa unda turgudäy,
21 Pârvâz kılsa Quyânqığä qongudäy,
22 Qança âdam kirib äncâm bolgudäy,
23 Keçiktirmäy şu hizmätni qıludäy”.
24 Bu hizmätni Gülgün devgä buyurgän,
25 Taht yasab qondırdı polatdan qorğân,

1 Devlär aytgänin hóp örin qılğan,
2 Ältın köşkisini ortagä älgän,
3 Hiyläning bärni ul devlär bilgän,
4 Başıda Gülgünây turıb körsätدی,
5 Devlär ketär yolın cüda oħşatدی,
6 Taht üstidän qorğän qılıb tüzätدی
7 Täng ätgunça devlär işläb, bul yätدی;
8 Elü halkқа Şäkär habär qılıbdı
9 El kättäsi yığılışıb kelibdi...
10 Şunda Şäkärbek el kättälärigä qarab, şu sözni aytıb turıbdı:
11 Äqsäqällär, äkäbirlär
12 Hälini bilgän yahşidir.
13 Sizlärgä aytar sözim bär,
14 Biigä qılmang şähärni.
15 Men bu erdän ketmäk boldim,
16 Şahanşahlär här şähärdä,
17 Çärvadärlär gezär yolda,
18 Köp sözlär bär aytar tildä.
19 Turarım yoq uşbu eldä.
20 Birävingni bek kılinglär,
21 Mening sözimni bilinglär,
22 Pâyı tahtgä mindiringlär
23 Şäkärbekni cönätinglär,
24 Yahşi mäslähät kılinglär,
25 Bu yurtgä egä bolinglär!

1 Müsâfir bek ketâr boldi,
2 Bizgä cävâbni beringlâr.
3 Bu sözni Şäkârbek aytdı,
4 Dävlâti ortada qâbdı,
5 Kättâlıkdr yahşi nârsä
6 Häm mä talaşib turıbdı.

7 El kättälârı bu sözni eşitib: “Men bolsam”, “Men bolsam”, deb talaş kıldı.
8 Şäkârbek elni sorab körib, ulärgä şundäy mäslähät berdi: “Qaysı el âz bolsa, bekni
9 şundan kıling! Köp eldän bek kılmang , bolmasa köp el boyni yoğânlık kılıb, âz elni
10 âyâq âstı kılıb, yurtni harâb kılar, âz eldän bek bolsa, bu elni âbâd kılar. Boyni yoğânlık
11 kılmaydı. Heç kingä behudâ gâp gâpirmäydi”.

12 Bu gâp bilän örtaş, boyni yoğânlıklar yoq boldi. Özi âz, âyâq âstı bolib, gâpı
13 häm bolmay yürgän eldän bir bek kötarib, beklık dâftâr, mührlârni ungä tâpşırđı.
14 Şäkârbek bu elning ihtiyârıdan cüdâ bolib, pâytahtdan tüşib Gülgün päri bilän devlâr
15 kılgän qorğângä kirib ketdi. Şirin häm özining yâri bilän hämpâh bolib, Şäkârbekning
16 qâşıda oltırıp qâldı. Qırq qaländâr häm öz hâtnlârı bilän ketib, Zil tağıdan âlıb keltirgän
17 âtu äncâmlârı bilän hâzır boldilâr.

18 Şunda Gülgün päri devlärgä qarab şu sözlârni aytıb turgän ekän:

19 “Qulâq sâlgän pärizâdning tiligä,
20 İşim tüşdi bundäy devning zorigä;
21 Etkiz bizni Quyânqning eligä,
22 Közlâb uçgän uzâq yurtning yoligä.
23 Bâşım tüşdi mening neçä sävdâgä,
24 Zor urıb kötarib uçgin havâgä.
25 Bu hizmätni orın kılsang körämän.
26 Bâringni bändimdän halâs kılar män.
27 Bolmasa, qabâhat künni sâlar män,
28 Hizmätini körib men tän berärmän,
29 Qâlgän yurtlârimni yahşi bilâman”.

1 Bu sözlärni aytdı Gülgün zülfäkdâr,
2 Havâgä kötärđi ul zamân devlär,
3 Devlär kelib bunda tahtgä yâpışdı,
4 Ğurıllab kötärıb havâgä uçdı.
5 Gülgünning işıgä kıâyıl boladı,
6 Bul âdam barçası hayrân kıaladı.
7 Yaşındây âkışâmlab ketıb bâradı,
8 Devlär hürmät kıılar Gülgün pärını,
9 Pärı emäs, kıolıdagi cânını,
10 Aççıĝlansa öldırädi barını,
11 Közläb uçar Kıuyânkıning şährını.
12 Otlı-suvlı neçä-tâĝlärđan ötdı,
13 Devlär kıılıb ketdı şundây kıızmätđı,
14 Vaqtın huş kıılsam deb ul pärızatdı,
15 Câmı üçün devlär kıılar kıızmätđı,
16 Âkışâm uçıb fäyzi sâhâr bolĝändä
17 Etıb bârđı Kıuyânkıning elıgä,
18 Devlär zorlıĝını şunda bildirdı,
19 Kıuyânkı şährıgä yâkıın kıondırdı.
20 Ätrâfıda saf-saf devlär turıbdı,
21 Tâng âtgändä kün şuläsi urıbdı.
22 Kündây bolıb ul yarkıllab turıbdı,
23 Kıuyânkıda barça âdam köribdı.
24 Körgän âdam barı hayrân kıalıbdı,
25 Körgän körmäĝängä habâr berıbdı.

1 Hammä yıǵlab bungä hayrân qalıbdı,
2 Yâki elgä bir kıyâmät bolıbdı.
3 Biz bilmäymiz qaysı yurtdan kelıbdı,
4 Yarqıllagän qorǵan päydâ bolıbdı,
5 Türlü cândâr ätrâfını âlıbdı,
6 Bizning yurtgä alâmät kün bolıbdı,
7 Alâvçoca pırgä habâr berıbdı,
8 Qâsımhân eşândan sorab turıbdı.
9 Eşanıgä qarab Qâsımhân bul sözni aytıb turgän ekän:
10 “Men bilämän haqıqati välini;
11 Sızdän kördim kâramätning mölini,
12 Bundäy kündä sora Qâsım hâlini,
13 Bir keçädä qorǵan päydâ bolıbdı,
14 Ätrâfını sânsız devlâr âlıbdı,
15 Bul alâmät, pırim, qanday bolıbdı?
16 Nimä işgä kelgän bul devdän lâşkâr?
17 Âdam nasıl bolâlmasa bärabâr,
18 Pırim, söz aytgän sözim şu bolâr,
19 Bir kâramät äyläng endi kâmillâr,
20 Vâlisiz, biläsiz, bolıng habârdâr,
21 Yeksân bolıb, ölib ketâr âdamlâr.
22 Körib qalmas bunda mening taqatım,
23 Bärabâr bolmaqqa kelmäs quvvätim,
24 Vayrân bolıb ketâr şahlık şävkätim”.
25 Bu sözlärni ungä Qâsımhân aytdı,

1 Alâvḥoca kâmil piri eşitdi.
2 Emân fikr qılıb, şundây oyladı:
3 Şirin, Şâkâr kelâr vaḳti bolıbdı,
4 Alâvḥoca bunda ornıdan turıbdı,
5 Bul devlârgä qarab mäst bop yürıbdı.
6 Emân nâmnın kötârgänmân, bâray deb,
7 Nimä bolsa, taḳdirimdân körây deb,
8 Alâvḥoca bul yaḳınlab bâradı.
9 Şirin, Şâkar eşânining körädi,
10 Yıḡlab çıḳıb eşânining âldigä
11 “Pirim, -deydi, bul ziyârät qıladı.
12 Neḳä yıllâr eldân ketgän vâllamät,
13 Elgä etişgândir sâfu sâlâmät,
14 Hüdâyim bergândir äyyâmu dâvlät!
15 Şâkârbek eşânigä qarab bu sözni aytıb turgän ekân:
16 Nasib qılsa bedâvimni minâyın,
17 Âlmâs polat qarab ḳolgä âlayın,
18 Devlârning barını hämpâh qılayın,
19 Ât oynatıb Ḳuyânḳigä kirâyın,
20 Közdän tōkib bunda selâb yaşını,
21 Men qılayın düşmanlârning işini,
22 Ävväl kesâr men âtamning başını,
23 Hâtınnıng gâpigä âtam kirgândi,
24 Hükmi köşgä meni tayin qılgândi.
25 Ölmây, Şirin, Şâkâr bunda kelgândi.

1 Men köräyin ul tühmätçi düşmandı,
2 Äta-enäm mengä bolgändir düşman,
3 Qılgän işlärigä qılsın püşäymän,
4 Siz boldingiz yämän kündä mehribän,
5 Ul säbäbdän, pirim, sizdän soraymän,
6 Cäváb bering, tärtınmayın bäräy men,
7 Neçä vaqt sär etib çöldä, piyädä,
8 Köp azäblär tärtıdım fäniy dünyäda,
9 Sizning duängizdän etib muräda,
10 Endi bul dävlätim boldi ziyädä.
11 Bu sözni eşitib eşän bir söz aytıb turgän ekän:
12 Qanday färzänd ätasigä oq ätar?
13 Bu şahärgä oq ätmagin, bek Şäkär!
14 Bu şahärdä sening qıblägähing bär,
15 Qanday färzänd ätasigä tiğ tärtar?
16 Bolmagänsän mahşär küni günähkär,
17 Tiğ tärtgän boladı ul äqpädär!
18 Bu şahärdä sening qıblägähing bär,
19 Ätangning hürmätin qılgin, bek Şäkär.
20 Şäytänning yoligä kirmâq ne därkär?
21 Ketmä özingdän, balam, bol habärdär,
22 Alävçoca aytgän sözi şul bolär,
23 Men-menlik söz, balam, sengä ne darkär.
24 Nädän köngling bundäy qılıb bolmagin,
25 Hayälinggä men-menlikni älmagin.

1 Cånım bålám, boynı yoğån bolmagin,
2 Men-mening zävåli bårdır, fäzåndim,
3 Şu boldi aytgån bu nasihatim!

4 Emån Şäkərbekkä köp nasihat kıldı. Şäkərbek hãm öz rayidån kıaytdı. Özi bilån
5 kelgån devlãrgä cävåb berdi. Devlär hãm cönämäqning haräkätin kıılıb yåtdılär. Eşån
6 kıaytdı. Kıasımşåhning kıåşigä etdi. Botaközâyımnı çağırıp, eşån bu sözni aytdı:

7 Båğda açılğån güling keldi,
8 Çämåndä bülbüling keldi,
9 Sening cånu diling keldi,
10 Şirin, Şäkär uling keldi.
11 Hükmi köşgä tayin bolgån,
12 Mansurning dårını körgån,
13 Öldi deb åvåzä kılgån,
14 Ölmäy bålång åmån kıalgån,
15 Gülgün degån kıızni ålgån,
16 Köp devni hizmätgä sålgån,
17 Devlär kıılıb tahti kıorgån,
18 Bu yurtlärni kıılar yeksån,
19 Bu sözni bilgin Kıasımşån,
20 Åragä tüşgån bir eşån,
21 İşinggä kılgın puşåymån,
22 Şükür kılgın sendäy sultån,
23 Ölmäy bålång åmån kıalgån,
24 Ketädi başıngdan tuman.
25 Bolär yana bunda dävran,
26 Şunça işlärni ötkizgån,

- 1 Şirin, Şakär oğling kelgän!
- 2 Ruhsat älmay şikär ketgän,
- 3 On tört yıl yoq bolib ketgän,
- 4 Ƙatärli käreväning keldi!
- 5 Şirin, Şakär cân fidâsi,
- 6 Tâci tahtning egäsi,
- 7 ƘuyânƘı şährin töräsi,
- 8 Behudä tökmä köz yaşing,
- 9 Neçä yıl gängidi başing,
- 10 Yurtni örtädi nâlišing.
- 11 Şirin-Şakär bäläng keldi.
- 12 HaƘƘa etgän sening näläng,
- 13 Âmân-esân keldi bäläng,
- 14 Yürägingdän ketsin äläm.
- 15 Endi âbâd bolär yurting,
- 16 Köribdi şundäy färzänding,
- 17 Ezilib bunda yürägin.
- 18 Sen bilmägänsän däreägin.
- 19 Ƙaytadan yandı çırâğing,
- 20 Şirin-Şakär bäläng keldi.
- 21 Eşândan bu sözlärni eşitib, Botaközâyım şu sözni aytıb turgän ekän:
- 22 “Şärhi dilim kimgä yâzsam,
- 23 Tinmäyin dünyâni kezsäm,
- 24 Âh ursam, mahşärni bozsam,
- 25 Tärk äyläb şu mâsuvâni,

- 1 Yoqâtdım ikki törâni.
- 2 Qıdırsam fâniy dünyâni,
- 3 Körärmân, bâlam, seni.
- 4 Hâsta bolib qaldım, özim,
- 5 Heç kingä bätmayın sözim,
- 6 Yoligä tört bolgân közim,
- 7 Sarğaygandır kızıl yüzim,
- 8 Bârım, Şirin, Şâkâr qözim?”
- 9 Bu sözni aytıb başın alıb cönâdi,
- 10 Şirin, Şâkâr habârini bilâdi,
- 11 Ölib ketgân Şirin, Şâkâr kebdi, deb,
- 12 Elü halkğa bul âvâzâ boladı.
- 13 Bâlam, dedi ul Botaköz cönâdi,
- 14 Qança amâldârlâr köring Qâsımhân
- 15 Öldi degân oğlı habârin bilgân.
- 16 Çıqıb ketdi Quyânqıdan bul zamân,
- 17 Başlab barayâtır bulârni eşân.
- 18 Kelâyâtgânini kördi Şâkârhân,
- 19 Anglab bildi Şâkârbekdây törâsi,
- 20 Kelâyâtır Botaközdây enâsi.
- 21 Şirin, Şâkâr şundây peşvâz çıqadı,
- 22 Bâlam deb bağrigä bâsdı ul zamân.
- 23 “El içidâ ğarib boldim,
- 24 Bâlam, sendân ayrılğâni,
- 25 Qıyâmâtli künlâr kördim,

- 1 K zim, send n ayrılġani.
- 2 K zl rimd n ketdi ravşan,
- 3 T pılmadı sar y-bost n,
- 4 Dost kişil r meng  d şman,
- 5 B lam, send n ayrılġani.
- 6 Y r gimd n ketdi arm n,
- 7 Meng  kirdi  uvv t-d rm n,
- 8 Ş k r  ılay seni k rg n’’,
- 9 Bung   ra t şdi eş n,
- 10 İkk vini yaraştırib,
- 11  ta-b la k riştirib,
- 12 Bir-birim n t pıştırib.
- 13 El i ig  şund y b şlab b radı,
- 14  uy n ı ş hrig  endi kir di.
- 15 El  h l  ka k p  v z  boladı,
- 16 Hamm  kelib Ő k rbekni k r di.
- 17 Ken    yımning t hm ti malum boladı.
- 18 T hm t  ılg nin bekl r bil di,
- 19 Botak z g n hin bundan soradı,
- 20  lim otın en sig  ber di.
- 21 Şund y bolib yurtg  eg  boladı.
- 22 El  h l  ka toy-t m şa  ıladı,
- 23  avm- arınd şni bekl r k r di,
- 24  m n-es n bekl r elg  etibdi,
- 25 B ri  alg n bar asını k ribdi.

- 1 Kelib yurtda törä bolib yüribdi,
- 2 Neçä işlär endi bulärdän ötdi,
- 3 Şirin, Şäkär tãpdı murãd-maqsaddı,
- 4 Bul dãstãnni Fãzıl şãir aytdı.

5

6 Tamãm

III.2. DESTAN METNİNİN TÜRKİYE TÜRKÇESİNE AKTARIMI

1 Kuyankı şehrinde Kasımhan adlı birisi vardı. O kişinin çocuğu yoktu. Çocuk
2 sahibi olmak için evlenmek istedi. Ondan olur, bundan olur diye tam seksen kadınla
3 evlendi. Sekseninden de çocuğu olmadı. Azizleri ziyaret etti, bunlardan da hiçbir fayda
4 görmedi. Bütün halkı toplayıp, kırk gün kırk gece düğün yaptı. Bu hanın Suyecan adlı
5 bir veziri vardı. Onun da çocuğu yoktu. Halkı yedirip içirip, onlardan dua aldı.
6 "Çokluğun duası göl" denilen sözün anlamını o zaman öğrendi. Padişahın Botaköz adlı
7 hanımı hamile kaldı. Vezirin hanımı da hamile kaldı. Aylar geçti, günler geçti,
8 padişahın hanımı oğlan doğurdu, ertesi gün vezirin hanımı da bir oğlan doğurdu. Sonra
9 vezirin hanımı öldü, oğlu yetim kaldı. Padişahın hanımı: "Vezirin oğlunu da getirin, ben
10 emzireyim, ben çocuğa doymuş biri değilim" dedi. Vezirin oğlunu da padişahın hanımı
11 emzirdi. Çocuklara ad koydu. Padişahın oğluna Şekerbey, vezirin oğluna Şirinbey adını
12 koydu. Onlar Şirin-Şeker diye tanındılar. Bilenler Şirin'e vezirin oğlu dediler,
13 bilmeyenler ikisi de padişahın oğlu dediler. Onlar bir yaşına, iki yaşına girdiler, üç
14 yaşına girdiler, konuşmaya başlayınca okula gönderdiler. Çocuklar yedi yaşını
15 doldurdular. Okumayı öğrendiler. Artık okudukları evlerden çıkıp, maslahat ederek,
16 babamız için avlanalım, diye düşündüler:

17 Şirin, Şeker şu sözleri söyledi:
18 Töre¹⁷⁵ yiğit ava gitmek istemiş.
19 İkisi ahıra birlikte gelmiş,
20 Şirin, Şeker maslahat yapmış,
21 Eyerleyip ata bindiler
22 Ava gitmek için yola koyuldular
23 Beline bağlayıp altın kılıflı kılıcı
24 Yanlarına alıp eşyayla yayı,
25 Tabancayı-silahı da alıp ava gittiler.
26 Av dönüşü annesi hediyeye ister
27 Şirin, Şeker artık bindiler ata,
28 Başkan, hizmetçi kimse bilmez.
29 Şirin, Şeker ava giderler,
30 Ava gittiklerini kimse bilmez.

¹⁷⁵ Yönetici tabakaya mensup kişi, padişah ailesinden erkek çocuk.

1 Beylerden habersiz giderler.
2 Kuyankı şehrinden çıkıp giderler,
3 Namaz kılıp sağa sola bakarlar.
4 Ava giden beyler böyle yaparlar,
5 Kuş uçmayan çöle giderler.
6 Yürüyüp gittiler böyle yolları,
7 Av avlayıp geçtiler gölleri,
8 Boyu servi görün gonca gülleri,
9 Gezip yürüyerek, Zebit çölleri,
10 Yürüyüp iyice baktılar dağlara.
11 Susayıp, acıkıp çölde yürüdüler,
12 Üç gün üç gece helak oldular.
13 O kadar gezip hiçbir şey bulamadılar,
14 Elleri boş dönmek istemediler.
15 Dönmeden o çöllerde yürüdüler,
16 Uçan kaçan hiçbir şey görmediler
17 İkisinde de takat kalmadı,
18 Ava giden nasıl boş döner, diye,
19 Boş dönersek herkes alay eder, diye,
20 Dönüşümüz münasip olmaz, diye,
21 Babam duyarsa, bizimle alay eder, diye.
22 Tokayistan¹⁷⁶ çevresine bakalım
23 Helak olduk iyice, bakıp arayalım
24 Bir şey çıkarsa vurup alalım,
25 Bey babama av başı alıp gidelim,
26 Helak olduk artık boş dönmeyelim,
27 Gidip halka alay olmayalım,
28 O sözleri söyleyip Şirinbey-Şeker,
29 O tarafa gidip helak oldu yiğitler
30 Oraya gidip aradıklarını bulamadılar,

¹⁷⁶ Tokay: Çay kıyısında yetişen bir bitkidir. Tokayistan bu bitkinin yetiştiği bölgedir.

- 1 Hiçbir şey bulmadan dönüp geldiler,
- 2 Kuyankı şehrine yakın geldiler.
- 3 Kuyankı şehrinin sınırına geldiler.
- 4 Bir havuzda yüzen kazı gördüler.
- 5 Kazı görüp, Şekerbey Şirinbey'e bir söz söyledi:
- 6 Cihanı seyredip, oynayıp güldün mü?
- 7 Ava çıkıp istediğini aldın mı?
- 8 Sözümü işitin, Şirinbey canım
- 9 Serhavuz'da yüzen kazı gördün mü?
- 10 Hüda diyip, yaratana ağlayıp
- 11 Amin derse ferîştah ve melekler
- 12 Serhavuz'da yüzen kazı vuralım
- 13 Babamıza av başı diye verelim
- 14 Vurup gidersek bize gülmez halk
- 15 Güzellik yap yalnız kazı vuralım
- 16 Kolay oldu artık boş dönmeyelim
- 17 Her yerde arayıp helak oluruz
- 18 İşte şu yalnız kazı vuracağız
- 19 Şirin kardeş artık yolu biliriz.
- 20 Ava gittik beyler habersiz kaldı
- 21 Hangi hizmetçi bize hizmet eder
- 22 Bir şey vurup götürmeliyim
- 23 Avdan dönersek babamın gönlü olur
- 24 Gel Şirin birlikte gayret edelim
- 25 Kimin kazı ise vurup alalım
- 26 Babamdan sonra yurttta töreyiz
- 27 Her ne kısmet yazılmışsa görelim
- 28 Kazı görüp güzelce duralım
- 29 Kazı vurup bey babamıza götürelim
- 30 Babamın gönlünü mutlu edelim

- 1 Gamlı kulun gözyaşı sel olur
- 2 Şekerbey'in sözleri öyle oldu
- 3 Kazı vurmada burdan gitmez Şeker
- 4 Ne kadar çöl gezip susuz kaldık
- 5 Bakıp durma sen de ver bir haber
- 6 Kardeşim diye seni sordu Şeker.
- 7 Bu sözü işitip, Şirinbey Şekerbey'e bakıp şu sözleri söylemiş:
- 8 Sen işit çaresiz kulunun arzını
- 9 Vurma Serhavuzun yüzen kazını
- 10 Avdan gelen gül gibi töresin,
- 11 Havuz kazını vurmak istiyorsun,
- 12 Asla vurma, kazdan kötülük göreceksin,
- 13 Kesafet kazı vurup ne yapacaksın?
- 14 Kulak salıp dinle dediklerimi,
- 15 Rabbim rahmetsin kanlı yaşıma,
- 16 Felek cebri zehir koyar aşıma,
- 17 Şu yalnız kaz yeter senin başına.
- 18 Allah'ım korusun bendeni sağ,
- 19 Ayrılık sevdası her şeyden kötüdür.
- 20 Serhavuz kazını vurma Şekercan,
- 21 Başın kurtulmaz bu kaygı-gamdan.
- 22 Vuracağım, diye asla söyleme, Şekercan,
- 23 Vuracağım diye hayal etme,
- 24 İyilik bul, kötülük görme,
- 25 Ağabey kazı vurup, cebr görme.
- 26 Bunu vururum, diye mağrur olma,
- 27 Yürü git kendi yolundan kalma,
- 28 Bunu vurup çok pişman olma.
- 29 Bu kazın sahibi elin güçlüsü,
- 30 Boş boşuna biz günahkar olmayalım

1 Bu kazın sahibi bilirse bizi öldürür,
2 Doğru yoldan yürü Şekerbey!
3 Bey babamın devletine gidelim,
4 Hiç kimse bilmeden bizler dönelim,
5 Atı verip, hücremizde duralım,
6 Asla ava gitmemiş gibi olalım.
7 Kazı kalsın, bundan sakıyalım
8 Yürü ağabey hep birlikte gidelim!
9 Kaz diye başımıza bela almayalım
10 Bu sözleri söyledi Şirinbey çaresiz,
11 Bunları duyup kızdı Şekerbey.
12 Gamlı günde çekerti ah-vah,
13 Şıkırdatıp koluna aldı sarı yay.
14 Sinirlenerek yaya oku yerleştirdi,
15 Şeker kazı vurmak için hazırlandı.
16 Bahçıvan olursam, kızıl gülü toplayayım diye,
17 Elinden geleni göreyim diye,
18 Yakalarsa sahibi, cevap vereyim diye,
19 Kim saldırırsa, ona cevap vereyim diye,
20 Kazı vurarak, gideyim diye,
21 Ne gelirse elinden, onu göreyim diye,
22 Bunu söyleyip Şeker oldu kahırlı,
23 Şakırdatarak yayı tekrar aldı,
24 Yayın oku vızıldayıp gitti,
25 O sırada kaza yakın gider:
26 Kuyruk ve kanadından değip geçer,
27 Kaz korkup, havalanıp uçar.
28 Atı binip Şirin, Şeker baktılar,
29 Yaralı kaz düşmeden giderdi,
30 Yarası ağırlaşırsa kesin konar,
31 Bunu düşünerek Şirin, Şeker gittiler,

1 Gözünü ondan ayırmadan baktılar.
2 Okun değdiği yaradan akılı şaşar,
3 Vücudu yanarak bir yere düşer,
4 Görmeyen adam buna şaşıır.
5 Atla giderler şirinbey, şeker.
6 Havalanıp uçuyor kahraman,
7 Hemen şirin, şeker'in gönlünü okşadı
8 Her yerde düşmanın sırrını söyledi.
9 Bakıp kaldı at sırtından şeker Bey,
10 Gence Hanım yerine çıktı.
11 şirin, şeker bunu fark etti,
12 şehrin ağzına yakın gitti,
13 Bir yerden almak zor oldu,
14 Gence Hanım- anamız, oldu.
15 Köye girmek için adabını korudu,
16 Çağırıp sorarsa, kazı verirler,
17 Böyle düşünerek şirin, şeker geldiler.
18 Kapıda attan indiler.
19 Gence hanım kapıda durur, şeker beyin dediği söz:
20 "Hazan olup, bahçede güller soldu mu,
21 şirin, şeker çocuğun suçlu oldu mu?
22 Derdimi dinle Gence hanım-anne,
23 Köşkünüze yaralı bir kaz geldi mi?
24 Anne dinle benim dediklerimi,
25 Üzme şirin, şeker kuzularını.
26 Çıkartıp ver av başı kazımı,
27 Yaralı kazımı, anne, soruyorum,
28 Bey babama av başı yapayım.
29 Bu sözü söyleyip durur şirinbey, şeker,
30 Gence hanımdan gelmedi bir haber.

1 Kapıda çok durdular töreler,
2 Şekerbeke Şirin atı verdi,
3 Şirine emrederek Şeker durur,
4 Şirin şimdi o köşke girer,
5 Yaralı kazı araya araya gider.
6 O anda Gence hanımı görür,
7 Gence hanım kazı tutmaktadır,
8 Annesine gidip kazı sorar.
9 “Anne yapma kendi canına zulmü,
10 Hayal kırıklığına uğrattın bizim gibi oğlunu.
11 Bizim vurduğumuz kazı, anne, ver şimdi.
12 Vurarak biz çok helak olmuşuz,
13 O yaralı kazı kovalayarak gelmişiz”,
14 Bu kaz Gence hanımın ata yurdundan getirdiği kazdı. Gündüz havuzda yüzüp gezerdi.
15 Akşam gelir, Gence hanımın yorganına girerdi. Kazı yaralı görüp, Gence hanım onu
16 kucağına alıp, şu sözleri söyledi:
17 “Hiç kimse dinlemedi benim sözümü,
18 Bir yaramaz ziyan etmiş kazımı,
19 Öldürmüş benim bildiğim sazımı.
20 Kazı vuran kişi öyle ölsün!
21 Allah’ım, mülkünden ayrı kalsın!
22 Botaközün çocukları vurmuşlar,
23 Ok değmiş, yanı başımda yatıyor.
24 Benim kazım kızıl kana bulaşmış,
25 Yaralı halde burada yatıyor,
26 Kan içinde gelip buraya konmuş.
27 Yaramazlar üveyliği bildirdi,
28 Düşmanlık yapıp bağırimi kana doldurdu,
29 Ukteyle benim kazımı öldürdü”,
30 Bu sözü söyledi, gül yüzlü dilber,

1 Kazını bağına basar bastırır
2 Anne diye, yetişerek Şirinbey,
3 İkisi kazı tutup çekerler.
4 Gence hanım vermem diye tutturur.
5 Kazı tutup Şirin vermez.
6 İkisi de üzgün kalır,
7 “Üzerine giydiğin mavi miydi,
8 Avcı bundan başka yok muydu?
9 Annenin dediğini sen de yaparsın,
10 Üveylik yapıp benim kazımı vurdun.
11 Annenin dediğin sen de yaparsın,
12 Düşmanlık yapıp, bu işi yaptın.
13 Yaramazlar, dinleyin benim sözümü,
14 Yaş doldurur benim nergis gözümü,
15 Zafer kazanmış gibi sarartıp yüzümü,
16 Neden vurdun benim yalnız kazımı?
17 Baba yurdundan alıp getirmiştım,
18 Bu kazıma yakınlık duyuyordum
19 Yaralı geldi, bilmeyip kaldım,
20 Üveylikten yaptın, şimdi anladım”,
21 Bu sözü dedi Gence hanım dilber.
22 Yapma, anne, diye geldi bey Şeker,
23 Şirin, Şeker ikisi birlikte.
24 Gence hanımın gönlünü aldı,
25 Bu masum Gence hanım ne yapar?
26 İkisi bir olup çekip aldı,
27 Kazı alıp, güle güle gittiler.
28 Gence hanımın gücü yetmeden kaldı.
29 Gence hanıma çok üzüntü verdiler
30 Koşarak kendi evine gider,
31 Evinden bir bıçağı alır,

1 Şirin, Şeker kapıya geldiğinde
2 Onlara yetişir, tutar.
3 Gence hanım'ın içindekini bilmez oğlanlar,
4 Gence hanım şöyle hile düşündü,
5 Hile düşünüp gönlü sevindi,
6 Şirin, Şekerin eteğini tuttu,
7 Tutup, böylece bıçakla saldırdı,
8 Elbisesinden bir parça kesip aldı.
9 “Bir kötülük yapayım”, diye düşündü,
10 Şirin, Şeker bundan habersiz gider,
11 Gence hanımın hilesini anlamadılar,
12 Kötü sözler hiç akıllarına gelmedi.
13 Annemiz bize beddua etti diye,
14 Gence annem çok razı olmadı diye,
15 Bunu söyleyerek Şirin, Şeker gitti,
16 Ne olursa olduğu gibi olur,
17 Babasına gidip kazı verir,
18 Babası Şirin, Şeker’i görür.
19 Avlanan oğlum dedi sevinip,
20 Sevindiğinden kandı ziyafet verip,
21 Büyük küçük herkesi çağırır,
22 Şirin, Şeker çocuğum ava gitmiş,
23 Şükredeyim, ava gidip getirmiş.
24 Bu sözü söyleyip keyif yapmış,
25 Böylece yedi yaşında kemale ermiş
26 Atam, demiş, beni hatırlamış,
27 Şirin, Şeker odalarına gitmişler,
28 İki uykuyla meşgul olmuşlar.
29 Zor işleri bunlar yapmışlar,
30 Yedi yaşında av yapıp kaz vurmuşlar,
31 Gence hanım hile düşünüp durur:

1 Bu iş ona çok da dert olmuş.
2 Şu vakit bir kötülük yapayım diye.
3 Başkent'e gitmeyi düşünür.
4 Törem, diye bir rica edeyim diye,
5 Şirin'le Şeker'den yardım alayım diye,
6 Ya öleyim, ya da kalayım göreyim diye.
7 Bu sözü düşünüp (ağızdan çıkan sözü geri almak zordur), ne diyeceğini bilmeden,
8 başkente doğru salınarak yürüdü. Bir vakit Kasımhan'ın gözüne göründü. Gence hanımı
9 görüp: "Ne işin var? Söyle!" dedi. O an Gence hanım Kasımhan'a bakıp bir söz
10 söylemiş:
11 Şahım, dinle benim dediğim sözü,
12 Çok ağlattın benim gibi servi nazını,
13 Kıyamadın Şirin, Şeker kuzunu,
14 Şirin beyin kolunu koydu boynuma,
15 Şeker beyin sonra girdi koynuma,
16 Yaramazlar bırakmadılar kendi halime,
17 O vakit kanlar gitti bağrıma.
18 Yaşamayıp ölsünler iki oğlun,
19 Arzımı söylerim senin gibi merdime.
20 Yürüyemem Kuyankı yurdunda,
21 Bana ver o iki çocuğunu,
22 Yaşamadan ölsünler iki oğlun:
23 Şirin, Şeker benim istediğimdir:
24 Görmediğim günleri bana gösterdi,
25 Halk içinde beni çok utandırdı.
26 İki oğlun bana bela olur,
27 İkisi de avlanmaya gitti,
28 İkisi birleşip zorluk yapar,
29 Kadının elimden ne gelir?"
30 Bana çok eziyet ederler,

1 Nasıl iş bu diye, masumca ağladım.
2 Masum-ki ağlasa, ne yapabilir?
3 Kadının elinden ne gelir?
4 İki oğlun öyle yaptı zulmü,
5 Haberin yok, sormazsın halimi
6 Şirin, Şeker haram etti tenimi.
7 Konuşturma sen de iki oğlunu,
8 Sen öldür benim gibi dilber gülünü.
9 Kasımhan Gence hanımdan bu sözü dinleyip, şaşırıp, Gence hanıma bakıp, şu sözü
10 söylemiş:
11 Gence hanım, bilmediğimi söyleme!
12 Üveylekle oğullarımı öldürme!
13 Kötülük yapıp, üveylek yapma!
14 Hiçbir zaman böyle şeyler olur mu,
15 Annesine çocukları böyle yapar mı?
16 Şirin, Şeker ihanet eder mi,
17 Ukde ile oğullarımı öldürme!
18 Sen dinle benim dediğim sözü,
19 Kötülükle öldürme iki kuzumu,
20 Şaka sanma, Gence hanım, sözümü,
21 Benim gibi masumun kalbini kırarsın,
22 Hile düşünüp, şehrimde gelirsin.
23 Sen dinle benim dediğim nalemi!
24 Viran etme benim böyle hanemi,
25 Kötülük yapıp öldürme iki çocuğumu.
26 Sen gelmişsin buralara kızarak,
27 Ah figan ederek, feryat ederek
28 Şirin, Şeker ölürse, mülküm sahipsiz kalır,
29 Kötülük yapıp buralara geliyorsun,
30 Çocuklarıma kötülük yapıyorsun,

1 Utanmadan, Gence hanım, gelmişsin,
2 Hayaline ne kadar sözü almışsın,
3 Çocuklarımı öldürmeye gelmişsin,
4 Utanmadan burada duruyorsun,
5 Kuyankı şehrini sahipsiz sanmışsın
6 Git, Gence hanım, yanlış iş yapmışsın!
7 Bu sözü dinleyip, Gence hanım bir söz dedi:
8 Mert, yiğit meydana gelse yel gibidir,
9 Ormanda kaplanın izi gibidir,
10 Bu sözüme inanmazsan, padişahım,
11 Dinle bak Şirin, Şeker ölecek.
12 Oğullarının yaptığını ben gördüm,
13 İkisinden belge alıp geldim.
14 O yüzden kanlar içinde geldim,
15 Başımı kesip darağacına asın leşimi,
16 Ben de kendi canıma yapıyorum zulmü,
17 Durduramazsan sen şu iki oğlunu,
18 İki oğlun haram etti tenimi.
19 Böyle yapma, oğullarını ver artık!
20 Nasıl şimdi bu şehirde yürürüm,
21 Böyle olacaksa ölmeyi isterim.
22 Geçti gitti, şahım, sana diyorum,
23 Gördüğümü sana söylüyorum.
24 Bir masumum, kaldım ortada,
25 Çocuğunun zulmünden kaldım ortada
26 Eziyet gördü şirin canım bu tende,
27 Duramam oynayıp büyüdüğüm mekânda.
28 Gam ile sarardı gül gibi yüzüm,
29 Çok eziyet çektirdi Şirinle Şeker.
30 Bu işlerden senin gibi han habersiz,

1 Benim sana diyeceğim söz budur!
2 Bu sözü dinleyen, Kasımhan'ın kalbi kırılır gözünden yaş gelir, cellâtlarını çağırıp, bir
3 söz söyler:
4 “Ben yaradana çok ağlarım
5 Şirin, Şeker oğlum oldu günahkar,
6 Durmayın, çabuk gelin, cellatlar,
7 Dad dedim duymadınız mı sözümü,
8 Günahkar yaptım iki kuzumu,
9 Öldürün, Şirin, Şeker’i
10 Çocuk annesine böyle yapar mı,
11 Müslüman’a böyle yapılır mı,
12 Şirin, Şeker ilde canlı gezer mi?!
13 Ben ağlarım, Allah derim hüznü,
14 Tacım tahtım artık oldu sahipsiz.
15 Cellat, dinle benim sözümü,
16 Gidip bağla Şirin, Şeker’in kolunu,
17 Hazan ettim yeni açılan gülümü.
18 Öldürün benim gibi şahın oğlunu,
19 Sahipsiz bıraktım Kuyankı’nın halkını.
20 Ata koyup arpa ile yulafi
21 Kar yağarken kervan da yürür
22 Çocuğumun ölmesini buyurdum,
23 Düşünmeden çabuk gidin cellatlar
24 Benim diyeceğim söz budur,
25 Bu sözleri söylerim kalmadı takatim,
26 Kayboldu artık benim tacım, devletim,
27 Çok da ziyade oldu hasretim,
28 Ölüp gitsin Şirin, Şeker çocuğum,
29 Durmadan hemen buradan gidiniz,
30 Başını kesip, onu dara asınız,
31 Elbisesini kana boyayıp getiriniz;

1 Ateş düştü benim tenime!
2 Yaşatmayın Kuyankı şehrinde,
3 Kollarını bağlayıp koyun Mansur darına!”
4 Şaşırıp kaldı cellatlar,
5 Annesine giden Şirinbey, Şeker,
6 Kötü iş yapıp oldular günahkar,
7 Ölmelerine karar verdi mühürdar,
8 Sormaya haddi var mı cellatların
9 Siyaset yapıp şahları buyurur,
10 Şahın emriyle cellatlar yürür.
11 Nasıl iş, diye cellat yürüdü,
12 Atını silahlarını alır,
13 Şirin, Şeker’in yattığı yere gider,
14 Odasına doğru cellat yürür,
15 Görenlerin aklı şaşırıp gider,
16 Cellatlar hışımla giderler,
17 Cellatlar medreseye giderler,
18 Biz bilmeyiz kimin günü dolacak,
19 Kasım Han’ın cellatları yürürler,
20 Bunları görenler böyle söylediler.
21 Kasımhan çocuklarının öldürülmelerini isteyip, bağı kan ağlayıp, bu işleri çok düşünür
22 – hiç çocuk anneye böyle yapar mı, “istedikleri yapılan çocuklar şimdi öldü, sonunda
23 mülküm viran oldu”, -diye düşündü.
24 Cellatlar Şirin ile Şeker’in okuyup yattığı odaya geldiler. Şirin ve Şekeri gördüler.
25 Onların ikisi avda giydikleri elbiselerle, sarhoş olarak uyurken, Şirinle Şekerin ellerini
26 bağladılar. Padişahın zamanı da geçer canım diye korkup yürüyen cellatlar göz göze,
27 yüz-yüze görünürse, anlarlar, diye Şirin ve Şeker’in gözünü de bağladı. Şirinle Şekerin
28 kafasına kamçı vurdu. Şirin ve Şeker zıplayarak kalktılar. O hali görüp cellatlara bakıp
29 şu sözü söyleyip durmuşlar:
30 Cellat, dinle benim dediğim sözü,

1 Sen bağladın kolum ile gözümü,
2 Günahkar etmişsin beni kendimi,
3 Hazan olup bahçede güller soldu mu?
4 Ecel yetip zamanı doldu mu?
5 Yurt sahibi Kasım ata öldü mü?
6 Atan ölüp, yurdu talan oldu mu?
7 O sebepten bizi günahkar etti mi?
8 Zaman celladın olup kaldı mı?
9 Ne sebepten kamçı vurdun başıma?
10 Şaşırıp kaldım, cellat, yaptığın işe.
11 Zehir katıp bugün içtiğim aşıma,
12 Şaşırıp kaldım, cellat, yaptığın işe.
13 Kolumu bağlayıp, sen kıyamet edersin,
14 Hangi sebepten kolumu bağlayıp döversin,
15 Cellat, bize kıyameti yaşatırsın,
16 Bize zor günleri gösterirsin,
17 Zalim cellat bizi köle yaparsın.
18 Padişah atam bizim ilde ölmüş,
19 Herkes kendi başına kalmış,
20 Yurt sahibi artık fena olmuş,
21 O sebepten senin gibi cellat geldi,
22 Benim gibi beyler habersiz kaldı,
23 Kolumu bağlayıp kamçı vurdun,
24 Şirin, Şeker çok günahkar oldu,
25 Cellatların elinde ağlıyorlarmış.
26 Bu işlere şaşırıp kalmışlar,
27 Uykudayken bilmeden, köle olmuşlar,
28 Şirin, Şeker'in hali zebun olmuş!
29 Cellatlar o sözleri dinleyerek, Şirin'le Şeker'e bakıp demişler:
30 Ağlama, törecan, oldun günahkar,

1 Bağlamaya haddi var mı cellatların,
2 Baban seni ölüme emreder,
3 Babanın emrini tutar cellatlar,
4 Babanın emriyle kolun bağlanır,
5 Biz bilmeyiz, neden oldun günahkar.
6 Cellatlardan, törem gönlün kabarrır,
7 Babanın fermanı sana budur,
8 Baban seni ölüme ferman eder.
9 Senin ömrün hazan oldu, ağlayın!
10 Mihribanım atan etti günahkar,
11 O sebepten kamçı vurur cellatlar...
12 Biz bilmeyiz, neden etti günahkar?
13 Tacı tahtı, mülkü viran olsun diye,
14 Şirin Şeker iki yavrum ölsün diye,
15 Yurdum benim sahibsiz kalsın diye,
16 Atan seni hak ölüme emretti.
17 Bizler seni buradan alıp gideriz,
18 Başını kesip seni dara asarız!
19 Atan öyle dedi, bizler biliriz.
20 Seni öldürmezsek, biz de ölürüz,
21 Ağlayınız, günahsız bebekler.
22 Ne iş yaptın, şimdi oldun günahkar?
23 Günahkarsınız babanız verdi emrini,
24 Dinlememeye haddimiz yok sözünü,
25 Babanın emri, size kamçı vururuz,
26 Mansur'un darına hemen gideriz.
27 Şirin ve Şeker cellatlardan o sözü dinler, gönülleri bozulur, bağrı ezilir, şu sözleri
28 söyleyip cellatların önünde giderlerdi:
29 "Ölüme hazırladı beyler kendini,
30 Dinle, cellat, günahkarın sözünü.

1 Babam bizi hak ölüme emrettiyse,
2 Bulamaz Şirin, Şeker'in izini.
3 Günahkar edip çocuğunu öldürür,
4 Viran olur burada geride kalanlar
5 Babam da bizim gibi ağlar inler
6 Başkasının sözünü babam yapmıştır,
7 Bir lanetli bize denk gelmiştir,
8 Bir kötünün sözüne kul olmuştur,
9 Yalan sözü çok tekrar etmiştir.
10 Gerçek söz sanıp kulağına almıştır,
11 Oğullarını o günahkar etmiştir,
12 Kov günahkar olan oğlanı,
13 Şirin, Şeker takdiri anlamıştır.
14 Affetmeden, götürmeye devam edin, cellatlar.
15 Ah çekerken gözde yaşım sel olur,
16 Yedi yaşımda gördüğüm gün bu olur,
17 Bu şehirde bize rehber kim olur,
18 Benim benim dara götürülüp asılır,
19 Ava gidip bizler olduk günahkar,
20 Bağışlamadan götürmeye devam edin, cellatlar,
21 Ecel gelse, kurtulmak ne mümkün?
22 Her ne olduysa bizde karar verildi,
23 Ak süt veren annem kaldı habersiz!...
24 Şirin, Şeker şimdi oldu günahkar,
25 Medreseden götürüp çıktı cellatlar,
26 Her tarafa adam doldu mükerrer,
27 Şaşırdılar molla, hoca, hizmetçi.
28 Kasımhan'ın oğlu olmuş günahkar,
29 Sevdiği oğlunu padişah öldürecek,
30 Görüp şaşırdı nice adamlar,
31 Zorluk çıkarmadan yol verir adamlar.

1 Hiç böyle iş olur mu,
2 Padişah çocuğunu dara asar mı?
3 Gören adamda takat kalır mı,
4 Şirin, Şeker günahkar olup gider mi?
5 Cellatlar düşünürler, bakmazlar,
6 Zülm ile cellat sürükleyip götürür
7 Ecel gelse peymanesi dolmuştur.
8 Dört yüz cellat ortaya alıp gider,
9 Şehir halkı hep şaşırırlar,
10 Törelerini cellatlar sürüklüyor.
11 Cellatlar böylece sürükleyip götürüyorlardı. Botaköz hanımın bir hizmetçisi yürüyordu.
12 Bu sürükleyip götüren cellatları gördü. Bu ne biçim iş, cellatlar Şirin ve Şeker'i
13 günahkar sanıyor diye baktı. Şehre gidip Botaköz hanıma haber verdi. Şu sözleri
14 söyledi:
15 "Ah etsem, gözümde dökülür yaşım,
16 Bağırlarıma engel olamıyorum.
17 Sözüme kulak sal, canım hanımım
18 Bu şehirde habersiz oturuyorsunuz.
19 Şirin, Şeker oğlunuz oldu günahkar,
20 Görüp geldim, sürüklüyor cellatlar.
21 Kenar-köşe hep insanlarla doluydu,
22 Şehir içi karmakarıştı,
23 Törecanlar ne günah işlediler?
24 Gördüm dört yüz cellat sürüklüyor,
25 Sen bilmiyorsun neler oldu,
26 Cellatlar onu ortaya aldı,
27 Gamlanıp sararan, gül yüzlü,
28 Ağlayıp gitti Şirin ile Şeker Bey,
29 Babasının celladı onları öldürüyor.
30 Kemale ermeyen ufaklıkları,

1 Hangi acımasız onları günahkar etti?
2 Görüp geldi hizmetçi haber verdi,
3 İyice işit benim feryadımı,
4 Çaresiz durma, gör yavrularını,
5 Viran olur senin evin barkın,
6 Üzüldüm ben sana güzel yüzlü,
7 Kim sorar bu gün halimi,
8 Bu Şirincan'a yapılan zulmü,
9 Ölmeden gör iki oğlunu!
10 Oturmayın, mihribanım, kalkın.
11 Ben üzüliyorum gönlüm olsun,
12 Gitmezsen oğlunu bir daha göremezsin".
13 Bu sözleri söyledi hizmetkar,
14 Yerinden kalktı Botaköz dilber.
15 Bu sözlere yüreği acır,
16 Öylece yerinden kalktı zavallı.
17 Cellatları götürürken görür.
18 Yavaşça yürür gül yüzlü dilber.
19 Haber taşır her köşede adamlar,
20 Sorar ama kimse cevap vermez.
21 Öylece yürüyüp medreseye gider,
22 Şirin, Şeker'in odasına girer.
23 Odanın içi alt üst olmuş,
24 Eskiden hepsi burada kalıyordu,
25 Kalan eşyalarını eline aldı,
26 Ardından koştı bağı kabardı.
27 Görünmüyor cellatların gölgesi,
28 Günahkar olmuştur zavallının çocuğu,
29 Yavrum, diyor ağlar durur annesi,
30 Celladlar ardından gider varır.
31 Oğlunun gittiğini şimdi öğrenir,

1 Çocukcağız yolda üşüyüp gider.
2 Böyle mi oldu gördüğüm günler,
3 Felek başıma zulüm saldı, diye
4 Olduğu yerde ağlayıp feryat etti.
5 Ne günah işledi iki oğlum diye,
6 Viran oldu oynayıp büyüdüğüm ilim diye,
7 Hazan oldu taze açmış gülüm diye,
8 Saçını yayarak ağlar sızlar gider,
9 Bir kabahat işledi iki oğlum diye,
10 Bu sözleri söyleyip sıkıntıyla ağlar.
11 Cellatların gölgesini görür
12 Cellatlara koşup yetişir
13 Çıldırarak cellada soru sorar,
14 Ağlayıp kendini ateşe atar
15 İmdadına cellatlar kulak asmadı.
16 Padişahın cellatlarısınız, kan dökenler,
17 Niye oğullarımı günahkar ettiniz?
18 Ağlayarak her tarafa öyle bakınır.
19 Cevap vermezler giden cellatlar,
20 Şaşırır hanım takdir edilen işe,
21 Şirin, Şeker'in karşısına geçer.
22 Ne günah işlediniz iki oğlum,
23 Soruyorum yavrum bu nasıl zulüm,
24 İki oğlunu öylece kucakladı,
25 Gören gözlerim, benim canlarım,
26 Sizden ayrı ne olur halim,
27 Zulüm ile bağlanan iki kolum,
28 Annelerini Şirin, Şeker gördü,
29 Feryatları etrafı kapladı,
30 Ağlama diyip teselli verdiler,
31 Takdir-kısmet bize böyle oldu,

1 Günü geldi, artık oğlun öldü,
2 Anne-çocuk ağlayıp inledi,
3 O vakit cellatlar sürükleyip götürdü,
4 Şehirden çıkarıp götürdüler.
5 Oğullarım birer birer gidiyor,
6 Nereye gitseler ben de giderim,
7 Kuzularım ölürse ben de ölürüm,
8 Ne olacak takdirimde göreyim,
9 Bu sözleri söyleyip yürüdü.
10 Günahkarların peşinden gitti,
11 Üçü de yaya gittiler.
12 Üç taş yoldur dârın arası,
13 Gözüne göründü darın karası,
14 Azap çekerek gidiyordu yavrusu,
15 Darı görüp ağlar bunların anası,
16 Yavrularım sürüklenip dara geldi,
17 Başını kesip cellat dara asıyor.
18 Zavallı ben nasıl geri dönerim?
19 Kim sorar benim burada halimi?
20 Dönüp görürüm yavrularımı,
21 Kendisine emanet ettim iki oğlumu.
22 Yakamı yırtıp, ağlarım, feryat,
23 Kırılsın, yıkılsın o bela çarkı
24 Ne yazık gencecik servi boylular,
25 Bugün bana kıyamet günü sayılır,
26 Yaratan kuzularımı sana emanet ettim,
27 Böyle günde selamet göster!
28 Bu sözleri söyledi gamlı annesi
29 Çocuğu geldi darın altına
30 Kalmaz Botaköz'ün sabrı, kararı
31 Günahkar işitip Şirin, Şeker'i,

1 Attan indi o vakit cellatları,
2 Günahkarların karşısında durdu,
3 Gözlerini ve ellerini açıp bekledi.
4 Gözleri açılan Şirin, Şeker baktı,
5 Ak süt veren annesini gördü.
6 Şirin, Şeker görünce ağladı,
7 Annesini yaklaştırmaz karşısına
8 Etraflarına zalim cellat geldi.
9 Dinlemiyordu günahkarların dediğini,
10 Önüne bağladı iki kolunu.
11 Cellatların vaziyeti şöyleydi: Kollarını yanına bağladıktan sonra günahkarlar öleceğini
12 anladılar. Şirin-Şeker artık öleceğini fark etti. Annesi ağlayıp duruyordu.
13 Kökgümbaz denilen yerde Kasımhan'ın kolladığı Alevhoca denilen ünlü bir kişi vardı.
14 O hoca olmakta olan işleri ilim ve kerameti ile bilirdi. Şirin-Şeker için araya girdi,
15 Kasımhan'ın devlethanesine geldi, Şirin ve Şeker'in günahını sordu, arz edip şu sözleri
16 söyledi:
17 Kulak sal, işit dediğim söze,
18 İnsan Haktan gelen çareye kavuşur,
19 Zulüm etme Şirin, Şeker törene,
20 Alevhoca pirin girdi araya,
21 Böyle ceza verme iki oğluna.
22 Sen işit erkanın dediğini,
23 Hangi padişah öldürür oğlunu.
24 Sen arama kıyamet gününü,
25 Bana söyle oğullarının günahını
26 Veli bilir günahkarların halini,
27 Gönderme sen, ben veliyi.
28 Ne kadar da olsa günahları,
29 Yavrularını çaresiz bırakma,
30 Hañçer vurup, bağına kan doldurma,

1 Kabahatli iki oğlunu öldürme!
2 Yavrulara bu zulmü yapma,
3 Kendine gel, ne yaptığını bilmiyorsun,
4 Ölümden döndür iki oğlunu!
5 Bu sözleri işitti Kasımhan, şunları söyledi:
6 Alevhoca pirim, araya girme,
7 Zulmettim Şirin, Şeker töreme,
8 Bir şey deme onlar gibi kötülere,
9 Hata yapıp oldular günahkar
10 Öyle çocuklar dara asılısınlar.
11 İncitme benim gibi mert bir şahı,
12 Günahkar ettim iki oğlumu,
13 Bilirim ki sahipsiz kalır yurdum,
14 Ölüp yok olsunlar öyle çocuklar,
15 Onlar için araya girmen ne fayda?
16 Bırak, benim hanlığımda ne var?
17 Ben kızdığım zaman gelirsin,
18 Kendini akıllı, beni ahmak sanırsın,
19 Kendinde ne kadar fayda görürsün,
20 Çocuklarımı benden sorup duruyorsun,
21 Git işine, veli, burda ne duruyorsun!
22 Ben ederim kendi oğluma zulmü
23 Veli bile olsan yürü kendi yolunu
24 Veli isen de kendi yoluna git,
25 Böyle günde sorma benim halimi,
26 Nereden geldiysen artık git,
27 Öldüreceğim Şirin, Şeker oğlumu,
28 Veliysen dediğimi yap şimdi,
29 Oturma, yerinden kalk, git şimdi,
30 Yalvarma, geldiğin yere git şimdi.

1 Veli kişi kendi yolunda gider,
2 Bu işlere veli ne yapabilir!
3 Kasımhan'dan bu sözleri işiten velinin akli başından gider, yalvararak Kasımhan'a
4 bakıp şu sözleri söyler:
5 "Cefalar düşer tenimdeki cana,
6 Hazan olsa kargalar konar gülşene.
7 Sen yanlış iş yaptın ben veliye,
8 Yine de Şirin, Şeker'in hürmetidir,
9 Atardım taht ve bahtını asumana.
10 Zulmettin sen iki oğluna,
11 Tilki-çakal güler senin haline,
12 Ben veliyim, ateş düştü tenime,
13 Kâse vereyim mi senin eline.
14 Veliliğimi sana malum edeyim mi?
15 Görmediğin günleri sana göstereyim mi?
16 Yoksa, seni ele rezil edeyim mi?
17 Ben velinin gönlü olsun,
18 Sen yoksa yurdunda perişan kalırsın
19 Böyle yaparsan ocağın söner ölürsün
20 Artık ben burda durmayıp gideyim
21 Yavrularımın öldürölmesini göreyim.
22 Kuyankı şehrini viran edeyim
23 Elimden geldikçe seni göreyim,
24 Yavrulara ben rehberlik edeyim".
25 Bu sözleri veli söyledi,
26 Şahın devletinden ayrıldı.
27 Kasımhan kendinden geçti,
28 Gidiyor veli ateş gibi alevli,
29 O vakit gitti bu yola düşüp.
30 Zihni karışan veli gitti,

1 Kuyankı'yı ateş almış gibi olur.
2 O hocayı gören şaşırıp kalır,
3 Kendisi mest olup gidiyor.
4 Gidiyor yolların hepsini açıp,
5 Mest olmuş deve gibi çok köpük saçıp,
6 Veli heybetiyle birkaç defa,
7 Mansur darına çıkıp gitti şehirden,
8 Mansur darına yaklaştı o zaman,
9 Cellatlar olmuştu şimdi divane.
10 Bötögöz görüp, gözüne yaş geldi,
11 O vakit o hoca şimdi yetiştii,
12 Pirim, dedi ayağına attı kendini.
13 Ah etti iki büklüm oldu.
14 "Çocuğum, dedi gözünden yaş dökölüp,
15 Şekeri yatırmış kesmek isteyip,
16 Pirim alırsa kuzularımı kurtarıp,
17 Yoklayan hocam geldi yetişip,
18 Çocuklarımı geri verse yeniden,
19 Öleceğim zaman yetiştii,
20 Ben gitsem kendimi burdan kurtarıp.
21 Botaköz hanım veliye derdini anlattı. Şekerbey asılırken Şirinbey cellatlara bakıp bir
22 söz söyledi:
23 "Beni asın, kardeşime hançer vurmayın,
24 Benden önce Şeker'in başını almayın,
25 Her hizmet küçükten başlar, cellatlar,
26 Şirin'i Şeker'den sonraya bırakmayın!
27 Ben önce ölmeyi istiyorum,
28 Evvel benim başımı kesin cellatlar.
29 Şekerbey'den önce başımı vereyim:
30 Ben kardeşimin cesetini görmeyeyim.
31 Evvel beni öldürün, sonraya kalmayayım,

1 Bu dara asılsın Şu aziz başım,
2 Şekerbey'den evvel kesilsin başım,
3 Benden önce ölmesin kankardeşim.
4 lsn görürsem derdim çok olur,
5 Cellat, budur sana diyeceğim sözüm".
6 Başını vermek için orda Şeker durur.
7 "Evvel gelen adam evvel gider!
8 Kardeşim, sıra benim", dedi.
9 Ayrılık sevdası bağrımı yırttı,
10 Birbirine o sözleri söylediler.
11 Ağladılar, cellatta takat kalmadı,
12 Çok düşündü, ldrmezse olmaz.
13 Bütün cellatlar birbirine danıŐtı,
14 Hallerine baktılar, takatları kalmadı,
15 Feryatlarını görünce bir Şey yapamadılar.
16 Darı görünce Şeker, sual etti:
17 Günahsız beylerin üzüntüsü biter mi
18 Bu sizin gnahınızın sonucu
19 Tutup yıkın, Mansur'un darını,
20 Cefa oku canımdan geçti,
21 Ecelin neŐteri bağrımı yırttı,
22 Őıkır Őıkır üstüme geldi,
23 Bu sözleri Şirin, Şeker söyledi,
24 Boyunlarına ipi astılar,
25 Cellatlar darı çekmek ister
26 Günah iŐleyenlerden nefret ederler
27 Dar yıkıldı, cellat Şaşırdı,
28 Bu iş böyle nasıl oldu?
29 Bu Mansur darı Kuyankı Şehrinden biraz dıŐarda idi. Eskiden burası Şehirdi. Minareler
30 kalıntılar vardı. Bu yerde Mansur darı asmıŐlardı. Her kim ki günah iŐlese padiŐahlar bu
31 dara asarlar idi. Sultanhan'ın karısı Hrayım de bu dara asılıp öldürülmüŐtü. Bütün Şehir

1 yıkılıp gitmişti ama o günden beri bu dar burada duruyordu. Şirin ve Şeker'in kaderi de
2 bu dardaydı. Cellatlar kararsız kaldılar. Veli cellatlara sordu: "Padişah sizlere nasıl
3 öldürmenizi emretti?" Cellatlar cevap verdi: "Şu dara başlarını asıp, elbiselerini de kana
4 bulayıp getirin", dedi. Veli: "Öyleyse Hakik dağına bağlayıp götürün onları canavarlar
5 yer, ölüp giderler. Siz Şirin ve Şeker'in elbiselerini çıkarın, değişik canlıları öldürerek
6 bu elbiseleri tek tek onların kanıyla boyayın, padişaha verin, dedi. Padişah: "Şirin ve
7 Şeker'in kanı der. Başka şeylerin kanı olduğunu anlamaz. Onun aklını Allah almış
8 kafası karışmış." Dedi. Cellatlar vedalaşarak Şirin ve Şeker'i Hakik dağına götürdü.
9 Botaköz hanım üzüntüyle veliye bakıp şu sözleri söyledi:

10 Kurtulamadım kaygı-külfet, elemden,
11 Canlıyken ayrıldım iki yavrumdan.
12 Canım çıkıp gitti benim tenimden,
13 Pirimsin, dinle, işit sözümü:
14 Tekrar görür müyüm kuzumu,
15 Yaşarken ayrılık bana kıyamet,
16 Bu sevdıyla kaldım ben ortada
17 Görür müyüm yavrularımı selamet?
18 Kanadımı kıvırıp uçsam
19 Uçamam yerimden kalkıp
20 Kuzularımdan yaşarken ayrılıp,
21 Efendim sen sor benim halimi!
22 Keramet göster yüce pirim,
23 Acımasızca ayrılır canım ve tenim
24 Tekrar görür müyüm iki oğlumu,
25 Eğer biliyorsan pirim haber ver şimdi.
26 Bunlar giderse kan ağlarım,
27 Eğer onlar ölürse niye yaşayayım,
28 Kuyankı'da nasıl yaşayayım,
29 Onlar gitti nasıl ayrı kalayım.
30 Kuzum gitti, kaldım saçımı açıp,
31 Bakarım ardından ağlayıp, sızlayıp,

1 Ben dururum burda canıma doyup,
2 Artık Şirin canım bana gerekmez,
3 İŞlemeli konak-bahÇe gerekmez,
4 Kimse gelip halimi soramaz,
5 Soranlar da Şirin, Şeker gibi olamaz.
6 Bu kederle 3l3r3m, canım kalmaz,
7 Kimse benim gibi yaşarken 3lmez.
8 D3nya, cihan bana Şimdi g3r3nmez,
9 Tutuşur yanarım, hiÇ canım kalmaz.
10 Yaşarken ayrıldım, Őaresi olmaz,
11 Gitti kuzum, d3n3p de gelmez,
12 Bir daha annesi onları g3rmez.
13 Bu s3zleri dinleyen veli Şunları s3yledi:
14 “Yavrun işin sen de 3z3lme,
15 AŐlayıp canını ateşe salma.
16 Bir g3n gelir oŐlun sağ ve selamat,
17 AŐlarsan d3Őmanların seni ayıplar.
18 D3Ő3ncene nice s3zler gelir,
19 İki oŐlun sağ-selamet gelir.
20 On sekiz yıldan sonra oŐlun gelir,
21 İftira eden d3Őmanları 3ld3r3r,
22 Senin ŐocuĐun Çok ikballi olur
23 Kadınsın g3nl3ne Çok c3mle gelir.
24 Y3reğin dolmasın gam ve kederde,
25 Yardımına koŐmazsam oŐlullarının,
26 Kıyamette senin elin yakamdadır.
27 OŐullarına ben rehber olurum,
28 Şirin ve Şeker’e yardım ederim.
29 Elimden geldikÇe hizmet ederim,
30 Yardımını bir Allah’tan dilerim,

1 Nereye gitseler haber alırım,
2 Sonunda ikisini biraraya getiririm.
3 Yavrum gitti diye üzülme artık,
4 Kuyankı'da dost-düşman arama,
5 Boş yere söz edip dolaşma,
6 Kimseye sırrını aşikar etme,
7 Her zamanki gibi yürü, tasalanma,
8 Allah'ı düşün, insanoğlunu görme".
9 Alevhoca şöyle verdi haberi,
10 Botaköz'ü oğullarından ayırdı,
11 Kuyanki şehrine geri gönderdi.
12 Yaşarken ayrılıp gittiler,
13 Botaköz ağlayarak geri gitti.
14 Cevap verir sonra veli gider.
15 Herkes kendi yoluna gitti.
16 Cellatlar da Hakik dağına gittiler,
17 Şirin ve Şeker'i sürükleyip götürdüler.
18 Sürüklenen beyler ah ediyordu,
19 Çölde yürümekten ayakları şişiyordu,
20 Cellatlar Hakik dağına gidiyordu,
21 Böylece zalim cellatlar gidiyordu,
22 Birçoğu böyle uygun görmüştü.
23 Yaya ve atlı adamlar birlikteydi,
24 Çölde sürükleyerek götürüyorlardı.
25 Hakik dağına yakın geldiler,
26 Dağı dolaşıp, öylece giderler.
27 Yakası ıslanıp, akan yaşına
28 O vakit gittiler dağın başına,
29 Bağladılar kollarını dağın başında,
30 Onlara düşmüştür böyle sevda
31 Yalnız kalırlar o ıssız dağda

1 Şirini bağladı dağın bir ucuna
2 Kartal gelip leşlerini yer,
3 Öyle yapıp artık cellatlar döner,
4 Her işe tamam diyip ikisi yatar.
5 Cellatlar sıkıca bunları bağladı,
6 Ölsün kardeşler, canlı kalmasın,
7 Canlı kalıp bir bela olmasın,
8 Canlı olduklarını da kimse bilmesin.
9 Bilgisiz cellatlar sürükleyip götürürken şunları söylüyordu:
10 “Dua edin Hakik dağının kartalı,
11 Kırk yıl yatıp yesen de bitmez.
12 Sana takdir oldu törelerin işi.
13 Bu dünyanın düzeni böyledir,
14 Dua edin Hakik dağının kartalı.
15 Şirin, Şeker kaldı sahip olursun,
16 Her yiyişte bize dua edersin.
17 Biz böyle yapmazsak açlıktan ölürsün,
18 Senin için bağladık, geldik bilesin.
19 Doyduğun her zaman bize dua edesin.
20 İnsan eti yemek sana nasip, bilesin.
21 Hakik dağını duman aldı,
22 Cellatların dediği söz böyleydi
23 Bağlı zavallılara aman vermeyin,
24 Uçup gelip her taraftan konun,
25 Bütün kartallar aranızda alın,
26 Bağlı yatarken karnını deşin,
27 Padişah oğluna edeceğinizi edin,
28 Eti kemiğinden ayırın
29 Biz gidiyoruz, siz bilirsiniz!
30 Nerde olursanız olun, yığılıp gelin,

1 Öldürün bunları bedensiz kalsınlar!
2 Böylece de bize dua edin”.
3 Bu sözleri söyleyip cellatlar gitti,
4 Birer birer elbiselerini aldılar.
5 Çölde cellatlar avlanıp gidiyordu,
6 Avladıklarını vurup aldılar,
7 Elbiseleri bu avların kanına boyadılar,
8 Etlerin kanından aldılar.
9 Geç kalmayalım diyerek hızlıca gittiler.
10 Kuyankı şehrine varıp geldiler,
11 Kasım şaha bunu verdiler,
12 Şirin, Şeker iki oğlun öldü dediler,
13 Kuyankı matem edip yaslandı.
14 Elbiselerinde kızıl kanlarını gördü,
15 Kasımhan’ın gözyaşları sel oldu.
16 Törelere öleceğini biliyordu,
17 Askerler kara bez bağlar.
18 Şirin, Şeker bu dünyadan göçtüler,
19 Kasımhan’ın bağı delinmişti,
20 Oğullarımdan ayrıldım diyip duruyordu,
21 Kuyankı’da kıyamet kopmuştu.
22 Eziyet ederek belleri bağlanmıştı,
23 Kader işte böyle yazılmıştı,
24 Öleyim diyip yurdu sorarak gezer.
25 Kendi ölse yurdu viran kalır,
26 Bu düşünceler hanın gönlüne gelir,
27 Düşündükçe derdi de artar
28 Şirin, Şeker orda bağlı kalmıştı..
29 Şekerbey dağın başında bağlı kalmıştı, keder ve sıkıntısı fazlaydı. Şirin’i görmüyordu,
30 ikisi birbirini bilmiyordu, Şirin, Şeker abimi öldürdüler mi acaba diye gönlünden
31 geçirdi. Şeker kardeşini anıp bir söz söyledi:

1 “Şeker abi, haber alın halimden,
2 Kolum bağlı zulüm ile ölüyorum.
3 Yardım etmez zalim cellatlar,
4 Kankardeşim, haber alın halimden.
5 Ayağıma girseydi bir diken,
6 Feryadımdan titrerdi yer ve gök.
7 Kardeşim zora düştüğüm zaman,
8 Benim için ederdi yüz figan.
9 Kankardeşim, Şeker abi, burda mısın,
10 Bağırımdan ateş çıkıp, tenim tutuştu,
11 Kardeşinin yüreği tutuştu,
12 Bedenim soyulup kemiğime karıştı,
13 Şu işler benim başıma geldi,
14 Şeker abi, gel aç kollarımı,
15 Öürken gel sor halimi.
16 Bu dağda toplanan kar mısın?
17 Kankardeşim, canım abim, burda mısın?
18 Şirin gibi sen de yoksa bekliyor musun?
19 Bunu diyip ağlar dağın ucunda
20 Şeker duymuş Şirin’in sesini.
21 Şirin’in bağırlarını Şeker anlar.
22 Bir uçta yatıp o da ağlar.
23 Kötülükle öldük gamı çektik.
24 Şirinbek’e şimdi Şeker ne dedi:
25 “Ayrılık ateşine bağırını dağlayan,
26 Cevr gören Şirin kardeşimdir ağlayan,
27 Senden beter etmiştir beni bağlayan;
28 Boş olsaydı sorardım halini
29 Senden yaman bağlamışlar kolumu.
30 Yaman erler idik, kaldık naçar,
31 Biz ölürüz kaygı-gamdan mükerrer.

1 Bizi görürse yiyip gider canavarlar
2 Bağlıyız ikimiz de bir olamıyoruz
3 Neredesin, Şirin canım, haber ver,
4 Kamil pirlersun şimdi yardımcı
5 Rahmetini gösterebilirsin yüce yaratan
6 Şirin, Şeker ondan başka ne söz var?
7 Ecel gelirse, bu halde ölürüz,
8 Bir şefaatsun olursa, azad oluruz.
9 Nice günler olur yemek yaparız
10 Şu günleri ikimiz de görürüz”.
11 Bu sözleri söyleyerek onlar ağlaştı,
12 İkisi de bağı, akılları şaştı.
13 Ağlarken, kamil pir yetişti.
14 Kudretiyle gökyüzü feleğe uçtu,
15 Alevhoca gelip kollarını çözdü,
16 Şirin, Şeker ikisini birleştirdi,
17 Kucaklaşıp Şirin, Şeker ağlaştı.
18 Şirinbey’i Şeker bastı bağına,
19 Ağlayanlardan biri de Hakik dağıydı,
20 Hepsini ağlayarak birbirine dediler:
21 “Şirin, Şeker ikimize ne oldu?
22 Ava çıktık gördük azap günlerini,
23 Bizden almaz hiç kimse bir haber,
24 Şimdi gitsek Kuyankı şehrine,
25 Yaşıyoruz, annemize haber verelim,
26 Mutlu, mesut etsek onu müjdeyle
27 Bizim için kanlar yutup kalmıştır,
28 Karalar giymiştir, hali perişandır.
29 Bizleri öldü bilim yas tutmaktadır,
30 Annemiz, kendini ateşe atmıştır,
31 Mekanında kan içinde kalmıştır,

- 1 Bizler için kendini helak edendir”,
- 2 Canlı bilsin Şirin, Şeker oğlunu,
- 3 Bu sözleri Şirin söyledi.
- 4 Şekerbey Şirin’in sözüne cevap verdi, şu sözleri söyledi:
- 5 Kurusun baba ocağımız, Şirincan, gitmeyelim,
- 6 Belki gidersek bizler sağ kalamayız,
- 7 Böyle gidip önceki gibi olmayalım,
- 8 Babamızın yüzü solsun, görmeyelim.
- 9 Şimdi bizler nereye gidip ne yapalım,
- 10 Dönüp gidersek, köle olabiliriz,
- 11 Belki halka karşı gülünç duruma düşeriz,
- 12 Kurusun, o yurttan niye kalalım.
- 13 Başımızı alıp burdan gidelim,
- 14 Nice dağları aşım gidelim
- 15 Dönsek yurda kardeşim, neyleriz?
- 16 Birleşip şehir şehir yürüyelim.
- 17 Bu dünyaya misafir, yoksul oluruz,
- 18 Dünyayı seyredip bizler gideriz,
- 19 Ecel gelirse biz her yerde ölürüz,
- 20 Malımız yok çaresiz kalırız,
- 21 Yürü Şirin, artık burdan gidelim.
- 22 Atımız, silahımız yok, gücümüz de kalmadı,
- 23 Madem ki ölmedik, uzaklara gidelim.
- 24 İkisi de böyle düşündüler,
- 25 Bu düşünceyi ikisi de kabul etti.
- 26 Yürüyerek Hakik dağından çıktılar
- 27 Gidecekleri yeri bilmediler,
- 28 Sürünüyordu Şirin, Şeker ah edip,
- 29 Çabuk olup elbisesini toplayıp,
- 30 Gah üzüldüğünde gönlünü okşar,

1 İki gider, yaya olarak.
2 Ellerini kollarını sallayarak giderler
3 Nice gün, nice gece geçip gitti,
4 Zaman hızlıca geçip gider.
5 Nereye gittiklerini kendileri de bilmez,
6 Ne bir insan ne bir canlı gördüler,
7 Susuz kalıp nice günler yürüdüler
8 Susuzluktan gece kabuslar görürler
9 Dilleri dudaklarına yapıştı
10 Açlıktan iyice halsiz düştüler.
11 Avlanacak güçleri yoktu,
12 Hiç birinde o kuvvet yoktu,
13 Yol yürümekten başka düşünceleri yoktu.
14 Bahçivan olsa bağın gülü açılır.
15 Üstleri dağıldı, bağrıları acıdı.
16 Kırk gece kırk gündüz yürüdükten sonra,
17 İki de iyice güçsüz kaldılar.
18 Gündüz olunca biri bir dağı fark etti.
19 Şeker: “ Dağa doğru gidelim,
20 Şu dağa yakın gidelim,
21 Dağa çıkıp etrafımıza bakalım,
22 Bir tarafta insan varsa, gidelim,
23 Boşyere çöllerde helak olmayalım,
24 Gayret et Şirincan, birlikte gidelim,
25 Ah eder, Şirin’in gönlü kabarır,
26 Şeker abi, öldüm abi, ah vah,
27 Taş vuruyor ayağımı incitiyor.
28 Artık bende güç kalmadı, Şeker bey.
29 Bu çöllerde artık kaldım çaresiz.
30 Bizler artık olduk böyle derbeder,
31 Kimse rahmeylemez kanlı yaşıma,

1 Şeker abi neler geldi başıma,
2 Tilki-çakal sahip olur tenime
3 Başım dönüp, gözlerim karardı,
4 Yürümeye takatim kalmadı,
5 Bizim kaderimiz buraya kadarmış”
6 Moralini yükseltir onun Şeker Bey:
7 “Uzak değil, az kaldı bu dağa,
8 Benimle birlikte gelirsin,
9 Dağa gidersek sen aşağıda kalırsın,
10 Ben gidince dinlenip yatarsın,
11 Yalnız gidip sağa sola bakayım,
12 Ciğerim, senin halini sorayım.
13 Elimizde ne var bir görelim,
14 Gördüğümü sana haber vereyim.
15 Yürü artık, birer birer gidelim”.
16 Bunu söyleyip ikisi yola koyuldu,
17 Dertlerini söyleyip birbiriyle dertleşti,
18 İnsanlar konuşarak anlaşır
19 Böylece mutlu ve mesut oldular,
20 İnsanoğlu işte diyip Şirin-Şeker gider.
21 Öylece gitti. Dağın eteğinde yaşlı bir kişi gördü. Yapayalnız duran bu kişi kah ocak
22 yapıyor, kah ahırına koşuyor kah yatıyordu. Şirin-Şeker onun yanına gitti, selam verdi.
23 O dede baktı, Şirin Şeker’i gördü. Gözlerini çevirip tükürüverdi. Şirin, Şeker zırlayıp
24 durmaktadır. Dede, bana seslenen iki çocukmuş meğer, der. Şirin-Şeker dedeye bakıp
25 şunları söyler:
26 İki yanağın elma gibi, ey baba-ey,
27 Kolay gelsin ey!
28 Sakalların dizine kadar, baba ey,
29 Kolay gelsin ey!
30 Askar dağının dumanı gider mi?

1 Duruşun can dede çok anlamsız
2 Mert, büyük canım dede Kolay gelsin ey!
3 Bizi gördün baba, söyle bakalım,
4 Yolda vahşi bir imkansız belasın.
5 Bizden nefret edip yatar durursun,
6 Dede bizden niye korkuyorsun?
7 Ahvalinden bize haber ver.
8 Bizler çöllerden çıkıp geldik,
9 Kaygı ve gam ile hasret içindeyiz,
10 Geldik mihnet edip biz yürüyerek,
11 Sen ise bizi canavar bilirsin,
12 Hali bilmeden nefret edersin,
13 Kalk gel, halimizi anlarsın
14 Yaptığın işten haber veresin!
15 Baba bu sözleri işitti, kendini tanıttı Şirin ve Şeker'e bakıp: "Yavrum siz nerden
16 geldiniz?" diye sordu:
17 Hangi ilden, hangi yerden geldiniz,
18 Hangi şahın, hangi beyin oğlusun?
19 Koklasam taze bağın gülüsün,
20 Hangi şehirde hangi beyin oğlusun?
21 Cemalin benziyor gökyüzündeki aya,
22 Bedenin benziyor boz kardelane
23 Karçıgay çengellim nerden olursun
24 Gül gibi solup sana bakarım
25 Memleketini, yavrum, sorarım sana.
26 Şahin gibi kuşlar uçar yukarıda
27 Ne gördün geçirdin fani dünyada
28 Hangi yerden geldin böyle yürüyerek,
29 Ne sebepten bu hale düştün,
30 Haber ver, yavrum, nerden geldin?

1 Yavrum söyle bana memleketini,
2 Doğup büyüdüğün memleketini,
3 Nedir yavrum senin adın,
4 Haber ver bana ismini ve zatını!
5 Şekerbey babaya bakarak şöyle söyledi:
6 Baharda açılan bağın gülüyüm,
7 Ben de birinin canı diliyim,
8 Kuyankı'da Kasımhan'ın oğluyum.
9 Tanrı derbeder etti, gidiyorum,
10 Adımı sorarsanız Şirinbek, Şeker,
11 Padişahlıktan köle olan kalender.
12 O sebepten bizler çölde inleriz,
13 Mekansızız kendimiz kalenderiz.
14 Kaderimde kısmetim böyle yazılmış,
15 Ersize er, çocuksuza çocuk olurum.
16 Susuzum, çöllerden aşıp geldim,
17 Bu sözüme kulak salın babacan,
18 O yurttta kaldı yaşadığım milletim,
19 Padişahlıktan sonra böyle oldu kısmetim
20 Kaygı ve gamla doldu benim yüreğim,
21 Sırrımı söylersem, çoktur başka külfetim,
22 Artık oldum ben de senin evladın.
23 Nice vakit çöllerde yürüdüm,
24 Bu cerahat ciğerimi tuzladı,
25 Senin mekanını görüp geldim,
26 Seni gördüm baba, oldu devletim,
27 Aç-susuzum, yoktur benim halim,
28 Söylemeye yoktur benim kuvvetim,
29 Çölde kalıyordu benim cesedim,
30 Şükrediyorum senin ile sohbetime,

1 Sana gelenler Şirin ve Şeker evlatlarıdır.
2 Bu sözü dede işitip: “Sizler burada oturun, ben bir yemek alıp getirivereyim, dedi.
3 Dedenin eşyayla dolu yeri vardı. Onun gittiği görüp Şirin ve Şeker: “Şimdi bize bir şey
4 alıp getirecek.” diye düşündü. Onlar dedenin ne iş yaptığını anlayamadılar. Şekerbey
5 Şirinbey’e : “Böyle boş oturmayalım, dede bir şey getirip bize verecek, ne olursa olsun
6 biz de boş durmadan çalışalım, dedenin hoşuna gider.” dedi. Dede gelene kadar birisi
7 bir ocak yaptı, birisi bir ahır yaptı. Onlarla uğraşırken dede bir sürahi yoğurt, biraz da
8 elma reçeli alıp geldi. Şirin ve Şeker’i ocak ve ahırla uğraşırken gördü. Dede bunları
9 görünce şu sözleri söylemiş:

10 Şaşırıp kaldım yaptığınız işe,
11 Nereden geldiniz benim karşıma!
12 Kötülük yapmaya mı geldiniz başıma.
13 Kendi yurdunda durmadın buraya geldin,
14 Derbeder başıma bela oluyorsunuz.
15 Böyle yaptığınızı benim şahım görmez mi?
16 Ocak ve ahır gelip görmez mi?
17 Kim yaptı diye sövüp durmaz mı?
18 Bu yüzden de dedeniz ölmez mi?
19 Yiğitler sadece otursaydınız olmaz mıydı?
20 Şahin gibi kanadımı ayırdın,
21 Koşar olsam toynağımdan kaydırдың,
22 Yiyip yattığım azığımdan ayırdın.
23 Dedenizin kalbini kırıyorsunuz,
24 Usta olmadan ocak yaparsınız
25 Dedenize, kötü günler yaşatırsınız,
26 İkiniz de başıma gelen belasınız.
27 Felek vursa bağıın gülü solmaz mı,
28 Cihangirler otursaydınız olmaz mıydı?
29 Padişah gelse, döker gözümde yaş,ı,
30 Zülm ile bedenimden keser başımı,

1 Kötülük yapar artık benim tenime
2 Kim alır ölümü bu yerden bakıp,
3 Karım gelir kan ağlar burada
4 Nereden gelip beni buldunuz,
5 Bu yaptığımızı gördüm ne yapabilirim,
6 Gam ateşinde bağrımı yakarım,
7 Seni oğlum sayarsam artık ölürüm.
8 Padişahıma ne cevap veririm.
9 Boş dursanız olmaz mı Şirin, Şeker.
10 Halkından ayrılıp kalan iki derbeder.
11 Bu babanın söylediği söz şudur,
12 Ben de bir padişaha hizmetkarım.
13 Altı aylık yolda mekanlarım var,
14 Onun hizmetini yaparım bikarar
15 Senin yüzünden oldum günahkar.
16 Padişah gelirse hepimizi öldürür.
17 Halini gördüm, sana rehber olurum,
18 Padişah gelirse ne cevap vereyim!

19 Bu işi Şirin ve Şeker dedeye iyi görünmek için yapmıştı. Dede getirdiği elma reçelini ve
20 yoğurdu önlerinden çekip aldı. Şirin ve Şeker şaşırıp kaldı. Dedeye bakıp şu sözleri
21 söylemişler:

22 Dede bizden nefret edip durursun,
23 Bizi üzüp eziyet edersin,
24 Canım baba, bizi endişelendirirsin,
25 Sen yaptığın bu işten haber ver,
26 Bu çöllerde ocak, ahır yapmışsın,
27 Deli misin dede, aptal olursun,
28 Sana biz ocak, ahır yaptık,
29 Dediklerini işitip şaşırıp kaldık,
30 Tanrı buyurdu. Kötüler biz olduk.

1 Seni gördük, yanına geldik,
2 Dediklerini işittik, şaşırıp kaldık,
3 Kızma ama dede, kalbimizi kırdın.
4 Bu yaptığın işi dede, soruyorum.
5 Nefis ağır, nasıl oldu külfetin,
6 Sen ne türlü işler yapıyorsun,
7 Nerelerde dede, sen geçimini sağlıyorsun,
8 Yanında yok dede hiçbir yoldaşın
9 Bu işinde yoktur senin devletin,
10 Üzüldü bizim gibi iki çocuğun
11 Kalbimizi kırıp bizi çok üzdün,
12 Adını söyle, bizi ne yapacaksın.
13 Padişah idik, garipken gördün,
14 Nefsini dinleyip bize eza edersin,
15 Bizler çölde yürüdük, görmedik şehir,
16 Hiç çıkmadı karşımıza insanlar
17 Mekanına gelen Şirin ve Şeker,
18 Hizmetinden dede ver bir haber!..
19 Bu sözleri işitip dede, Şirinbey'e bakarak şunları söyledi:
20 Senin yavrum yoktur bundan haberin,
21 İşte bu kararıp duran Zil dağı,
22 Zil dağında, yavrum vardır Gülperi,
23 Benim mumum Gülperi'nin hayranı,
24 Ben işte o şahın hizmetkarıyım.
25 Çibiç gölünde vardır bir ejderha
26 Altı aylık şehrin kıyısı
27 Karahan padişanın hizmetkarı,
28 Her tarafa asker salıp geldi,
29 Gülgünay için nice adam öldü.
30 Ejderha herkesi öldürdü,

1 Adam ölürse padişah yurda gelir,
2 Halk içinden adam alır,
3 Her sene aynı şeyi yapar,
4 Ne kadar da toplansa o ejderha öldürür,
5 Ejderhayla kimse başa çıkamaz,
6 Bu yerde zavallı deden kalıyor,
7 Yavrum işit benim dediğim sözü
8 Halyar Dede derler benim adıma.
9 Padişah bilir bu hizmetimi.
10 Emrettiği işi hemen yaparım,
11 Karahan şahımdan yardım alırım,
12 Herkes gitse kendim yalnız kalırım,
13 O sebepten çocuğum üzülüyorum,
14 Şah sorarsa ne cevap veririm?!
15 Gördüğün yok Karahan Şah'ın yüzünü,
16 Bulamadan gider yarın özünü,
17 Tutûye benzetti şeker sözünü,
18 Aşık olup yoktur kendini gördüğü,
19 Oltacılar olta atıp görmüştür
20 O oltayı görüp aşık olmuştur.
21 Senede gelip ne çok adam ölmüştür,
22 Ejderhanın yüzünden ölüp gitmiştir,
23 Babasından bu sözleri işiten Şekerbek şöyle konuştu:
24 Soldurma, dedecan, gül gibi halini,
25 Padişah gelirse, ona şöyle söyle:
26 Bahçivan geldi, kızıl gülü derdi de,
27 Can alan celladın- Şeker geldi de,
28 Şekerin darbesinden ejderha öldü de,
29 Sening sevdiğini Şeker aldı de,

1 Sen şahım boşuna helak oldun de,
2 Gülgün ile Şeker devran sürdü de,
3 Senin gibi deli ise çok adamı yok etti de,
4 Senin gibi şah çoktan yalnız kaldı de,
5 Kuyankı'dan gelen o yiğide,
6 Ejderha da bir şey yapamadı.
7 Bu sözümü çekinmeden söyle.
8 Git şahım, ne yaparsan, sen bilirsin,
9 Denk gelme bana yoksa ölürsün,
10 Bu zamanın anlarına an deme,
11 Başını sağ devletini az deme
12 Ecel gelmedi, ölmedim diye gam yeme,
13 Gidiyoruz, dede, izin verirsin,
14 Bu işi böyle iyice anla,
15 Karahan'a böyle haber verirsin.
16 Öldürür diye asla korkma,
17 Canım dede asla üzülme,
18 Bu sözü söyledi Şirin ve Şeker,
19 Şu sözümü, baba, kısaca anla!
20 O gece onlar babalarında yattı. Ertesi gün şafak söktü. Dedeleriyle vedalaşıp, yola
21 koyuldular. Bu sırada baba, Şirin ve Şeker'e bakarak şunları söyledi:
22 Şirin, Şeker bir gecelik evladım,
23 Derdimi fazlasıyla arttırdınız.
24 Artık durmayın, gidin, evlatlarım,
25 Bey oğluydunuz garip düştünüz,
26 Söyleyin nereye gidiyorsunuz,
27 Halyar babanız sizi ne zaman görür.
28 Siz gidince ben gamda kalırım,
29 İkiniz giderseniz ben deli olurum,
30 Biriniz gitse, tek başına olmaz mı.

1 Açılan cığa¹⁷⁷ gibi güllerim solar
2 Sizin ardından inleyerek ağlarım,
3 Aklıma geldiğinde hicrana dolup,
4 Ne sebepten, yavrum, avare oldun,
5 Haber ver gidişini, ben de bileyim,
6 Dağlarda açılan benim lalemdir,
7 Yaslanmışım Şirin Şeker evladım diyip,
8 Yüreğimden gitti keder ve gam diye,
9 Artık abad olsa evim barkım diye,
10 Can yavrum, işitin dediğim sözü,
11 Hüda verdi dedim, bu ikisi öldü.
12 Oğullarımın gidişi nasıl oldu,
13 Allah'ım bu derdi kolay eyle.
14 Gözümsün şimdi sana sorarım,
15 Can yavrum hakkında dua ederim.,
16 Dua ederim, ben zavallı babacığın,
17 Mert olun, yavrum kalmayın çaresiz,
18 Yaya gidiyorsun, susuz kalırsın,
19 Nereye gitmeyi yavrum, seçtin?
20 Gittiğin yerden ver bir haber,
21 Sana baban Halyar soruyor!
22 Şekerbey babasına şunları söyledi:
23 “Baba dediklerimi iyi dinle,
24 Misafir olup bir gece tattım tuzunu,
25 Hoş vakit geçti de gönder iki kuzunu,
26 Ölmezsek ararız biz seni.
27 Bize hangi şehre gittiğimizi sordun,
28 Bizler bu yurt üstündeki kalenderleriz,
29 Mekansız, yersiz yaşayan derbederiz,

¹⁷⁷ Yöneticilerin başlığındaki püskül veya bazı kuşların tepesindeki püskül.

1 Bilmiyorum bizim nasibimiz nerededir.
2 Ben bilerek gitmiyorum baba,
3 Tanrı'ya tevekkül edip gidiyorum,
4 Hüda bizi bir tarafa gönderir.
5 Sağ ol dede diyip Şirin ve Şeker,
6 Dedesiyle ikisi de vedalaşır,
7 Kader kısmet neredeyse oraya çıkar
8 Ah ettiğimde gözden akan yaş şimdi,
9 Sağ olursa neler görür baş şimdi!
10 Üzülme canım baba, rahat ol,
11 Bizler bu çöllerde şimdi ah u vah,
12 Dua et canım dede, Halyar.”
13 Bu sözleri söyledi Şirinmah Şeker,
14 O vakit yola çıktılar.
15 Dedesinin karşısından beyler gitti,
16 Dedesi dua ederek ardlarında kaldı.
17 Gidecek yerleri belli değil bunların,
18 Başlarını alıp oradan gittiler.
19 Sandık gibi bir dağ karşılarına çıktı,
20 Şirin, Şeker dağa bakarak yürüdü,
21 Şu dağa biz yaklaşıp çikalım,
22 Dağa çıkarak her tarafa bakalım,
23 Bir şehir görünürse oraya gidelim,
24 Böyle sersem olup çölde kalmayalım.
25 Bunları düşünerek yürüdüler.
26 Önden Şeker gider, yolları geçip,
27 Zaman zaman düşünerek yürür,
28 Kendi yurdunun hayalinde gözleri yaşlı
29 Bizler hala burada canlıyız
30 Zavallı annem ağlayıp kaldı, biliyoruz.
31 Annemin gönlünde bizler öldük,

1 Gönülden çıkmaz belki hayalindeyiz
2 Bütün yükü annemize yükledik,
3 Canlıyken ayrı düştük anamdan...
4 Kader sürünüp bu yollarda yürüyoruz.
5 Bu sözleri diyerek yürür Şirinmah Şeker,
6 Başları düşer, çok uzun yolları yürürler,
7 Dağın yamacında yürürler,
8 Bir yol daha gördüler Şirin ve Şeker,
9 Büyük bir yol boynuna ulaştı beyler,
10 İki burada oturur, dinlenirler,
11 Şeker'in gönlünde türlü dertler var.
12 Her zaman aklına gelir Gülgünay.
13 Öylelikle Şirin'i üzer,
14 Kardeşim dedi, onu aldattı,
15 Sen yoruldun ben çıkayım bu dağa,
16 Başımıza geldi her türlü sevda,
17 Gördüğümü gelir söylerim sana,
18 Sen dinlen, ben çıkıp gideyim,
19 Bir saate dağa çıkıp gelirim.
20 Benimle birlikte helak olma sen.
21 Dinlen iyice abi, yorgun düşme!
22 Yol yürüyüp yorulan adama bu sözler hoş geldi. Şirin: "Güle güle abi sen çık ben
23 uzanıp dinleneyim." Dedi. Dağın yamacına uzandı. Şekerbey yola devam etti. Şeker'in
24 aklında dedesinin söylediği Gülgünay'ı nasıl görürüm düşüncesi vardı. Dağın arasından
25 gitti, eteğinde bir göl gördü. Bu göl Tokay bitkisiyle dolu büyük bir göldü. Bu göl Çibiç
26 gölüydü. Dağdan bir ejderha çıkıp göle bakardı bu yüzden memleket kötülük içinde
27 kalmıştı.
28 Aniden ejderha karşısına çıkar,
29 Çibiç gölünün suyunu birden yutar,
30 Koşturup ejderha çatıya çeker,

1 Gölün kamışların dışına çıkar,
2 Ejderha nefesini savurur,
3 Dağın taşları yuvarlanıp gider,
4 Kocaman taşlar yerinden oynar,
5 Memleketi toz duman kaplar,
6 Ejderhanın yakınına gider Şeker,
7 Memleketi rüzgar kasıp kavurur,
8 Ejderhanın heybeti öyle olur,
9 Kendini durduramadan Şeker gider,
10 Toz dumanın arasında kalır,
11 Nerenin içinde kaldığını Şeker bilemez,
12 Zihni karışır ne yaptığını bilemez,
13 Bilemedi, ağladı, ölecek miydi.
14 Ölüm anına artık yaklaşmış mıydı?
15 Dev periler ona bir şey yaptı mı?
16 Şirin abi habersiz mi kaldı?
17 Ben çaresizi ecel kovup geldi mi?
18 Şeker, Şirin'den ayrı mı kaldı?
19 Ayrılmadıysa kıyamet mi geldi?
20 Bu kötü günde Şeker yaşıyor mu?
21 Bu sözleri diyip gözlerini açtı.
22 Gölden dönen ejderhayı görür.
23 Artık öleceğini Şeker anlar,
24 Ejderhanın nefesine gider,
25 Beni nefesine çeker oldu
26 Artık yapacak bir şeyim kalmadı,
27 Kamil pirim Alevhoca üstadım.
28 Bu sözleri Şeker söyleyip ağladı,
29 Ağlıyorum, derman bulur mu?!
30 Kulağına bir bağışma sesi geldi,
31 Bu sesin Şeydullah'a ait olduğunu anladı.

1 Darbesine dağlar sema kılar,
2 Yalvarışlarını hak kabul etti.
3 şu sızleri derken kamil pırler gelir;
4 Sahibim rahmetti kanlı yaşıma
5 Katılırsın yavrum dengi dengine
6 Bu sızleri kamil pırler sızyledi
7 şekerbey'i pırler ondan kurtarır.
8 Ejderha ateş pıskırıp içine çekti,
9 Bu gelen pırleri de harap etti.
10 Gırın artık şekerbey'in pırlini,
11 İlim ve kerametle yayını çekti,
12 Yıldırım gibi yayın oku gitti,
13 Ejderhanın sağ gızüne değdi.
14 Ejderhanın gızünü deşer.
15 Ejderha gızünün acısıyla durur,
16 Sol gızünden de deler geçer,
17 Öylece ejderhanın beli bükölür.
18 Yuvarlanıp o ejderha yıkılır,
19 Ejderhaya haddini bildirir.
20 Ejderhanın iki boynuzu vardı. Onu öldürdükten sonra şekerbey onu çekip alır. Pırler
21 şekerbey'in gızünden kayboldu. şekerbey boynuzla bakar, boynuzla dualar yazılmış.
22 Onu görüp ejderhanın boynuzunu dağa vurur, dağın önü açılır. şekerbey içeri girer. Sol
23 boynuzunu vurur dağ önceki gibi olup kapanır. şekerbey dağın altına doğru gider. Bir
24 yerden ayın on dördü gibi bir ışık çıkar. şekerbey çiçeklerin açıldığını, bülbüllerin
25 öttüğünü, tutilerin konuştuğunu görür. şekerbey içeriye doğru girer. Bir köşkün
26 kenarında peri yüzlü bir kız görür. Kızı görünce ne diyeceğini bilmeden bekler, akılı
27 başından gider. Bir an Gülgün peri başını kaldırıp bakar acayip suretli bir yiğit görür, şu
28 sızleri sızler:
29 İnsan mısın yoksa yürüyen bir cadı mı,
30 Sana nasıl izin verdi ejderha?

- 1 Ahvalinden bana bir haber ver,
- 2 Sen de yürüyen bir cin misin yoksa,
- 3 Hiç bir canlı gelemez buraya,
- 4 Bu dağları nasıl aşıp geldin?
- 5 Nasıl geldiğinden haber ver
- 6 Ben hanımın gönlündekini bildin mi?
- 7 Çibiç gölünde ejdarhayı gördün mü?
- 8 Haber ver karşı karşıya geldin mi?
- 9 Buraya hile yapıp mı geldin?
- 10 Öyle değilse ecel seni öldürmedi mi?
- 11 İnsanoğlu için dua ettin mi?
- 12 Yeryüzünde böyle mekan gördün mü?
- 13 Yoksa ben periye aşık mı oldun?
- 14 Bu sebeple mi buraya kadar geldin?
- 15 İlk bahar gelirse açılır güller,
- 16 Gülü görürse mest olur bülbüller.
- 17 Bulutlar mest olsa göller çalkalanır,
- 18 Gelişinden bana bir haber ver!
- 19 Seni sorup durur ben güzelyüzlü,
- 20 Gülgünayım derler benim için
- 21 Sen iyi dinle dediğim sözü:
- 22 Çok genç gözüküyorsun benim gözüme,
- 23 Sen nerden yol bulup geldin buraya,
- 24 Söyle, beyim, nasıl geldin buraya,
- 25 Yaya gelip, susuzluk çektin mi,
- 26 Birinin aşkından garip mi düştün.
- 27 Güzel yüzünü gören kurban olur,
- 28 Halin aklımı başımdan aldı.
- 29 Ben sana sual ederim:
- 30 Birinin dostu mu oldun?
- 31 Kara zülfüm nazlıdır nazlı

1 Bu sözlerime ey hanım kulak sal,
2 Buraya canlı gelse kalırdı cansız,
3 Ejderha ona vermezdi aman.
4 Bu yere gelemes kafir, müslüman.
5 Nereden geldin buraya genç oğlan?
6 O ejderha yerle bir eder her tarafı.
7 O ejderha yüzüme vurgundur,
8 Etrafımda dolanır, etrafa bakar,
9 Bu yerlerde ben kararsız dururum,
10 Sana nasıl izin verdi ejderha?
11 Ahvalinden bana bir haber ver.
12 Bu sözleri dinledikten sonra Şekerbey şu sözleri söyledi:
13 “Başımda ne dertler var bir bilsen,
14 Söyleyeyim, dinle, ey peri yüzlüm,
15 Sorar isen asilzade evladım,
16 Bir bahane olmuş kismetim,
17 Şah iken yoksul oldum,
18 Seni görünce kalmadı ya hasretim,
19 Seni gördüm, şimdi geldi şansım,
20 Sorar isen çoktur benim sıkıntım,
21 Ben Kuyankı’da doğmuşum,
22 Kasımhan’ın oğluyum, buraya geldim.
23 Gam içinde ah ve vah ediyordum,
24 Kulum diye, rahmetti Tanrı,
25 Kendin söyledin ki adın Gülgünay.
26 Seni aramak için çıktım yurdumdan,
27 Kurtuldum ben nice zalimin elinden.
28 Seni düşününce hiç korkmadım canımdan,
29 Yüz çevirmedim bana gelen ölümden.
30 Şarap içsem genç kınalı elinden,

1 Kucaklasam seni nazik belinden,
2 Sarılıp yatsam bal dudaklarınla,
3 Rehber olup, haber alsan halimden,
4 Kuvvetim yok, gelip tutsan elimden,
5 Şefaata gösterip kalksan yerinden.
6 Sözümü iyi dinle gül yüzlü dilber,
7 Senin aşkın beni kıldı kalender,
8 Yükselen ateşlere canımı atar,
9 Çibiç gölünde nefesine çekti ejderha,
10 Bana rahmeyledi yaratan Tanrı,
11 Kamil pirlere oldu o gün yardımcı,
12 Garip sanma benim gibi biçareyi
13 Başımdan kurtar bu kara sevdâyı
14 Çölde yalnız kalan babanı gördüm,
15 Ondan duydum senin kara bahtını.
16 Artık gitti Şekerbey'in bahtsızlığı,
17 Sen ol, gül yüzlü derdimin dermanı.
18 Ben nice derbentten aşım geldim,
19 Kah sahilde gitti aklım başımdan.
20 Kah güneşte ateş gibi yanmışım,
21 Artık geldim dilber senin karşıma,
22 Her ne emredersen ben yapayım,
23 Eğer dersin hizmetinde durayım,
24 Senin için canımı feda edeyim,
25 Muradım budur eğlenip gülelim.
26 Kalk gel de boyunu posunu görelim,
27 Güzelliğine vurgunum, azad olayım,
28 Sana beni yetiştirmiş Allah'ım.
29 Diyeceğini iyi düşün, ey ayyüzlü,
30 Artık sana arkadaş olmaya geldim.
31 Şaşırma ölüp gitti ejderha,

1 Aşğını gelip bulmuştur Şeker!”
2 Bu sözleri işitti o peri yüzlü.
3 Şekerbey’e yakınlık duydu.
4 Tebessüm edip yerinden kalktı,
5 Köşkünden aşağıya bakıp yürüdü.
6 Melekler gibi özgür olmuştu,
7 Güzel yüzüyle parladı,
8 Şekerbey’e güldü, gönlünü aldı.
9 O vakit bileğinden tuttu,
10 Köşkün aşağısına doğru götürdü.
11 İkisi o vakit yürümeye başladı.
12 “Havalanıp uçan şahin konsun,
13 Rahmet yağmurları yağsın toprağa,
14 Her yerde düşmanın eli bağlansın,
15 Bedenine ben gibi hanım sahip olsun.
16 Hoş geldiniz baş üstüne sultanım,
17 Bu sizden sadakadır ey şirin canım,
18 Sizin ile olsun artık devranım!
19 Gül yüzümün üstüne, aziz dostum
20 Artık kalmasın hanım bahtsızlığın
21 Bu sözü söyler senin cananın,
22 Bu yerde var idi bir sürü dev,
23 Onlara yardım ederdi ejderha,
24 O sebepten yalnız kaldı zavalallılar,
25 Ejderhanın bize yaptığı şudur,
26 Bizden başka kalmadı genç kızlar,
27 Ejderhaya tabiidir bunca mekanlar,
28 Ecel gelmedi kaldım ben dilber,
29 Şükrederim eğer öldüyse ejderha,
30 Artık sizinle başlar yeni devran,
31 Bu sözleri söyledi peri yüzlü kız

1 Ölene kadar hizmetçin olurum”.

2 Bu sözleri söyleyip beyin gönlünü hoş etti,

3 Yüksekçe köşkün yoluna çıkar.

4 Şekerbey’in altına elbise serer,

5 Birbirlerinin aklını alırlar.

6 Şekerbey boynuna elini doladı,

7 Şirini aklına alır kalır,

8 Dünya sıkıntısından kurtuldular.

9 Güzel yüzüne Şeker hayran oldu,

10 Aydınlık karanlığın yerini aldı,

11 Sıkıntı ve dertten kurtuldular,

12 İki oturup meclis eylediler,

13 Dünyanın işini böyle görürler.

14 Eğlence içinde yan yanadırlar.

15 Şekerbey ve Gülgünay biraradadırlar.

16 Şekerbey ve Gülgünay sohbet ederek yattılar. Şirinbey birçok kez abisinin yolunu

17 gözledi, onun dönmesini umdu, yerinden kalktı, dağı dolaştı, avare yürürken şunları

18 söyledi:

19 Görünmüyor Şekerbey’in gölgesi,

20 Bey abimi yutan dağın deresi.

21 Nerede öldü Kuyankı’nın töresi,

22 Ağlar durur Şirin ciğerköşesi.

23 Nereye gideyim ben abimi arayıp,

24 Ben kime söyleyeyim derdimi ağlayıp?

25 Kaldım bu dağlarda yalnız başıma,

26 Ağlarım taşlara başımı vurup.

27 Tek başına abim gitti yok oldu,

28 Abimden ayrıldım kaldım yalnız,

29 Nereye gideyim nasıl izleyeyim,

30 Birlikte çıkmıştık Kuyankı ilinden,

1 İkimiz ayrı düştük bu yoldan,
2 Zor durumda, kaygı-gamda kaldım ben.
3 Ne tarafa gideceğimi bilmiyorum,
4 Ölü mü canlı mı bilemiyorum,
5 Kankardeşimin haberini bilemiyorum.
6 Ömrüm el verdikçe yürüyüp gideyim,
7 Bu dağın deresini de iyice bakayım,
8 Yaya idi yoktur bindiği atı,
9 Benim abimi yutmuş şu Zil dağı,
10 Herkes titrer Şirinbey feryadına
11 Yakası ıslanır gözünden akan yaşıma,
12 O vakit çıkar dağın başına,
13 Abisini öyle arayıp yürür,
14 Yüksek bir tepeye çıkıp baktı,
15 Tepenin üstüne çıkıp baktı,
16 Uzak yoldan bir karartı gördü.
17 Ne olduğunu Şirin anlayamadı.
18 Şaşırarak bu tepede bekledi,
19 Gördükleri yakına doğru geldiler.
20 Abim mi diye iyice baktı,
21 Yalnız değil, çokluk gördü.
22 Şirin oturduğu tepeden kalktı,
23 Abimin haberini bunlar bilebilir.
24 Kırk yiğit, yoldan geliyorlardı.
25 Şirin sürünüyordu per perişan,
26 Şeker'den ayrılmıştı zavallı derbeder.
27 Yaklaştılar gelen insanlar,
28 Hepsini iyice gördü Şeker,
29 Şapkası parlak, kalender erler,
30 Bütün şehirleri dolaşan erler,
31 İlden ile çok gezip gelmişler

1 Konuşarak kırk kalender gidiyor
2 Şirin çıktı, yol üstünde durdu,
3 Şirinbey'i kalenderler gördü.
4 Kalenderlere Şirin selam verdi,
5 Kalenderlerin ortasında kaldı.
6 Bu dağlarda sefil olan genç oğlan,
7 Ne sebepten kaldım böyle zavallı?
8 Evvelinden haber ver şimdi!
9 Müslümanız bizler halini sorduk,
10 Feryadını şimdi gördük,
11 İzah et, anlat derdini bize,
12 Çok beklersek, geç kalabiliriz,
13 Hızlı gidersek yerimize ulaşırız,
14 Sen söyle, biz dinleyip gidelim.
15 Bu sözü işitir Şirinbey,
16 Beni arkadaş edinin ey kırk kalender,
17 Abimden ayrıldım kaldım derbeder.
18 Abimin adına Şekerbey derler,
19 Benim abimi yutandır dağlar.
20 Biliyorsanız haber verin kalenderler.
21 Şirin, Şeker yurdumuzdan ayırınız,
22 Abim öldüyse ben yapayalnız kaldım,
23 Ölüler katarında kaldım ben,
24 Bu dağı dolaşıp ayrı düştüm,
25 Haber alamadan mahvolmuşuz
26 Sizler bana yardımcı olun!
27 Beni de arkadaş olarak alın!
28 Nereye giderseniz beni de götürün!
29 Dost olayım, garip gönlümü mutlu edip,
30 Dünyayı dolaşayım berbat edeyim,
31 Yürüyeyim Şekerbey'i hatırlayıp,

1 Söz söyledi Şirin, ne dediğini bildi,
2 Kalenderler buna fedakarlık gösterdi.
3 Şirini yerinden aldılar,
4 Kırk kalender artık kırk bir oldu.
5 Şirinbey de bunlarla gidiyordu.
6 Kırk kalendere yoldaşlık ediyordu.
7 Kalender aldu abisini aramak için,
8 Büyük bir mert iken kaldı çaresiz,
9 Artık akibeti oldu kalender,
10 Arayıp görsem bütün şehirleri.
11 Aşarak dağları bulsam Şekerden haber,
12 Abisinin ardından ağlamaya başladı,
13 Kalenderler üzülerək yürüdüler,
14 Zil dağından geçip gittiler,
15 Kalenderler bir yerde durmadı,
16 Düşündüğü yere gitti..
17 Gezen adam dünyayı görür,
18 Kalenderin biri olup gider.
19 Hepsi birlikte gidiyorlardı..
20 Şirinbey kalenderle katılıp gitti.
21 Karahan padişah bölük bölük askeriyle Halyar babanın etrafını sardı. Çadırlarını açtı,
22 Halyar babanın yanına gitti. Şirin ve Şeker'in yaptığı ocak ve ahırını gördü. Halyar
23 babaya şu sözleri söyledi:
24 Benim bugün sıkıntım gamım çoktur,
25 Koruyup gözettiğim hizmetçim,
26 Hangi düşman buraya geldi Halyar?
27 Halini bilmezsen oldun günahkar!
28 Sen benim canıma kasediyorsun,
29 Bir düşmanı kendine dost ediniyorsun,
30 Sana söyleyeceklerim şunlardır,
31 Bu yere geliyor düşmanın izi.

- 1 Düşman gelip burda misafir oldu,
- 2 Senin yaptığın iş böyle oldu.
- 3 Artık senin ölüm anın yaklaştı,
- 4 Bu işine şahın şaşırmıştır,
- 5 Haber ver nereden nasıl adam geldi.
- 6 Buraya gelip nasıl yiyip içti.
- 7 Kayar başından artık devletin,
- 8 Ecel geldi doldu senin mühletin.
- 9 Nice yıldan beri hizmet edersin,
- 10 Bir düşmanla bugün sohbet edersin.
- 11 Anlamıyorum senin yaptığın işi,
- 12 Halyar, keseyim mi senin başını?
- 13 Hangi yurttan adam aldın geldin,
- 14 Bir düşmana yiyecek içecek verdin?
- 15 Yaşlandıkça kendinden geçiyorsun
- 16 Yaptığın işi kendin de bilmiyorsun,
- 17 Anlat çabuk: Kimin geldiğini bileyim,
- 18 Aziz başını bedeninden ayırayım,
- 19 Kimin geldiğini senden sorarım,
- 20 Tek başına seni mezara gönderirim.
- 21 Doğru söyle, Halyar, başını keserim.
- 22 Halyar bu sözleri dinledikten sonra şunları söyledi:
- 23 Bağda açılan gülüm geldi,
- 24 Bahçede bülbülüm geldi,
- 25 Şirin, Şeker oğlum geldi,
- 26 Benim can u dilim geldi,
- 27 Kuyankı'dan merdim geldi,
- 28 O iki evladım geldi.
- 29 Can alan celladım geldi.
- 30 Gelip burda dostum oldu.

1 Birer gece burda durdu,
2 Sonra Çibiç gölüne gitti,
3 Zalim ejderhayı öldürdü.
4 Sen ise habersiz kaldın,
5 Dostluğun boş yereyimiş,
6 Bu işleri Şeker yaptı.
7 Babanın sözü bu oldu:
8 Asker salıp, adam toplayıp gel.
9 Ne kadar adam öldü burda gör,
10 Sen, ben beyim diyip duruyorsun!
11 Yalan ise kes Halyar'ın başını,
12 Gördün mü sen bir yiğidin yaptığını?
13 Aldı Gülgün gibi gül hanımını
14 Canlar yiyip yattı ejderhanın etini
15 Padişahım diyip ahmak, çamuru vurursun,
16 Tertibe getirdi rahat edersin,
17 O yapmazsa herkesi öldürürsün.
18 Görse o işi hayran kalırsın.
19 Şekerbey'i gördüm, yalnız başımaydı.
20 Ne zor işleri kolayca yapıyordu.
21 Onun ile kim beraber oldu?
22 Zorluğa düşen kişi oydu.
23 Ejderhayı Şekerbey yere yıktı!
24 Haydar babadan bu sözleri dinleyen Karahanşah şu sözleri söyledi:
25 "Padişahım ben sorarım kaç şehirdi,
26 Bölük bölük benim askerim vardı.
27 Aşırı abarttın Şirin ve Şekeri,
28 Adam gönderip öğrenirim ejderhayı,
29 Öldüyse sözüne inanırım,
30 Canlıysa, başını keser alırım.

1 Ne günleri dede sana gösteririm,
2 Ne biçim adamdır onu öğrenirim,
3 O inançlı Şeker'ini görürüm.
4 Gülgünay'ı sonra kendime alırım".
5 Bu sözleri Karahanşah söyledi,
6 Bir bölük askerini çağırdı,
7 İyi ata binen askerlerini topladı,
8 "Durmayın, Çibiç gölüne gidin,
9 Ejderha ölü mü diri mi öğrenin,
10 Gördüğünüzü gelin bana söyleyin,
11 Halyar'ı gelip yerle bir edin.
12 Ne diyip duruyor,
13 Şirin, Şeker ona rehber olsun".
14 Bu sözleri şah birkaç kez tekrarladı,
15 O vakit bir bölük asker gitti.
16 Bu yoldan nice geçenler ölmüşlerdi,
17 Hepsini ejderha öldürmüştü.
18 Askerler bu yoldan gittiler,
19 Karahanşah'ın emrini tuttular.
20 Bir parçayı yüzüne alıp baktı,
21 Ejderhanın gövdesini görür.
22 Ölü mü canlı mı bunu bilemedi,
23 Yakınına gitmeye cesaret edemedi,
24 Bütün kuşlar onun etrafında toplanmıştı,
25 Akbabalar onun leşini yiyorlardı.
26 Kuşlar askerleri gördü,
27 Bırakıp kaçtılar gökyüzüne
28 Akbabalar uçtular gökyüzüne,
29 Süzülüp gökte uçup gittiler.
30 O ejderha kıpırdamış gibi oldu,
31 Apar topar askerler kaçıp gittiler,

1 Nicesi yaralı derbeder oldu,
2 Kaçanları şahın yanına geldi.
3 Gelenlere Karahanşah sordu.
4 Biri ölüydü dedi, biri canlıydı dedi,
5 Hiçbirisi emin konuşamadı,
6 Bunların sözüne inanamadı,
7 Sonra tekrar adam gönderdi,
8 Halyar'ın dediklerine şah inandı,
9 Ejderhanın öldüğünü kabul etti.
10 O dağı dolanıp askerler yerleşir,
11 Çadır kurarlar gönülleri rahat,
12 Ellerinden geldikçe çalışırlar.
13 Şah emri diyip dağı delmeye başlarlar,
14 Dağı delip yatar bütün askerler,
15 Karahanşah'ın dediği sözü yaparlar.
16 Taşları yerinden oynatırlar.
17 Kazarsak sonunda gün görürüz,
18 Gülgün'ün karşısına çıkarız,
19 Şekerin başını bedeninden ayırırız,
20 Hizmet ederse Gülgünay'ı alırız,
21 Karahanşah bey olup yurdu gözetir,
22 Nice yıllar yar aşkından dolaştı.
23 Her sene ejderhadan zarar gördü.
24 Artık işi rast gelmiş gibi oldu.
25 Nice günler yeri kazdı,
26 Gülgünay'a iyice yaklaştı.
27 Gülgünay Şekerbey ile uyumaktaydı. Aniden gürültülü bir ses duydular. Gülgün ne olup
28 bittiğini anlamıştı. Şekerbey'e şunları söyledi:
29 Bunları söyler Gülgün hanım,
30 Gürültü ve bağrısmalar geliyor,

1 Mert isen meydana çık,
2 Yoksa düşman buraya gelir,
3 Elinden alır gül yüzlü hanımını.
4 Rahat rahat uyuma, kalk,
5 Gaflette kalıp bu dünyadan gitme.
6 Mertsin daha ne bekliyorsun,
7 Düşman iyice yaklaştı,
8 Hanımını elinle onlara vereceksin,
9 Dünyadan habersiz yatan yiğidim.
10 Kulak ver Gülgünay'ın dediklerine,
11 Bir gaflete düşme düşman elinde.
12 Devran sür doğup büyüdüğün milletine,
13 Tilki-çakal güler senin haline.
14 Beni al götür kendi iline,
15 Sen de var git anne babana.
16 Bunları sana söylüyorum beyim,
17 Bu düşmandan habersiz kalma.
18 Yeri kazıp yetişir tekrar
19 Yeri kazınca buraya gelir,
20 Çıkıp gelirse asla vermez aman,
21 Başını kaldır, gözünü aç, beyciğim,
22 Sonra pişman olayım deme.
23 Sana diyor periyüzlü Gülgün,
24 Beyim seni gaflet aldı götürdü.
25 Bu gün sana kıyamet olmasın;
26 Hadi hanım kalk hareket et.
27 Sen bu meydanda mert birisin,
28 Elime düşersen ölüp gidersin,
29 Durursan canım gelen düşmanı görürsün.
30 Şekerbey bu sözleri işitti, şöyle cevap verdi:

- 1 Hazan olmasın, bağda güller solmasın,
- 2 Allah benim aklımı başıma alsın.
- 3 Düşman gelirse ben ne yapabilirim,
- 4 Atım, silahım, gücüm olmazsa.
- 5 Bir garip insanım nasıl ederim?
- 6 Ben çaresizim ne yapabilirim
- 7 Düşman gelirse beni bağlar alır,
- 8 Çaresizin elinden ne gelir?
- 9 Ben artık burda öleceğim,
- 10 Şeker, derdine deva bulamadı.
- 11 Düşman gelirse başımı keser alır,
- 12 Yapacağım işi bilemedim ben,
- 13 Alıp gidecekler sen gül hanımımı.
- 14 Düştüğüm hale ağlarım,
- 15 Yaya olana böyle işler çok zor,
- 16 Kötülükle beni öldürür kesin,
- 17 Başıma gelenler kimseye gelmedi,
- 18 Binmeye bile yoktur bir atım.
- 19 Bu yüzden gücüm yoktur,
- 20 Şansızım artık ey peri yüzlüm
- 21 Artık gitti başımdan tac ve devletim,
- 22 Geçip gitti seninle olan rahatım.
- 23 Üzülüp ağla, peri yüzlüm,
- 24 Arzularım bu gün son buldu,
- 25 Bedenimi, başımı keserler,
- 26 Mert yiğidin bu dünyadan gider.
- 27 Neyse ki yalnız giderim,
- 28 Bu sözü zavallı Şeker söyledi.
- 29 Bu sözleri dinleyen Gülgün, şunları söyledi:
- 30 An bu andır, başka zaman kalmadı,

1 Başını kaldır, şansını kötöleme,
2 Sen bir gayret göster şeker Bey,
3 Attan silahtan yana kaygı çekme!
4 Meydan olursa atlar koşturur,
5 Has atlar savaşta belli olur,
6 At ve silah bende bulunur.
7 Gayret göster haydi şeker Bey!
8 Göster sen de artık hileni
9 Bilmiyorsun eşyalı yarini,
10 Ben sana bindiririm tulpar atlarımı.
11 Sen meydanda gösterirsen gayretini.
12 Ben sana vereceğim güzel atımı,
13 Eline al yılan dilli kılıcı,
14 Düşmanlara göster kendi gücünü”,
15 Bu sözleri Gülgün Hanım söyledi,
16 Böylece mutlu etti şeker Bey’i.
17 At senden olursa gayret bendendir,
18 Üzölme dedi şeker ayağa kalktı:
19 Var gücümü bileğime veririm,
20 Kılıcımdan kızıl kanı dökerim,
21 Düşmanın gövdesini dağ gibi oyarım,
22 Bütün askerleri öldürürüm.
23 Silahsızken benim işim çok zordu,
24 Atım silahım olursa eğer,
25 Düşmandan korkma sen peri yüzlüm,
26 Hiç gözüme gözükmey insanlığın.
27 Mert yiğidim meydana giderim,
28 Bölük bölük asker olsa ezerim,
29 Düşmanıma kötü işler yaparım.
30 Bu sözleri söyledi şeker Bey,
31 Açılıp gitti gül yüzlü Gülgün.

1 Ejderhadan ölüp giden bütün devler,
2 O devlerden kalan at ve silahlar
3 Etrafında dönüp oynuyor hayvan,
4 Vuruşmaya gidiyordu bugün Şekerhan,
5 Giyindi kuşandı silahlarını
6 Savaş silahını toplayıp aldı,
7 Şeker aldı yanına keskin kılıcı,
8 Atla birlikte geldi hanımı,
9 Şekerbeyin vücudunu görür,
10 Şekerbeyin gittiği yer düzlüktür,
11 Bunlar göle asker gönderir,
12 Büyük değil Şekercan daha çocuktur,
13 Şekerbey'den Gülgün'ün gönlü dolar,
14 Devın şapkasını alıp geldi,
15 Getirip Şeker Bey'e verdi.
16 Devın şapkasını Şeker Bey giydi,
17 Bilmeyen dev diyip ahmak olur,
18 Mal silah hepsi devden kalmış,
19 Ata binip Şeker Bey koşturdu,
20 Gülgünay içinden şunları geçirdi:
21 Yürüyerek bu karşıma gelmişti,
22 Silahlandı, ata bindi,
23 Mertliğini gösterip ata bindi,
24 Düzlüğe çıkınca düşmanı gördü,
25 Genç imiş Şirin can,
26 Namet olursa atı öldürür,
27 Bize nasip böyledir der gider,
28 Bu düşünceler gönlüne düştü,
29 Şeker Bey'e Gülgün şöyle söyledi:
30 Mert isen namertin işini yapma!
31 Düşünceni herkese söyleme,

1 Düşman saldırınca atını öldürme,
2 İyi davran, kötülük yapma,
3 Uzun yıllar yaşa, hemen ölme!
4 Sakın ha bir namertlik yapma,
5 Geleceksin diye gözümü dört açarım,
6 Umarım ki döneceksin yanıma!
7 Acıyorum senin tatlı canına,
8 Allah yardım etsin benim hanıma.
9 Dua eder beklerim ben dilberin,
10 Olmasın gelen düşman seninle beraber
11 Vuruşlarından beter olsun o düşmanlar,
12 Annen baban sana olsun yardımcı.
13 Gidince gördü ki Şeker Bey,
14 Ahırda duruyor ne güzel atlar.
15 O devlerden kalan keskin kılıçlar,
16 Yıldızını gözleyen bir sarı at,
17 Şeker gördü ki insan gibi konuşur,
18 Gülgün peri atın dilini bilir.
19 Hayvanın dilinden anlamadı Şeker,
20 O atı binmek için seçti.
21 Sarı renki atın yanına Gülgün gitti,
22 Süpürüp, temizleyip bedenini sildi,
23 Sarı atı iyice hazırladı,
24 Şeker Bey gayretini topladı,
25 Gülgün eğerledi o sarı atı,
26 Ata yurdunda oturup çeker ızdırabı
27 Bugün Şeker göstereyim dedi erliğimi,
28 O vakit bindi atın üstüne
29 Kadifesi yumuşak olan terliğini,
30 Merttir eline alır dürbününü,
31 Elindedir keskin kılıcı,

- 1 Ayağının üstüne taktı zinciri
- 2 Zincirin üstüne koydu gürzünü,
- 3 Belinin üstüne de kalkanını,
- 4 Mollalar okuyor kitaplarını
- 5 Ustalar işidir demir baltalar
- 6 Şekerbey'den kimse bilmez haberi,
- 7 At üstüne salar altın eğeri,
- 8 Halkı ala dağdan geçirir,
- 9 Sırrını söylemeden, düşmandan gizledi.
- 10 İkisi de altındandır üzengilerin,
- 11 Sallandırıp atın yanına indirdi.
- 12 Kış ile yaz arası gibi savurdu,
- 13 Çetin adamın işi böyle olur
- 14 Laf ederken batmandan da ağırdı,
- 15 At üstüne zerrin eğeri taktı,
- 16 Atın beline elini vurdu
- 17 Kamçı vursa gökyüzünde uçar gibi,
- 18 Hiç korkmadan bindi atına
- 19 Atın üstüne attı örtüsünü
- 20 Hasretine düşüp şimdi yandı.
- 21 Her kubbesi büyük taştan
- 22 Gül yüzlü cananına baktı
- 23 Dizginlerini çeksin alim bilginler,
- 24 Namertlik etmeyin ulu hünkarım
- 25 Bu sözleri işiten Şeker Bey şunları söyledi:
- 26 Gönlünü üzme zavallı,
- 27 Kaçıp gitmedi Şeker Bey
- 28 Dönektir dünyanın işi,
- 29 Kaçmak namerdin işi,
- 30 Gönlünü ferah tut, üzme,

1 Dökülmez gözümün yaşı,
2 Kaçmak yaramazın işi.
3 Böyle deme, ey dilberim,
4 Bana emanettir bindim at,
5 Ölmedi yaşıyor kaçmaz Şeker!
6 Buraya gelen nice düşmanlar,
7 Üzülme peri yüzlü dilber,
8 Selametle gelir Şeker,
9 Çengel eğilip bağ olmaz,
10 Tepe yıkılıp dağ olmaz,
11 Gül reyhan bağda sayılı gül olmaz,
12 Külün de dumanı durmaz,
13 Çölde yürüyen şah geyiğin,
14 Gözünden başka yarası olmaz.
15 Düşman cengimden kurtulmaz,
16 Senin bu düşüncen gerçek olmaz.
17 Bu sözü söyledi
18 Diğeri de işitti,
19 Söylediği sözden utanır,
20 Gider şimdi Şeker,
21 Dağa çıkar inat ile,

22 Şekerbey dağa gelip ejderhanın sağ boynuzunu vurdu, dağ açılıp yol verdi. Düzlüğe
23 çıkıp sol boynuzunu vurdu, dağ önceki gibi kapanıp kaldı. Düşmanlar bakar ki
24 dağın önünde bir sarı atlı yiğit peyda olmuş. Gökden düştüğünü de bilmedi, yerden
25 çıktığını da. Silah-eşyasını da görürler. Hepsi devin giysisi. Düşmanlar ,önce devler
26 öldü, ejderha Gülgün periye sahib oldu, diye düşünürdük. Ejderha ölse de, boşunaymış.
27 O devlerden kalan insana benzeyen o devlerin küçük çocuğuymuş, deyip bir birini
28 çağırıp, bağırışıp ağlarlar. "Ejderhadan kurtulduk, deve tutulduk", deyip gözünü
29 yaşartıp, ağır şeyleri bırakıp, gereçlerini eline aldılar. Artık nasıl olduysa ölen devlerin
30 çocuğu üstümüze geldi. İki baştan savaş eden insanlar kesin ölür, deyip bir biriyle
31 konuşurlar.

1 Şekerbey bu sözleri söyleyip gider:
2 Ses gitsin feleğe,
3 Gel meydana tek-tek!
4 Aşık olmuşsun perizada,
5 İzin vermem kimseye
6 Gelmeye devam edin tek-tek.
7 Savaş meydanımı görün!
8 Birer korkarsan ikişer gelin,
9 Bu meydanda işimi görün!
10 İkişer korkarsan dörder gelin,
11 Benim sözüm, düşman, bil!
12 Dörder değil, onar gel,
13 Taraf olup meydan kıl.
14 Elli, kırk birlikte gel!
15 Ah çekip her anda o söz:
16 Havada var nur yıldız,
17 Nehirde oynar kunduz,
18 Toplanıp gel beş yüz,
19 Benim sözümü kesin bil!
20 Bin kişi olup gel,
21 Şekerbey'in işini gör!
22 Böyle toplanıp durma,
23 Ne kadar olsan toplu gel!
24 Bir alamet olsun yapın,
25 Dağ askerini çalıb duman,
26 Sana olayım merdi-meydan,
27 Yerlerden aksın kırmızı kan,
28 Sonra olun çok pişman,
29 Hep birlikte gel düşman,
30 Bu sözü söyler Şekerhan,

1 Toz edip yer ve feleği
2 Keserim seni o zaman!
3 O sözü işitip Karahanşah'ın bir pehlivanı kalkmış, Şekerbey'in sözü ona dert olmuş, at
4 binip, savaş meydanına gelip, bu sözü demiş:
5 Açan çiçek gibi solan,
6 Ecel günü dolan,
7 Ecel kovup gelen oğlan,
8 Kendini sanırsın gökte.
9 Devlin eşyasını giyen,
10 Hangi insan etti ahmak?!
11 Halini bilmeyen salak,
12 Laf etme böyle ahmak.
13 Ben de şahtan inam alan,
14 Yavuzluğu hatmeden.
15 Kılıç alıp girdim meydana,
16 Ben vermem sana rahatlık.
17 Ederim yerle bir,
18 Sen kendini etme avare.
19 Ahmağa vermem rahatlık,
20 Kılıcım boyayıp kana,
21 Gel, sen yalnız meydana.
22 Havarşin derler bana,
23 Halini bilmeden doğru oldun,
24 Gamını çek artık öldün,
25 Elimde var gürz ve kalkan
26 Bırakmam seni rahat,
27 Benim sultanım Karahan,
28 Bana verir canını kurban,
29 Ecellisin denk gelen,
30 Kim savaşta sağ kalan ?

1 Senin gibi nicesi denk geldi,
2 Hepsini ben öldürdüm!
3 İşittim ismin Şekerhan,
4 Ecel geldi seni yazdı
5 O ejderhayı öldüren;
6 Gaflette bulup işi bitirdin.
7 Böylece sen de yiğit oldun,
8 Senin gibi ahmak buraya gelmiş,
9 Kemiklerini kırayım,
10 Korkmazsan sen gel.
11 Altında sarı saman,
12 Sana ben vermem rahat!
13 At binip bu meydan içinde dururum,
14 Senin gibi genceciklere haddini bildiririm,
15 Dağ gibiysen, vurmamla yerle bir ederim.
16 Nice sözler söylenmiştir dilimde,
17 Doksan batman sopa elimde,
18 Kim karşıma çıkar yurdumda?
19 Senin gibi akılsız çocuk benim yolumda,
20 Bela ile artık öldün elimde!
21 O sözü işitiince Şekerbey gayret gösterir, alev gibi tutuşur, devin eşyalarını, kılıçlarını
22 alır, atı kamçılıyıp, savaşa yürür:
23 Bakmadan yukarı-aşağıya,
24 Yakınlaşır zorun üzerine,
25 Bir çok sözü Şeker'e pehlivan söyledi.
26 Atın başını Şeker'e taraf baktırdı,
27 Eline alıp yılan dilli polatı,
28 O sözleri düşmana Şekerbey söyler:
29 "Gülgünay'ı arayıp buraya gelmişsin,
30 Ejderhadan çok zulüm görmüşsün.

1 Durmayın askerler hepiniz gelin meydana,
2 Denk geldin ejderhadan daha kötüye.
3 Sen de bana ejderha, diye gelirsin,
4 Yarını yuttuğumda, yarım kalırsın.
5 Bana denk geldiniz hepiniz,
6 Sonra benim mertliğimi anlarsınız
7 Giydiği gülgün kırmızı,
8 Aklımı çalan tatlı sözü,
9 Yalnız kalan peri kendisi,
10 Ya seninki, ya benimki?!
11 Meydanda kimler ölür?!
12 Allah'ım kime verir?
13 Kaderinde olan yarı alır.
14 Ejderhadan kurtulan,
15 Şimdi hanım yalnız kaldı.
16 Gel meydana düşman,
17 Sonra olma pişman".
18 O sözü söyleyip Şeker yetişir,
19 O pehlivana doğru gelir,
20 Dayağını gösterir,
21 Şekerbey karşıladı.
22 Seyredin şimdi durumu.
23 Kılıç salmıştır başına,
24 O dünyanın bedduasına.
25 Düşman bakar şaşırıp kalır,
26 Şekerin yaptığı işe;
27 Şeker öyle kılıç çeker,
28 Ünlü pehlivanı yıkar,
29 İkiye bölüp kılıcı geçirir,
30 Oh deyip Şeker bağırır.
31 Dağdaki aslan gibi bağırıp,

1 Kaplan gibi koşup,
2 O vakit bağırp,
3 At sürer meydan üstünde.
4 Bir taraftan asker at sürer,
5 Yıldız kaymış gibi olur,
6 Şeker yalnız dövüşür.
7 Kervan geçer gibi olur,
8 Orada kurulmuş çadırlar
9 Guruplaşır nice yiğit,
10 Ortalık patır-putur,
11 Atılır meydan içinde.
12 Görenlerin aklı gider,
13 Nişancılar atar silah,
14 Korkakların aklı şaşar,
15 Askerler savaştadır,
16 Gelir meydanda yaklaşır,
17 Kılıç-ok vızırdaşır,
18 Gelir asker bağırsır,
19 Birbirine kılıç vurur,
20 Kaç kişi yaralı olur,
21 O meydanda kaçı ölür.
22 Kılıç sesleri şak şuk,
23 Murat gönül ister talep,
24 Altın kase, gülgün şarap,
25 İçilir meydan içinde.
26 Toprağa kırmızı kan
27 Katılır meydan içinde;
28 Altın renkli atlarla,
29 Bu işe herkes şaşırır,
30 Tam takım askerler ,
31 Atılır meydan içine.

1 Sıra-sıra durup akli çoklar;
2 Ejderha gibi büyük toplar,
3 Atılır meydan içine.
4 At koşar bölük bölük,
5 O tarzda Bey Şekerhan
6 Baş keser meydan içinde.
7 Kesilir düşmanın başı,
8 Yalnız Bey Şeker'in işi,
9 Düşman gözünde kanlı yaş,ı,
10 O olur Şekerin işi.
11 Sağı solu kaplar duman,
12 Vermeden düşmana rahat,
13 Düşman çok yalnız kendisi,
14 Yalnız savaşır Şekerhan.
15 Ordudaki bir sürü at
16 Sahibsiz gider tek başına;
17 Çadır, eşya, giysiler
18 Öyle kalır yerle bir;
19 At üstünde kafa kalır,
20 Nice düşman leş olur.
21 Şekerbey'in bindiği atı
22 Her tarafa alıp götürür,
23 Yelesinden köpük saçar,
24 Şeker yalnız çok savaştı,
25 Deste-deste kesti başı,
26 Öldük deyip düşman kaçar.
27 Düşmanları toplayıp alır,
28 Yetiştğine kılıç vurur,
29 Çoğu attan düşüp kalır,
30 Cezasını bulup alır,
31 Yaralılar çok düşüp,

1 Hemen yere yuvarlanır.
2 Bir birini göremez,
3 Asla halini soramaz.
4 Kaçar bağırsır,
5 Bir birini çağrıştır,
6 İşi öyle zora düşerler,
7 Bir er meydanda savaş eder,
8 Ejderhadan kötü eder.
9 Çibiç gölüne kaçıp giderler,
10 Bazılar Tokay'a gider.
11 Çibiç gölünün etrafı tarladır,
12 Şeker büyük değil, daha çocuktur.
13 Çocuktur ama bir belaya düşer,
14 Göl kenarında nice asker ölür,
15 Tokay'da saklanan sağ kalır,
16 Dev'in çocuğu diye şüphe ederler.
17 Savaşın dilini çok iyi bilirler.
18 O beladan nasıl kurtulurlar,
19 Karahanşah'tan yardım isterler
20 Nice asker boşuna ölür,
21 Kalanları kaçır gider,
22 Bakıp kalırsa o ölür,
23 Gözükürsek başımızı alır.
24 O beladan kimler sağ kalır?
25 Yıldız gibiydi o sarı atı
26 Savaşta Rüstem'ce var gayreti,
27 Onu görürse, kalmaz canın haleti.
28 Düşmanların öleni ölür, nice gereçler sahipsiz kalır. Kalanlar gizlenip kaçır kurtulur. "O
29 dağın yamacında bir sarı atlı yiğit peyda oldu, o ejderhadan da beter oldu", diyip
30 giderler.

1 Şekerbey o savaştan döner. Dağa gelip ejderhanın sağ boynuzunu vurur, hemen dağın
2 kapısı açılır. Şekerbey içeri girer. Sol boynuzunu vurur. Dağ önceki gibi kapanır.
3 Gülgün perinin kaşına gelir. Gülgün peri atı tutup, ahıra bağlayıp, ikisi bir yerde oturup
4 ,sohbet eder, Gülgün peri Şekerbey'e bir söz söylemiş:
5 Savaş için bir ata bindin mi?
6 Sağ-salim kan döküp geldin mi?
7 Hangi yurttan gelen, düşmanı bildin mi?
8 Ya düşmanın cezasını verdin mi?
9 Ya da törem, korkup dağa girdin mi?
10 Nasıl savaş ettin ben de görmedim,
11 Ben sorarım yaptığın işi bilmedim,
12 Haber ver, ya beraber geldin mi?
13 Gençlik edip yüz çevirip durdun mu?
14 Gördüğüm şu gelen düşman çoktur,
15 Bundan önce de nicesi gelmiştir,
16 Ejderha darbesinden hepsi ölmüştür.
17 Umudunu kesmeden kendini helak etmiştir,
18 Bilemem savaş nasıl olmuştur?
19 Gelen düşmanda nice bahadırlar var,
20 Olabildin mi savaş gününde beraber,
21 Sana sorar durur benim gibi yavrucak,
22 Hizmetinden haber ver bey Şeker.
23 Altında oynarsa arab atın.
24 Sana soru sorar bu peri yüzlün,
25 Nasıl oldu törem, ettiğin hizmetin?
26 Nice savaşta koşan bu sarı atın,
27 Sağ-salim geldi benim devletim,
28 Başımdan gitmiş kaygı-külfetim,
29 Hazan olup bağda güller soldu mu?
30 Ecel yetip günü doldu mu?
31 Askerin büyüğü-hanı öldü mü?

1 Öyle ise hanı sağ kaldı mı?
2 Sen bilmezsin, şahım, onlar hileci,
3 Ölmeden kalırsa, her zaman ardında yürür,
4 Kendi yurdunda vardır kötü kurnazlar,
5 Ölmezse ol bunlardan haberdar,
6 Hile ile aklını alır.
7 Kara saçım nazlıdır nazlı,
8 İyi dinle, bu sözüme kulak sal,
9 Hiç kimseyi dost bilme, ol haberdar,
10 Etrafında anlamazsın düşman var.
11 Garip diyip başkasının halini sorma,
12 Doğru yürü, asla gafil olma,
13 Biçare deyip sen iyilik yapma,
14 Kimi görürsen sen dönüp yanına gitme,
15 Kadın deyip sözümü akılsızca bilme,
16 Bir düşmana denk gelip kalma.
17 Kulak sal, törem, dediğim söze,
18 Ölmezsen gidersin büyüdüğün yere,
19 Birkaç gün misafirsin bu mekanıma,
20 Sen yalnızsın karışamam haline,
21 Sonunda bir gün düşman çıkar yoluna,
22 Sağ koyma gelip düşerse eline!
23 O sözü işitince Şekerbey de bir söz söylemiş:
24 “İşbu andır, başka anı an deme,
25 Başını sağ, devletini az deme,
26 Saf saf asker olsa, dilber, gam çekme!
27 Kendim yalnız, yavru gibi inlerim,
28 Düşman görürsem, bağırını kesip tuzlarım,
29 Aslım aslandır, kendim kaplan gibiyim.
30 Düşmanın gövdesini dağ gibi toplarım,

1 Var gücümü bileğime toplarım,
2 Düşmanların başını bağ gibi kıyarım.
3 At sürüp ben de meydana geldim,
4 Yalnız olup, tek başıma savaş ettim,
5 Kalanını bilmem, hepsini mahvettim.
6 Kaçanını Çibiç gölünde öldürdüm.
7 Öylelikle düşmanın cezasını verdim...
8 Karahanşah'mış, o şahı gördüm,
9 Ne güçlü pehlivanlarını öldürdüm,
10 O düşmana ben de kıyamet yaşattım,
11 Her tarafa ben ölülerle doldurdum,
12 Canımı düşünmeden kılıç salladım,
13 Şimdi, hanımım, ar-namusumu aldım.
14 Onları öldürüp selamete geldim,
15 Şükür sonunda seninle oldum".
16 O sözü Gülgün'e Şekerbey söyler,
17 İki o gece orda yatar,
18 Akşam geçer erkenden sabah olur.
19 İnatçı Şeker dağa seslenir,
20 Bahçede bülbüller öter,
21 Sarı atı bey biner,
22 Aşar dağı dışarı çıkar,
23 Şeker oğlan dağa doğru gider.
24 Şeker oğlan binip atın beline,
25 Önceki gibi ava gider Çibiç gölüne.
26 Okunu silahını alıp eline,
27 Nice av hayvanını vurur,
28 Yol boyunca Şekerbey ordan gider,
29 İyice avlanayım diye gider,
30 Dağa doğru Şeker yola düşer,
31 Ne bozuk yerlere çıkıp gider,

1 Avlanıp alkar, geyik vurur.
2 Attığı oku nişanına gider;
3 O dağda Şeker oğlan avlanır,
4 Yüksek tepelere çıkıp bakar.
5 Kara ağaç memleketi görür,
6 Uzak-yakınlığını Şeker bilmez.
7 Hoş yurt der onda takat kalmaz,
8 Ata yurdu gelir onun aklına,
9 Bötagöz anası gelir hayaline.
10 Büyüdüğü yurdu memleketini görmedi,
11 Felek titrer o vakit nalesine,
12 Ateş gibi yanar kader işine,
13 Bötagöz anası gelirse aklına.
14 Yakası ıslanır akan yaşına,
15 Gideyim der geri yarin yanına.
16 Avdan şimdi Şekerbey döner,
17 Birçok yaban hayvanı avlar
18 Günü boyu Şeker avda yürür.
19 Sürüp atına kamçıyı vurup,
20 Avladıklarını şimdi atına yükleyip,
21 Geliyordu o vakit yol boyunca.
22 O da kendi yurdunda yürüyen töredir,
23 Bir cümle ile kader öyle olur.
24 Şeker şimdi avladıklarını alıp getirir,
25 Dağı açıp içeri girer,
26 Boynuzu vurup dağı öyle kapatır,
27 Gülgünün yanına Şeker gelir.
28 Tebessümle Gülgün yerinden kalkıp,
29 Şeker'in yanına gelir yol yürür.
30 Ahu etini Şeker Gülgün'e verip,
31 Attan iner oturur çay koyup,

- 1 Zil dağının altında mekanını görüp.
- 2 Şekerbey ve Gülgün peri öylece sofrayı kurup oturur. Aradan birkaç gün geçer.
- 3 Karahanşah yaralı ve kalan adamlarıyla kendi yurduna döner. Memleketine gider bütün
- 4 büyük-küçüğü toplar, kurnaz cadılarını toplayıp, şu sözleri söyler:
- 5 Ey benim yemek-ekmeğimi yiyenler,
- 6 Sohbet edip benimle eğlenenler!
- 7 Atı elbisesi eşyası olanlar,
- 8 Halk, halayık yaşam sürenler,
- 9 Gülgünün haberini versin bir kurnaz,
- 10 Üç yıl geçti ben giriftar olmuşum,
- 11 Aklıma gelince yüreğim-bağrım ezilir.
- 12 Üç yıla kadar aradım gittim azimle.
- 13 Askerimi yutardı ejderha,
- 14 Olamadım dilsiz düşmanla beraber,
- 15 O acımasız yerdi hep asker,
- 16 Ceza bulup ölmüş o ejderha,
- 17 Yerine peyda olmuş bey Şeker;
- 18 Ejderhadan kötü oldu halkım,
- 19 Savaş gününde pes etmedi çok asker,
- 20 Kendisini gördüm öyle yiğit.
- 21 Devin giysisini giymiş ,
- 22 Sözümü işitin ey hizmetkarlarım,
- 23 Savaşta gayreti Rüstem'ce vardı(r),
- 24 Hiç korkmadan o savaşta durur.
- 25 Onca askeri kendisi öldürür,
- 26 Bize ejderhadan beter olur,
- 27 Bilmem, müşaveremiz nasıl olur?
- 28 Almazsa Gülgün'ü, şahınız ölür,
- 29 Düşünün beyler, mülküm viran olur.
- 30 Şeker'in hesabı nasıl olur,

1 Ona dermanı kim yapabilir?
2 Ben gideyim alev alev ateşimi,
3 Veririm bütün mal ve mülkümü
4 Hizmetçiye vereyim her ne varımı,
5 Alıp getirirse Gülgün perimi.
6 Yardım edeyim şehir halkıma,
7 Yerine getirse bu dediklerimi,
8 Benim dediğim sözüm kesin olacak,
9 Var mı burda, gayret edip gidecek,
10 Hile ile Şeker'in başını yolacak,
11 Gülgünay'ı buraya getirecek,
12 Ne kadar isterser yardım alacak,
13 Bu hizmetimi yerinde yapacak.
14 Şimdi kalmaz benim sabır-kararım,
15 Kendimde yok, Gülgün'dedir kararım,
16 Gider mi hizmet edip kurnazım.
17 Gülgün gelirse abad olur şehrim,
18 Sözüm budur, ak sakallı-hizmetkarım!
19 Karahanşah'tan o sözü işitirler, hiç kimseden ses çıkmadan bekler. Karahanşah'a tanıdık
20 kurnaz -bir yaşlı teyze yerinden kalkıp, insanların arasından geçip, şahın yanına yakın
21 gelir, saçları kalın ve parlak, dişleri bıçak gibi, çenesi sivridir, şaha şu sözleri söylemiş:
22 "Bu hizmetini, şahım, kendim edeyim,
23 Senin vereceğin ihsanını alayım,
24 Gülgün'ün dağına kendim yalnız gideyim,
25 Gidip Şekerbey'i yok edeyim,
26 Gülgünay'ı buraya getireyim,
27 Şu hizmeti şahım sana sorayım!
28 Ne işleri şahım yalnız yaparım,
29 Zorlu işleri hemen beceririm,
30 Zor hizmet olursa yalnız yaparım,

1 Böyle düşmanları yola getiririm,
2 Nasıl işin olursa hemen yaparım.
3 Bilmez misin benim gibi kurnazını,
4 Anlayıp bil yaman-cadını,
5 Öldürürüm senin düşmanlarını,
6 Getiririm aşık olduğun yarını.
7 Abad edeyim senin böyle şehrini,
8 Eline getireyim yavrularını,
9 Gönlünü üzme, sor hilelerimi,
10 Gönder benim gibi hizmetçini".
11 O sözleri yaşlı teyze söyler,
12 Karahan'ın gönlünü şad eder.
13 Almazsa da almış gibi olur,
14 Kurnazlığın malum edip döner,
15 İzin alıp, menziline yatar.
16 Öyle olur orda teyzenin hizmeti:
17 Padışahın vardı güzel bir atı.
18 Gelip güzel atı deneyip görür,
19 Güzel atı binip ordan gider.
20 Kağıttan işlenen onun kanatı,
21 Polattandı kılınan mürüvveti.
22 Allah dedi sağ kulağını çevirdi,
23 Göğe yükselip atı gitti.
24 O bu işe yalnız gider.
25 Havaya uçup gider hileci,
26 Gider bulut ile beraber.
27 Gam ile sararıp gül gibi didar,
28 Şekerin yanına gider kurnaz.
29 Gözden kaybolup gider şehirler.
30 Gülgün dağıp arayıp uçup gider,
31 Gülgünay'ı alsam der, gider,

1 Sağ kalırsa şahtan yardım alacak.
2 O kurnaz yola düşüp gider,
3 Gönlüdeki kurnazlığını kendisi bilir,
4 Bir bakışıyla her tarafı görür.
5 Yakınlaşınca Zil dağını görür.
6 Güzel atın sol kulağını çevirir,
7 O vakit gökyüzünden inip gelir,
8 Çibiç gölünün kenarına gider.
9 Kamışa atını sıkı bağlar,
10 Ölüp düşmüş çok kişiyi görür.
11 Ölümler arasından geçip yaşlı kadın yürür,
12 Şeker'in öldürdüğünü o da bilir.
13 Şekerin işine şaşırıp kalır,
14 Onun da kurnaz olduğunu anlar,
15 O vakitte Şeker avlanmaktadır,
16 Şeker'in dönüşü yaklaşmıştır.
17 Şeker geleceği yolda, gölün kenarında yaşlı kadın ölen insanlardan ikisinin başını alır,
18 hile edip, o kafaları bağrına basar, Şekerbey'in yoldan geldiğini görür, şu sözleri söyler:
19 "Gitmedi başımdan kaygılı duman,
20 Evin barkın viran olsun, Karahan,
21 Bela ile iki oğlumdan ayıran!
22 Ah ederim, dökülür gözümün yaşı,
23 Bu kafalar benim oğlumun başı,
24 Kurnaz feleğin bir takdiri
25 Feleğin bir kötülüğü
26 Allah'ım bu padişahın işi,
27 Yamandır, benim gibi zavallının bedduası".
28 Bağırıp çıkar kurnazın sesi.
29 Feleğe çıkar inler nalesi,
30 Yanında yok ona yoldaş hiç kimse,

- 1 Başkasının onunla olmaz işi.
- 2 Çocuğum der orda inleyip ağlar,
- 3 Zulümle Karahan getirmişti,
- 4 Başkasının elinde kuzum ölmüştü,
- 5 Ölüsü sahipsiz kalmıştı,
- 6 O zavallı anası ağlayıp durur.
- 7 Uzak yoldan Şeker onu görür,
- 8 Çocuğum, der, kadın ağlayıp durur.
- 9 Hazan olup bağda güller solar,
- 10 Alevlenen alevlere canını atar.
- 11 Padişahın zulmünden oraya gelmiş,
- 12 Ecel yetip günü dolmuştu.
- 13 Saçını açıp anası ağlar durur,
- 14 Karahanşah bize azap verir,
- 15 Mekanımı o çölistan yapar.
- 16 O sözü deyip kurnaz, ağlayıp durur,
- 17 Şekerbey ona yakın gelir.
- 18 Şekerbey yaşlı kadını görür, kendi anası aklına gelir, atını kafasını çevirip, yaşlı kadına
- 19 bakıp şu sözleri söyler:
- 20 Benim savaşımda oğlu ölmüştür,
- 21 Oğlunun öldüğünü gelip görmüştür,
- 22 Çocuğum deyip o zavallı ağlayıp durur.
- 23 İki oğlundan yaşarken ayrılmış,
- 24 Benim anam de öyle ağlayıp yürürdü;
- 25 Çocuğum deyip bana rehber olmuştu,
- 26 Kanlar yutup Kuyankı'da kalmıştı,
- 27 Ağlamakla ömrü geçip gitmişti,
- 28 Gel bu kadının gönlünü sorayım,
- 29 Oğlunun yerine oğul olayım,
- 30 Bu kadını ben de anam edeyim,

1 Çaresiz zavallının gönlünü sorayım.
2 O sözü söyleyip Şeker dönüp gelir,
3 Çocuğum, der kadın kendini atar,
4 Kadının halini Şeker sorar,
5 O kadına mihribanlık eder:
6 “Felek azabı sana zülüm etmiştir,
7 Kurnaz felek başına sevda olmuştur,
8 Bir savaşta iki oğlun ölmüştür,
9 Benim anam sizin gibi ağlayıp kalmıştı,
10 Oğlunun yerine oğul olayım,
11 Çok ağlama, seni anam edeyim,
12 Mekanıma seni alıp gideyim,
13 Garip olup kalmışsın, halini sorayım,
14 Ben bilmem uzak yoldan gelmişsin,
15 Gelip yanan ateşe denk gelmişsin,
16 Çocuklarının ölüsünü görmüşsün,
17 Kanlar ağlayıp, kötü günde kalmışsın.
18 Benim başım senin gibi dönüp kalmıştı,
19 Benim anam senin gibi ağlayıp gitmiştir.
20 Gel, bana ana ol, nineciğim!
21 Ben sorarım gelip senin halini,
22 Yoklama ölüp giden oğlunu,
23 Bin ata, canım anam, gel şimdi.
24 Yalnız bu çöllerde susuz kalırsın,
25 Çok ağlarsın, garip olup ölürsün,
26 Ölenlerden ne fayda görürsün?
27 Garip gönlün böyle edip üzme!
28 Ben gidince sen yalnız kalma!
29 Yaban hayvanlara yemiş olma,
30 Gel, bin ana, ayrı kalma!
31 Birlikte mekanıma gidelim,

1 Senin gibi miskinın gönlünü sevindirelim,
2 Beni çok üzdü senin sesin,
3 Yanında yoktur akrabaların,
4 Tilki-çakal yiyip gider etini,
5 Şekeri yandırdı senin nalişin.
6 Benim gibi çaresizin gönlünü üzmüştür,
7 Ak süt veren anam aklıma gelmiştir,
8 Benim anam senin gibi ağlayıp kalmıştır,
9 O sebepten Şeker rehber olmuştur,
10 Çok düşünüp beni de üzme,
11 Yürü, nine, bu halde olma,
12 Anam, dedim, sözümü şaka bilme!
13 Çok dolanıp haline baktım.
14 Bu ölüden gerçek olmaz muradın,
15 Senin için durur Şeker çocuğun.
16 Ağlayışın yeter, geldi muddetin,
17 Çok ağlama, ana, bitti gücün!
18 İki oğlunun başını bağrına basıp
19 Ağlarsın çöllerde aklın karışıp.
20 Kalmışsın sen yavrundan ayrılıp,
21 Bırak, ana, gel bana yanaş".
22 O sözü işitip, Şekerbeye bakıp yaşlı kadın bir söz söylemiş:
23 Sözü işittim senin, Şekercan,
24 Ah çekersem kurur tenimde derman,
25 Yüreğimde çoktur benim yüz ukte,
26 Gönlüm buruk, nasıl ederim.
27 Karahan zülmünden ağlayıp dururum,
28 Gümüştendir şahinin gagası,
29 Altın olur giydiği elbisesi
30 Çocuğumdur bu ölü duran kişi,

1 O sebepten ben de saçımı açtım,
2 Benim de cesedim olur sahibsiz.
3 Gördüm ben de Şeker mihribanımı
4 Peri deyip işittim alan yarini.
5 Peri halkı melek gibi olur,
6 İçinden her bir sözü bilir.
7 Bizden kurnaz diye şüphe eder,
8 Ukte ile benim başımı keser,
9 Mekanım var, diyip beni götürürsün,
10 Götürürsen kanıma zemin olursun
11 İnsanoğluna peri dostluk etmez,
12 Doğru söz söyleyip, inandıramaz,
13 İnsan sözüne kulak asmaz.
14 Peri halkı bildiğinden caymaz.
15 O söze sen inanmazsan olmaz.
16 Kulak sal benim bu nalişime,
17 Rehber olup, çocuğum, gel yanıma,
18 Alıp gidip bela olma başıma.
19 Kulak sal, çocuğum, dediğim söze,
20 Birlikte gelirsem senin mekan ve yurduna,
21 Hediye isteyip yarin çıkarsa yoluna,
22 Hediye verirsen beni öyle yarine,
23 Zülmedersin benim canıma,
24 O perizat bilmediğimi öğretir,
25 Dostu ağlatıp düşmanımı güldürür.
26 Rahmeylemez, senin yarin öldürür,
27 Git, çocuğum, öyle yerlere ne gerek var?
28 O perizat yarin çok da kurnaz,
29 Dünyada geçen işten haberdar.
30 Her canavarın o da dilinden anlar,
31 O sebepten ona ortak ejderha,

1 Kasetmekle kimse olmaz beraber.
2 Ukteyle ölmesin benim gibi mihriban.
3 Şeker çocuğum, sana sözüm şu olur,
4 Elbet, yarinden ol haberdar!

5 O sözü işitir Şekerbey: “Ey ana, ben seni anam dersem, menzilime götürürsem, hiç bu
6 zamanda insan anasını kendi karısına hediye eder mi?! Sen iki oğlundan ayrılmışsın, ben
7 ise, anamdan canlı ayrılmışım”. O sözü Şeker’den dinleyen kadın: “Ne bileyim,
8 çocuğum, kendin bilirsin.” diyip Şeker’in atının arkasına bindi. Kadın bindikten sonra
9 at kişneyiverdi. Neden kişnediğini Şeker bilemez. O at konuşurdu. O atın dilinden
10 Gülgün anlardı. Kişnemesi Gülgün perinin kulağına geldi. At o sözü söyleyip,
11 kişneyerek gidiyordu:

12 “Gülgünayım, kulak sal dediğime,
13 Ukte ile düşman bindi belime.
14 Nasihat et ahmak yarine,
15 Şu kurnazı hediye al eline.
16 Böyle günde bilmediğimi öğretti,
17 Ahmak yarin bir düşmanı bindirdi.
18 Kurnaz binip aç belimi yordu.
19 Yardım isterse, işitme sözünü,
20 Öldür, sağ koyma kadının kendisini,
21 Öldürmezsen, kötü gün görürsün,
22 Görmedeğin günleri sana gösterir,
23 Şekerbey’den seni cüda kılar.
24 Perizatsın, işit benim nalemi,
25 Rahatsız etti hayvan zatımı,
26 Üzer senin gibi perizadımı,
27 Ben bilmedim Şeker memleketini.
28 Bu kurnazı görüp kalmaz takatım,
29 Şimdi gitmiş gibi baştan devletim,
30 Ahmakmış Şeker gibi beyzadın,

1 Yanıp gitti benim bütün işlerim.
2 Beni bindi avdan dönerken,
3 Yol üstünde bu kurnazı gördüm,
4 Benim gibi hayvanı görüp nefreteder.
5 Aklsız tören durup halini sorar.
6 Bir kurnazı ana edip alır,
7 Bu belayı satın alıp gelir.
8 Belayı öldürürsen iyi olur".
9 Hayvan zatı o haberi verir,
10 Atın sözünü Şeker asla bilmez,
11 Oturduğu yerden Gülgün kalkar,
12 Atın sözü kulağına gelir.
13 Şekerin yoluna hanım bakar,
14 Uzak yoldan atı kişneyip gelir,
15 Nasıl sevda der, şaşırıp kalır!
16 Gülgün'ün yanına yaklaşır.
17 Gülgün peri öyle bakar, Şekerbey'in ardında maymun gibi oturmuş bir yaşlı kadın
18 geliyordu. Onu görüp, Gülgün Şekerbey'e bakıp şu sözleri söylemiş:
19 Han töre, bindin ata,
20 Her gün çıkarsın ava.
21 Şu kadını, canım törem,
22 Yarine et hediye.
23 Bindirip gelmişsin düşmanı,
24 Sonra edersin pişman.
25 İmansıza verme rahatlık,
26 Göstereyim ona kıyamet gününü,
27 Hediye edin, Şekerhan
28 Kulak sal dediğim söze,
29 Hediye edin onu elime,
30 Yetiştirmem hiç menzile,

- 1 Kaçıp geldi bizim yurda.
- 2 Benim gibi hanımın kalbini kırmışsın.
- 3 At üstüne bir kurnazı oturtmuşsun.
- 4 Ava gidip ölümünden zor kurtulmuşsun,
- 5 Han törem, aklsızın işini etmişsin.
- 6 Cadılık edip ağlayıp durmuş,
- 7 Hileyle, hanım, aklını almış,
- 8 Kurnazlık edip buraya binip gelmiş,
- 9 Gülgünayım bu belayı bilir,
- 10 O sebepten hediye ister durur.
- 11 Karışamam törem, senin haline,
- 12 Bu yok olsunu ver benim elime.
- 13 Ben yapayım bu kurnazın işini,
- 14 Rahmeyleyim tenden keseyim başını,
- 15 Tilki-çakal yiyip gider etini,
- 16 Öyle öldüreyim kötü kişiyi.
- 17 Bu hata hanım senden geçmiş,
- 18 Şu bahtsızın adımı buraya yetişmiş,
- 19 O sözleri Gülgünayım söyler,
- 20 Kurnaz yaşlı kadının gözleri oynuyordu.
- 21 O sözü işitip kadın Şekerbeye bakıp: “Çocuğum, beni bindirip geldin, kendi dediğim
- 22 doğru çıktı”, der. Şekerbey o sözü işitip, Gülgün periye işte, ne dermiş:
- 23 Benim gibi mertlerin halini bilir,
- 24 Azimli düşmanınımın bağrını yolar.
- 25 Belki kadın benim anam olur
- 26 Böyle dersin sende gönlüm kalır,
- 27 Gülgünayım, hizmet edersen olur,
- 28 Benim gibi tören anam diyip getirir.
- 29 Meydan olursa, atlar koşar,
- 30 Çok koşarsa atlar yorulur,

1 Hizmet edersen beyin gönlü sevinir,
2 Bu yaşlı ninemin gönlü şad olur.
3 Bu sözleri söyleme, Gülgün hanımım.
4 Ben de kendi yurdumda devran sürerim,
5 Anamın yerine anam kılarım.
6 Mihriban olup onu getiririm,
7 Onun gönlünü bulursan sevinirim.
8 Anam derim çok itikad ederim,
9 Şimdi doğuran anam gibi görürüm!
10 Sözüünü gönlüme ağır alırım,
11 Uykusundan uçan at olurum,
12 Her ne sözüm varsa sana söyler dururum.

13 Şekerbey'den o sözü işitir, Gülgün peri onun sözünden geçmeden attan çaresiz indirir.
14 Oturdıkları yere giderler. Gülgün perinin gönlünde kurnazlık cümleleri durur. Şekerbey
15 anam deyip yürür. O kadın çok hünerlidir. Beli bükülmüş, kulağı tıkanmış, hizmet
16 gösterir, Gülgün perinin de aklını alır. Gülgün'ün gönlündeki düşmanlık da çıkıp gider.

17 Aradan nice vakit geçer. Kadın gönlündekini onlara bildirmeden yaşar. Aradan altı ay
18 geçer. Birbirlerinin düşmanlıkları aklına gelmez olur.

19 Bir gün kadın şöyle der: "Çocuğum, ikiniz de çok uzaktasınız! Padişahlık şevketinde,
20 padişahlık devletinde her türlü oturuşlar, saz, sobet, içkiler olur. Böyle şeyi ikiniz de
21 bilmezsiniz." Şekerbey kalkıp şöyle der: "Atam padişah olsa da bizler yedi yaşımıza
22 kadar okuduk. O zamanda beylikte oturup görmedik. Yedi yaşımızda yurttan kovulduk.
23 Gülgün periyle yalnız oturuyoruz, kiminle sohbet ederiz." Kadın: "Öyleyse ben size bir
24 oturuş öğreteyim. Sizler böyle yalnız kalıp gitmeyin." der. Şekerbey ile Gülgün periyi
25 oturtup, tabağı eline alıp, altın kaseyi eline alıp, kasegül olup, şu sözleri söyleyip, şarap
26 koyup verir:

27 "Hakka ulaşsın inleyen nalem,
28 Gülgün peri senin gibi sanem,
29 Yaslandığım Şeker çocuğum!
30 Kasegül olmuştur anan,

1 Alın, allah-yar, allah-yar!
2 Kase verdim elim yorulur,
3 Bu kaseye şarap koyulur,
4 Oturuşu eğitim verir
5 Giydiği gülgün kırmızı,
6 Şekercan'ın servinazı,
7 Kase verir kadın kendisi,
8 Gelin allah-yar, allah-yar!
9 Bağda açan çiçekler,
10 Halini bilmez birkaç kişiler
11 Alın Gülgün hanımcıklar.
12 Çocuğum allah-yar, allah-yar!
13 Anan senin aklını aldı,
14 Oturuş eğitimi verdi,
15 Anan sana hizmet etti.
16 Yurdu geçip buraya geldi,
17 Bana meclis eğitimi verdi,
18 İkiniz de ay gibi oldunuz,
19 Mecliste aklımı alıp,
20 Bir birinizden hüsnünüz üstün,
21 İç, gelin, dönüp,
22 Alın, allah-yar, allah-yar!"
23 Zalim felek zülmetme,
24 Kolay olduğunda ağırı.
25 Gelinimle Şeker oğlum,
26 İkisi de can ve dilim,
27 Alın, allah-yar, alla-yar!
28 Bedeni ısındı Şeker,
29 Öbür yanda Gülgün dilber.
30 Kase verir o kurnaz,
31 Hile ile işi yapar.

1 Aklını alır o cadı,
2 Gönlüdekini bilmez Şeker
3 Hileyi edip kadın kalkar,
4 Başı döner şimdi bilir.
5 Bir şişe zehri vardır kadının,
6 O ana kadar herkesten gizlemiştir.
7 Onların gözünü kadın alır,
8 Tabağa zehri şimdi koyar.
9 Şarap, zehir karıştır.
10 Üst üste kadın koyar.
11 O düşmanı bilmez Şeker töre,
12 Ah çekerken boynu bükülür,
13 Başı dönüp, gözünden yaşı dökülür.
14 Şimdi mest olur, Gülgünayım yıkılır.
15 Şeker içmeye devam eder,
16 Pervasızca içer yiğit,
17 Başı dönüp akli da gider,
18 Bir vakit mest olup yıkılır Şeker,
19 O meclis sohbeti öyle geçer,
20 O işleri cadı yapar.
21 Kurnazın kendinde kalır ihtiyar,
22 Gülgün, Şeker orda mest olup kalır,
23 Tabak-eşyasını toplayıp alır.
24 Kalkıp Şekerbey'in yanına bakar,
25 Ejderhanın boynuzunu bulup alır.
26 O kadının gönlü hoş olup kalkar,
27 Ne olduğunu onlar bilmez.
28 O hileci öyle iş yapar.
29 Boynuzu aldı, işi başardı,
30 Gülgün'ün yanına yaklaşır...
31 Gülgün'ü alıp kurnaz gider,

1 O zamanda dağa gelip çıkar.
2 Ejderhanın sağ boynuzunu vurur,
3 Dağ açılıp doğru izin verir,
4 O tarlaya kadın çıkar,
5 O zamanda sol boynuzunu vurur,
6 Önceki gibi dağ kapanıp kalır.
7 O kadının işini Gülgün bilmez,
8 İşini hemen yapar öyle cadı.
9 Kamışlar arasında atı var,
10 Gidip atını getirir o kurnaz.
11 Gülgün'ün yanına hazır eder,
12 Mest olup yatar Gülgünay habersiz,
13 Gülgünay'ın görmediği günü gösterir
14 Haçer vurmadañ ciğer bağrını deldirir.
15 Gülgünay'ı kendi atına bindirir,
16 Sarhoşken kaldırır bindirir kurnaz,
17 Önüne kendisi biner o cadı,
18 Ne işleri o cadı düşünür,
19 İple Gülgünay'ı bağlar.
20 Kendisiyle birlikte tutup Gülgün'ü,
21 Atına oturttu Gülgün'ü
22 Şeker bey yalnız kaldı diye,
23 Ne güzel dünya bu, Şeker öldü diye...
24 Gülgünay'dan Şeker ayrı kaldı diye,
25 O sözü düşünüp sevinerek gider.
26 O vakit, Şeker öyle kalır,
27 Bir birinden ayrı kalmışlardır,
28 O vakit havada uçup giderler,
29 Gökte yıldırım gibi giderler.
30 Gülgün kendisine gelir,
31 Gözünü açıp şöyle bakar,

- 1 Bulut ile karışıp gidiyor.
- 2 İyice bakar Şekerbey'i göremez,
- 3 Töresini anasından sorar;
- 4 Neredeyiz ana mihriban,
- 5 Birlekteydik görünmüyor Bey Şeker?
- 6 Gönlüm perişandır, hayalim gider,
- 7 Nerelere geldik, ana mihriban?
- 8 Anam olup onun işini yaptın mı?
- 9 Töremi teninden başını ayırdın mı?
- 10 Hile ile ana beni aldın mı?
- 11 Göz görmeyen yere getirdin mi?
- 12 Şimdi gönlüm bulutla beraber,
- 13 Nasıl olup kaldı törem bey Şeker?
- 14 Şimdi ben de halimden habersiz,
- 15 Sana soru sorarım zavallı ben,
- 16 O işinden, ana, ver haber,
- 17 Yine bizi kötülük etme cadı!
- 18 O sözü söyleyip Gülgünayım sorar,
- 19 Mestlik gitmedi gözünü kapatır.
- 20 O sözü işiten yaşlı kadın onu teselli etmek için şu sözleri söylemiş:
- 21 "Meclis sohbeti öyle olur,
- 22 İnsanın gönlü havalanmak ister,
- 23 Evinde oturuyorsun, Gülgünay,
- 24 Aslında gönlün göğe uçup gider.
- 25 Sohbet ilerlerse böyle olur,
- 26 Uçalım diye insanlar toplanır
- 27 Hayaline nice kelimeler gelir,
- 28 Namusuna bu anan düşman olur.
- 29 O yüzden herkes meclis kılar,
- 30 Şekerbey de bir hizmette yürür.

1 Üzmeyeyim dedim senin gibi sanemi,
2 Sen sordun burda Şeker çocuğumu,
3 Çok yaşasın Şeker çocuğum ölmesin,
4 Hayaline hiçbir şeyler gelmesin,
5 Kurnazlığı yok, düşman olma sen,
6 Üzülmesin senin gibi perizat,
7 Ava giderse, Şeker gelir yiyecekle
8 Başında yok senin kurnazlık izi,
9 Töreni görürsün sağ selamet.
10 Üzülme senin gibi perizat,
11 Evinde çocuğum kurduk sohbet.”
12 Kadın sözü kulağına girer,
13 Hayalinde evim deyip gider.
14 O sözleri söyleyip kurnaz gider,
15 Karahan’ın yurdunu kurnaz görür.
16 Güçlü atının sol kulağını çevirir,
17 Şehire yaklaşıp gider.
18 Karahan’ın tahtına gelip konar
19 Gülgünay’ı Karahanşah görür,
20 Kadının işine şaşırıp kalır,
21 Gülgünay’ı oraya yalnız getirmiş,
22 Kimsenin yapamadığı işi yalnız bitirmiş,
23 Kadının yaptığını görür dünyalar saçar,
24 Gülüp gelir şahı, şad olur,
25 Şahın işin kadın kurnazlıkla yapmış,
26 Hizmetine altın gümüş verir,
27 Şehir halkı hepsi gelip görür,
28 Kadının işine şaşırıp kalır.
29 Karahan’ın gönlündeki iş olur,
30 Padişahlık devleti insanla dolar,
31 Herkes de işitip görmeye gelir.

1 Kendine gelip Gülgünay kalkar,
2 Gözünü açıp öyle şehri görür.
3 O işe o zaman çok şaşırır,
4 Rüya mı, gerçek mi, bana ne oldu?
5 Nice bu kadınlar toplanıp geldi,
6 Sanem kızlar gelip seyreder.
7 Kabul etsin, der, şah konuşur,
8 O yurda geldiğini Gülgünay anlar.
9 Gülgünay o yurda geldiğini anlayıp şöyle der: “Ben bir insanla evliyim. Onun şimdi ölü
10 mü canlı mı, nasıl olduğunu bilmiyorum. Şimdi gözümü açıp sizi gördüm” Sonra
11 şunları söyler:
12 “Şimdi halimi görüp ağlarım,
13 Karahanşah senden sebep sorarım,
14 Altı aya kadar ben yollara bakarım,
15 Alırım, diyip aptal sevinme.
16 Padişah isen, benim sözümü dinle,
17 Sana ettiğim ricam şu olur,
18 Bana arkadaş olsun sanem kızlar
19 Altı aya kadar ben dururum azimle,
20 Altın köşk ve nakışlı mekanlar,
21 Öyle yeri bana hazırlaman lazım,
22 Şahım, bu sözümünden haberdar ol,
23 O sözleri söyler Gülgün gül güzlü,
24 Benim işimi yapıp gelen cadı,
25 Canlı mı. Ölü mü ya bey Şeker?
26 Altı aya kadar ben dururum sebatla,
27 Şimdi olma, Karahanşah, alıcı.
28 Bu düşüncem böyledir şahım,
29 Altı aya kadar müddet vermen lazım.
30 Güzellikle dediğim sözüm bu olur,

1 Şimdi ah çekerim yaşım sel olur,
2 Duran yerim benim şimdi çöl olur,
3 Göz yaşıma benim yakam ıslanır.”
4 O sözleri söyler Gülgün dilber.
5 Kabul gördü büyük-küçük duranlar,
6 Şahdan inam alıp hizmet edenler.
7 Kabul etti Karahanşah zorla,
8 Gülgünay’a kırk tane hizmetçi.
9 Karahanşah emreder çok kızlar.
10 Gülgün’ün emrini şahı yapar,
11 Usta hizmetçilerin hepsini toplar,
12 Gülgünay’a öyle köşk kurar.
13 Ne yere değer, ne de göğe,
14 Ortada muallak orda dursun diye,
15 Herkes hünerini göstereyin diye,
16 Nakışlı, hepsi altın olsun diye,
17 Aşka gelip Gülgün heves etsin diye,
18 Bizimle perizat oynayıp-gülsün diye,
19 Padişah tayin etti. Devran sürsün diye,
20 Gülgünay’ın gönlündeki olsun diye.
21 O sözden sonra Karahanşah kendi şehrindeki hünerli ustaları toplar, bir altın köşk kurup
22 verir. Çok iyi kızlardan hizmetçi seçip, o altın köşkte Gülgün’ün hizmetine koyar. Kırk
23 kız onun hizmetinde olur. Altı aya müddet verir. Altı aya kadar Karahanşah Gülgün’ün
24 yanına gelmez olur. Gülgün Şekerbey’in yoluna göz dikip, nice günleri geçirir. O anda
25 aradan nice vakit geçer. Gülgün periyi götüren “anası” Gülgün perinin gönlünü sormaya
26 onun köşküne gelir. Gülgün peri “anasını” görüp, kırk kızlara bakıp, şu sözleri
27 söylemiş:
28 “Bu ahımı bir abla duydu,
29 Yalnızdım derdimi duydu,
30 Anam beni Şekerbey’den kurtardı,

1 Şükredeyim iyi yare kavuşturdu.
2 Çok çok sevin gelen anamı,
3 Gönlümden çıkardı gamı kahırını,
4 Ben isterim o anamdan muradımı,
5 O nine öcümü aldı,
6 Nineyi gördüğümde gönlüm rahatladı,
7 Şimdi rahatım yerindedir,”
8 Üzerine giydiği Gülgün kırmızı,
9 Aklını alır cadı gözü.
10 Hizmet eder Gülgünay’ın hizmetçisi,
11 Vakti hoş geçer durur kadının kendisi.
12 Gülgünay’ın itikadını bilir.
13 Sıçrayıp hizmetçiler yerinden kalkar,
14 Kadına o zaman selam verir.
15 O kurnazı kızlar yukarı oturtur,
16 Kat-kat şimdi giysi koyar,
17 Gülgün’ün yanında o oturur,
18 Gülgünay’a yoldaş o kurnaz.
19 Gülgün’ün gönlünden gitmez gamı,
20 Aklındadır Şekerbey gibi yarı.
21 Gönlü için sevinip oturur,
22 Ninesiyle kılar o oturuşu,
23 Nineye veriniz kavurma eti!
24 O sözü hizmetçiler şimdi işitir,
25 Gülgün’ün dediklerini anında yapar,
26 Bütün kızlar hizmetini eder.
27 Kadının önüne sofraya hazırlar.
28 Kızlar saygı duyar Gülgün hanıma,
29 Öylece getirir kavurma eti,
30 Bahçeden alıp getirir hizmetçiler
31 Fıstık,yemiş, şeker karışımını,

1 Gülgün yüreğine koymuş alevi,
2 Tepsiyle birlikte verdi hizmetçiler,
3 Aslan etiyle pişirilen pilavı,
4 O kadının gönlü hoş olur,
5 Gülgünay'dan gönlü çok razı olur,
6 Gülgün kurnazlıkla saygı duyar,
7 Kadının gönlü öyle sevinir,
8 O kadar yemekten sonra
9 Kara kavunu kesip verir.
10 İki omuzundan kadın dikilir,
11 Kadınlar dimdik olup bakar,
12 Öylelikle ona hizmet eder,
13 Gülgünay kurnazın aklını alır,
14 O hizmet kadına tayin olur,
15 O sözleri Gülgün söyleyip kalkar.
16 Yanan küller dövünür dizinde,
17 Kadın zulmetti Şeker canına,
18 Ateş attı geldi evime,
19 Hizmet edin benim gibi hıramana,
20 Hizmetçi, gel Gülgünayın yanına!
21 Hizmet edin benim gibi hanım yoluna!
22 Düşünürse yıldırım düşer tenine.
23 Öyle söyleyin gelen nineye,
24 Geç kalmadan öcümü almalıyım,
25 Kulak verin dediğim söze,
26 Doğru diyip saldırın neneye,
27 Dövün birlikte.
28 O sözü söyler dilber,
29 Hizmetçiler dinlerler,
30 Gülgün ne derse yaparlar,
31 Kadını ortaya alır,

1 Gülgün peri başlar,
2 Kızlar çıkar üstüne,
3 Kadın kalır altında,
4 Döverler tek-tek,
5 Dumanı çıkıp feleğe,
6 Aşıktı Şekerbey'e,
7 Kah aşağı kah yukarı,
8 Bakıp döverler,
9 Öyle olur yaptıkları,
10 Gelen dikenli yiyecekler
11 Kadının karnına batar,
12 Kadının yediği kavunlar,
13 Kadının içinden kayıp gider,
14 Hepsi düşer sedire,
15 Döverler birlikte
16 Ha deyin, kızlar ha deyin!
17 O kadının bilmediğini bildirin,
18 Dostu üzer, düşmanını güldürür.
19 Oh, diyin, kızlar, oh diyin,
20 İyice dövüp, o kadını öldürür.
21 Ne işler yapmıştır o kadın,
22 Gülgün o kurnazdan öcünü aldı,
23 Bu dünyadan bir bela gitmiş olur,
24 Öylelikle artık kadın ölür.
25 Öldüğünü Gülgünayım bilir,
26 Kadının yanına Gülgün bakar.
27 Ejderhanın boynuzunu bulur,
28 Cebine iyice gizleyip gider.
29 Sırlı dualar yazılan boynuzu da,
30 O boynuzu bulur öldürdüğü anda.
31 Teselli bulur, Gülgün sevinir,

1 Ejderhanın boynuzunu yanına alır,
2 Kurnazlıkla kadını öldürür,
3 Hizmetçiler tutup köşkten atar,
4 Nice gün ölüsü sokakta yatar.
5 Gülgünayım öyle işi yapar,
6 Gönlünde Şekerbey onun durur.
7 Ah çeker, törem nasıldır?
8 Köşkünden Gülgün bakarsa,
9 Tezgahlarda kalanderi görür,
10 Kalenderler laf söyleyip yürür.
11 Kalender serdarı bir kişi,
12 Şeker deyip her zaman o ah çeker!
13 O anda Gülgün peri Akkız adlı hizmetçisine emredip şunları söylemiş:
14 Gam ile sarardı gül gibi didar,
15 Çok dikkatli olun hizmetçiler!
16 Çağırıp gelin şu kırk kalenderi,
17 Tezgahlarda yürüyen kırk bir kalender.
18 Okutursak gider mi gönlünden elem?
19 Dikkatli olun, vaktimiz iyi geçsin
20 Çağırıp gelin ,bizler sohbet edelim,
21 Bu yaralı gönlümüzü sevindirelim,
22 Akkız hanım, dikkati bırakalım.
23 Üzgünlükten oynayıp gülmedik,
24 Bu dikkatlik bize fayda etmedi,
25 Hiç kimse bizim halimizi bilmedi.
26 Ben ağlayıp geçirdim kış ve yazı,
27 Bu dünyada hasta edip kendimi,
28 Akkız hanım,kulakta tut sözümü,
29 Kalenderi çağırıp gelmek lazım.
30 Köşkün altına toplayıp görelim,

1 Sözüni iyice dinleyelim,
2 Biz köşkte çok seyredelim,
3 Aşağıda durup görsün kalabalık,
4 Kalenderin sözüne talib oldum,
5 Bu cümleleri sana söylüyorum.
6 Geç kalmadan gidip gel sen.”
7 Akkız’a Gülgünay o sözü söyler,
8 O zaman o hizmetçi kalkıp gider,
9 O köşkten ağağı inip hizmetçi
10 Tezgahları geçip öyle yol yürür,
11 Kalenderi öyle arayıp gider.
12 Kalender sokakta okuyup durur,
13 Kalenderin karşısına gelir.
14 Şirinbey kalenderlere katılmıştı, o kırk kalendere serdar olmuştu, o şehri geziyordu.
15 Şirinbey’in dediği sözler:
16 Bırakın kendi halime beni
17 Kalender olmuşum-oldum,
18 Burda vahdat şarabını içip,
19 Dünyanın malından geçip,
20 Kanaatkar olmuşum-oldum.
21 Ejderhadan öldü Şeker,
22 Süt kardeşimden habersiz,
23 Kalender olmuşum-oldum.
24 Ağam deyip gözümü yaşladım,
25 Şahlık şevketini bıraktım,
26 Külâh giyip, yola düştüm
27 Açılmadı benim bahtım,
28 Bozulmuştur burda rahatım,
29 Belki sebil olmuş tahtım,
30 Daha gencim, kemal vaktim,

- 1 Kalender olmuşum-oldum.
- 2 Terkeyledim masivayı,
- 3 Aradım fani dünyayı,
- 4 Şeker süt kardeşim nerede?
- 5 Dilimdekini kime söylesem,
- 6 Ah çeksem, mahşeri bozarsam,
- 7 Şeker deyip dünyayı gezersem,
- 8 Şeker deyip milletten derbeder,
- 9 Şekerbeyi yuttu ejderha.
- 10 Arayıp yürüdüm çok şehir,
- 11 Pazar, bakkal,kasaplar,
- 12 Şekerbey'den haber alamadım.
- 13 Gören var mı, bilen var mı, yakınlar?!
- 14 Nice yükseklikten geçtim,
- 15 Ateş gibi yandım,
- 16 Şekerbey'den kayboldum.
- 17 Gören var mı, bilen var mı, yakınlar?!
- 18 Ayrılık ateşinde bağrımı lekeleyip,
- 19 Ben gezerim Şekerbey'i sorup,
- 20 Ömrüm geçer ayrılıkta kan ağlayıp,
- 21 Kalenderim gözde sel olan yaşım,
- 22 Habersiz yok oldu o sütkardeşim,
- 23 Kırk kalender bana yoldaş, sırdaşım,
- 24 Şaydullah, deyip çıkar burda sesim,
- 25 Gören var mı, bilen var mı Şeker'i?
- 26 Şirinbey o sözleri söyleyip dururken, Akkız kalendere şu sözleri söylemiş:
- 27 Yine bahar olursa, açar çiçekler,
- 28 Gülü görürse, mest olup öter bülbüller,
- 29 Bulutlar mest olursa çalkalanır göller,
- 30 Sözümü işit kırk bir kalender,

1 Yaşla dolar her vakit cadı gözü,
2 Biz biliriz Gülgünay'ın hizmetçisi,
3 Gelsin deyip çağırır hanımım sizi,
4 Vekil edip gönderdi hanımcık bizi,
5 Düşünüp durma sakın hizmetini,
6 Sözüünü Gülgünay dinledi gördü,
7 Sözüünü beğenirse dünyalar verir,
8 Bakkallardan ne fayda edersin?
9 Kalenderler yolunda kalır.
10 Ben hizmetçisi sizi götürürüm,
11 Hanımımız güzel Gülgünay'dır,
12 Beş para, dört para dilenip yürüyen kalender,
13 Öyle hanım sözünüze intizar,
14 Gelsin deyip çağırır hanımım sizi,
15 Kalenderler, ey salaklık etmeyin,
16 Fakirlik damarını çekip durmayın,
17 Allah verir dünyada çok kalmayın,
18 Düşünmeyin sonra mazlum olmayın,
19 Kızarsa ukte ile ölmeyin!
20 Çok bekletme servinazi,
21 Abad olur bu şehri,
22 Öyle oldu ihtiyarı,
23 Karahan padişahın yarı,
24 Asilzade kendisi perinin,
25 Gülgünün elinde, bilersen
26 Bu şehrin ihtiyarı.
27 O sözü işitip, Şirinbey de bir söz söylemiş:
28 Geldiğin yola dön, hizmetçi!
29 Kalenderler kendi halini bilir,
30 Halini bilen doğru yolda yürür,

1 Doğru insan ne günah eder?!
2 Kadınların öğüdünü ne yapar?!
3 Kulak salıp işit dediğim sözü,
4 Geriye dön hizmetçi geldiğin yola,
5 Ecel gelirse burda insan ölür,
6 Şahın sohbetinde ne yapar?
7 Kendi dengiyle kalenderler yürür,
8 Allah verdiği halktan alır,
9 Git kalender ne yapar!
10 O sözü söyleyip inatçı Şirin durur,
11 Dön hizmetçi geldiğin yere,
12 Nice cümleler çıktı dilinden.
13 Dünya malı lazım değil hiç bize,
14 Şirin söyler o sözleri hizmetçiye!
15 O sözleri dinleyen yanındaki kalender şöyle der: “Şirinbey, bu kiracılık neye lazım?
16 Yürüyün, gidelim! Bizim sözümüzü anlamasına gerek yok. Anlamazsa dinleyip dursun.
17 O padişahın yeni aldığı çok sevdiği karısıymış. O yere gidip, şapkamız çıkarıp, ordan
18 burdan beş altı ağız söz söyler döneriz. Eğer sözümüzü beğenip çok eşya verirse,
19 kalenderhanede, keyif çatıp yatarız.”
20 O söz makul gelir, Akkız’ın ardından kırk bir kalender köşkün aşağısına gelir.
21 Kalenderleri göreyim, deyip Gülgün peri hizmetçileri ile saf tutup oturur.
22 Kalenderler oturup okurlar, kırk kalenderin serdarı şu sözü söyler:
23 “Sen işit çaresiz kulun şikayetini,
24 Elma gibi soldurur, gül gibi tarzını,
25 Vurdum Serhavuz’un yalnız kazını,
26 Böylece yalnız kalan kalender,
27 Kimseye dokunmadı kalenderin şikayeti,
28 Vurduğum kaz anamın kazıymış,
29 Gence hanım bizi şaha söylemiş,
30 Söylediği söz atamızın hoşuna gitmiş!
31 Bir haksız töhmeti gören kalender!

1 Sen işit kalenderlerin nalesini,
2 Bağlı gördük cellatlarını,
3 Dad dediğinde işitme dilini,
4 Bağlamıştır gözüyle kolunu.
5 Kulak salıp işitin söylediğim naleme,
6 Köle razı olur haktan gelen çareye,
7 Alevhoca gelip girdi araya,
8 Alevhoca piri gören kalender.
9 Elimi bağlayıp zalim cellat kovdu,
10 Gülbedene acı kamçı vurdu,
11 Kulak salıp, işit dediğim naleyi,
12 Anam çıkıp canını etti sadaka.
13 İşitmedi günahkarların derdini,
14 Esirlikte gördük Mansur darını,
15 Mansur'un darını gören kalender.
16 Başım kesip dara çeker cellatlar,
17 Mansur darında Şirin, Şeker günahkar,
18 Alevhoca Mansur dardan döndürdü,
19 Velinin sözünü bilir muhtasar,
20 Hakik dağa kovdu cellatlar.
21 Botagöz gibi anam ağlayıp haru zar,
22 Nasihat edip onu döndürdü pirlere,
23 Ayrı kaldı ak süt veren mihriban,
24 Yaya olarak götürdü cellatlar.
25 Halimi gören insan ağladı,
26 Ağlamakla ne çare bulur?
27 Hakik dağına bağladı,
28 Hakik'te bağlı kalan kalender.
29 Bizi bağlayıp cellatlar döndü,
30 Domuz-kartal yer diye düşündüler,
31 Bağlıyken dağlarda aklım şaştı,

1 Ateş çıkıp bağrıma benim tuttu.
2 Keramet-le pirim kolumu açtı,
3 Kardeş-abiyi ikimizi kavuşturdu.
4 Şirin, Şeker Hakik dağda ağlaştı,
5 Ölmeden öyle günde görüştü.
6 İki başını alıp bir yola düştü,
7 Başımıza gelen böyle sevdayı,
8 Geçirdik öyle töhmet-kavgayı.
9 Garip olan benim gibi çaresizi,
10 Kırk gece kırk gündüz çölde yol yürüyüp,
11 Bizler gördük bir yalnız dedeyi.
12 Bir gece dedeyle sohbet etmiştik,
13 Sabah olunca yola düşüp gitmiştik,
14 Gülgün'ün dağına bizler yetmişik,
15 Tahtirevan yolu gördü kalender.
16 Beni yola bırakıp abim gitmişti,
17 Geleceği müddet çoktan geçmişti,
18 Bir ejderha o abimi yutmuştu,
19 Abim habersiz gitmişti,
20 Ağabeyinden ayrı kalan kalender.
21 Suzu perişan kalan kalender.
22 Şekerbey'den ayrı kalan kalender.
23 Çok ağlayıp baktım o zaman dağlara,
24 Benden başka kimse kalmadı kırlarda,
25 Ölmüş abimden alamadım haber,
26 O vakit yoluma çıktı kırk kalender,
27 Yoldaş oldum, geçti çok zamanlar,
28 Ben sorup gördüm nice şehirler,
29 Almadım sonunda Şeker'den haber.
30 Külâh giyip oldum onlara serdar,
31 Aniden yolum düştü bu şehre,

1 Ögüt verip pazarlarda kalender,
2 Haber verdi bir mihriban.
3 Gelip durduğu yeri köşkleri.
4 Köşkünün üstünde periler gülyüzler,
5 Gurbeti geçirdi benim gibi kalender.
6 Başım sağ, geçer gider çok işler,
7 Şekerbey'i aradım bulamadım haber.
8 Bu sözümü kızlar bilin muhtasar,
9 Şekeri arayıp, Şirin oldu haru-zar,
10 Sözümü bitirdim ben kalender".
11 O sözü anlar Gülgün dilber,
12 Şeker'in kardeşymiş kalender.
13 Dünyaları verip gönderir zavallıyı,
14 Vakti hoş geçirir dua eder onlar,
15 Bütün dünyayı görmüştür kırk kalender.
16 Eşyalarını, toplayıp alırlar,
17 Kalenderhaneye döner onlar,
18 Bir birine sözler söyleyip giderler,
19 Birlikte her yere gideriz,
20 Dünya büyüktür devran süreriz,
21 Divaneliği şimdi ne yaparız?
22 Dünya yıkılsa Şirin inatçıdır,
23 Yine getirip bir okutmak lazımdır.
24 Okutursak alırız önce paraları,
25 O sözü söyleyip kalenderler gider.
26 Sahibim kolay eder öyle müşkülü,
27 Şahın yari verdi saymadan parayı,
28 Sohbetimiz öyle ilginç oldu,
29 Şirinbey'in sözü aklını alır,
30 Perizada söylediği söz hoş geldi,
31 Kalenderlerin ondan gönlü doldu,

1 Nice yıldır dilenci olduk,
2 Allah verdi önce dünyayı alırız,
3 Artık dilencilikten nefret ederiz.
4 Paraları var, varı da var gamı yok,
5 Kalenderhanede ateş yakar,
6 Sohbet edip keyif sürerler.
7 Hiç kimseyle onların işi kalmadı,
8 Yatar yerler, parayı bitiremezler,
9 Keyif yaparlar, onlarda dert kalmaz...

10 Kalenderler Gülgün perinin verdiği paraları yiyip, bitirir. Çok para gören az paraya ikna
11 olmaz, Şirinbey'i önüne alıp köşkin yanına gelirler, göz göze gelirse yine bir şey verir,
12 diye umut ederler. Onların geldiğini Gülgün görür.O zaman görür ki Karahanşah
13 Gülgün perinin yanına geliyor. Gülgün Karahanşah'ın yanına çıkıp, gülüp,
14 Karahanşah'ın aklını alır, şakalaşır, elini şahın omuzuna koyar, sıkıca tutar. O anda
15 Karahanşah Gülgün periye bakıp bir söz söyler:

16 "Gözümün yaşı boncuk-boncuk dizildi,
17 Yüzüm yanar, bağrım ezilir.
18 Sıkı çekme, sakallarım koptu,
19 Erisin dağların karı erisin
20 Yer altında düşmanın teni çürüsün,
21 Allah'ım Gülgünay, nazın gitsin!
22 Gülüp gelir benim aklımı alırsın,
23 Naz edip boynuma elini koyarsın,
24 Sakalımı yolup bitirirsin,
25 Bırak, Gülgünay, nasıl belasın.
26 Önce gelip benim vaktimi hoşladın,
27 Sakalımdan sıkıca çevirip tuttun,
28 Sen nasılsın, bir küslüğe başladın,
29 Bırak, Gülgünay, nazın gitsin.
30 Göreyim diye geldim senin gibi sanemi,

1 Bu işlerin bana elem etti,
2 Ben bilemem gönlündeki küsünü,
3 Çok koştum ben sana yarım, diye,
4 Benden başka onun kimi vardır, diye,
5 Başka yarın var olduğunu bilmedim.
6 Kulak sal benim söylediklerime,
7 Yarım deyip geldim senin yanına,
8 Bakmadın, dilber, benim halime,
9 Kulaksal benim inleyen naleme,
10 Gül deyip koymuştum seni başıma,
11 Şaşırdım şimdi yaptığın işe,
12 Kuru dikenin olduğunu bilmedim.
13 Benim gibi şaha nasıl iş edersin,
14 Kurnazlık edip bana azap verirsin,
15 Sakalımdan sıkı çekip gidersin.
16 Karahan'ın dediği sözü bu olur,
17 Burda gelir durur kırk bir kalender,
18 Bir ecel hayaliyle durumun var,
19 Senden zulm gördü ben gibi ünlü,
20 Aşığa böyle işler neye lazım?!
21 Rehber olup benim elimi tutmadın,
22 Sen başlayıp köşküne alıp gitmedin,
23 Şimdi yersiz oldu yaptığın işin,
24 Seninle erişilmez maksadım,
25 Böyle çekme hiç kalmadı takatim,
26 Kurusun, Gülgünay, senin adetin!
27 Aşıkların nazı böyle olur mu?
28 Bunca kişiye azap verir mi?
29 Böyle çekersen sakalımdan kalır mı?
30 Allahım, Gülgünay, nazın kurusun!
31 Bırak adetini, hayalini bozma,

1 İyilik gör, kötülüğü görme,
2 Çok yaşa, çok yıllara kadar ölme,
3 Böyle ağır şaka yapma.
4 Dövüp-küfretme sen ağır alma,
5 Allahım,Gülgünay, nazın kurusun!
6 Naz edersin, neden sen böyle yaparsın,
7 Perizat başıma gelen belası”.
8 O sözü işitip gülyüzlü dilber,
9 Sıkı tutup durur Gülgün biçare.
10 Dik durup bakar kırk bir kalender.
11 Götürdüler o an periler,
12 Gözü düştü öyle gül-hanıma,
13 Şaydullah, deyip sopa yağdırır başa.
14 Karahanşah buldu bunca giriftar,
15 Sıkı tutup durur öyle dilber.
16 Şaydullah, deyip döver kırk bir kalender.
17 Gülgünün dediğini onlar eder,
18 Öyle yaparsak, o bir şey verir,
19 Kalendere bakar Gülgün çaresiz,
20 Karahanşah oldu ona giriftar.
21 Dövüyorlar sopa ile mükerrer,
22 Bakar her an o hanımına,
23 Şaşırır Gülgünay’ın işine,
24 Konuşursa sopayla vurur dişine,
25 Kesintisiz mısır yağıp başına.
26 “Kalenderler, benim sözümü bilin,
27 Ne kadar yardım olursa benden alınız!
28 Karahan’ı yerle bir ediniz!
29 Sonra anlarsınız Gülgün’ün işini,
30 Vurun sopayla bağı-dişine,
31 Ecel kovup geldi Gülgün’ün yanına,

1 Sağ gitmesin elimden bu zaman,
2 Ayrılık sevdası oldu çok kötü,
3 O baş olup ayırmıştı yarimden,
4 Böyle edeyim ona ahir zamanda,
5 Uzak yerde kaldı mekan,
6 Nasıl oldu kalan törem Şekerhan.
7 O sözün manasını onlar bilmez,
8 Durmadan döverler, durmazlar.
9 Karahan'ın görmediğini gösterirler,
10 O zaman dediğine ikna eder,
11 Döve-döve kalenderler öldürür.
12 Bırakmadan tutup durur Gülgün gibi çaresiz,
13 Bir insanın elinden ne iş gelir?
14 Sopayla öldürür kırk bir kalender,
15 Artık bırakır şahı mükerrer,
16 Toplanır o zaman yurttaki ünlü,
17 Öldüğünü o an anlar kalender.
18 Aklı şaşır kalır öyle çaresiz,
19 Aklı şaşar, kırk bir kalender,
20 Şirini bağrına basar dilber,
21 Kucaklar şu sözü söyler zavallı:
22 "Allahım korusun köleyi sağ,
23 Gitmedi başımdan karanlık duman,
24 Sözüme kulak sal canım, kaynımcığım,
25 Sebep olan o abinden ayıran,
26 Şükredeyim artık öldü Karahan,
27 Kendi gördüğün dağdadır abinin haberi.
28 Gelmişti bir cadı kurnazı,
29 O kurnazdan habersizdi abin,
30 Bilmem nasıl oldu törem hali!
31 Sen olursun bizim hanın ciğeri,

1 Bilindi Şekerbey'in haberi,
2 Cihanı seyredip oynayıp-gülünüz,
3 Kalenderler, Gülgün dağa gidiniz,
4 Gidip Şekerbey'den haber alınız,
5 Canlıysa, sağ-salim görünüz,
6 Sağ-selamet buraya getiriniz,
7 Benim haberimi malum ediniz
8 Şekere söyleyin benim gibi yarı,
9 Benden yoktur Şekerbey'in haberi,
10 Yoluna intizar benim gibi dilberi,
11 Mestlik gidip kendine gelmiştir,
12 Çıkmaya yol bulamadan garip olmuştur,
13 Gece-gündüz matem tutup yürümüştür,
14 Yanan ateşlere canını salmıştır,
15 Haberimi alamayıp sersem olmuştur,
16 Hepinize at, eşya hazırlanmıştır!"

17 O sözü söyleyip Gülgünay Karahanşah'ın ölüsünü saklar, Şirinbey'e kendini tanıtır,
18 ejderhanın iki boynuzunu Şirinbeye verir, onları gönderir:

19 Kelimeyi şehadet gelir dilinden,
20 Çıkıp gider Karahan'ın yurdundan
21 Perizadın dediği sözü anlar.
22 Başkan Şirinbey ordan gider,
23 Şeker abisini aramaya gider.
24 Laçın adlı kuş oturur kayada,
25 Ne görüp, geçirip fani dünyada,
26 Şirinbey'in elemi çok ziyade,
27 Şekeri arayıp gider yaya halde,
28 Kalenderler yolda düşerler,
29 Şeydullah, deyip telkin söyleyip giderler,
30 Bir çeşmede dinlenirler.

1 Yemek yiyip ordan giderler,
2 Hepsi mest olup gider,
3 Yetişelim diye hızlıca yola düşerler,
4 Telkin söyleyip gider yollara düşer,
5 Şeker'im deyip Şirinin aklı şaşar,
6 Balsam der bir birinden kaybolup,
7 Giderler nice yollardan geçip,
8 Bazen susuz çöllerden geçip,
9 Aceleyle yürür birbirine yetişir.
10 Şirindi Kuyankı'nın töresi,
11 Gitmekte olan Kasımhan'ın çocuğu,
12 O anlarda kırk kalender arkadaşı,
13 Gözükür Zil dağının gölgesi,
14 Dağı görüp şad u hürrem olur,
15 Şeker'i görmüş gibi olur.
16 -Tepeye ulaşmadan oturmazlar hiç,
17 Arasından geçer Gülgün dağın deresi,
18 Öyle göründü Çibiç gölünün gölgesi,
19 Çibiç gölünün yakasına gelir,
20 Durup orda neşe eder,
21 Açılır yol, gider yolu bilir.
22 Mest olur kalenderler gelir.
23 Ejderhanın boynuzunu dağa vurur,
24 Açılır o zaman dağ yol verir.
25 İçeriye kalenderler girer,
26 O yeri görüp şaşırır kalırlar,
27 Şehir gibi aralardan geçip gidiyor,
28 Bir sürü dev öncede çalışıp yapmış.
29 Yapanlar ise bırakıp gitmiş,
30 O devleri ejderha yok etmiş,
31 Öylelikle o yer Gülgün'e kalmış,

- 1 Şeker'i görmez o bakıp giden.
- 2 Şirinbey Şekeri bulamaz, gözünü dört açar, hasret ile şu sözü söyler dururmuş:
- 3 Mihribanım, Şeker ağa, var mısın?
- 4 Şirinim, deyip sen de intizar mısın?
- 5 Şirin geldi, görür gözüm, var mısın?
- 6 Yurdu geçip geldim seni sorup,
- 7 Yaya yol yürüdüm bağrımı lekeleyip,
- 8 Ağladım, abim, deyip yavru gibi üzülüp,
- 9 Şirin kardeşin geldi buraya seni arayıp.
- 10 Görür gözüm ,canım abim, var mısın?
- 11 Gariplik günlerinde rehberim olan.
- 12 Bir memeyi birlikte kapışıp emen.
- 13 Bir cümleyle yurdundan ayrı kalan,
- 14 Mihribanım, canım abim, var mısın?
- 15 Bize yoktur bir vatan yurdu,
- 16 Ben senden ayrılıp oldum kalender,
- 17 Biz çaresiz, böyle gezen çaresiz,
- 18 Görür gözüm, canım ağa var mısın?
- 19 Arayıp geldim buraya sevinemedim,
- 20 Halin ne oldu, abi göremedim,
- 21 Hangi tarafa gideceğimi bilemedim,
- 22 Mihribanım, süt kardeşim var mısın?
- 23 Hani sen işitseydin Şirin dilinden,
- 24 Biz geldik Karahan'ın yurdundan,
- 25 Düşman olan şahın öldü elimde,
- 26 Mihribanım, görür gözüm, var mısın?
- 27 Yol yürüdüm ayaklarım kabarıp,
- 28 Ben kime ağlarım derdimi döküp,
- 29 Ben gelmişim abim deyip arayıp,
- 30 Görür gözüm, mihribanım, var mısın?

1 Artık bilemedim edeceğim işimi,
2 Abim deyip sersem ettim garip başımı,
3 Arayıp gelip bulamadım süt kardeşimi,
4 Avare ettim ben de kırk kişimi,
5 Görür gözüm, mihribanım, var mısın?

6 O sözü dedikten sonra Şirinbey arkadaşlarına: “Biz boşuna avare olmuşuz, çalışıp onca
7 yerden gelmişiz. Bizim her zaman böyle avareyiz; bizim hangi yerde tam bir mekanımız
8 var ya! Nereye gitsek bizimki yürümek, görmek, böyle avare kalmak, deyip şaşırıp
9 dururlardı.

10 Şekerbey Gülgün periden ayrıldıktan beri fena olur, her yere kendini atıp, ıslak yere
11 bağırını verir, çıkmaya yol bulamadan, bir yerde yatıp kalmışlardı. Yattığı yerde
12 Şirinbey’in sesi kulağına gelir, biri Şeker demiş gibi olur, yerinden kalkıp, kendi-
13 kendine şu sözleri söyleyip yatar:

14 Dağın altına düşmüşüm,
15 Gariplikte tutuşmuşum,
16 Ben yarimden kaybolmuşum,
17 Benim yarim ay çocuktur,
18 Çok zengin çocuktur,
19 Tay gibi toy çocuktur,
20 Kaşları yay çocuktur,
21 Bilmiyorum nerededir?
22 Gözü çolpan yıldızı gibidir,
23 Dudağı şeker kırmızıdır,
24 Dişleri gevher inci gibidir,
25 Cennetdeki o huri gibidir,
26 Bilmem yarim nereye gitti?
27 Gülşen yer çolistan olmuş,
28 Güzelliği beni hasrete saldı,
29 Avare edip burdan geçti,
30 Bilmem yarim nereye gitti?

1 Yar sevdası hasta etti,
2 Ağlayıp ömrüm biter,
3 Ben geçirdim ağır günleri,
4 Acaba yare ne oldu?
5 Ben bulamam giden yolu,
6 Nereye gitti yarım benim?
7 Bülbül gibi ötüyorum,
8 Özlem-hasret, uktedeyim,
9 Ezelden yanan bendeyim,
10 Yardan çok utançtayım,
11 Nereye gitti yarım benim?
12 İyi günüm olup kara
13 Yüreğim oldu paramparça,
14 Hani beni asarsa dara,
15 Yardan ayrı ben avare,
16 Ciğerlerim oldu parça,
17 Avare edip gitti beni,
18 Bulur muyum yarım seni?
19 Düğümleri tek tek çözüp
20 Hazan olan güle benzeyip,
21 Ben ağlarım bugün durmadan,
22 Yetişmez mi ahım benim,
23 Öldürdü bedenimi benim".
24 O sözü söyler Şeker,
25 Gülgünay'dan bulamadan haber,
26 Ah edip durur Şeker.
27 Gözüne görünür bir top kalender.
28 Şekerbey'i Şirin görür, yaklaşır,
29 Gördüğü an Şirin çok ağlar,
30 Bir birine kucak açıp koşarlar,
31 Nice vakit ayrı kaldılar,,

1 Şirin, Şeker buluşur o zaman,
2 Başından gitmiş gibi kaygılı duman,
3 Birbirinin halini sorar o zaman,
4 Burda kalıp gördü zulm u kıyamet,
5 Kardeşini gördü sağ selamet,
6 Yanında olmadı Gülgün perizat,
7 Ona bakar kalmaz Şekerde takat.
8 Onlar birbiriyle buluşur, kalenderlerle görüşür, Şekerin üzüldüğünü bilip, Gülgün
9 perizadın haberini verir, şu sözü söylemiş:
10 Boşuna dökme göz yaşını,
11 Beni yakar inleyişin,
12 Yalnız kalan garip başın,
13 O yurttta gül hanımın!
14 Karahan yurdundan geldim,
15 Nice vakitler ayrı kaldım,
16 Gülgün yarini orda gördüm,
17 Abim, deyip sorup geldim.
18 Haka ulaşsın ahın
19 Bir söz ile gitmiş yarin
20 Yeni baştan abad olur,
21 Oynayıp-büyüdüğün yavrun
22 Eline gelir Gülgün yarin,
23 Gider gönlünden derdin,
24 İzin alır Şeker gider,
25 Cefa tığı candan geçer,
26 Ayrılık bağrını yırtan,
27 Süt kardeşin, kardeşin geldi,
28 Üzülme Şekerhan,
29 Ölmezsen sürersin devran,
30 Hanım, olma pişman,

1 Elimde öldü Karahan,
2 Olmuştı sana duşman,
3 Gönlünü üzme, Şekerhan,
4 Seninle evlenir o hıraman.
5 Burda beklemeyelim,
6 Gülgünün ardından gidelim,
7 Yüreğinde şimdi ukte,
8 Üzülme mihriban,
9 Gitse burdan kaygı duman,
10 Duşmanlara ahir zaman,
11 Şirin sözü makul oldu,
12 Kırk kalender yoldaş oldu,
13 O zaman mekana ulaştı,
14 Devden kalan atı gördü,
15 Atı eşyayı Şeker verir,
16 Kalenderler aslan gibidir,
17 Hepsi giyininip durur.
18 Dua eder nimetlere
19 Şeker'e eder hizmeti,
20 Kalenderler bele bağlar,
21 Birer birer elmas polatı.
22 Hazırlar tulpar atı,
23 Görün Şeker gibi beyzadı,
24 İşiten perizadı,
25 Karahan yurduna doğru,
26 Onlar edecekler gazayı.

27 Şekerbey devlerden kalan giysileri kalenderlere giydirip, bellerine birer birer elmas
28 polatı bağlar, birer-birer atı eğerleyip bindirir. Kendisi Karahal adlı atı binip, gerekli
29 eşyaları alır. Kalenderler sopasını alır, o dağdan çıkıp, kırk iki serdar olu. Ejderhanın
30 boynuzunu vurup, dağı kapatır. Yolda giderken söyledikleri söz şudur:

1 Beylik şevketinde kalender,
2 Baş oldu ona bey Şeker,
3 Gider kırk iki serdar,
4 Kalenderler olur asker,
5 Her biri aslan gibi inatçı,
6 Altında koşar at,
7 Gider bahadır beyler.
8 Gönlünde vardır dert,
9 Aradığı Gülgün dilber,
10 Alsam der perizadı,
11 Arayıp Karahan yurdunu,
12 Hepsi biner hızlı atı,
13 Bir kaçı sürüp gider,
14 Kalender sürer atı,
15 Şeker eder gayreti,
16 Çuva ,ha ,der, kamçı vurur,
17 Vuran kamçı sim gibi batar,
18 Gidilen yolu toz tutar,
19 Beyler süratle yolda gider,
20 Ravşan gözlerini yaşlar,
21 Şeker gider en başta,
22 Bindikleri atlar yıldırım gibi ,
23 Dağlarda vardır zarengi,
24 Üzerinden vardır farengi,
25 Gece-gündüz yol yürür,
26 Gündüzler olur karanlık,
27 Yolda durmadan yürüsem der,
28 Düşmanı görsem, yok etsem der,
29 Düşmanın kafasını alsam der,
30 Cezasını versem der,
31 Gülgünay'ı alsam der,

1 Gecikmeden gelsem der,
2 Oynayıp devran sürsem der,
3 Önceki gibi olsam der,
4 Sorup gönlünü alsam der,
5 Şeker dudağımı öpsem der,
6 Yolda durmadan yürüsem der,
7 Hangi yurttta, görsem der,
8 Gidip savaş etsem der,
9 O sözü düşünür Şeker,
10 Giderler kalenderler,
11 Onlar da yürürler,
12 Bellerine bağlayıp kılıcı,
13 Yolda öyle süratle giderler,
14 Atlar iyice dikleşir,
15 Etrafı toz eder,
16 Çıkarıp kavuğunu çeker,
17 Yollarda boynunu uzatır,
18 Çölistanı toz kapladı,
19 Öylelikle beyler yolda gider,
20 Ayrılığa bağrın lekeleyip,
21 Uzak yola kendini hazırlayıp,
22 Gider yarini yoklar,
23 Nice kırsal beldelerden,
24 Geçip giderler,
25 Taşlı bozuk yollardan,
26 Süratle geçip gider.
27 Nasıl susuz çöllerden,
28 Susuz geçip gittiler,
29 Bol kamışlı göllerden,
30 Görüp geçip giderler,
31 Birbiri ardınd atlar,

- 1 Saçlarını savurup,
- 2 Oynayıp giderler.
- 3 Söz söyler dillerden,
- 4 Nice duran yurtlardan,
- 5 Görüp geçip giderler.
- 6 Öylelikle Şeker yol gider,
- 7 Gidecekleri yurda yakın gelirler,
- 8 Görünür memleketi,
- 9 Yakındır Karahan yurdu,
- 10 Hiçbiri gönlünden gitmez,
- 11 Cilve eden perizadı.
- 12 Şekerbeyi sevindirir,
- 13 Yelesinden köpük saçar,
- 14 Görün o saman atı,
- 15 Beyi sürüp alıp kaçar.
- 16 Sonra kalanlar yetişirler,
- 17 Bir çeşme yanına iner,
- 18 O çeşmede serinlenir...
- 19 Çeşmenin yanına geçip, kalenderler Şekerbey'e bakıp, şu sözleri söylemişler:
- 20 "Kalenderlik eseri bizlerde var,
- 21 Her şehirde yürüyen divane kalender,
- 22 Bizler serseriyiz her şehirde öncüyüz
- 23 Şimdi bize yoldaş oldu bey Şeker,
- 24 Sabredip hanım burda durup gör,
- 25 Her birimiz yüz bin kulla beraber,
- 26 Yaman yere gidiyoruz bey Şeker,
- 27 Keyifle bizler atı bineriz,
- 28 Nar keser elması elimize alırız,
- 29 Düşman görürsek dönmeden savaş ederiz,
- 30 Bu gidişte kaçmayız ölürüz.

1 Keyif için Şu çeŐmeye konarız,
2 Sabredin hep birlikte gideriz,
3 Sizin gibi töreye yoldaş olunuz,
4 Yolunuzda bizler baş veririz,
5 Sabredin, bir az sonra gideriz,
6 Şöyle oldu burda kalender işi,
7 Gülgün peri sizin gibi beyin hanımı,
8 Çok olur orda yarin zgnlĞ,
9 Sabredin bu da Allahın işi...
10 Gözüm nnden geçer perizadı,
11 Yaklaştı o Karahan yurdu,
12 Darmadağın olup kalır milleti,
13 Bir saati bulur onun müddeti.”
14 Bu sözleri orda kalender söyledi,
15 Çeşmenin yanına konup oturdu.
16 Bir kaçı beyt-gazelini söyler,
17 Bakıp Şeker orda gülüp durur,
18 O arkadaŐlar keyfederler,
19 Kader yle, biz yoldaş olmuşuz...
20 Onlar neşeyle, bey Şeker’e yoldaş olur, o memleketin ekim-dikim yapılan yerlerine
21 yetişir. oban ve oduncu onların siyasetini görüp, hepsiyle konuşur, Şehre haber gider.
22 Halk içinde olan aksakal, erbablar o gelenlerin nasıl insan olduklarını bilmeden,
23 KarahanŐahın devlethanesinde duran büyük hizmetkarlara haber verip, Şu sözü
24 söylemişler:
25 Ben gördüm kırk iki nl,
26 Her biri sanki ejderha,
27 Görüp gelip verdim haber.
28 Sözümü işit hizmetkarlar,
29 Karahanşah nerededir,
30 Elden gitmesin zavallı

1 Gördü aksakal, ustalar
2 Her biri bine değer,
3 Düşman silahlı, çok eşyalı,
4 Tarzını gördüm Rüstem kadar var.
5 Geliyorlar öyle beyler,
6 Nasıl onun siyaseti,
7 Bilmem nerede memleketi?
8 Yıldızlı gözler atı,
9 Yurdu basar siyaseti,
10 Bilmem nerede büyüdüğü yurdu?
11 Görenin kalmaz takati!
12 Dost-düşmanı bilmez,
13 Öylelikle haber verir.
14 Ustalar söyleyip döner,
15 Hizmetkar beyler işitir,
16 Yurtta dedikodu yayılır,
17 Karahan nerde diye,
18 Şahını bilmez yurdunu,
19 Elden gider memleketi,
20 Öndekiler görüp döner,
21 Serdara haber gider,
22 Ne pehlivanları toplar.
23 Serdar da biner atı,
24 Savaşta gelir gayreti,
25 Çok askeri o topladı
26 Çaldırıp zurnayı mehteri,
27 Siyasetle gider,
28 Ben de bakıp gideyim diye,
29 Kim olduğunu bileyim diye,
30 Yurda gelen düşman olsa,
31 Ben başını yolayım diye,

1 Her tarafa haber verir.
2 Her taraftan asker gelir,
3 O serdara katılır,
4 Bölük bölük asker olur.
5 At koşup sağa sola,
6 O şehirden çıkar yola,
7 Direnir Zağçagire,
8 Gider birlikte,
9 Çaresiz kalır Bey Şeker'e
10 Şirin, Şeker'le karşılaşır
11 O vakitte çok askerle,
12 Durup kalır orada,
13 Durup onlar söyler sözü:
14 Kim ahmak etti bizi?
15 Tarif eden erbablar,
16 Geldi söyledi yalan sözü,
17 Gelmekte olan üç-dört atlı,
18 Kime yeter kuvveti?
19 Bizi görüp durup kaldı,
20 Aklı şaşıp korkup kaldı.
21 Bak kaçmayı lüzüm bildi
22 Bakınız pazarcı odur.
23 O sözü Zağçagir söyler:
24 "Çok idi güç kuvveti,
25 At sürüp bir batır yetti.
26 O sözü onlar söylediler,
27 Gelmekte olan nimetti,
28 Dağı salları gayreti,
29 Önceden ben de gördüm,
30 Çibiç gölde savaş eden,
31 Askerleri yalnız başına kesen,

1 Devleri yemek yapan,
2 Devlerini giysisini giyen,
3 Yüz çevirmeden tek savaşan
4 Adını bilirim Şekerhan,
5 Gülgün deyip arayıp gelen.
6 Elmastan akar kırmızı kan,
7 Hazır ol, olma pişman!
8 Az deme, kalmazsın sağ,
9 Sağı solu kaplar duman,
10 Yabancı değil ki Şekerhan,
11 Kurtulacağım belli değil,
12 Laf etme sen Zađđacıđır,
13 Umudunu kes canından.
14 Saman atı çok bilirim,
15 Onun savaşını görürüm,
16 Çoktan biri ben olurum,
17 Karşı çıkarsan ölürsün.
18 Kötü düşmana denk geldik,
19 Ben ondan kaçıtırım”.
20 Onu söyler koca pehlivan,
21 Herkesin içine kendini atan,
22 Yakınlaşıp gelir Şekerhan,
23 Sıra-sıra olup durur düşman.
24 Olur der savaş meydanı
25 Bu sözü söyler Şekerhan.
26 Şekerbey kalenderlere bakıp, bu sözü söylemiş:
27 “Yakınlarım girin meydana,
28 Düşmanın kanını dökelim, dostlar!
29 Őahımerdan himmet ederse bizlere,
30 Tatlı candan geçelim, dostlar!

1 Bu düşmanlar yapamazlar işini,
2 Kötü günde döker gözün yaşını,
3 Namus için kucaklar başını,
4 Hünerleri kaçmaktadır, dostlar!
5 Hayran kalsın bize halk devran,
6 Gidin kalenderler mert meydanına,
7 Kefen elbisesi biçilir, dostlar!
8 Önümüze çıkar askerler geçer,
9 Böyle günde eceli gelen kul ölür,
10 Yiğitlere savaş gözüdür,
11 Tatlı can bugün ortada kalır,
12 Bilmem Allah'ım kime verir,
13 Yolda düşmanlar bize denk gelir,
14 Atı-eşyayı hazırlayın, yiğitler!
15 Kan dökülür yaman meydan olur".
16 Savaş aletlerini çıkarıp,
17 Kendini meydana hazırlayıp,
18 Çok askeri tek görüp,
19 Gelir Şeker atı sürüp,
20 Zağçagir leşkerden çıkıp,
21 Şekere doğru gelir,
22 Bu sözü söyler pehlivan:
23 "Şekerbey'e doğru gelen,
24 Nasıl ahmak deli olan,
25 Halini bilmeden buraya gelen,
26 Ecelli günün dolan,
27 Kendin kimsin, felek vuran?
28 Gelip bana karşı olan,
29 Ne yiğitler elimde ölen,
30 Dön yolundan çocuk-akılsız!
31 Zağçagire denk gelen,

1 Canını bırakmaya gelen,
2 Ukteyle artık ölen,
3 Boşuna, sen, ahmak olan.
4 Savaş ağır, şaka bilme,
5 Gençmişsin, burda ölme.
6 Bu askere dahil olma,
7 Git, yolundan geri kalma,
8 Sen savaşı heves etme!
9 Kesilir birkaç kişinin başı,
10 Savaşmak batırların işi,
11 Söyler benim gibi mert bir kişi,
12 Kabahat bil savaşı!”
13 O sözü işitip Şekerbey Zağçagır’e şöyle söylemiş:
14 “Tanımam ben de seni,
15 Şekerbey derler beni,
16 Laf etme patavatsız!
17 Yiğit olmadan öl, yavrucak.
18 Söz söyledin, böyle ahmak,
19 Kendini güldüren yürüyen salak,
20 Gel birlikte meydana çık,
21 İsteyene sorarım.
22 Benden sağ gitmez canın,
23 Saman atlı Şekerhan’ın,
24 Burda kalır senin tenin,
25 Gel, hani, göreyim yiğitliğini”.
26 O sözü Şekerbey söyler,
27 Kalmaz pehlivan takatı,
28 Kamçıyı vurur Şeker,
29 Kılıc darbesi gelir,
30 Kılıcıyla karşılar,
31 O başına siper tuttu.

1 Bakın Şeker gibi beyzada,
2 Dev gibi kullanır polatı,
3 Zağçagire han uzanır,
4 O zaman içine çeker,
5 İki parça edip geçer,
6 Minare gibi düşüp kalır...
7 Bir taraftan asker at sürer,
8 Yıldız uçmuş gibi olur,
9 Kalenderler boz at sürer,
10 Kervan geçmiş gibi olur,
11 Kılıçlar şak şuk çarpar,
12 İki düşman savaş ister,
13 Bakmadan aşağı yukarı,
14 At sürer düşman üstüne,
15 Namertlerin akli şaşar,
16 Bir biriyle karışır.
17 Kan döküp eder savaş,
18 Kılıç-kalkan şakırdar,
19 Yiğit Şeker keser kafa.
20 At altında kafa kalır,
21 Kırk kalender iyi savaşır
22 Düşman da iyi savaşır,
23 Kalenderler da kalkar,
24 Birkaç yaralı olur,
25 Birkaçı attan düşer,
26 Birkaçı cezasın bulup,
27 Düşer kumun üstüne,
28 Bir birini görmez.
29 Kırk kalender kesintisiz eder savaşı.
30 Karışır düşman, eder, savaşı,
31 Altın saplı kılıçlar vuruşur

1 Kelenderler eder öyle savaşı,
2 Tersine keser meydanda başı,
3 Birkaçı gördüğü yok savaşı,
4 Birkaç korkak şehre kaçar,
5 Yaralanan yavru gibi uzaklaşır.
6 Kalenderler çıkıp meydana,
7 O meydanda, mızrak atar.
8 Şirinbey de şaşırıp kalır,
9 Dostlarının savaşını gören,
10 Şekerbey eder ferman,
11 Birkaçında yoktur derman,
12 Gönlünde var çok ukte,
13 Umut eder Gülgüncan'dan,
14 Cefa oku candan geçip,
15 O külfete onu götürür,
16 Kaçanına kılıç vurur,
17 Şirin, Şeker kovalayıp yetişir,
18 Her tarafı toz alır,
19 Ateş gibi yanıp gider,
20 Her tarafı asker basıp,
21 O meydanı berbat eder,
22 Garip gönlünü mutlu eder,
23 Kılıc değen kan yuyar,
24 Şeker iyice gayret eder,
25 Düşman diye, meydanı arar,
26 Ayrırlar zurna çalıp,
27 Şekerin yanına kalender gelir,
28 Kılıc değen o meydanda kan yutar,
29 Meydanda düşmanları dağıtır,
30 Birçok askeri öldürür,
31 Durup Şeker atını dizginler,

1 Dağdeki aslan gibi kükre,
2 Kaplan gibi atılır,
3 Hepsi bir olup,
4 Bakmadan alta-üste,
5 At sürer düşman üzerine,
6 İki asker karışır,
7 Yeniden eder savaş.
8 O sözü söyler Şekerhan,
9 Etrafında sayısız düşman.
10 Yüksek dağı kaplar duman
11 Savaşa girer Şekerhan,
12 Dökülür düşmanın gözyaşı,
13 Meydanda kalmıştır başı,
14 Odur Şekerbey'in savaşı,
15 O meydanda candan geçer,
16 Kefen elbisesini düşmana biçer.
17 Altındaki binek atı,
18 Yelesinden kanlar geçer,
19 Şekerbey öyle savaşır,
20 Dev gibi kullanır kılıcı,
21 Düşman üzerine atılır.
22 Devlerin eşyasını giyen,
23 Kılıcından kanlar akan.
24 Düşmanı orda toplayan,
25 Meydanda yürüyen Şekerhan.
26 Kurtulması zordur belki,
27 Geçer gider ahir zaman.
28 Düşmanların aklı şaşar,
29 Ata çocuktan kaybolur,
30 O an gider geçer,
31 Her tarafa dağılır,

1 Şirin, Şeker kalenderle,
2 Gider şehire yanaşıp,
3 O şehirde karışıp,
4 Şehir içerisine girer,
5 Han Şeker siyaset edip,
6 Kaçanların yurduna gelir,
7 Ölenler boşuna ötür,
8 Şekerbey'den ihsan görür,
9 Bu şehirde sağ kalanlar,
10 Şahın tahtını Şeker alıp,
11 O düşmana galip gelir,
12 Şeker askerleri yener,
13 Kılıcını boynuna salar,
14 Şekerbey'e töbe eder,
15 Düşmanlık edeni öldürür,
16 Üç gün kesintisiz savaş olur,
17 Her tarafa asker koyup,
18 O yurda rahatlık verir,
19 Dediğine herkes ikna olur,
20 Halayık hizmetçi gelip,
21 Yurdunu Şekerbey'e verir,
22 Sorun deyip seçim yapar,
23 Danışirlar hepsi birlikte,
24 İnsan toplanır çok.
25 Yurdumuza bey olsun diye,
26 Buraya gelen töre çocuğu,
27 Öyle insan bey olur,
28 Bey olunca da becerir.
29 O gün de geçer gider,
30 Herkes kendi yerine gider,
31 Taht üstünde Şeker kalır,

1 Nice insan hizmet eder.
2 Geçirip öyle günü,
3 Şeker orda bey olup durur,
4 Gülgünay Şeker'i görür,
5 Gülgün çok sevinir.
6 Gülgünay yerinden kalkar.
7 Şekerbey'i göreyim diye,
8 Ben yanına gideyim diye,
9 Töremın gönlünü sorayım diye,
10 Beyin gönlünü alayım diye,
11 Nasıl diye bileyim diye,
12 Ben de gidip geleyim diye,
13 Hizmetine gideyim diye.
14 Gülgün peri o sözü düşünüp durur. Şekerbey o şehri kendine tabi kıldı. Büyük-küçük
15 kalabalık toplanıp, Şekeri bey'e şükreder. Şekerbey ile gelen kalenderler beye asker,
16 hizmetkar olur. O günler öyle geçer. Şekerbey Şirin'e bakıp bu sözü söyler:
17 Sözüme kulak sal, canım Şirincan!
18 Ah edersem olmaz tenimde derman.
19 Kendim ayrıldım yengenden,
20 Önce gözüme gözüktü dilber,
21 Rüya gerçeğini bilmeden kaldı bey Şeker,
22 Yarsız bana böyle şevkat ne lazım?
23 Yarım yok, görünmez tahtı cihanım,
24 Gamzesi can alır, gözleri alem,
25 Gülgünay'ımdı süslü yarım,
26 Gördüğüm an kalmaz sabrım kararım,
27 Nerededir gönlümü alan dilberim?
28 Boyu servi, hüsnü taze güllerim,
29 Gülgünay'dan benim haberim olmadan,
30 Gönlümden gitmez zavallı yarım,

1 Şirincan, kalmadı namusla arım,
2 Ağlarsam yetişmez dilbere derdim.
3 Kardeş, senin ondan haberin var,
4 Çalışıp cefa çekip geldim,
5 Niceleri yerle bir ettim,
6 Bey adını alıp burda dururum,
7 Yarimi göremezsem ben de ölürüm,
8 Başımı alıp nerede olursa giderim,
9 Dağ taşa başımı alıp yürürüm,
10 Nerede olursa yarım, arayıp görürüm,
11 Gülgünay olmazsa ne yaparım?
12 Hangi suda, hangi ateşte olurum?
13 Yarım için kanlar yutup yürürüm,
14 Şirincan yarimi sorup dururum.
15 Şimdi yoktur elimde ihtiyarım,
16 Benimle birlikte büyüyen ciğerim,
17 Asla gitmez gönlümdeki derdim,
18 Gül yüzüm sararır sana bakarım,
19 Şimdi bey olup şehri sordum,
20 Bununla bitmez muradım,
21 Yarım olursa olur güç-kuvvetim,
22 Gülgünayım'dır benim amacım,
23 Burda yoktur benim hiç beylik derdim,
24 O yurttta yaşayıp giden milletim,
25 Bir bahane olur kismetim,
26 Günbegün ziyade olur hasretim,
27 Günbegün artar işim gücüm,
28 Sensin benim canım dilim ülfetim,
29 Olmazsa Gülgün gibi o perizadım.

1 Şekerbey'den o sözü işiten, Şirinbey ona: “Üzülme, Gülgün perinin istegiyle seni
2 buldum. O senin geldiğini bilmemiştir, eğer bilse bu kalabalıktan ortalıktan çekinmiştir.
3 Ben gidip haber vereyim.” Der. Gülgün periye gidip şunları söyler:

4 Gelip haber verdi Şirinbey çocuk
5 Cefa çekip yanardı her gece,
6 Sözümü işit, sen hanımım,
7 Bir laf ile cüda olan,
8 O dağın altında kalan,
9 Kurnaz zulmüyle ayrılan,
10 Şekerbey tören geldi.
11 Hakka ettiğin duan buydu,
12 Yeniden dünyayı gördü,
13 Ne pehlivanları öldürdü,
14 Bu yurtları gelip aldı,
15 Büyük-küçük töve etti,
16 Şeker canın dilin geldi.
17 Burda senin ahu derdin,
18 Abad olur ilin halkın,
19 Dağ altında garip olan,
20 Yenge, geldi Şeker yarin!
21 Sana şu oldu haberim,
22 Şükür olsun geldi Şeker,
23 Gönlüde kalmasın derdi,
24 Etrafında bu hizmetçiler,
25 Seni yavru gibi bakar,
26 Şeker tören bağırını tuzlar,
27 Seni götürsün kızlar.
28 Aşıklar bir birini arar,
29 Şirin kaynın verdi haber.
30 Şimdi benim dönmem lazım,
31 Abaddır köşk ve konaklar,

1 Gidip gör,Gülgün dilber,
2 Hizmet eder dadılar”.
3 Öyle diyip verir haber,
4 Bir birine bakar durur.
5 Haber verip döner inatçı.
6 O sözü işitip Gülgün peri hizmetçilerine bakıp, bu sözü söylemiş:
7 “Sağ elime on bir yüzük
8 Takıp koyunuz, kızlarım!
9 Kavuşma günü kötü olmasın,
10 Silip koyunuz, kızlarım!
11 Beyaz yüzüme süs boya
12 Boyayıp koyunuz, kızlarım!
13 Bu kaşıma sürme çekin,
14 Sürüp koyunuz, kızlarım!
15 Başörtüm açık olmasın,
16 Örtüp koyunuz, kızlarım!
17 Hanımın yola çıkar,
18 Kötüysem içim yanar”.
19 On hizmetçisi yola koyar,
20 On hizmetçisi belinden tutar,
21 On hizmetçisi şevkat gösterir,
22 On kanizi hep bir olur,
23 Kalkar gelir sevinerek,
24 Ayaklarını bir bir siler,
25 Güzel koku, yağ sürer,
26 Kaşı gözüne uygun,
27 Girdi yollara o zaman,
28 Şekerbey’le olursa devran,
29 Gitmektedir peri peykan,
30 Güllü elbise giyer,

1 Bütün kızlar birlikte olup,
2 Hizmetçileriyle hürrem gibi olup,
3 Beyaz teni kar gibi olur,
4 İki yüzü aydan galip,
5 Görenler vesvese eder,
6 Şekerbey'e olur talib,
7 Girdi yollara çevrilip.
8 Bağda açar gül çiçekler,
9 Güle yakışan fidanlar,
10 O perizat hanımcıklar,
11 Yolu doldurur kadın-kızlar,
12 Hepsine bakar gider,
13 Çatının damdan bakar,
14 Saf-saf olur bakar kızlar.
15 Şıkırdatır Gülgün dilber,
16 Elbisesiyle ve takılarıyla,
17 Gidiyordu Şekerbey,
18 Adım atıp tek -tek,
19 Ses gider feleğe,
20 Gelirsem der öyle beye,
21 Kızların içinde Gülgün hanıma,
22 Giydiği ipekten, altından yaka,
23 Cemalini gören kalır hayran,
24 Gidiyordu Şekerbey gibi töreye,
25 Cemalini gören şaşırıp kalır,
26 Uzun değil, kendisi orta boydur.
27 Gören insan delirip kalır,
28 Yüzü güzel hanım gelir,
29 Kırk hizmetçisiyle gider,
30 Yaşla dolar burda koca gözleri,
31 Poh pohlar önünde kırk kızın,

1 Gitmektedir servinazları,
2 Dadılar kadınlar oraya gelir,
3 Karşısına çıkar,orda hizmetini eder,
4 Önüne düşer, en baştan gider,
5 Yerini boşaltıp hazır eder,
6 O yere altın gümüş verir,
7 Gülgün'ü mekana götürür.
8 Şekerbey'in öyle sırası gelir,
9 Karahanşah ölüp dünyadan göçer,
10 Gülgün peri mekana yaklaşır.
11 Üzerine giydiği Gülgün'ün kırmızı,
12 Karahan'ın vardır Akbeden kızı,
13 Geliyordu öyle perizat.
14 Görür ki Şeker bey geliyor,
15 Gördüğünde kalmaz Gülgün'de takat,
16 Bir Allaha ağlardı ah ah,
17 Gördüm der orda sağ selamet,
18 Başından gitmiş gibi kaygı gam
19 Şekerbey'i Gülgün eder ziyaret,
20 Birbirini görürler sağ selamet.
21 Yarini görür orda Şekerhan,
22 Gönlünden gitmiştir onun yüz ukte,
23 Yarine Şekerbey öyle bakar,
24 Yarinin gönlünü Şeker sorar.
25 Arada geçer nasıl söz:
26 Sen gidince kaldım yalnız,
27 Gece-gündüz hakka ağlayıp,
28 Görenlerden seni sorup,
29 Seni arayıp, ettim taleb,
30 Nice vakitler ceza gördüm,
31 Zor durumda, o yerde kaldım,

1 Şükredeyim, seni gördüm.
2 Bu sözü söyler Şeker'in,
3 Nasıl oldu senin halin,
4 Her gün artar üzüntün!
5 Sensin benim sevdiğim yarım.
6 Ben senden ayrılıp kaldım,
7 Sözüne kulak asmadım,
8 O bahtsızdan zulüm gördüm.
9 Sen de bana rehber olursan,
10 Söyle, nerede o "anam"?
11 Nerededir yeri mekanı?
12 Sordum kötü-cadını!
13 Bilirsen, haber ver,
14 Darda kalsın onun teni.
15 Kadının düşmanlığından
16 Döküldü çok insan kanı.
17 Gül yüzüm sana soruyorum:
18 Varsa, bulup geleyim,
19 Ben de gönlünü sorayım.
20 Vurup onu öldüreyim,
21 Görmedeği günü göstereyim,
22 Mekanına ateş koyayım,
23 Bilmeden ben de ahmak oldum,
24 "Anam" diye yardım ettim,
25 Sonunda böyle azap çektim.
26 Nice zamanlar ayrı kaldım,
27 Ne insanları öldürdüm.
28 Elemzede çok iş yaptım
29 Cevap ver, seni gördüm!
30 O sözü Şekerbey'den işitip Gülgün peri de bir söz söylemiş:

1 “Nice gün o yerde ben birlikteydim,
2 O kötü cadiya sen denk geldin,
3 Anam, deyip bindirip, mekana geldin,
4 Ben söylesem, gönlüne ağır gelir,
5 O ikiyüzlüyü, töre, vefalı sandın,
6 Anam dedin, çok samimi davrandın.
7 Önce hizmet edip onu sevindirdin,
8 İyilik yapmayı sonra bıraktı,
9 Zaman geçti bir gün kurnazlık başladı,
10 Meclis dedi, bizi sarhoş etti,
11 Ölü gibi olup kalmışız.
12 Bir birimizden ayrı kalmışız,
13 Nasıl olmuşsa bu şehre gelmişim,
14 Nasıl geldiğimi bilmeden kalmışım,
15 Gözümü açıp bu şehri görmüşüm.
16 Karahan diye burda şah varmış,
17 Eskiden beri beni alıcıymış,
18 Karahandan gelen o kurnazmış,
19 Altı aya kadar ben de fırsat istedim,
20 Seni öldü, sandım, burda ağladım;
21 Karahan’dan çok hizmetçi istedim,
22 Onlara altın köşkü yaptırtım,
23 Kırk kızla orda oturdum,
24 Altı aya kadar gelm diye sözünü aldım,
25 Geleceğini bilmeden ben de şaşırdım,
26 Varsa gelir deyip gözümü dört açtım,
27 Kalenderle yürüyen kardeşini gördüm,
28 Çağırıp getirttim onu ağlar gördüm,
29 O vakit derdimi söyleyemedim kaldım,
30 Ben de onlara çok para verdim,
31 Menziline kalenderi gönderdim.

1 Otururdum gece-gündüz ağlayıp,
2 Kurnaz geldi benim halimi sordu,
3 Çok izzet ettim, haline bakıp,
4 Sonra öldürdüm dövüp,
5 Elem çekip o kadını öldürdüm,
6 Giydiği elbisesini arayıp baktım.
7 Ejderha boynuzunu ben buldum,
8 Öyle ölüp gitti o yaşlı kadın,
9 Parasını bitirip geldi kalender,
10 Köşkten gördüğümde benim gibi zavallı,
11 Geliyordu Karahanşah dilaver,
12 Kıskanıp, yanına çıktım hanım.
13 Gülerek o bahtsızın aklını aldım,
14 Elimle sakalından yoldum,
15 Kalendere ben işaret edip çağırdım.
16 Bırakmadan tuttum ben dilber,
17 Sopayla vurdu kırk kalender.
18 Öyle ölüp gitti o inatçı,
19 Bazıları o işlerden habersiz.
20 Karahanşah orda dünyadan gitti,
21 Ölüsünü atmıştım zemine,
22 Bedeni zeminde çürüp yok oldu.
23 Kaynım dedim, kardeşinle buluşup,
24 Ejderhanın boynuzunu kardeşine verdim,
25 Onları gönderip orda kaldım,
26 Sen dedim, matem edip oturdum,
27 Sağ-salim gördüm sizi, töreciğim,
28 Size aşık Gülgün peri yarinim”,
29 O sözleri hana Gülgün söyler.
30 Gülgün’ün sözünü Şeker işitir,
31 Hizmetçiler odaya girer,

1 Ne kadınlar etmekteydi hizmeti,
2 O gün geçip yine günler geç olur,
3 Kendi yarini Şekerbey orda alır,
4 Giden devlet yeni baştan gelir
5 O zaman ikisi birlikte olur,
6 Sabaha kadar orda oynayıp-güler,
7 Gülgün-Şeker önceki gibi olur!
8 O gece geçer, sabah olur.
9 O gece geçer, ertesi gün olur. Şekerbey başkente gelir bütün hizmetçileri hazırlar.
10 Kendi kumandanlarını hizmete koyup, Şirinbey'e haberci gönderip şunları söyler:
11 "Bu yurttaki devri devran sürenler,
12 Önce Karahan'a hizmet edenler,
13 Hizmet edip beyden yardım görenler,
14 Kendi yurdunun aşağısını yukarısını bilenler,
15 Devran sürüp iyi at binenler,
16 Altın bayrağı burda eşya edenler,
17 Artık Şekerbey'e yoldaş olanlar,
18 Bu dünyada birsürü iş yapanlar,
19 Dünyada yaşayıp burda olanlar,
20 Şah kızını istemeye gidiniz!
21 Şirinbey'i şaha damat ediniz!
22 Akbedenin gönlünü sorup gelin,
23 Evlenecekse, onunla evlendirin,
24 Aksakal ekabir, oraya gidiniz,
25 Şirinbey'e öyle hizmet ediniz,
26 O sözleri çoktan beri düşündüm,
27 Hizmetçiler, sizi haberci yaptım.
28 Sizlere söyleyen kızıl dilim var,
29 Nereye gidersem, bu başıma ölüm var,
30 Adı Şirin benim yalnız kardeşim var,

1 Gecikmeden o menzile gidiniz,
2 Şirinbey'e iyi hizmet ediniz,
3 Şahın kızını onunla evlendirin,
4 Şirinbeyin gönlünü sevindiriniz!"
5 O sözleri söyler Şeker inatçı,
6 Kalkıp gider ordan hizmetçiler,
7 Şeker'in sözünü kulakta tutar,
8 Ölen şahın menziline gider.
9 Onlardan korkar ordaki kadın-kızlar,
10 Yeni hana biz olduk mu günahkar,
11 Ne sebeple geldi bu kadar hizmetkar,
12 Korkup kadınlar gelemeyen durur,
13 Ne işlere geldiklerini bilmeden bekler,
14 Onların gönlüne ne laflar gelir!
15 Hizmetkarlar yanına çağırırlar,
16 Onların yanına kadınlar gelir.
17 Şeker'in sözünü onlara söyler,
18 İşitip o zaman tebessüm eder.
19 İyilik sözü olduğunu da bilir,
20 Akbedeni oraya çağırıp gelir,
21 Nice sözleri erbablar ona söyler.
22 Akbeden konuşmadan, utanıp durur,
23 Vermeyi bayanlar ister,
24 Anası da kızına sorar.
25 Ah çekende söyleyecek sözüm diye;
26 Perva eden benim iki gözüm diye,
27 Canım çocuğum, Akbedeni kızım diye,
28 Sen çocuğum Şirinbey'e lazım diye,
29 Evlenir misin, yavrum, servinazım diye,
30 Giden bu devlete ortak olalım,
31 Senin için gelen o kadar kalabalık.

1 Çocuğum seni Şirinbey'e verelim,
2 Şirinbey'i damat edelim,
3 Ayak altı edemez kalabalık.
4 Çocuğum, senin burda gönlünü sorayım,
5 Gelen habercilere cevap verelim,
6 Konuő, gönlünü, kuzum, soruyorum!
7 Şahın kızı Şu sözleri söylemiş:
8 "Babam sultandı burda Karahan,
9 Devran yoktur, ağır günde kaldım
10 Ben ölen hanın çocuğuyum,
11 Elden gitti burda babamın yurdu,
12 Şimdi devran bizden geçti bildim,
13 Yetim hanım, yetim kız olup kaldım.
14 Şimdi, ana, ne isterim,
15 Ne dersen, dediğine razıyım,
16 Azap çekip tatlı canım bu tende,
17 Millet içinde olmasam diye ortada,
18 Ne istek vardır, anacığım,bende?!
19 Ne dersen, ana, karar sende,
20 İster yandır, ister yak kızını.
21 O sözü kızından öyle işitir
22 Düşündü ki, kızı da kabul etti,
23 Gelip sözünü o an onlara söyler.
24 Sevinip ordan haberciler geri döner,
25 Şekerin yanına o an gelir,
26 İyi sözü Şeker'e söyler,
27 Birbirini orda kabul eder,
28 Düşün-eğlence tertiplenir,
29 Şah kızına büyük düğün verir,
30 Millete halka herkese haber verir,

1 Yemek, et, herkese düğün edip verir,
2 Köpkari denilen adet millette yoktu,
3 Kalenderler her yere dolar.
4 Haberci, ver deyip kızar.
5 Nasıl söz, deyip o millet şaşırıp kalır,
6 Bir haberciyi onlar kesip alır,
7 Köpköri oyunu oynar,
8 Onlar ne zaman binici olmuş,
9 Ulaştırmayı yapanları bakar,
10 Her yerden gelenleri görür,
11 Bir kaçı orda toplanıp durur.
12 Meddahlar orayı coşturur,
13 Atlarını koştururlar,
14 Beceriklisi haber alıp gider,
15 Gören herkes orda şaşırıp kalır,
16 Düğüne gelen kalabalık katılıp,
17 Yavaş-yavaş büyük yığın olur,
18 Kalenderden köpköri öğrenir,
19 İlginç eğlence, deyip onlar da girer,
20 Günü boyu eğlence edilir.
21 Görmeyene gören verir haber,
22 Her biri binmiş bir atı,
23 Kalenderler eğilip köpkari koşar,
24 Köpkari oynayıp ilginç olurlar,
25 Altın atıp, altın kabak attırıp,
26 Davul zurna çalınır,
27 Kırk gece-gündüz halka düğün verilir,
28 Kırk gün sonra düğün biter,
29 Şirinbey'i o an başlayıp gider,
30 Nikahlayıp Şirinbeye verir,
31 Bir yerde onlar birlikte olur,

- 1 Herkes kendi işine gider,
- 2 Artık sürsek der orda devranı,
- 3 Kuyankı yurdundan gelmiş Şirinhan,
- 4 Burda Karahan'ın kızını almıştır,
- 5 Allah'ın takdiri böyle olmuştur,
- 6 Felek böyle takdir olunmuştur,
- 7 Görülüp anlatılan böyledir.
- 8 Karahan'ın kızı Şekerbey'e bakar, sizin durumunuz nasıl diyip şöyle devam eder:
- 9 Hangi bahçenin bülbülüsün?
- 10 Hangi bağın, sen gülüsün?
- 11 Hangi şahın oğlusun?
- 12 Sen kimin can u gönlüsün?
- 13 Hangi yurttan buraya geldin?
- 14 Anne-babandan ayrıldın?
- 15 Sen bana yoldaş oldun,
- 16 Sen benim aklımı aldın.
- 17 Haber ver, nerden geldin,
- 18 Nerelerde doğdun, büyüdün?
- 19 Hangi şahın oğlusun?
- 20 Güzelliğini gördüm, içim gitti,
- 21 Karşımdan takatsiz kaldım,
- 22 Sana soru soruyorum.
- 23 Şöyle oldu hakkın fermanı,
- 24 Sana insan mı, melek mi desem,
- 25 Güzelliğini gidenlerin dermanı gider,
- 26 Sen insan mısın, melek misin,
- 27 Nur yüzlü, beyim, kimin oğlusun?
- 28 Cemalin benzer gökteki aya,
- 29 Kaşının durumu çekilen yaya,
- 30 Bedenin benziyor karçığaya,

- 1 Karşığay ağızlım kimin oğlusun?
- 2 Neden sen yurdundan ayrı kalmışsın?
- 3 Bir gülşah diye buraya mı geldin,
- 4 Kader böyle, beyim, beni alırsın!
- 5 Hangi yurttan geldin sen buraya?
- 6 Söyle beyim nereden ayrıldın geldin?
- 7 Bana söyle doğup büyüdüğün yeri!
- 8 Gönlündeki gamı kederi bana söyle!
- 9 Bu sözleri Şirinbey dinler ve şunları söyler:
- 10 “Ey kartal bakışlı, melek yüzlüm!
- 11 Boyu servi, ay yüzlü güzelim,
- 12 Ey kartal bakışlım bana sorarsın,
- 13 Perişan saçlarını tarar durursun,
- 14 Kınalı ellerine kına yakmışsın,
- 15 Gamzesi can alır, dişleri inci,
- 16 Yusuf gibi beni atma zindana,
- 17 Züleyha sıfatlı bana sorarsın,
- 18 Sen bende ne istiyorsun?
- 19 Ne sebepten memleketimi sorarsın?
- 20 Bahar mevsiminde bağın gülüyüm,
- 21 Annemin-babamın can ve diliyim,
- 22 Kuyankı’da Kasımhan’ın oğluyum,
- 23 Başımı alıp bu yurtlara gelmişim,
- 24 Kader-kısmet sonucu buraya gelmişim.
- 25 Kader bu serseri olup yürüyorum,
- 26 Nice vakittir şahken yoksul oldum,
- 27 Nasip olursa seni almak isterim,
- 28 Sen işit ben mertin sözünü,
- 29 İt kaplanın, aslanın izini basamaz
- 30 Aklı var çiğner sözün tuzunu

1 Ben de alırım sen servinazı.
2 Takdir olursa Karahan'ın kızını.”
3 Bu sözleri ona Şirinbey söyledi,
4 Başında tacı, elinde devleti,
5 Orda yarı ile sohbet etti,
6 O gece içki ve eğlenceyle geçti...
7 Şafak söktü ertesi gün oldu,
8 Mutlu hürrem kıldı Şeker kendini,
9 Ava çıktı atını sürdü,
10 Şehirdekilerin halini sordu.
11 Birsürü hizmeti hizmet etti,
12 Hizmetlerinden Şeker memnun kaldı,
13 Yoksulluk artık çıkıp gitti,
14 Gülgün'ün kırk hizmetçisi vardı,
15 Birer birer kalenderlere verdi,
16 Kırk kalendere karı oldular,
17 Yardımcıları olarak yürüdüler.
18 Şekerbey o memlekette padişah olmuştu. Aradan nice ay, nice günler geçip gitti:
19 Bir gece annesi aklına geldi,
20 Şeker'in uykusu kaçıp gitti.
21 Derdini Gülgünay'a söyledi:
22 Yatıyordum taht üstünde bu gece,
23 Annem buralara gelmişti,
24 Burada benimle konuşuyordu.
25 Bu sözleri Şekerbey'den Gülgünperi işitir, onun üzüldüğünü anlar. Şekerbey'e bakıp şu
26 sözleri söyler:
27 Anneni babanı düşündün mü:
28 Memleketini, yurdunu aklına getirdin mi,
29 Kendi yurduna beyim, gittin mi?
30 Gidersen sana diyeceklerim var,

1 Ejderhanın öldürdüğü nice devler,
2 Bana hizmet ediyordu o devler,
3 Bu dediklerimi iyi dinle,
4 Zil dağına geldin.
5 Bu işi yaparsan çok kolay olur,
6 Hizmetime gelir nice devler,
7 Onlara yakındır en uzak yollar,
8 Durduğum yerde bir de sandık var,
9 Çeşmenin içinde dalga vurur,
10 Alıp gelirsen dediğin olur...”
11 Gülgün Şeker’e o sözleri söyler,
12 Eğerleyip Şekerbey bindi atı,
13 Ava çıkanlar hep gittiler,
14 Hizmetçiler beyin nerde olduğunu bilmez.
15 Altına binenin nazarı düşer,
16 Uçsa bulut ile eşit olur,
17 Şekerbey’im çöle gider,
18 Kendi bildiği yoldan gider,
19 Gülgünay’ın dediği işi yapar,
20 Zil dağına doğru gitti,
21 Zil dağına artık ulaşır.
22 Akan dereleleri Şeker görür,
23 Dağın üstüne boynuzu vurur,
24 Işıldayıp açılır dağın kapısı,
25 İçeriye girer o yavrucak,
26 Gülgün ile gezdiği yerleri gördü.
27 Şekerbey bu mekana girer. Bu yerde bir çeşme varmış. Şekerbey ileri doğru gider ve
28 onu görür. Lakin ne yapacağını bilmez. O çeşmenin yanında durur. Gözüne bir sandık
29 görünür. Sandık kah suya batıyor, kah sudan çıkıyor. Sandık suyun yüzüne çıktığı an
30 Şekerbey elini uzatıp alır. Sandığın içinde ne olduğunu bilmiyordu. Açmaya gücü

1 yetmedi. Sandığı alır, atına yükler, boynuzu dağa vurur. Yolda atını sürerken şu sözleri
2 deyip gider:

3 “Dağlar yüce olmaz duman olmasa,
4 Yollar yüce olmaz insan yürümese,
5 Bağlar harap olur bahçivan olmasa,
6 Gül olmasa gülistan olmaz,
7 Mülkü viran olsa padişah ne yapar,
8 Mal varken herkes dost olur,
9 Başından devlet gitse acaba ne olur”.

10 Bu sözleri diyip sürdü Şekerhan,
11 Altında atı koşar,
12 Gülgün yarime gitsem dedi şuan.
13 İyice arttı Şekerbey’in düşüncesi,
14 Gülgünay için yaptığı işi.
15 Karahan’ın memleketine yaklaştı,
16 Aklına geldi kendi yurdu,
17 Uzak yollarda ata kamçı vurdu,
18 Şeker büyük değil, daha ufaktır,
19 Büyüğün işini o yalnız yaptı,
20 Gülgün’ün dediğini alıp geldi,
21 Ne yapacağını bilmeden gitti.
22 Uzun yolları atı yakınlaştırdı,
23 Uzanıyor Kasımhan’ın çocuğu.
24 Gözüne gözüktü Karahan yurdu,
25 O sandığı Gülgünay’a uzattı.
26 Atını alıp mekana gitti.
27 Şeker tahtın üstüne oturdu,
28 Gülgün iyi gördü bu halini,
29 Şevkat gösterdi mihribanına,
30 Sandıkta bağlı olan devin canı,
31 Kendi başına koymuş kara tenini.

1 O gece seher olduktan sonra,
2 Sandığı Gülgünay açıp baktı,
3 Devlerin canını görür,
4 Tan vakti dünya toza bürünür,
5 Her taraftan devler aşip gelir,
6 Devlin canı Gülgünay'ın elinde,
7 İnsan korkar, elindeki candan.
8 Devler bu yüzden azap içindeydi,
9 Gülgünay'a hepsi geldi,
10 El pençe durup baktılar,
11 Devler gelip, özürlerini bildirdi,
12 Ne hizmet istersin diye Gülgünay'a sordular.
13 Devlin canını iyice sıkarsa,
14 Biri başım der, bir yüreğim,
15 Hepsi bu yüzden buradaydı,
16 Gülgünay'ın hizmetine girdiler
17 Hepsi diyeceğini bekledi.
18 Devlere şunu söyledi Gülgünay:
19 "Birkaç tahtı bunda görüp yaşayın!
20 Nice eşya olsa onda durur gibi,
21 Uçsa Kuyankı'ya konacak gibi,
22 Nice adam girse eşya olur gibi,
23 Geciktirmeden bu hizmeti yapar gibi."
24 Bu hizmeti Gülgün devlere buyurdu,
25 Tahtı alanlar kılıçtan korkar
26 Devlerin sözünü hemen yapmış,
27 Altın köşkünü ortaya alan,
28 Hilenin hepsini o devler bilmiş,
29 Başında Gülgünay durup gösterdi
30 Devler gidecekleri yoldan ayrıldı,
31 Tahta iyice koruyup baktılar

1 Tan atınca devler işteydi, bu yattı,
2 İl ve halka Şeker haber saldı
3 İlin büyükleri toplanıp geldi...
4 O an Şekerbey büyüklerine bakıp şunları söyledi:
5 Aksakallar, ekabirler
6 Halin bilen uludur.
7 Sizlere diyecek sözüm var,
8 Sahipsiz bırakmayın şehri.
9 Ben bu yerden gideceğim,
10 Kumandanlar her tarafta,
11 Komutanlar gezer yolda,
12 Çok sözler var dilimde.
13 Duracağım yok bu ilde.
14 Birini bey yapın,
15 Benim sözümü bilin,
16 Başkente götürün
17 İyi işler yapın,
18 Bu yurta sahip olanlar!
19 Misafir bey gidecek,
20 Bize cevabını verin.
21 Bu sözleri Şekerbey söyledi,
22 Devleti ortada kaldı,
23 Büyüklüktür yaptığı iş
24 Hepsi telaşa düştü.
25 Halkın ileri gelenleri bu sözleri dinleyip: “Ben olsam, ben olsam” diye telaş etti.
26 Şekerbey halkına şu nasihatleri verdi: “Hangi halk az ise beyi o halktan seçin, çokluktan
27 bey seçmeyin, az halkın beyi o ülkeyi abad eder, çokluk ise beter eder. Hiç kimse boş
28 yere konuşmasın.”
29 Bu söz üzerine boyları çok olanlar gitti. Az halktan oluşan boydan bir bey seçildi.
30 Beylik defterleri ve mühürleri ona verildi. Şekerbey bu ülkeden ayrılır, Padişahlıktan

1 çıkıp Gülgün peri ile devlerin olduğu mekana gelir. Şirin de kendi yarı ile birlikte dir.
2 Şekerbey'in karşısında oturur. Kırk kalender de kendi hanımlarıyla Zil dağından alıp
3 getirilen at ve silahlarla kuşanırlar.
4 O an Gülgün peri devlere bakarak şunları söyler:
5 "Kulak salın perizadın diline,
6 İşim düştü siz devlerin eline;
7 Götürün bizi Kuyankı ülkesine,
8 Bakıp gidelim uzak yurdun yolundan.
9 Başım düştü benim nice sevdaya,
10 Bizi kaldırıp havada uçurun.
11 Bu hizmetinizi ben göreyim.
12 Elimdekini size feda ederim.
13 Yaparsanız o gün bırakırım,
14 Hizmetinize ben başımı veririm,
15 Gerideki yurtlarımı iyi bilirim".
16 Bu sözleri söyledi Gülgün hanım,
17 Havaya uçurdu o zaman devler,
18 Devler gelip tahtı uçurdu,
19 Vızıldayıp havaya kaldırdı,
20 Gülgün'ün dediklerine razı oldular,
21 Hepsi ona hürmet ettiler.
22 Şimşek gibi akşamleyin gittiler,
23 Devler hürmet eder Gülgün periye,
24 Peri düşünmez, kendi canını,
25 Herşeyini feda etmeye hazır,
26 Bakıp uçar Kuyankı şehrinden.
27 Otlı, sulu nice dağlardan geçti,
28 Devler yaptılar bu hizmeti,
29 Gönlünü yapalım o perizatın,
30 Canları için yapar o hizmeti,

1 Akşam uçarlar, seher olurken,
2 Ulaştılar Kuyankı ülkesine,
3 Devler işlerini böylece yaptı,
4 Kuyankı şehrine yaklaştılar.
5 Etraflarında saf saf devler duruyor,
6 Şafak sökerken gün ışıltısı vuruyor.
7 Gün ağarır, gündüz gelir.
8 Kuyankı'da olanlar görünür.
9 Görenler şaşırıp kalır,
10 Görenler görmeyenlere haber verir.
11 Hepsi gelip bunlara şaşırır,
12 Sanki kıyamet kopacaktır.
13 Bilmiyoruz hangi yurttan gelmişler,
14 Nası peyda oldular,
15 Değişik canlılar etraflarını sardı,
16 Bizim yurttta kıyamet alemeti,
17 Alevhoca pirine haber verilir,
18 Kasımhan ve ileri gelenler sorulur.
19 İleri gelenlerine bakarak Kasımhan şu sözleri söyler:
20 "Bu işin hakikatini bilmiyorum,
21 Sizden öğrenmek isterim bu işi,
22 Bu günde sorar Kasım bu hali,
23 Bir gecede nasıl peyda oldular,
24 Etrafınımızı sayısız devler sarmış,
25 Bunlar pirim nasıl oldu?
26 Bu devden askerler neden geldi?
27 Adam nasıl birlikte olur,
28 Pirim diyeceğim söz şudur,
29 Bir keramet gösterin şimdi ulular,
30 Velisiniz, bilgesiniz, söyleyin bunu,

1 Yeksan olup ölüp gider insanlar.
2 Görünce bunları kalmaz takatim,
3 Beraber olmaya kalmaz kuvvetim,
4 Viran olup gider şahlık devletim”.
5 Bu sözleri onlara Kasımhan söyledi,
6 Alevhoca kamil pir işitti.
7 Hemen fikredip şöyle düşündü:
8 Şirin, Şeker’in geleceği vakittir,
9 Alevhoca orda yerinden kalktı,
10 Bu devlere bakıp yürüdü.
11 Namımı söyleyip yürüyeyim,
12 Ne olacaksa olsun göreyim,
13 Alevhoca iyice yakına gitti.
14 Şirin ve Şeker piri gördü,
15 Ağlayarak çıkıp pirin yanına
16 “Pirim, dedi bu ziyaretimiz,
17 Nice yıllardır ilden uzaktayız,
18 İle geldik sağ ve selamet,
19 Allah’ım bize nasip etmiştir!
20 Şekerbey veliye bakıp şu sözleri söyler:
21 Nasip olursa atıma binerim,
22 Keskin kılıcımı elime alırım,
23 Devlerle birlikte yoldaş olayım,
24 At sürüp Kuyankı’yı yıkayım,
25 Gözden gelir şimdi gözyaşlarım,
26 Düşmanların yaptığı gibi yapayım,
27 Önce babamın başını keseyim,
28 Hatunun sözüne babam uydu,
29 İdama beni ferman etti.
30 Ölmedi, Şirin, Şeker buraya geldi.

- 1 Ben göreyim o iftiracı düşmanı,
- 2 Anne-babam bana olmuştur düşman,
- 3 Yaptığı işlere pişman olsunlar,
- 4 Siz oldunuz kötü günde dost,
- 5 O sebepten pirim, size sorarım,
- 6 Cevap verin, düşünmeden gideyim,
- 7 Nice vakit çöllerde yürüdük,
- 8 Ne acılar çektim fani dünyada,
- 9 Sizin duanızla erdim murada,
- 10 Şimdi bu devletim oldu ziyade.
- 11 Bu sözleri işiten veli şunları söyler:
- 12 Hangi çocuk babasına ok atar?
- 13 Bu şehre ok atmayın bey Şeker!
- 14 Bu şehirde senin kıblen var,
- 15 Hangi çocuk babasına ok atar?
- 16 Olma sakın mahşer günü günahkar,
- 17 Ok atan oldu o akpeder!
- 18 Bu şehirde senin kiblegahın var,
- 19 Babana hürmet et bey Şeker.
- 20 Şeytanın yoluna girmeye ne gerek var?
- 21 Kendine gel, yavrum, gafil olma.
- 22 Alevhoca'nın dediği söz budur,
- 23 Benim diyeceğim söz bu yavrucak,
- 24 Kırgın gönüllü olma,
- 25 Canım yavrum, kafasız olma,
- 26 Ben benim zavallı, yavrum,
- 27 Budur sana edeceğim nasihat!
- 28 Veli Şekerbey'e çok nasihat etti. Şekerbey kendi yolundan çıktı. Kendisiyle birlikte
- 29 gelen devlere cevap verdi. Devler de yerinde kaldılar. Veli döndü. Kasımhan'ın
- 30 karşısına geldi. Botaköz hanımı çağırıp şu sözleri söyledi:

1 Bağda açılan gülün geldi,
2 Bostanda bülbülün geldi,
3 Senin can u dilin geldi,
4 Şirin, Şeker oğlun geldi.
5 İdama mahkum olan,
6 Mansur'un darını gören,
7 Öldü denilip söylenen,
8 Ölmeden sağ kalan,
9 Gülgün denilen kızı alan,
10 Bütün devleri hizmetine alan,
11 Devlere hükmediyor,
12 Bu yurdu yerle bir ederler,
13 Bu sözleri dinle Kasımhan,
14 Arada kalan bir veli,
15 Yaptığına pişman ol,
16 Şükür et bu duruma,
17 Ölmeyip sağ kalan,
18 Gitti başından duman.
19 Yine devran olur burda,
20 Bunca işleri geçiren,
21 Şirin, Şeker oğlun gelen!
22 Ruhsat almadan giden,
23 On dört yıl yok olup giden,
24 Katarlı kervanın geldi!
25 Şirin, Şeker can fidesi,
26 Tac u tahtın sahibi,
27 Kuyankı şehrinin töresi,
28 Boşyere dökme gözyaşı,
29 Nice yıl ağırdı başın,
30 Yurdu saldı inleyişin.
31 Şirin-Şeker yavrun geldi.

1 Hakka ulaşır senin inlemen,
2 Sağ-salim geldi yavrun,
3 Yüreğinden gitsin elem.
4 Artık abad olur yurdun,
5 Görünce o çocuklarını,
6 Kırılır burda yüreğin.
7 Sen bilmezsin dar ağacını.
8 Kaçının yandı çirası,
9 Şirin-Şeker yavrun geldi.

10 Veliden bu sözleri dinleyen Botaköz hanım şunları söyler:
11 “Gönlümü ben kime döksem,
12 Sonsuz dünyanı gezsem,
13 Ah etsem, mahşeri görsem,
14 Terk eyleyip bu masivayı,
15 Yok ettim iki töremi.
16 Geçersem fani dünyadan,
17 Görürüm, yavrum, seni.
18 Hasta olup kaldım, kendim,
19 Kimseye ulaşmaz sözüm,
20 Yolunda dört olan gözüm,
21 Sararmıştır kızıl yüzüm,
22 Var mı Şirin, Şeker yavrum?”
23 Bu sözleri deyip başını alıp gitti,
24 Şirin, Şeker’in geldiğini anladı,
25 Ölüp giden Şirin, Şeker geldi diye,
26 İle halka bu seslendi.
27 Yavrum dedi, o Botaköz gitti,
28 Hizmetçiler görün Kasımhan’a
29 Öldü deninlen oğlundan haber verin.
30 Çıkıp gitti Kuyankı’dan o zaman,

1 Çekip getiriyor bunları veli.
2 Geldiğini gördü Şekerhan,
3 Anladı ki Şekerbey gibi töresi,
4 Geliyor Botaköz'dür annesi.
5 Şirin, Şeker şöyle yaptı,
6 Yavrum diye bağrına bastı o vakit.
7 "İl içinde garip oldum,
8 Yavrum senden ayrılalı,
9 Kıyamet gibi günler gördüm,
10 Kuzum, senden ayrılalı.
11 Gözlerimden gitti fer,
12 Bulamadım saray-bahçe,
13 Dost olanlar bana düşman,
14 Yavrum senden ayrılalı.
15 Yüreğimden gitti aman,
16 Bana geldi kuvvet-derman,
17 Şükürler ki seni gördüm",
18 Bunların arasında kaldı veli,
19 İkisini birleştirdi,
20 Anne babayı gösterdi,
21 Birbiriyle barıştırdı.
22 Halk içinde şunlar oldu,
23 Kuyankı şehrine girerler.
24 Halka hep seslenilir,
25 Hepsi gelip Şekerbey'i gördü.
26 Gence hanımın kabahati bilinir.
27 Kabahat yapanı beyler anlar,
28 Botaköz günahını anlar,
29 Ölüm ateşi başına gelir.
30 Böylece yurta sahip oldular.
31 İle halka toy-düğün verildi,

- 1 Kavmini kardeşlerini beyler gördü,
- 2 Sağlık ve esenlik beylerin yurduna ulaştı,
- 3 Hepsi birbiriyle görüştü.
- 4 Gelip yurttta töre oldular,
- 5 Nice işler geçip gitti,
- 6 Şirin, Şeker ulaştılar amaçlarına,
- 7 Bu destanı Fazıl şair söyledi.
- 8

Bitti

SONUÇ

Orta Asya'dan Avrupa'nın içlerine kadar yaşamış Türk boylarının maddi ve manevi değerleri çok eski zamanlardan günümüze değin destanlarda kendini göstermiştir. Ortak kültürümüzü izleyebildiğimiz Özbek destanları Türk destan sahası içinde önemli bir yere sahiptir.

Özbek destanlarının çoğu yapılan çalışmalar sayesinde derlenmiş ve incelenmiştir. Bu incelemeler sonucunda Özbek destanları ve destan anlatma geleneği hakkında büyük bilgi birikimi oluşmuştur. Özbek destanları içinde yer yer alan Şirin ile Şeker destanı da ortak mirasımızı yansıtan önemli bir destandır. Ne yazık ki Şirin ile Şeker destanı hakkında yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar azdır.

Türk destanlarının günümüze kadar ulaşmasını sağlayan unsur bir gelenek halinde varlığını sürdüren destan anlatıcılarından kaynaklanır. Özbek Türkçesi'nde "Bahşı, Şair, Dastançı" adı verilen Özbek destan anlatıcılarının bir kısmı ustalarından öğrendikleri destanları hiç değiştirmeden aktardıkları gibi bazıları da formülleri ve temaları geliştirmişler zaman içinde bu unsurların yenilerini oluşturmuşlardır. Destan anlatıcıları Türk coğrafyasının çeşitli yerlerinde farklı adlarla bilinse de ortak bir kültüre sahiptir ve asıl olarak destan anlatma geleneğine bağlı kalmışlardır. Özbek destan anlatma geleneğinde usta-çırak ilişkisinin ve destan mekteplerinin yeri önemlidir. Destan anlatma geleneği canlı bir şekilde devam etmektedir.

Şirin ile Şeker destanının anlatıcısı Fazıl Yoldaşoğlu, etkili destan anlatma kabiliyetinden dolayı "Şair" unvanını alan usta destan anlatıcılarından biridir. Fazıl Yoldaşoğlu, aynı zamanda Erali ve Şirali destanının da anlatıcılarından olduğu ve bu iki destanın birbirine çok benzetildiği için bir süre bu iki destanının tek bir destan olduğu düşünülmüştür. Daha sonra yapılan çalışmalar sonucu Şirin ile Şeker destanının da ayrı bir destan olduğu anlaşılmıştır.

Özbek halk sözlü edebiyatında yer alan destanlar en eski ve öncü dallardan biri olarak kabul edilmektedir. Çok eskiden beri anlatılagelmiş Özbek halk destanlarında

Türkistan’da hayatını devam ettiren Özbek Türklerinin kültürel unsurlarını görmek mümkündür. Bu unsurlar sözlü gelenek ürünü olduğu için yazılı edebiyattaki gibi yabancı tesirler yok gibidir. Bu sayede destanlarda Türk boylarının ortak kültür özelliklerini doğru bir şekilde tespit etmek kolaylaşır.

Özbek destanlarını tasnif eden bilim adamları Özbek destanlarını kahramanlık-romanik, aşk-romanik ve maişi-romanik olarak incelemiştir. Bu destanlar kimi zaman halk hikayeleri için de kullanılmıştır. Destan tasnifleri yapan bilim adamlarının “Maişi (Günlük Hayatla İlgili)- Romanik Destanlar” grubunda inceledikleri Şirin ile Şeker destanı da bu grupta incelenmektedir.

Çalışmamızın “Metin” bölümünde Şirin ile Şeker destanının genel konusu olarak Şirin ve Şeker adlı iki kahramanın aşkları, yurtlarından uzaklaşmak zorunda kalmaları, düşmanlarıyla savaşmaları, kahramanlıklar gösterip tekrar yurtlarına dönüp mutlu olmalarının işlendiği görülmüştür.

Şirin ile Şeker destanında geçen olayların bugün Özbekistan’da yer alan Semerkant’ta yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu durum Semerkant’ın o dönemde de Türk dünyasının önemli bir kültür şehri olmasıyla ilgilidir.

Çalışmamızın II. Bölümünde Şirin ile Şeker Destanı’nın yapısı incelenirken bu destan ile Anadolu sahası halk hikayeleri arasında büyük benzerlikler tespit edilmiştir. Özellikle motifler ve olayların sıralanması çok benzerdir. Aynı zamanda destan anlatıcılarının kullandıkları formüller, formüle yakın ifadeler ve temalar da Anadolu sahası halk hikayeleri ile benzerlik göstermektedir.

Şirin ve Şeker destanının epizot yapısı Anadolu halk hikayeleri ile büyük benzerlik göstermektedir. Şirin ile Şeker destanında kahramanların ailelerinin tanıtılması, çocuksuzluk, çare arama, ad verme, eğitim gibi motifler hazırlık epizotunda yer almıştır. Macera epizotunda aşık olma, zalim bir babaya sahip olma, gurbete çıkma, yardımcı dervişlerin olması, güçlü ve akıllı bir ata sahip olma, olağanüstü varlıkları yenme, rakipleri saf dışı bırakma gibi motifler kullanılmıştır. Sonuç epizotunda da yurda dönüp mutluluğa ermeleri halk hikayelerimizde sık sık yer alan unsurlardır.

Bu benzerlikler Türk kültürünün ortak yansımasının göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu benzerlikleri bilmek ve araştırmalar yapmak kardeş milletlerin kültürel ve manevi geleneğinin tekrar canlanmasını sağlar.

Özbek destanları üzerine yapılan çalışmalar Türk kültür birikiminin öğrenilmesinde büyük öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- AÇA, Mehmet. *Kazak Türklerinin Destanları ve Destancılık Geleneği*, Kömen Yayınları, Konya, 2002.
- AÇA, Mehmet. “Özbek Türklerinin Destancılık Geleneği Üzerine Notlar”, *Milli Folklor*, Bahar, Sayı: 53, ss.78-93, 2002.
- AFZALOV, M. (Hazırlayan) *Özbek Halk Destanları*. Cilt: I, Taşkent: Fen Neşriyatı, 1956.
- AKKUŞ, Metin. “Şeyh Galip’in Anlam Dünyası: Hüsn ü Aşk’ta Edebi Türler ve Tarzlar”, *Turkish Studies*, Sayı:4, ss.97-112, 2009.
- ALPTEKİN, Ali Berat. *Halk Hikayelerinin Motif Yapısı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.
- ASLAN, Ensar. *Yaralı Mahmut Hikayesi Üzerinde Bir İnceleme*, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:3, 1990.
- BAYAT, Fuzuli. *Oğuz Destan Dünyası: Oğuznamelerin Tarihi Mitolojik Kökenleri ve Teşekkülü*, Ötüken Yayınevi, İstanbul, 2006.
- BAYDEMİR, Hüseyin. “Fazıl Yoldaşoğlu’nun Leyla ile Mecnun Hikayesi Üzerine Bir İnceleme”, *Turkish Studies*, Sayı:4 İlkbahar, ss.319-337, 2009.
- BERDİBAY, Rahmankul. *Destan Halk Hazinesi*, Yeni Avrasya Yayınları, Ankara, 2000.
- BEYATLI, Necdet Yaşar. “Irak Türkmenlerinde Hikaye Anlatma Geleneği ve Köroğlu Anlatmaları”, *I. Uluslararası Bolu Köroğlu Tarih ve Kültürü Sempozyumu*, 2009.
- BOZOROV, Alişer. *Fazıl Yoldaşoğlu-Yeni Destanlar İcadkârı* Folklorolojiya, 5 Eylül, Taşkent, 1991.
- Büyük Larousse, Gelişim Yayınları, 4. Cilt.
- ÇAĞBAYIR, Yaşar. *Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı*, Ötüken Yayınları Cilt:1, , İstanbul, 2007.
- ÇETİŞLİ, İsmail. *Metin Tahlillerine Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
- ÇOBANOĞLU, Özkul. *Türk Dünyası Epik Destan Geleneği*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2003.

- DEGH, Linda. Çeviren: Zerrin Karagülle, “Halk Anlatısı”, *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar*, Milli Folklor Yayınları, Ankara, ss.111-129, 2003.
- DURBİLMEZ, Bayram. “Kırım Türk Anlatılarında Sayı Simgeçiliği”, *Milli Folklor*, Sayı:76, ss.177-190, 2007.
- DUYMAZ, Ali. “Alplarin Eğitimi ve Geçiş Törenleri”, *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, ss.109-122, 1999.
- EKİCİ, Metin. “Destan Araştırma ve İncelemelerinde Kullanılan Bazı Terimler Hakkında”, *Milli Folklor*, Bahar, Sayı: 53, ss.27-33, 2002.
- EKİCİ, Metin. “Destanlar”, *Türk Edebiyatı Tarihi*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, ss.83-109, 2007.
- EKİCİ, Metin. *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*, Geleneksel Yayınevi, Ankara, 2004.
- EKİCİ, Metin. *Dede Korkut Hikâyeleri Tesiri İle Teşekkül Eden Halk Hikâyeleri*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995.
- ELÇİN, Şükrü. “Türk Dilinde Destan Kelimesi ve Mefhumu”, *Halk Edebiyatı Araştırmaları-1*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, ss.33-41, Ankara, 1988.
- ELÇİN, Şükrü. *Halk Edebiyatına Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2000.
- ERCİLASUN, Ahmet. “Türk Destanlarında Baba-Oğul Mücadelesi” *Makaleler, Dil-Destan-Tarih-Edebiyat* Akçağ Yayınları, Ankara, ss.486-490, 2007.
- ERGİN, Muharrem. *Dede Korkut Kitabı*, İstanbul, 1999.
- ERGUN, Metin. Mehmet Aça, *Tiva Kahramanlık Destanları I*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2004.
- ESEN, Ahmet Şükrü. Yayına Hazırlayan: Pertev Naili Boratav, *Anadolu Destanları*, Kültür Bakanlığı Yayınları: 64, Ankara, 1991
- FEDAKAR, Selami. *Erali ve Şirali Destanı*, (Yüksek Lisans Tezi) E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1999.
- FEDAKAR, Selami. *Özbek Destan Geleneği ve Rüstem Han Destanı*, (Doktora Tezi), E. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2003.
- FEDEKAR, Selami. “Özbek Sözlü Destan Geleneğinde Değişim ve Tür Sorunu”, *Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 2005.

- FEDAKAR, Selami. “Sözlü Kompozisyon Teorisi Bağlamında Özbek Destan Anlatıcıları”, *Mitten Meddaha Türk Halk Anlatıları Uluslar Arası Sempozyumu*, Gazi Üniversitesi-Ankara, 25-27 Kasım 2004.
- FEDAKAR, Selami. “Alpamış Destanı ve Bey Böyrek Hikayesi Arasında Bir Karşılaştırma” *Milli Folklor*, Güz, Sayı:51. ss.51-64, 2001.
- Folklor ve Tasavvuf Edebiyatı Sözlüğü*, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü, , Bakü, 2009.
- GÜLMEZ, Mevlüt. *Fahri'nin Hüsrev ü Şirin'i*, (Yüksek Lisans Tezi) Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2003.
- GÖDE, Halil Altay. “Ad Koyma ve Ad Koymada Uyum Üzerine”, *1. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Sempozyumu Bildirileri*, Isparta, ss.263-268, 2008.
- BÜYÜKTAŞ, İsmail. *Ferhat ile Şirin*, Can Yayınları, İstanbul, 1997.
- History of Civilizations of Central Asia*, UNESCO baskısı, Sayı:6, ss.219-236, 2005.
- İBRAYEV, Şakir. *Destanın Yapısı*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998.
- İNAN, Abdulkadir. “Türk Destanlarına Genel Bir Bakış”, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı*, Belleten, 1954'ten Ayrı Basım, TTK Basımevi, 1954, ss.189-206, Ankara
- KAHHAR, Tahir. *Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi*, C. 14, Özbek Edebiyat I, Kültür Bakanlığı yay. Ankara, 2000.
- KAHHAROV, Abdulmumin. *Destan Dalı Hakkında*, Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi, Fen Neşriyatı, Eylül, 1991
- KARATAŞ, Cuma. *Destanlar*, Yuva Yayınları, 2004, İstanbul.
- KAYA, Muharrem. “Dede Korkut Kitabı ve Manas Destanlarında Av”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Sayı:1, ss.114-117, 2009.
- KOROGLI, Hadi. *Uzbekskaya Literatura*. Moskova: Vışşaya Şkola, 1976.
- KÖSE, Nerin. *Türk Halk Hikayelerinde Gurbet*, Milli Folklor Yayınları: 9 Halk Edebiyatı Dizisi:5, İzmir, 1997.
- KÖSE, Nerin. *Ak Möör Destanı*, İsteme Adresi: Doç. Dr. Nerin Köse, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bornova-İzmir.
- KÖSE, Nerin. “Kırgızlardan Bir Destan “Cangıl Mirza”, *Milli Folklor*, Bahar, Sayı:49, ss.67-70, 2001.

- KÖSE, Nerin. *Kocacaş Destanı*, Milli Folklor Yayınları: 16, Halk Edebiyatı Dizisi:9.
- KÖSEOĞLU, Nevzat. *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler*, Ötüken Yayınevi, İstanbul.
- Kuran-ı Kerim, Yusuf Sûresi, 18. Ayet.
- MERHAN, Aziz. *Abdulla Qadiri ve Özbek Romanının Doğuşu*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2008.
- NAZAROV, Bahtiyar. *Özbek Dili ve Edebiyatı*, Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi, Fen Neşriyatı, Taşkent, 1991.
- OĞUZ, M. Öcal. vd. *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2005.
- ÖGEL, Bahaddin. *Türk Mitolojisi*, TTK Basımevi Ankara,1998.
- ÖZKAN, Nevzat. *Türk Dilinin Yurtları*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ÖZKAN, Tuba Saltık. “Bamsı Beyrek ve Bey Böyrek Anlatılarında Arketipik İmgeler”, *Milli Folklor*, Bahar, Sayı:85, ss.81-90, 2010.
- ÖZKAN, Tuba Saltık. “Kahramanın Yolculuğu Bağlamında Bamsı Beyrek ve Erginleme Süreci”, *Milli Folklor*, Bahar, Sayı:81, ss.27-33, 2009.
- RAZZAKOV, H. *Özbek Halk Ağzaki Poetik İcadı*, Okıtuvçi Neşriyatı, . Taşkent.
- RECEPOV, Muhammedcan. “Özbek Destan Terennüm Düzeni” *Milli Folklor*, Güz. Sayı: 23, ss.50-51, 1994.
- REİCHL, Karl. (Çeviren: Metin Ekici), *Türk Boylarının Destanları*, TDK Yayınları, Ankara, 2002.
- SAKAOĞLU, Saim. *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2008.
- SAKAOĞLU, Saim -vd. “Dede Korkut Hikayelerinde Kalıp İfadeler”, *İslamiyet Öncesi Türk Destanları*, Ötüken Yayınları, İstanbul, ss.115-125, 2008.
- SEPETÇİOĞLU, M. Necati. *Karşılaştırmalı Türk Destanları*, Akran Yayıncılık, 1990.
- SEVER, Mustafa. “Türk Halk Edebiyatında Birbirinin Yerine Kullanılan Bazı Terimler Üzerine”, *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.653-667, 2002.

SEVER, Mustafa. “Türk Mitolojisinde Kuşlar”, *Milli Folklor*, Yaz, Sayı:42, ss.83-88, 1999.

SEYİDOĞLU, Bilge. *Erzurum Halk Masalları Üzerinde Araştırmalar*, Ankara, 1975.

ŞEYİHZADE, Maksut. *Şirin ile Şeker Hakkında*, Özbekistan Cumhuriyeti Fenler Akademisi, Fen Neşriyatı, 1991.

ŞİMŞEK, Aysu. *Alpamış Destanı*, AKM Başkanlığı, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Başkanlığı, Ankara, ss.657-664, 2000.

ŞİMŞEK, Esmâ. “Halk Hikayelerinde Kullanılan “Epizot” Terimi ve Türkçe Karşılığı Üzerine”, *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.257-265, 2002.

SOLMAZ, Ayşe (Hazırlayan) *Özbek Destanları 3 Ayçınar Destanı*, TDK yayınları, Ankara, 2007.

SÜMER, Faruk. “Dede Korkut Destanlarında Bazı Hayvanlara Dair”, *1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara, ss.155-159, 1976.

TAVKUL, Ufuk. “Kafkas Nart Destanlarında At Motifi”, *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, Cilt:4 Sayı:3. ss.188-204.

TAVKUL, Ufuk. *Karaçay-Malkar Destanları*, Ankara,2004.

TURAL, Sadık. *Tarihten Destana Akan Duyarlılık*, Yüce Erek Yayınevi, , Ankara, 2006.

TURAL, Sadık. *Türk Dünyası Edebiyatı Tarihi 1. Cilt*, Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.

TÜRKMEN, Fikret. *Âşık Garip Hikayesi Üzerine Mukayeseli Bir Araştırma*, Akçağ Yayınları, 1995.

TÜRKMEN, Fikret. *Tahir ile Zühre (İnceleme-Metin)*, AKM Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1998.

URMANCI, Fatih. *Tatar Destanları 2*, Türkiye Türkçesine Aktaranlar Vedat Kartalcık, Caner Kerimoğlu, Ankara, TDK Yayınları, 2007.

YARDIMCI, Mehmet. “Türk Destanlarında Tipler ve Motifler”, *Destanlar*, Ürün Yayınları, Ankara, ss.50-69, 2007.

YILDIZ, Naciye. “Türk Destanlarında Çocukluzluk” *Milli Folklor*, Yaz, Sayı:82, ss.76-88, 2009.

YILDIZ, Naciye. “Türk Dünyasında Destan Kavramı” *Uluslararası Türk Dünyası Halk Edebiyatı Kurultayı Bildirileri 26-28 Mayıs 2000*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.727-733, 2002

YÜCEL, Ayşe. “Masallarda Dev ve Yaratılış Destanındaki Benzerleri”, *Milli Folklor*, Güz, Sayı:39, ss.38-45,1998.

YÜCEL ,Dilek. (Hazırlayan) *Özbek Destanları 2 Melike Ayyar Destanı*, TDK yayınları, Ankara, 2007.

ZARİF, Hadi. *Özbek Halk İcadı*, Taşkent, 1972.

ÖZGEÇMİŞ

İlhan Çolak, 1983 yılında Erzurum'un İspir ilçesinde dünyaya geldi. İlkokulu Bornova Özkanlar İlkokulunda, ortaokulu Nedret İlhan Keten İlköğretim Okulunda, lise öğrenimini Bornova Mustafa Kemal Lisesinde tamamladı. Lisans öğrenimine Ege Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde devam etti.

Öğretmenlik hayatına Hakkari ilinin Yüksekova ilçesinde başladı. Aynı sene Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinde askerliğini tamamladı. Yüksekova'da üç yıl Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptıktan sonra İstanbul'a tayini çıktı. Halen İstanbul ilinin Ümraniye ilçesinde Halide Edip Anadolu Kız Teknik ve Meslek Lisesinde öğretmenlik hayatına devam etmektedir.

TEZ ÖZETİ

Çok eski tarihlerden günümüze değin ulaşmış olan destan türü milletlerin kültür hazinesini yansıtan en önemli edebi türlerdendir. Türklerin maddi ve manevi değerlerini içinde barındıran destanlar milletimizin ortak hayat tarzını da yansıtmaktadır.

“Şirin ile Şeker” destanı da Özbek Türklerinin oluşturduğu Türk destan geleneğinin bir parçasıdır. Bu gelenek destan anlatıcıları tarafından çağlar boyu gelişimini devam ettirmiştir. Destan anlatıcıları Türk coğrafyasının çeşitli yerlerinde farklı isimlerle bilinse de ortak bir kültüre ve destan anlatma geleneğine bağlı kalmışlardır. “Şirin ile Şeker” destanı da bu ortak kültürü çeşitli yönleriyle yansıtır.

Tezimizin giriş bölümünde “Şirin ile Şeker” destanı hakkında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Birinci bölümde Özbeklerde destan kavramı ve türleri üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde destanın yapı incelemesi yapılmış, dil ve şekil özellikleri incelenmiş, epizot ve motif yapısı Anadolu sahası halk hikayeleriyle karşılaştırılarak örneklerle açıklanmıştır. Son bölümde destanın transkribe edilmiş metni ve Türkiye Türkçesi’ne aktarımı yer almıştır.

ABSTRACT

Epics are the most important literary genres reflecting the cultural treasures of the nations that have reached the epoch from ancient times. The epics that contain the cultural values of the Turks reflect the common life style of our nationality.

The epic "Şeker bilen Şirin" is also part of the Turkish epic tradition created by the Uzbek Turks. This tradition has continued its development for centuries by epic narrators. Epic narrators are known by different names in different parts of Turkish geography but they are adhered to the tradition of telling a common culture and epic. The "Şeker bilen Şirin" epic reflects this common culture in various aspects.

In the introduction part of our study, studies about "Şeker bilen Şirin" epic has been examined. In the first chapter, epics and epic types are examined in Uzbekistan. The second chapter deals with the linguistic and structural aspects of the epic story of Şirin and Şeker. It also includes a comparison between the motifs and episodes of Şirin and Şeker and the motifs and episodes of the Anatolian Turkish minstrel stories.

The last chapter of the study consist of the text with transcription signs and the contemporary Turkish translation of the epic story of Şirin and Şeker.